„DE STORMVOGEL"

PAUL OSKAR HÖCKER
FRANS VAN ERLEVOORDT

UITGAVE: WEEKBLAD „HET LEVEN" AMSTERDAM.

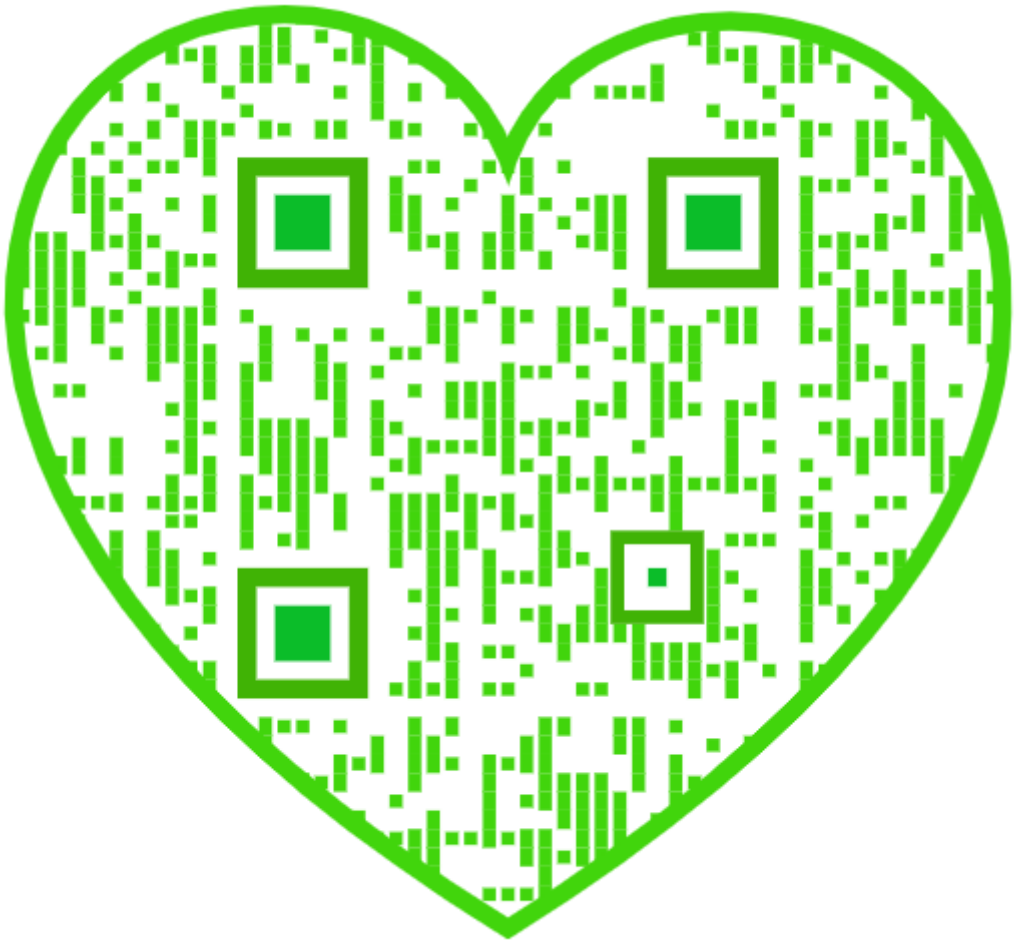

„DE STORMVOGEL"

PAUL OSKAR HÖCKER
FRANS VAN ERLEVOORDT

UITGAVE: WEEKBLAD „HET LEVEN" AMSTERDAM.

PAUL OSKAR HÖCKER

FRANS VAN ERLEVOORDT

„DE STORMVOGEL"

EEN HEDENDAAGSCHE ROMAN UIT DE
AMSTERDAMSCHE SPORT-,
JOURNALISTEN- EN VROUWENWERELD

MET EEN TUSSCHENSPEL:

EEN MAAND IN HET HUIS-VAN-BEWARING WEGENS „LETSEL DOOR SCHULD"

UITGAVE VAN „HET LEVEN"
AMSTERDAM, 1915—1916

I.

Spontaan ter tafel gebracht en dadelijk met enthusiastisch handgeklap begroet, werd — nadat de vergadering onder een stortvloed van thee, bier, limonade, wijn en ijs evenveel „nummers" gekitst had als geproponeerd waren, — het voorstel van mevrouw Wolters bij acclamatie aangenomen; uit een groep jongelui, leden van de Yachtclub en luitenants-ter-zee met hun dames en meisjes, steeg zelfs een hoeraatje op: gewoon, 'n schitterend idee!

Op den avond van het intieme liefdadigheidssoiréetje bij Couturier zou ter opvoering worden gebracht: het tweede bedrijf uit de *Fledermaus*.

Met-één was Elly Wolters het middelpunt der luidruchtige schaar, werd er van alle kanten naar 't geestige vrouwtje, met het piquant profiel en de wel een beetje brutaal-rood-blonde-kleur van haar, — waarvan booze tongen getuigden, dat beide, kleur en haar, niet ganschelijk van nature waren, — druk geoogd en die haar nog niet kenden, informeerden nieuwsgierig en belangstellend w i e ze was?

— „De tweede-vrouw van Max Wolters, den bekenden scheepsbouwer, eigenaar van de werf DE STORMVOGEL aan de overzijde van het IJ, àllercharmántst!"

Ze kwam uit den Haag, het zou nu een jaar of drie, vier geleden zijn, dat Wolters hèrtrouwde: van d'r zelf heette ze Van Langerhuysen, haar vader was directeur van de Residentiebank, firma Langerhuysen & Mathes.

— „En kinderen?" werd er gevraagd.

— „Zij niet, maar uit het eerste huwelijk is er een meisje, eigenlijk ná al volwassen-dochter, twintig of één-en-twintig jaar...."

— „Dan zal ze niet veel met haar stiefmoeder schelen!"

— „Niet alleen, dat die niet zoo heel veel ouder is, vóóral: d'r niet veel ouder uitziet, waar het toch eigenlijk om gaat, maar ze is oneindig knapper, 'n heel ánder type, òp en tóp vrouw-van-de-wereld, geestig, woman's form every inch, in 't kort, om Ma-Wolters ver boven de dochter te prefereeren."

De gesprekken verstomden, want dwars tusschen haar gasten door, was de vrouw des huizes, mevrouw Fiësca, de gade van den vice-admiraal, in wier salons — in hun pas betrokken villa aan de Oranje-Nassaulaan, Amsterdam's élite-kwartier, in korten tijd, letterlijk uit den grond getooverd, ter plaatse, waar zich nog slechts weinige jaren geleden, de veenlanderijen van het Willemspark uitstrekten — deze voorbereidende bijeenkomst vanavond belegd was, regelrecht op de *Fledermaus*-voorstelster toegestapt, omdat deze, in een beetje gewilde pose: lichtelijk frivol, de handen achter op den rug gevouwen, 'n tikje wijdbeens zelfs, 't hoofd uitdagend heur gehoor tegemoet, het voorstel nader aan 't motiveeren was.

— „Ten eerste: van Strauss houdt iederéén, man, vrouw, jong en oud en in de tweede plaats hebben we in dat tweede bedrijf, dat ik dan zou willen geven, álles, wat we op een liefdadigheidssoirée, als deze er een belooft te worden, op 't tooneel begeeren kunnen. Er is plaats voor een gemengd koor en in het nooit volprezen geïmproviseerd café-chantant krijgen we een vioolsolo van meneer de Groot," — en ze keek den jongen luit'-ter-zee op een zóó behaagzieke manier aan, recht in zijn oogen, dat hij diep bloosde en dus zoo gauw mogelijk achter zijn zakdoek den verkoudene te spelen begon — „één van onze glasheldere sopranen zingt, mevrouw Fabius geeft één van haar verzen ten beste en we kunnen, als we dat noodig vinden, zelfs een tableau-vivant als inlasch geven. Nòg iets: last not least, het kolossale voordeel, dat allen, die meedoen, optreden mogen in een costuum als ze zèlf willen, dat ze al hèbben, of dat hun óf haar 't best staat, want, naar de dames en heeren weten, de heele boel speelt op een gecostumeerd bal."

— „Maar, zou het geen bezwaar zijn," — aldus maakte de gepensioneerd Schout-bij-nacht Fabius, de echtge-

noot van de zooeven genoemde en alomgevreesde verzenzegster, handig gebruik van de gelegenheid, dat mevrouw Wolters een oogenblik haar betoog afbrak, — „zou het geen bezwaar zijn, zeg ik, dat die *Fledermaus*, hoe aardig de muziek er ook van is, toch feitelijk in een milieu speelt,.... nu ja, laten we gerust zeggen, in géén milieu; of mijn vrouw tenminste, vraag ik me af, een vers als *Elisa's vlucht*, dat meesterwerk van Tollens, zal willen voordragen te midden van zóó iets...?"

Maar d'r ging van uit het troepje jongelui een hèèèè.... op en mevrouw Wolters redde gelukkig, tot aller verluchting, dadelijk de situatie met de opmerking, dat op zoo'n avond, die vanwege de weldadigheid tòch al een beetje in het teeken der dramatiek of verveling stond, noodzakelijkerwijs wel een beetje véél vroolijkheid als lokvink op het programma mocht worden gebracht.

— „O zóó!", riep een van de marine-officieren, die sinds onheugelijke tijden bij alle soiréetjes van den Schout-bij-nacht, op de verzen van diens betere en dapperder helft getrakteerd geworden was.

— „Steek in je zak!" vulde een onbekende aan, heel zacht, maar, omdat er nog juist een hiaat in het discours gebleven was, tòch duidelijk hoorbaar.

Daarom ook sprak de vrouw des huizes tactvol, met den flux de bouche van het gewoonte-complimentje aan 't adres van Mevrouw Wolters, er over heen:

— „Mogen we d'r op rekenen, dat U je met de leiding en om te beginnen, met de samenstelling van het programma belast?"

— „Dàt nu juist liever niet" — en ze keek, lichtelijk coquetteerend, òm, naar den kant, waar een paar heeren direct een verzet begonnen, „heusch, het is beter, ik weet niet hoe mijn man erover denkt, en ik vertelde 't U al, hij is verre van goed den laatsten tijd...."

— „Dan gaat er een députatie met een verzoekschrift naar uw man, in naam van ons allen en, vooral, in naam der liefdadigheid: doe ópen de poort!"

Elly Wolters lachte. Ze vond het altijd wel leuk, als ze zich wat gefêteerd voelde en ze was dan ook vast van plan, het ambt van vrouwelijk-ceremoniemeester dien avond wèl aan te nemen, al beweerde ze positief

van niet, omdat ze er nog eens over denken moest, zich niet binden kon, nù nog in géén geval!

— „En hoe is het met uw dochter, met Jo, die doet toch zeker óók mee in de één of andere rol?"

— „Waarom heb-U d'r niet meegebracht?" — informeerde een kaptein, die in den vóóravond veel werk gemaakt had van Wolters-Ma, en nu ook de dochter wel eens wilde kennen — „het is zoo'n charmant meisje, hoor ik, ze moet natúúrlijk van de partij zijn."

In Ma's gezicht weifelde even de plastiek, dan klonk het in een lach, die naar pruderie zweemde:

— „Het is juist om háár, dat ik straks niet veel animo voelde voor dat ambt van ceremoniemeesteres en waarom ik ook, in het algemeen gesproken, niet zoo veel aan uitgaan doe: we schelen maar een jaar of wat en dat leidt onwillekeurig wel eens tot pijnlijke consequenties, maar het is een feit, ik heb vanavond hemel en aarde bewogen d'r mee te krijgen, tevergeefs, ze is nu éénmaal geen meisje voor de society." Ze sprak dat „society" alleraardigst uit, de English-neusklank was volmaakt! Maar nòg volmaakter was de dartele knipoog, dien ze afzond ter begroeting van den, juist binnengekomen, jongen Boogaards, knappe, flinke kerel, groot, slank, met frisschen, gezond-rooien kop, donkerbruin haar en robuust sportief uiterlijk, man van bij de dertig, wien echter 't roeien, voetbal, criquet en vele andere beweging, in-de-open-lucht, de lenige élasticiteit van éven in de twintig had doen behouden. Hij zou nog een jòngen geleken hebben, als zijn staalgrijze oogen daarmee niet beslist contrariëerden. D'r lag in zijn blik een treffende, manlijke rust, iets van ernst, van bezonkenheid, zelfbewuste wilskracht, bijna trots, die, in dit gelaat ouwelijk stond.

— „Wat doet uw dochter Jo vanavond?"

Ze ging zitten in een van de vele kleine, wit houtvergulde schommelstoeltjes, zooals er meerdere waren in dezen salon en zweeg. Toen hij met een aansporend „nou?", zijn vraag herhaalde, glimlachte haar mond, maar de woorden, die hij sprak, droegen gansch andere kleur.

— „Merkwaardig, hoe dikwijls me dat vanavond al gevraagd is, waar Jo uithangt en waarom ze d'r niet

bij is, alsof ik haar met eenige bedoeling thuishouden zou. Ik vertel daarnet het tegendeel: dat ik haar tot een paar maal toe gevraagd heb, dringend geanimeerd zelfs, vanavond mee te gaan. De menschen kunnen soms zoo vervelend zijn, alsof ik hun rekenschap schuldig ben aangaande het doen en laten van mijn stiefdochter; het oude sprookje zit er natuurlijk achter: van de kwaadaardige stiefmoeder en de arme asschepoes!"

— „Maar mevrouw", — trachtte Boogaards te sussen — „d'r steekt niets achter en U moet er ook niets naders uit distilleeren dan de simpele vraag."

— „Simpele vraag, die allemàchtig lastig en indiscreet zijn kan; vroeger als ik alléén kwam, de irriteerende verwondering waar mijn man was, en nu, nu ze d'r een beetje aan schijnen te wennen, dat ik, jonge vrouw, es uitga, en, waar dat nu eenmaal niet anders kàn, alléén, de nieuwe arrogantie: waar Jo blijft, wat Jo uitvoert en wat Jo van plan is...."

In haar laatste woorden klonk, al trachtte Elly Wolters het te verbergen, de zuivere jalouzie. En daarom, in een plotse, onweerstaanbare aanvechting, dàcht Boogaards hàrdóp, terwijl hij zijn woorden met wat rook, beide even pikant van aroom, kruidde:

— „....waarmee voor de zooveelste maal bewezen is, dat je nooit de ééne mooie vrouw naar het doen en laten der andere vragen moet!"

Ze wou een impertinentie zeggen, maar juist verscheen de vrouw des huizes in de portebrisée en hoorde zij haar naam roepen:

— „Mevrouw Wolters, zegt U nu es, hoe U precies gedacht had?"

— „Natúúrlijk géén proloog of openingswoord, dat vindt iedereen even vervelend."

Algemeene bijvalsbetuigingen!

— „En dán wordt...."

— „En dán" — werd ze van alle kanten in de rede gevallen — en dàn, en d'r is nog niets!"

— „Zie jullie nu wel, dat ik niet deug voor feestarrangeerster. Maar au sérieux: muziek natuurlijk, daar begint ieder welopgevoede soirée-de-bienfaisance mee;

'n ouverture, n' importe wàt! Hoe 'n kapel krijgen we? We moesten Tzigaans nemen; konden we dat kostelijke stelle je van Trianon maar krijgen, die spelen zoo zalig, of Zunki Joska met zijn mannetjes uit de Bordelaise, maar die zijn natuurlijk niet vrij. Goed, enfin, dóét er niet toe; nummer één is dus ouverture, twee komt . . . ."

Toen klonk — figuurlijk — uit den boezem van een clubje jongemeisjes, als 'n gilletje, de uit het hart gewelde opmerking, die zeker niet zoo vèr-dragend bedoeld was:

— „Zouden we niet alléén de *Fledermaus* nemen en dàn dansen!"

— „Hè ja, dánsen!; dan dádelijk dansen!", echoden de adhaesiebetuigingen voor dit superbe voorstel door de lucht.

De oude vice-admiraal, wiens beenen al stijf werden bij de enkele gedachte aan een driekwartsmaat, elleboogde zich door de kleurige menigte en goed bedoeld, schoon wat hijgend, kwam het er uit:

— „Ik vind àlles best, het woord aan de jongelui, die zijn 't waar het vaderland het oog op gevestigd heeft, maar de pauze van het bal en het souper dan ook niet laat, precies om elf uur."

Op dit oogenblik klonk er uit een der nevenvertrekken, zachtkens, een van de meest aanstekelijke motieven uit den *Fledermaus*-wals en dit muzikale woord op zijn pas, gaf den doorslag.

Meneer Van der Moolen, — voluit: Jhr. Mr. Thé Van der Moolen, bijgenaamd „Zulks", omdat hij dit woord altijd, tij- en òntij gebruikte, — advokaat en muziekverslaggever van *De Amsterdamsche Courant* — de muzikale procureur, zooals zijn vrinden hem ook wel noemden, wat geen vleierij inhield — werd de taak op de schouders gelegd voor het artistieke te zorgen. Hij had, naar zijn beweren, de *Fledermaus* bij de dertig malen gezien en gehoord, kon de muziek uit zijn hoofd en was dus de aangewezen man om den dames en heeren in de kunst vóór te gaan. Bovendien had het critisch beroep, 't welk hij uitoefende, dit voordeel, dat, althans in dezen kring, zijn oordeel gezag had, zijn bemerkingen getolereerd en zijn kijk-op-de-zaak ernstig genomen

werd; een verdeeling der rollen door hèm, zou dus minder aanleiding geven tot het gebruikelijk en, naar het onder dilettanten schijnt, onvermijdelijk geharrewar.

Gevleid boog de muzikale maitre-en-scène het hoofd, inderdaad woog de dubbele, in één persoon vereenigde taak van muzikaal-leider en regisseur zwaar en met een gebaar, dat aan de togamimiek der ochtenduren herinnerde, wees hij mevrouw Cramer de rol van Rosalinde toe. Die van het kamermeisje kreeg juffrouw Albrecht, maar toen begon al dadelijk de moeilijkheid met het emplooi van den prins, de gebruikelijke travestiefiguur van Orlofsky.

Van der Moolen keek den kring rond, van de meesten wist hij wel wat ze presteerden, maar hij zat met deze rol 'n beetje in zijn maag, vanwege het costuum; 'n stilte, 'n haast pijnlijk zwijgen, stolte onder zijn gefronsten blik.

— „Vrijwilligers naar voren," grinnikte de schout-bij-nacht eensklaps, als een commando.

Maar geen sterveling die opdagen kwam.

— „Geachte dames", — nam nu de dilettant-regisseur het woord, — „zulks gaat hier om een uiterst dankbare, niet moeilijke en derhalve bijvoorbeeld door alle operettediva's om het hardst begeerde rol."

— „Maar een diva met een pantalon, de jongedame zal voor menéér-Prins moeten spelen," gooide de Schout roet in het eten.

De vrouwenwereld zweeg. Ze keken elkaar aan, d'r waren er wel, die wilden, maar niet durfden, en die dúrfden wat capaciteiten betreft, leefden in zelfkennis van geen onberispelijke lijnen tusschen heup en enkel te bezitten, die het prinselijke tricotpantalonnetje, sans pardon, pijnlijkst verraden zou.

— „Moesten we dáár dan maar niet een beroeps-Orlofsky voor nemen?" werd er gevraagd.

Maar Van der Moolen gaf het nog niet op.

— „Dames en heeren! o, nee pardon" — corrigeerde hij zich direct, — „Mes dames seules, ik beloof U een uiterst décent Renaissancecostuum, en nòg eens, 't is beslist een rol, die altijd het succes van den avond heeft. W i e wil zulks? Voor de eerste maal, voor de tweede maal, voor de....."

Hij neuriede animeerend het refrein, toen nog geen sterveling inzette:

's Ist mal bei mir so Sitte, — Chacun son gout!"

met zijn werkelijk lang niet onverdienstelijken bariton, helaas, alles tevergeefs!

Boogaards fixeerde mevrouw Wolters:

— „Maar mevrouw, dat is toch uw chanson, dat U pàs nog, hoogstens een dag of veertien geleden, bij de Van Kampen's op den avond, toen hun nieuwe boeier 's middag van stapel geloopen was, gezongen hebt."

— „Hoezoo?"

— „Hoezoo, niets te hoezooën, U hèbt het gezongen en goed gezongen óók en als U de rol van Orlofsky niet aanneemt, is dit een te kort doen aan de kunst".

Mevrouw Wolters was gecoiffeerd. Een compliment en dat van Boogaards, was haar van avond welgevalliger dan ooit, maar nòg trok ze een pruimenmondje:

— „Nou ja, dat was zoo maar es, à l'improviste en onder elkáár, maar heusch 'k ben tè veel dilettante . . . ,"

— „Pour mettre en pantalonnade," interrompeerde Boogaards, mezza voce.

— „Foei meneer Boogaards!"

Maar den regisseur-kapelmeester en advocaat-criticus Van der Moolen, die nog altijd de zaal door op tournée was naar zijn vrouwelijken prins, was de woordenschermutseling daar in het hoekje bij den schommelstoel van mevrouw Wolters niet ontgaan, of: men had ze hem overgebracht. Althans hij kwam op haar toe en met het innemend gebaar van volleerden regisseur-parlant-au-public, een courtoisie, als van een middeleeuwschen ridder, rondde hij den arm:

— „Mevrouw Elly Wolters mag ik het genoegen hebben, U, de bekoorlijkste zangeres, tot prins te verheffen?"

— „Ik zing niet, ik neurie alleen maar . . . ."

— „Goed, als neuriënde zangeres enzoovoorts . . . ."

Het heele gezelschap begon te lachen, had schik in het spiegelvecht daar in den hoek om de mooie, jonge vrouw, die coquetteerende, — laaiend van pleizier, dat aller aandacht weer op haar gevestigd was, inwendig Boogaards uit den grond van haar hart dankbaar voor

dien zet, — toch, volkomen in stijl der bevallige pruderie van enkél-entre-noutjes-talent, weigeren bléét:

— „Heusch meneer Van der Moolen, je wéét niet wat je begint."

— „Tóé, mevrouw Wolters!" klonk het van alle kanten.

Met overdreven gebaren hield deze echter de handen voor haar ooren, schudde met het hoofd van neen, zoodat haar geraffineerd gerangschikt kapsel in de bravourale mengeling van zwart en goud, waarin héúr rood als in 't vuur gegloeid scheen, meetrilde met elke beweging. Er zijn twee volkomen afdoende redenen:

— „Ik kán niet en...."

— „Nu de tweede reden, U kùnt niet en...."

Ze zette langzaam, overlegd van manuaal, om tijd te winnen en daarmee der spanning climax te verleenen, haar theekopje, dat ze zoo juist, elegant gepinkt, geleegd had, op den rand van den schoorsteen, oogde rechts, oogde links en fluisterde dan, als gold het een pikant geheimenis, een confidentiëele openbaring, de onthulling van een hartedélict:

— „En... mijn man wil niet!"

Er volgde niet dadelijk het ridiculiseerend antwoord-en-bloc, zooals te verwachten ware geweest. Men weifelde. Verscheidene dames keken elkander veelbeteekenend aan. De point-d' or du discours hield aan. Toen smeet de oude Schout eensklaps deze stilte der natuur stuk met een hartgrondig:

— „Die is verdòmd goed...."

En onmiddellijk daarop ontspande zich de atmosfeer, gelijk de knallende ratelslag op den in de onmiddellijke nabijheid treffenden bliksem volgt, daverde een schaterend lachsalvo door de zaal, waartegen het verleidelijke vrouwtje met opgeheven armen nogmaals haar ooren beschutte, de oogen zedig neersloeg, maar tegelijk Boogaards, die vlak voor haar was blijven staan, den vinger vermanend opgeheven, de wenkbrauwen opzienbarend gefronst, in het oor fluisterend:

— „Zeg dan maar, dat ik het... pour besoin de la charité.... dóé!"

— „Le combat est fini, madame veut!" triomfeerde deze, dadelijk op een stoel geklommen, door de zaal,

En daarmee sloeg de lachbui tot 'n uitbundige jubelfanfare over.

„Ik moet dien avond dan maar es vergeten, dat ik al een volwassen dochter heb," liet ze toch nog even hooren, want ze wist wel wat daarop het antwoord wezen zou en het kwám natuurlijk ook: het compliment, dat 't immers, als zij beiden zich ergens samen vertoonden, tot gebruikelijke saloncharrade geworden was, onbekenden te raden te geven, wie mère en wie fille wel wezen zou?

Meneer Van der Moolen was gewichtiglijk op haar toegetreden, den arm uitgestoken, wachtte hij op den handslag.

Zij treuzelde nog even: het effect was dès te grooter, naarmate de kring zich ruimer en dichter om haar gevormd had. Toen klonk haar bezegeling, en ze liet heur vingers een wijle rusten in den breeden greep van Van der Moolen, want het felle licht uit de electrische zijlampen, die langs het spiegelballuster opkropen, flatteerde haar wèlgemodelleerde vingers, waaraan de rose en chiek halfgemaande nagels spiegelden als paarlemoer.

— „Je bent toch maar een geluksvogel," kwam luitenant de Groot op Van der Moolen af, toen deze zich uit den kring losmaakte om dadelijk met Boogaards, die, als ingenieur, de constructie voor zijn rekening nemen zou, te gaan telefoneeren met den Hollandschen schouwburg: vragen of ze de décors van de *Fledermaus* hadden. „Het is een eeuwig appetitelijk wijfie, die tweede mevrouw Wolters — Van der Moolen deed een beetje druk — jullie zult eens zien, hoe die d'r in travestie als Orlofsky uit zal zien met haar ondeugende oogen en d'r Messalina-mond."

— „Anders wèl 'n beetje gróót," vond deze.

— „Hindert niet, 'n beetje vol en volblóédig hoort juist in haar gezichtsverloop, buitendien zulks is ook heelemaal in harmonie met haar temperament, beetje passie, beetje vuur, 'n mooien hals heeft ze ook, 'n goed gevulde buste en toch slank van taille. Je zult pleizier hebben, jullie allemaal, hoe die kuitbroek 'r flatteert, 'n lijn comme ça."

Boogaards stond wat verbluft te kijken, daar de

déshabilleerende bewondering, waarmede de muzikale procureur Elly Wolters tot in alle finesses critiseerde, hem irriteerde. Hij kon zich dan ook niet weerhouden er hàrdóp iets van te zeggen, wellicht minder om hatelijk te zijn, dan wel, omdat hij, vooral vanavond, niet veel kwaad hooren kon van de toekomstige Orlofsky, al wilde hij het zichzelf niet bekennen. Hij vond zoo'n détailleerende kritiek van een man als Van der Moolen meer toepasselijk in zijn recensies over de choristen in Flora uit een revue, dan in fatsoenlijk gezelschap, waar hij gast was.

— „Dat moet je ons critici niet kwalijk nemen, zulks is gewoonte geworden."

— „Als je later van onzen avond tenminste maar niets in de krant zet alsjeblieft en vooral niet weer begint met je onverdragelijk „zulks", waarschuwde Boogaards, werkelijk gebelgd, over de anatomische les aan het levend corpus, die hij daareven had hooren doceeren. En hij herhaalde zijn verzoek met klem, toen Van der Moolen niet dadelijk een besliste toezegging hooren liet.

— „Zeg, je hebt het gehóórd!"

— „Waarom eigenlijk niet?"

— „Als je het maar láát, 't is een absoluut besloten avond!"

Toen ging Van der Moolen in de hall telefoneeren en luitenant de Groot klampte Boogaards aan.

— „'n Type, die Van der Moolen," begon de zeeofficier.

— „Bah!" antwoordde hij hartgrondig, „die kerel heeft een paar oogen in zijn hoofd, die een fatsoenlijke vrouw choqueeren, als hij d'r maar naar kijkt. Elly Wolters is een beetje opvallend in d'r heele manier van optreden dat is zoo, 'n tikkie Haagsch misschien, of, zooals ze het hier noemen, geäffecteerd, ze heeft een man, zestien, achttien jaar ouder, en wat erger is: sukkelend, die nooit uitgaat, ja, lieve Hemel, wat wil je dàn, zij — zij is nu eenmaal de levenslust in eigen persoon."

„Ik heb wel es gehoord," — zette de zeeman zijn inlichtingendienst voort — „dat ze een Poolsche zou zijn van origine, met wat Poolsch temperament en aan

de manier, waarop ze d'r haar draagt zou je...."

— „Zeker Van der Moolen weer hè, die dat beweert?" viel Boogaards dadelijk in.

De ander bevestigde met een hoofdknik.

— „Nou luister es: mevrouw Wolters is evenmin of even veel, net zooals je 't noemen wilt, een Poolsche als Van der Moolen, of jij, of ik een Arabier, kletspraatjes anders niet en dat zoogenaamde Poolsche temperament is een verkapte, maar daarom tiendubbel gevaarlijke manier van laster; als dat op muziek gezette wetboek geen discours meer heeft, begint-ied'r op los te zwetsen van heb ik jóú daar. En dee-ie 't nog maar alleen in zijn krant, à la bonne heurre, maar als je op een dineetje, het ongeluk hebt naast hem te komen zitten, krijg je d'r net even goed van langs. Hoe heeft een mensch d'r pleizier in, vraag ik me af? In ieder geval, een fatsoenlijke vrouw heeft hij niet in opspraak te brengen! Vandaag is ze een Poolsche, morgen een Spaansche en overmorgen heeft ze voor den Sultan van Turkije geposeerd, dat is net precies de manier, om een reputatie voor goed naar de haaien te helpen, wàár of niet?"

— „Wind-je niet op, het sop is de kool niet waard," — kalmeerde de Groot, die zag hoe Boogaard's slapen zich kleurden en met een nerveusen ruk zijn arm opgeheven had, de hand tot vuist gebald, — „vertel liever es wat van d'r dochter, die ik hier vanavond zooveel heb hooren noemen. Je hoort d'r zoo verschillend over en jij hebt d'r immers pas weer ontmoet bij de gardenparty van de familie Fabius naar het Udlermeer."

— „Onder andere, ja, maar ik ken haar óók al van veel vroeger. 'n Lieve meid, maar absoluut extrême met d'r stiefmoeder. Het mondaine ontbreekt haar totaal en ze schijnt er al heel weinig om te geven onder de menschen te zijn, van de tien keer tenminste, dat ze uitgevraagd wordt, slaat ze vast acht keer af, jammer en zéér zeker niet goed voor een meisje als zij, die tóch van aanleg al wat stil en teruggetrokken is. Maar, laat ik er dadelijk bij zeggen, zij kán, als ze 't op d'r heupen heeft, allemachtig uitgelaten wezen óók, zooals ik haar laatst op een motorboottocht naar het Kager-

meer gezien heb, nou! Ze stuurde toen zelf, ofschoon d'r een flinke bries stond en bliksems goed ook. Den laatsten tijd, hoor ik, is d'r vader hoe langer hoe meer aan den sukkel geraakt, wat misschien wel de schuld van àlles is, want de oude Max Wolters is.... wat je noemt, dol op zijn dochter en zij mal op hem."

De aftocht werd geblazen, het was bij half elf, de meesten gingen naar huis, de jongelui allemaal, een paar ouwe-heeren bleven nog met Fiësca een Moeseltje nà drinken, d'r zou wellicht ook nog wel een kaartje uit geboren worden, maar in de hall was de rumoerige kleepartij van 't naar huis gaan in vollen gang.

De vice-admiraal kwam ook naar Boogaards toe om hem nog tot een uurtje plakkens te bewegen, doch deze had mevrouw Wolters het linksche, als garderobe ingerichte, zijkamertje in zien gaan en daarom bedankte hij met vriendelijke, doch besliste weigering.

— „'t Was weer de echt sjoviale en gezellige ontvangst als altijd bij U," — en zich tot de gastvrouw wendende, drukte hij haar nogmaals de hand met een conventioneel compliment over de aardige drapeering van de hall, verbazend leuk in toon en zoo prettig, als het buiten de kamers ook een beetje verwarmd was, 't dee je bepaald gòèd, prees hij de temperatuur.

— „Ja, ja, onze nieuwe centrale-verwarming met heete lucht is superbe," — lachte Excellentie wel voldaan, — „enfin daar weet U als ingenieur alles van, nou, nog es goejen avond en wèl te ruste."

— „Excellentie, aangename nachtrust!"

Maar hij bleef nog treuzelen, sloeg met de beide handen, de vingers gespreid, op zijn jas, ter plaatse waar zich de binnenzakken bevonden en voelde op zij.

— „Wat vergeten?"

— „Ik voel mijn handschoenen niet." De waarheid was, dat hij vreesde, of, terwijl hij stond te praten, mevrouw Wolters ook ongemerkt weggegaan kon zijn en daarom wilde hij voor alle zekerheid even kijken. Hij liep het kamertje binnen.

Ze was er nog.

— „Zoekt U iets?" schalkschte haar stem.

— „Ja, Orlofsky", mepte hij direct, brutaal terug.

Ze ging hem vóór, naar buiten, de trap af, waar gastvrouw en gastheer op haar vertrek gewacht hadden. Boogaards kwam d'r vlak achter na.

— „Voorzichtig wat, gaat U liever vóór, ik vertrouw U 't meest, zoolang ik U zien kan."

— „Onze hartelijke groeten aan uw dochter. U heeft toch een rijtuig, mevrouw?" — informeerde Fiësca — „'t is zoo'n end, heelemaal naar den overkant van het IJ."

— „Ik breng mevrouw weg", had Boogaards al het antwoord klaar.

— „Dat hóéft niet, ik ga met lijn twee tot aan den steiger van de Noord-Hollandsche tram voor 't Centraal en daar zal mijn man wel voor 'n motorboot van de werf gezorgd hebben."

Toen de deuren achter hen gesloten werden, was haar eerste woord:

— „'k Heb altijd gehoord, dat je dat eerst vráágt!"

— „U moet niet „dat" zeggen", — vermaande hij — „maar, net als meneer Van der Moolen: „zulks"", toen hield hij haar zwijgend den gebogen arm voor.

— „Je bent weer nèt mal, jongen", klonk het verontwaardigd, maar Elly Wolters gaf toch wat Dolf Boogaards haar gevraagd had.

En dat gebeurde niet voor 't eerst.

II.

„Dat is in lang niet gebeurd" — zei Elly Wolters tegen haar cavalier, toen ze den hoek van de Oranje Nassaulaan omsloegen, om naar de halte van lijn 2 uit te kijken, dat U me een arm presenteert. En als U nu weer jij tegen me zegt, zou ik de twee jaar, dat we mekaar niet gezien hebben, met gomelastiek uit mijn geheugen kunnen wegvegen."

— „Uitvlakken zeggen ze hier in Amsterdam en wat dat tutoyeeren betreft, daar ben je zèlf het eerst mee opgehouden."

— „Toen jij me gevraagd had, thuis, als mijn man er bij was.... Zal ik dan maar weer jij zeggen in het vervolg. Hoe wil je?"

— „Mijn lieve kind," — aarzelde hij wat — „dat moet je precies zoo doen, als je hart je in geeft."

— „Als ik álles deed, wat mijn hart mij ingeeft...." en onder haar pélerine drukte ze, kwam het hem voor, zijn arm wat vaster om den hare heen.

— „Dán....? laat es hooren...."

— „Een vrouw van zeven en twintig met een man, die naar de vijftig loopt, ziek is en niet uitgaat, mag zich wel elken dag voorhouden n i e t te luisteren naar haar hart.... terwijl 't misschien.... m i s s c h i e n, zeg ik, nòg es, zoo mal niet zou zijn als je...."

— „Ben je verliefd? Als 't dan maar op mij is, dat 's 't minst gevaarlijk voor je. Anders nog zoo lang niet geleden, dat je me schreef op een Ansicht met „U" en „meneer", dat in het clubje adelborsten d'r nóú één was, met oogen.... ja, ik weet heusch niet meer, hoe je ze noemde, maar 't moet bàr geweest zijn."

— „Je hebt 't ding toch verscheurd," angstte ze.

— „Ik heb je ééns beloofd, dat ik altijd je brieven verscheuren zou, altijd beteekent bij mij niet vandaag en morgen en dan niet meer, ik bewaar trouwens nooit...."

— „....Brieven van vrouwen!"

— „Precies! Principiëel niet! Je kunt d'r nooit anders dan displeizier van beleven, als een ànder ze leest, compromitteert dat òf je zelf, òf haar, òf allebei en als je ze later zèlf nog eens over leest...."

— „Wat dan?"

— „Ja, dat kun jij allicht niet zoo proeven, omdat je geen sigaren rookt, maar dat is net, al klinkt het niet direct poëtisch, of je dezelfde sigaar voor de tweede maal aansteekt. Dat is iets, wat je nooit doen moet, óók principiëel niet."

Het roode licht van twee was dicht bij hen, de bestuurder belde als vraag of ze mee moesten?

Dolf stak zijn arm op.

— „Breng je me weg tot 't Centraal Station?"

— „Enzoovoorts, dòlgraag!"

— „Hóe bedóél je?"

— „Nou, als je het goed vindt, breng ik je heelemaal thuis, je man is toch nog niet naar bed, ik heb hem in zoo'n eeuwigen tijd niet gezien".

— „Je vergeet, dat het over elven wordt voor we d'r zijn."

— „Wat zóú dat, toen ik nog op de werf was, ging hij nooit voor éénen naar bed."

— „Jawel, zeker, dat zál ook wel, maar waar jij nou van spreekt, is alweer zoo'n tijd.... hóé lang, laat es kijken?"

— „Dat zal net geweest zijn, het jaar vóór jullie huwelijk."

— „Nou, dat is dan makkelijk na te gaan, 't wordt vier jaar dat we getrouwd zijn." Met een óndéfiniëerbaar accent lei ze een klemtoon in dien zin, èrgens, op wèlk woord, was niet na te gaan, misschien op allemaal en hij klonk daardoor in zijn geheel als een zucht.

In den, op dit uur, stadwaards, leêgen tram, begon Dolf, — die zich vanavond in een stemming voelde om

malle dingen te zeggen best mogelijk, omdat hij er voor zich zelf geen verklaring voor vinden kon, dat hij met Elly Wolters, waar 't toch al zoo lang uit mee was, vanavond weer op nieuw aan 't flirten raakte — verliefd te doen.

— „Je zag d'r anders verduiveld goed uit vanavond in je zwarte blouse, die is echt chiek, stemmig, maar keurig-elegant, net als dat décente pakje renaissance-prins-Orlofsky, zooals onze vriend „zulks" gelieft te noemen, je zult 'es kijken, 't zal je wel weer algemeene adoratie en amants bij bosjes bezorgen. Hoe dacht je den schoudermantel te nemen?"

— „Zwart."

— „Ook al zwart."

— „Ik wen me er vast aan!"

Dolf keek haar aan en zweeg, in eens ontstemd.

Toen ze zag, dat de bestuurder niet keek, liet ze hem uitdagend door een spleetje van haar werkelijk wel wat breede, bloedvolle lippen haar schitterend sneeuwblank ivoor zien.

Direct verschoot de stroeve trek in zijn gezicht ook alweer tot glimlach en hij coquetteerde, half verwijtend, maar voor de andere, gróótste, helft tóch in een extáze van bewondering:

— „Dat's een feit, m ij n vrouw moest je niet zijn, of laat me liever zeggen, i k moest je man niet wezen, want dàn...."

— „Zeg-op, dán...?"

— Dán speelde jij den Prins Orlofsky in de *Fledermaus* n i e t.

— „Ha-ha, en hoe-dát-zoo, als ik vrágen mag, jaloersch?"

— „Jaloersch of wat anders, maar je spéélde h'm in géén geval en daarmee uit."

— „Daar zou je dan toch een réden voor moeten hebben."

— „Ik zou het niet w i l l e n, àfgeloopen."

— D'r kwamen aan de Van Baerlestraat menschen in en ze begonnen daarom over meer algemeene dingen te praten.

Aan 't Centraal Station gekomen, herhaalde hij zijn vraag:

— „Ligt je mailboot hier, dan ga ik mee, als je het goed vindt."

Even voorbij den steiger van de Noord-Hollandsche tram, lag het luxe-motorjachtje van de werf.

— „Maar vent, ik zeg het je vooruit, je zult het koud hebben op het water."

— „En jij dan?"

— „Voor mij ligt d'r een leeren jas in de boot met bont van binnen, een oude auto- en wintersport raglan uit den Haag nog."

— „Als je mij die inderdaad dan eens gaf?"

— „Oele! En mispoes, àfgeloopen! bootste zij zijn intonatie van straks na. „Hoor'es, en van wat anders, ik weet werkelijk niet, of je Max niet al in bed vinden zult, hij was niet zoo héél best, toen ik weg ging, moet je bedenken, mijn stiefdochter zou bij hem blijven."

— „Aardige, hártelijke meid, die Jó, daar zit wat in, karakter."

— „'n Boel meer dan in mij," klonk het geïrriteerd.

— „Nou!" beaamde hij zonder omwegen, al had hij 't niet zóó cru bedoeld als zijn onvoorwaardelijke adhaesie onwillekeurig klonk. Ze stapten in. De bootsjongen hielp mevrouw Wolters aan haar bruinleeren, van binnen geheel met grof-bont gevoerden mantel.

— „Als meneer wil, d'r ligt vóór nog een oliejas."

— „'t Is niks gedaan met uw enkelde demi," zei de kaptein, zonder eerst te goeje-avonden, omdat de passagiers óók geen van beiden 'n woord van begroeting hadden laten hooren.

— „Geef maar òp baas!" Boogaards wou 'm wel hebben, d'r stond een gure Noordoosten wind, dat voelde je direct. Als op de maat van 't getjef van den motor tjokkerde het bootje den viaduct onder door, waar juist, dreunend en stampend, een trein in de richting Bussum overheen rolde in zijn rameiënde melodie van ijzer.

Toen, buiten komende, lag het IJ vlak voor hen open, als een reuzenkom tot den rand gevuld, waarin de stevige bries de korte golven even met schuim bekuifde, terwijl boven de maan, in een kiekeboe tusschen wolken en openlucht dóór, af en toe een geel accent lei tusschen de donkere plekken van den geschubden,

eindeloos-beweeglijken watervloer. Het bootje voer snijdend snel en de stad schoof geleidelijk achteruit als de plaat in een stereoskoop, die je van je afdraait; de reuzenkoepel van het station dook neer, de perrons krompen ineen en de lichtjes van het Oosterdok en de Prins-Hendrikkade glimpten weg in het nachtelijk aspect van het kleurlooze stadsgezicht, met weinig perspectief.

— „Wat is Amsterdam toch mooi, als je 't zoo bij avond van hier ziet," begon zij weer voor 't eerst, nadat Boogaards, staande midden in de boot, duidelijk merkbaar onder den indruk van het stemmige avondtafereel, zwijgend, door de tot koker geronde rechterhand, naar stad oogde.

Op den achtergrond rondden de vleugels der Sint Nicolaaskerk als in breed schouderophalen omhoog, en verder silhouetteerde de Oude-Kerkstoren de lucht in. Meer naar links steeg de Montelbaans naar boven en nóg meer dienzelfden kant uit, waar de stad in de eilanden van Kattenburg en Wittenburg uiteen viel, vaagden de Marinegebouwen uit den binnenhaven op.

— „Zie je, dáár in de verte, dat groote gebouw met die verhoogde hoeken aan de kanten, of eigenlijk die groep gebouwen, zooals 't van hier lijkt, dàt is waar de familie Fabius vroeger woonde, toen hij nog actief-Schout was. Als zij geen geld meegebracht had, leefden ze ook ànders na zijn pensionneering dan nu."

— „'t Is me ook wel een echt mariage de raison, hè, ik geloof, dat die ouwe zeekakalobbus zijn vrouw in geen dozijn jaren een zoen gegeven heeft."

— „Mariage de raison, l'amour, fi donc!" reciteerde zij.

Om der wille van de lui in de boot, liet hij maar niet los wat hij op dat oogenblik dacht.

— „Brisons là," lei ze den vinger langs haar mond, als raadde zij bij intuïtie, wat hij had willen zeggen.

Ze waren aan den overkant en gingen over een pontonbruggetje aan land. Achter een afrastering van ijzeren traliewerk, vlak aan den weg naar de vroegere E.N.T.O.S-terreinen, lag, direct rechts vooraan, het, door een keurig aangelegden en onderhouden tuin omgroende woonhuis, waarin een aantal ramen verlicht stonden, terwijl de werf met haar opslagterreinen, loodsen en

keten, de timmermanswerkplaatsen en de smederijen zich verder, landwaarts in, uitstrekten met grootere en kleinere hellingen er voor, waarop, ondanks het donker, toch nog duidelijk de rompen der in aanbouw zijnde booten te onderscheiden waren.

Alleen uit het kleine raampje van het, direct aan 't water gelegen, portiershuisje, nu door den nachtwaker betrokken, schoot een lichtstraal.

Elly maakte het hek open ; dadelijk sloegen de honden aan, die ze met een kalmeerend noemen van hun namen geruststelde en dan ook ijlings hun hokken weer opzochten.

— „Nou, entrez monsieur, maar dát zeg ik je" — voegde ze er met halve-stem aan toe — „geen wóórd over die geschiedenis van de *Fledermaus* en mijn rol van Orlofsky, begrepen !"

— „Aha, dus tóch een beetje bang voor hèm ook, wat heb ik gezegd, als i k je man was, wat er dan gebeurde, of liever n i e t gebeurde, maar àpropos, wat doen we nou: zeg ik „U of jij?"

— „Ik zou 't maar bij „U" laten, 't is tegenover allebei beter, een stiefdochter in je huis te hebben van om en nabij de twintig is ook geen pretje voor een jonge vrouw", — ze zocht in haar taschje naar haar sleutel, dien ze in het spaarzame licht niet direct vond.

— „Ik vind" — hij begon al met zijn U — „U onbillijk, Jo is waarachtig het meisje d'r niet naar, om U den voet dwars te zetten, in dat opzicht had het niet beter kunnen treffen, zacht en toch flink, eerlijk, een hart van goud, nee ik geloof, dat U je daar niet over hoeft te beklagen".

— „Ik heb het al lang gemerkt, U hebt een oogje op Jo, zeker al van den tijd dat U hier was, eerlijk, flink, zacht, hart van goud, dat zijn precies de vier dingen, die een man in een vrouw verlangt . . . ." Ze had haar sleutel nog niet, maar de deur werd van binnen al open gedaan, anders zou Boogaards haar verteld hebben, hoe ze zich vergistte, dat hij in den tijd, toen hij hier op de werf gewerkt had, de dochter des huizes maar een paar dagen ontmoet had, juist bij zijn komst: dat zij hem, toevallig wèl den eersten keer rondgeleid had en hij ge-

frappeerd geweest was, hoe zij, tóén meisje van geen zeventien nog, overal precies den weg geweten had, de technische namen van alles kende, de constructie der machines begreep, maar ook, hoe 't hem speet, dat zij al heel kort daarop naar kostschool ging en ze elkander enkel nog maar in één der vacanties terloops weerom hadden gezien.

Mevrouw Wolters was den bezoeker voorgegaan en had in de gang met haar stiefdochter staan praten, wendde zich nu pas weer tot hem, zoodat juffrouw Wolters zien kon wie er was.

— „Hé meneer Boogaards," — zei Jo, hem dadelijk, spontaan-hartelijk de hand reikende — „wel héél erg jammer, dat U het zoo slecht treft."

— „Mijn stiefdochter" — nam Elly het woord over — „vertelt me net, dat mijn man lang niet goed is."

Dolf had zijn hoed afgenomen en begroette de jonge dame met een vriendelijke bewondering en het gebruikelijke „groot geworden", maar toen ze een pas naderbij, onder den ganglantaarn kwam te staan, zag hij eerst hoe bleek ze was en hij informeerde, zich zelf in de rede vallende, naar den toestand van haar vader.

Weer antwoordde Elly, in háár plaats:

— „Zóó erg zal het wel niet wezen, Jo overdrijft wel es een beetje, uit bezorgdheid, toen ik wegging, leek hij me heel goed, anders, kunt u begrijpen, was ik natuurlijk niet gegaan."

— „Gerust, ik vertrouwde het heusch niet, en daarom is, toen het bootje overging om U te halen Proschwitz meteen meegegaan, ik heb hem gezegd aan het station maar een taxi te nemen om dokter Wagemans te halen, Dirk moet dus direct den motor terugsturen.

Ze ging naar buiten en riep den wacht.

— „Hoor-es Dirk, wil je aan Veen zeggen, die zal er toch nog wel zijn, dat-ie direct weer met den motor over gaat, naar stad, want Proschwitz zal wel al met den dokter aan den steiger staan te wachten."

— „Zal direct gebeuren, juffrouw, en" — klonk de schorre stem van den nachtwaker, zoo vriendelijk vervormd als hij 't kòn — „zal ik na de volgende ronde

nog es even aankomen, om te kijken, of U nog iets voor me te doen heeft?"

— „Goed Dirk, doe dat, graag."

Boogaards, die zijn jas al opgehangen had, nam dien weer van den kapstok:

— „Onder déze omstandigheden ga ik natuurlijk niet mee naar boven, tenzij U mijn hulp op de een of andere manier van dienst kan zijn."

— „Laat ik in allen gevalle eerst eens gaan zien", vond Elly en ze ging de trap op, terwijl beneden in de gang Jo aan Boogaards in fluistertoon vertelde van de ongunstige wending, die, naar het haar althans voorkwam, in de laatste paar uren in den toestand haars vaders gekomen was.

Het viel hem op hoe bleek ze was: je kon zien, ze had gehuild óók. Op haar gezicht lag een bezorgenis, een angst, ze schudde nerveus het hoofd telkens op zij en onder haar oogen rondden schaduwen diep en blauw. Toen ze met hem sprak, drupte weer een traan neer, langs heur wang en ze bekende het half voor zich zelf en toch ook tegen Dolf, als zocht ze een troost in haar bekentenis jegens een ander:

— „Ik ben zoo bang, zoo doodsbang, dat dit het einde is. Zoo als daar straks, heb ik vader nog nooit gezien, hij kon met geen mogelijkheid meer adem halen, ik heb alles gedaan, wat dokter gezegd heeft en hem laten ruiken aan een fleschje, aether, geloof, ik dat het is, dat we van hem gekregen hebben en altijd klaar staat; maar het wou maar niet bedaren, ik denk dat vader's hart niet meer wil...." Ze liet haar tranen, den heelen avond in het aangezicht van den zieke met zooveel energie bedwongen, thans den vrijen loop, zich niet geneerende om den man, die haar toch al zoo lang en van kind af kende.

Mevrouw Wolters verscheen plots boven aan de trap er klonk een zeer dringend geroep om hulp, in géén tijd waren beiden boven.

Boogaards had indertijd een cursus van „Eerste Hulp" meegemaakt, hij vond het noodig, dat hij als ingenieur, aanstaand bedrijfslijder van de een of

andere groote werf, wat zijn illusie was, weten moest op welke manier, in kritieke, gevallen, directe daadwerkelijke hulp kon worden verleend, opdat de tijd, waarin men op den dokter wachtte, niet nutteloos voorbijging. En met het beetje routine, dat je daarbij dan toch altijd op doet, zag hij wel, hoe de toestand lang niet van zoo onschuldigen aard was, als Elly dien in haar zorgeloosheid had aangezien. De oude Wolters lag op de sofa, geheel buiten kennis, zijn borst hijgde en, het schuim op den mond, ging de ademhaling blijkbaar uiterst moeilijk.

Boogaards maakte zijn bovenkleeren, die de patient in zijn eerste benauwdheid toch al opengerukt had, geheel los, verwijderde al wat druk geven kon, zijn bretels, een buikriem dien hij droeg, wiesch zijn slapen met eau de cologne en liet warm water maken om een kop sterke koffie te zetten, als de dokter, wat hij wel dacht, dezen opwekkenden drank straks bij de hand hebben wilde. Ondanks de kou, wierp hij alle ramen open.

„Wat denkt U er van, zou het werkelijk een beroerte zijn," vroeg Jo, die Bogaards van terzijde met bewondering gadesloeg, zoo kalm en rustig en toch, met hoeveel behendige zorgvuldigheid, hij den ouden man hielp, zijn warme stem had iets sympathieks, óók in den toon, waarop hij instructies gaf.

Een uur geleden hadden ze nog heel goed zitten praten — deed Jo haar verhaal, zenuwachtig, hakkelend, als struikelden haar woorden over elkaar —, vader had het gehad over de nieuwe raceboot, naar Amerikaansch type, dat vooral van achteren breeder uitliep dan de Europeesche modellen. De motor zou misschien van de week nog gemonteerd worden, dacht-ie en dan konden ze Zondagochtend voor 't eerst d'r mee uit, Elly en zij ook mee, Proschwitz, de chef van de motorwerkplaats, — de mof, zooals hij op de werf algemeen genoemd werd, omdat zijn geslacht uit Saksen stamde, al was hij volbloed Hollander en zijn grootvader reeds genaturaliseerd — zou óók van de partij wezen, omdat, als 't type motor beviel, — de eerste kleplooze, systeem Knight, hier in Holland vervaardigd, — het nieuwe race-yacht „*De Stormvogel*", dat thans op de helling

stond, met een zelfde machine zou worden uitgerust.

— „En was Uw vader overigens nogal goed vandaag?"

Andermaal gaf mevrouw Wolters het antwoord op de, aan haar stiefdochter gerichte, vraag.

— „Uitmuntend, zoo te zeggen, je kon den heelen dag niets aan hem merken, U begrijpt dat ik anders toch in geen geval naar de Fiësca's gegaan zou zijn. Vervelend, we hadden nu juist zoo gezellig een uurtje kunnen praten, dat treft U al bijzonder slecht meneer Boogaards."

In den blik, dien Jo haar stiefmoeder toewierp, las Dolf een volkomen logenstraffing van het geruststellend bescheid. De oude Wolters, dien men op aanwijzing van Boogaards recht uit, het hoofd niet te hoog, op de rustbank gelegd had, bewoòg zich, scheen uit zijn flauwte te ontwaken. Terstond knielde Jo aan zijn zij neer, nam zijn hand in de hare en bette met een zakdoek zijn voorhoofd met eau de Cologne.

— „Vadertje, toe lieve vadertje, zeg es, hoe het met U gaat, wordt het wat beter?"

De zieke antwoordde slechts met een roggelend kreunen, hij sloeg de oogen op en wendde het hoofd zelfs even naar den kant waar Elly met Boogaards zaten, klaarblijkelijk herkende hij den gast niet, hij sprak hem tenminste met Proschwitz aan.

Boogaards lei den vinger op zijn mond ten teeken, dat men zijn aanwezigheid niet verraden zou.

— „Ik wou dat..... weggaan!..... weggaan!!... nauw hoorbaar kwam het over zijn lippen.

— „Nee vadertje, toe laat mij dan in ieder geval bij je blijven", drong Jo, „kijk es, je kúnt toch niet alléén wezen, je was daar straks zoo náár, ik beloof je, ik zal zoo stil zijn, zóó stil, dat je me heelemaal niet hoort, toe vaderlief, vin-nu-maar-goed, dat ik bij je ben, tenminste."

Wolters liet zich weer geheel achterover vallen, maar Jo ving zijn hoofd op in de ronding van haar arm en lei het voorzichtig op het kussen, drukte, uiterst subtiel, als gold het een broos en teer kind, een kus op zijn voorhoofd. Uit haar oogen, waarin liefde en medelijden allengs meer en meer een uitdrukking van weemoed gelegd hadden, drupte opnieuw een traan, die, langs

haar wang neerviel op het kussen van den lijder.

Mevrouw Wolters had Boogaards een wenk gegeven mee naar buiten te gaan en hij was haar zwijgend gevolgd naar de balconkamer. Maar in dit, op het Noorden gelegen, vertrek was het kil.

— „Ellendig lam, dat je het zóó treffen moet, maar ik weet d'r heusch niets aan te doen hoor. Kan ik je dienen met iets. Wil je soms een grogje, het water zal zoo aan de kook zijn, en ik zal beneden nog wel citroenen hebben".

— „Spreek niet zoo hard," — vermaande Dolf, wien de ongevoelige nuance in haar stem stuitte, — „ik ben natuurlijk geen dokter, maar ik wil je wèl zeggen, ik voor mij vind je man — hij lei den klemtoon op het woord, dat haar nauwe verwantschap met hem, die daarginds ter neer lag inhield, met een onderlijnd accent — héél bedenkelijk, Hij zag dat wasbleeke, holle, zooals het zooeven geleken had, om te zeggen: uitgeteerde gelaat van zijn vroegeren chef, die altijd meer vriend dan principaal voor hem geweest was, nòg aanhoudend voor zich en hij vond het vreemd en onbegrijpelijk, dat Elly in dagelijkschen sleur zoo gewóón bleef doen, net, of d'r niets bijzonders was, een grogje gepresenteerd had en aan citroenen dacht.

Er klonken drie stooten op den motorfluit, ten teeken dat de motorboot terug was.

Meteen hoorde men Jo de trap letterlijk afrènnen den dokter tegemoet, die met haastige passen over den steiger aanbeende.

Een kwartier later vertrok hij weer en Boogaards ging met hem mee.

Elly was bij haar man gebleven, daarom liet Jo hen uit.

— „Zeg es eerlijk dokter, maar heel, héél eerlijk hoor, vindt U het werkelijk niet gevaarlijk van vader?"

De dokter, die den patient een kampferinjectie toegediend had, waarna de koffie, hoopte hij, de rest doen zou, schudde het hoofd van niet.

— „Zooals de toestand nú is, neen; je vader heeft een sterk gestel en daarom zie ik geen onmiddellijk gevaar, en een beroerte, dàt kan ik je met de hand op mijn hart verzekeren, is het niet geweest, dáár hoef

je geen oogenblik over te tobben, ik houd het voor hartaandoening, ik zal hem morgen eens nauwkeurig onderzoeken, het komt me wel voor, dat de vervetting, waar we van 't voorjaar zoo tegen gevochten hebben, weer bedenkelijk toegenomen is, maar in den regel zien zulke attaques als vanavond er erger uit dan ze werkelijk zijn. Natuurlijk, mocht zich een dergelijke geschiedenis, als we nu meegemaakt hebben vannacht herhalen, stuur dan iemand op een motorfiets om den dokter hier van Buiksloot; ik heb mijn spuitje en een paar buisjes aether en kampfer voor de zekerheid op de schrijftafel achtergelaten, als, in tijd van nood, nòg een injectie noodig zou zijn. Maar ik herhaal, 't zou me al heel hard verwonderen, als de toestand over een halfuurtje niet al veel en veel verbeterd was. Dan nog maar es een half kopje goeje, sterke koffie en als hij dan geslapen heeft, zijn we morgenochtend een heel eind op streek".

— „U komt morgen toch?"

— „Dat spréékt van zèlf."

— „Hoe laat? Het is maar, ziet U, om te zorgen, dat de motorboot aan den overkant ligt."

— „Laten we dan zeggen, dat ik precies acht uur aan het „Centraal" ben."

— „O ja, heel graag dokter, dat is heerlijk vroeg. Nacht dan dokter en nog wel bedankt, dat U zoo direct meeging."

— „Maar juffrouw Wolters!"

— „U mag anders gerust nog wel Jo zeggen, net als altijd."

— „Je wordt me al zoo'n dame! Nou, Jo dan maar, en wel te ruste. Als 't nou een beetje loopt, moet jullie allebei ook wat gaan liggen. Wat dunkt U, meneer Boogaards, willen we?"

— „Ja zeker. Nacht juffrouw Wolters. Van harte het beste met Uw vader. Vindt U goed, dat ik morgenochtend eens kom hooren?"

— „Waarde heer, doe het dan liever ànders", viel de dokter in, „bel — mij na negenen, als ik hier geweest ben, op, dan heb ik mijn fonds-spreekuur en ben zéker thuis, tachtig-een-en-zestig is mijn nummer; hier zou ik ze nog maar even met rust laten een dag

of wat. En nou adieu, slaap maar zoo goed en zoo kwaad als het gaat, Jo!"

De motorsloep dijnde, slechts lichtelijk nu, in haar vaart over het kalme water; de wind was gaan liggen. Massief schoof de breede schaduw van de veerpont langs hen heen en in de verte stampte een sleepboot, àchter het roode licht als een robijn, die beneden in het liquide zilvervlak een nieuwen robijn spiegelde, maar veel grooter en vol rimpels.

Van de stad af sloeg een klok.

— „Twaalf uur" telde de dokter. De laatste tram zal nèt weg zijn...".

— „Wat dènkt U er van?" informeerde Boogaards.

— „'t Hart is niet veel meer waard, doch je kunt er niets van zeggen; zijn body is altijd puik in orde geweest, maar hij werd wel wat te zwaar den laatsten tijd en dat is voor hem een kwaad ding".

Dokter klappertande; het was koud.

— „Een latertje vanavond", zei de schipper.

— „Steek den brand d'r es in", presenteerde Boogaards.

De tram was weg. Dokter nam een taxi. Zijn metgezel reed mee tot den Dam, daar stapte hij uit, wou in Polen nog even een afzakkertje nemen, ook hij was huiverig geworden.

Het Rokin opgaande, aanstappend op de koude, harde, steenen, die het geluid teruggaven in een vorstigen klikklak, was het, of in zijn oor nog galmen waren blijven hangen, die zijn passen begeleidden, de náklank van twee, zeer tegenstrijdige vrouwenstemmen: een zachte, zwakke, sonore alt, die van Jo Wolters, zooals ze, geknield liggende, tegen haar vader gefluisterd had en de zangerige, glasheldere jubelende sopraan van de jonge mevrouw Elly, vanavond bij de Fiësca's.

Wèl veel mooier, die sopraan op dagen van zon, máár.... Huiverig, kil, verkleumd, rillend over zijn heele lijf, liep hij in een sukkeldrafje het laatste endje en toen de paar treden op, den achterkant van Polen in....

Het telefoonbericht van den dokter luidde den

volgenden ochtend: een goeje nacht, maar voorloopig absolute rust en n i e t gaan dus!

De week verliep saai voor Elly Wolters!

Huisarrest! Géén jour op Donderdag, zooals ze dat gewoon was en bij haar de reputatie genoot van ijs met slagroom en mokkagebak, zooals je ze nergens kreeg.

Een man, die niet bepaald ziek was en toch in bed blijven moest, en derhalve veel oppassens en verzorging vereischte en dat alles hier aan den overkant van het IJ, waar geen goed mensch voorbij kwam, neen, het was in één woord verschrikkelijk en ze dacht aan den Haag terug met een cakewalk bij de afternoontea en knusse rieten-stoeltjes, waarin je zoo heerlijk zat, makkelijk en toch zonder dat je d'r onvoordeelig in deed, en waarin je zoo verrukkelijk, stilletjes en ongemerkt, kwaadspreken kon.

Ook de vergadering van het comité inzake den *Fledermaus*-avond — teekenend: niemand sprak meer, ook het drukwerk niet, van een Liefdadigheidsavond, de geijkte term was de verlokkelijke titel der zaligste aller wals-motieven-operettes geworden, — waren uitgesteld, nu de hoofdpersoon, de „ster", de vrouw, die, zooals de flirtende jeunesse beweerde, — wat je van zoo weinig menschen zeggen kunt, — door heur aanwezigheid een atmosfeer om zich heen te tooveren wist, òntbrák.

III.

Toen Wolters eenige jaren geleden, hertrouwde, was hij een dikke veertig, zijn dochter Jo nauwelijks zeventien. Zijn eerste huwelijk was verre van gelukkig geweest: een faux-pas van weerskanten, elementen, die zich niet verdroegen, zonder daaraan persoonlijk schuld te dragen. Hij was van origine luitenant-ter-zee, na een aller amusantsten adelborst-tijd meegemaakt te hebben, een fideele watercommandeur geworden en zou 't gebleven zijn, — sjoviaal in zijn levensopvattingen voor zich zelf en voor zijn omgeving, voor zijn ondergeschikten niet het minst, een voorbeeld der lumineuse combinatie van luim en plicht, — ware de boosaardige amor niet te zijner tijd, of te zijner òntijd in den vorm van het „meisje van vroeger" komen opdagen.

Van de vrouwskant begrijpelijk, maar baatzuchtig en dom gezien, te meer waar ze het van te voren wist, had deze hem zijn beroep net zoo lang tègen gemaakt, met kuren van melancholie en ook oprecht heimwee, als hij maanden lang op zee dobberde en zij eenzaam thuis zat, — het lot van alle zeevaarders-gaden — zóó lang gezeurd en geteemd, gewroet en gehuild, dat hij, beu van het gezanik, op een goejen dag zijn uniformjas in de kleerkast en zijn ontslagaanvraag in de brievenbus gestopt had, met een op-hoop-van-zegen voor een volkomen ònzekere toekomst.

Als reactie hadden de twee gelieven, die slechts gewoon waren malkander zoo nu en dan te zien, zich in een alles versuffend dolce-far-niente den heelen dag bekeken en, als onvermijdelijk gevolg, zóó verveeld, dat het huwelijk, ook zonder bepaald Hoeksche- en Kabel-

jauwsche twisten, die het echtpaar slapelooze nachten en den buren een kostelooze gramofoonplaat bezorgd hadden, langs den meer en meer gebruikelijken weg, op vordering van de vrouw, wegens niet plaats gehad hebbend, maar ook niet ontkend overspel door den man, ontbonden werd, met alle gevolgen daaraan namens wet en wereld toegekend. Welke in deze, — behalve de toewijzing van het kind wat de eerste betreft, — hierop neerkwamen, dat de vrouw na twee jaar, erg burgerlijk hertrouwde en hij, Wolters, met den kolder, maar ook met een heeleboel onderwijl opgestoken technische kennis in den kop, naar Mitweida, de internationale ingenieursschool vertrok, om er na een korte, maar schitterende studie als gediplomeerd scheeps- en waterbouwkundig ingenieur van terug te keeren.

Een jaar later zat hij al als directeur van de havenwerken te Soerabaya met een tamelijk salaris en enorme bijverdiensten in de qualiteit van technisch adviseur van de groote, door Chineezen geëxploiteerde, Indische werf, tot deze — die bijverdiensten — na eenigen tijd van zoodanigen aard werden, dat hij de, gelijk op één na alle Indische, ganschelijk onzelfstandige Rijksbetrekking — sluismeester in politiek, zooals ze daar genoemd wordt, — cadeau gaf en de opperleiding van den particulieren scheepsbouw *De Soerabayasche Werf*, toen al tot ongekende vlucht gekomen, ter hand nam.

D'r was maar één roep door heel Indië heen: een kraan, die Max Wolters!

Maar hóé de fortuin mèt hem was, hoe volkómen geharmoniïerd hij zich ook voelde in zijn, door honderden, zelfs van de hoogste ambtenaren, benijde betrekking, iets was er in zijn hart, dat hem stak, hoe langer zoo meer, hem altijd sterker en krachtiger naar Holland terug dreef: zijn dochtertje, zijn Jo, de éénige herinnering aan zijn echtelijk leven, z i j n k i n d, dat, hoewel gezegd en van zelf spreekt, naar den opzet der echtscheidingsprocedure, bij rechterlijk vonnis aan de vrouw toegewezen te zijn, door deze, — die niets voor kinderen voelde en op haar toekomstigen levensweg, zooals zij dien destijds gedroomd had, Jo slechts als 'n blok aan 't been beschouwde — bij onderlinge overeenkomst aan den

man was afgestaan, waarna de opvoeding geheel en al aan een ongehuwde zuster van Wolters, een schrandere, levenservaren vrouw toevertrouwd werd.

Nu had de laatste mail het overlijden van zijn vroegere echtgenoote gebracht.

Het was uit den aard der zaak een héél besluit, een dusdanige lukratieve betrekking er aan te geven en hij wikte en woog in menigen slapeloozen nacht.

Maar toen de gevreesde malaria — waar hij zich door een buitengemeen sober en vooral regelmatig leven langen tijd voor had weten te bewaren — plotseling een leelijken aanval op zijn gezondheid gedaan had, de werkkracht en de energie bij hem ondermijnd dreigden te worden door deze sluipende en daarom gevaarlijkste aller ziekten, was zijn besluit spoedig genomen. Zijn hoog tractement en zijn nog ruimere emolumenten in den vorm van een directoraal-tentièm, hadden hem een aardigen spaarpot bezorgd, zoodat, toen hij eenmaal het bijltje naast zich op de helling lei, àchter het schip, dat hij persé nog had willen zien afloopen en het wijde sop kiezen, en zich naar Holland inscheepte, Wolters een man in bonis was. Weldra had hij zijn dochter — al een heele meid geworden — in zijn armen, oogenblik van onverdeeld, groot en innig geluk, waarbij hem, wat sedert zijn kinderjaren niet gebeurd was, de tranen over de wangen liepen.

Haar kinderhart, zoo licht en teer beroerd, juichte in zijn eerste levensgeluk: vader te zien, vader's beschermenden arm om haar middel te weten, haar wang geleund tegen de zijne, contrasten van heel licht rose bij diep donkerbruin, haar tengere vingers in zijn breede handpalm en bovenal de blijmoedige durf waarmee zij, in flinken pas aan zijn vasten, rustigen, sterken arm het leven tegemoet ging, het was een ònuitwischbare impressie van jeugdlijk en toch zoo overweldigend geluk, een eindelooze blijdschap. En voor haar jongemeisjeshart was het, als ontplooide zich voor haar nu pas in vollen glans, het licht van den verwarmenden gloed der liefde tusschen ouder en kind; in een kleurenpracht, verrukkend in volle weelde en rijkdom, lachte het

leven haar te midden dier, voor haar zoo onverwacht waarheid geworden droom, in al zijn realiteit tegemoet, doortrilde haar ziel die onnaspeurlijke, nimmer gekende wijding, de mysterische oerkracht, het rein verlangen, de blanke en baatlooze liefde.

Het was dan ook voornámelijk om haar een vrouw met moederlijke zorg tot steun te geven, tijdens de nu komende, moeilijkste jaren, in de opvoeding van zijn dochter, in de tweede plaats om meer huiselijkheid in hun samenzijn te brengen; en slechts als laatste overweging hadden zijn verliefde zinnen gegolden, toen hij de Haagsche Elly van Langerhuysen, die ze bij een vacantieverblijf op 'Scheveningen hadden leeren kennen, tot vrouw vroeg. Toen zij hem accepteerde nam hij, danig als hem het rentenieren de keel uit hing, meteen het vast besluit, een eind te maken aan de sedert langen tijd gevoerde onderhandelingen, die hem een nieuw arbeidsveld zouden openen en werd voor een aanzienlijke som, waarmede verreweg het grootste deel van het in Indië vergaard kapitaal gemoeid was, eigenaar van de, wel nog slechts matig van omvang, maar toch in bloeiende opkomst verkeerende werf DE STORMVOGEL.

Doch slechts het eerste van de vier jaren, dat ze nu getrouwd waren, had hem ongerept gelukt gebracht.

Elly Wolters-Langerhuysen stelde zoowel aan het leven in het algemeen, als wel ter vervulling harer caprices in het bijzonder aan den buidel van haar man, hooge eischen, want eigen fondsen miste zij geheel.

Toen Wolters het mooie Haagsche meisje ten huwelijk gevraagd had, leek haar toekomst geen couleur-de-rose. De oude Langerhuysen van de Firma Langerhuysen & Mathes, welke laatste de directie voerde in de Residentie bank, was met haar speculatiën de laatste jaren zeer ongelukkig geweest, allerhande praktijken, die net op het kantje af, onder voortdurend toezicht van haar rechtskundigen raadsman, voltrokken werden, hadden het vertrouwen harer, vroeger inderdaad uitgebreide cliëntenschaar danig geschokt en zelfs zóó ver was het gekomen, dat een in laatste instantie hangend proces, waarbij het om veertien ton ging — een Indische affaire met een

luchtje! — over het al of niet voortbestaan der Firma en wat nog erger was, over het lot van Langerhuysen beslissen zou. Want de kansen waren groot, dat, àls eventueel de civiel-rechterlijke procedure ten gunste van eischeresse afliep, de officier van justitie zekere bemoeizucht moeilijk lánger latent laten kon; d'r werd tòch al over gesproken, dat als een gewoon burgermannetje een tiende gedaan had, van hetgeen dezen bankier op zijn kerfstok gesneden stond, hij hoog en breed vervolgd en onschadelijk zou zijn gemaakt en op de *Witte* had, vermoedelijk een collega van hetzelfde gehalte zich zelfs àl de vrijheid gepermitteerd, toen Van Langerhuysen eens alleen met een krant aan een tafeltje zat in het bitter-schemeruur en je dus niet zoo precies na kon gaan, uit wèlken hoek de wind waaide, van: „Zoo Lange-vingerhuysen, kom jij hier óók nog!" te roepen, waarbij het homerisch gelach, dat volgde, nu juist niet duidde op 't groot aantal vrinden, dat de directeur der Residentiebank onder zijn societeits-kameraden telde.

Het aanzoek van den Amsterdammer Wolters, — die van al dit finantiëel gekuip absoluut onkundig gebleven was, bemoeien als hij zich deed uitsluitend met eigen zaak, zonder ooit een cent naar de gapbeurs te dragen, zooals hij dat placht te noemen — was dus feitelijk een uitkomst voor Elly. Haar reputatie, zij het natuurlijk ònverdiend, was door de allures van Pa in Haagsche kringen merkbaar aan het tanen geraakt en ze liep al naar de vier en twintig; vandaar dan ook, — zeker niet zonder dat papa ook hierin van advies gediend had, — dat ze den saut-de-désespoir over het leeftijdsverschil waagde.

Tegen aller verwachting in, wòn de Residentie Bank haar proces en waren de directeuren daarmede, tenminste officiëel gesproken, voor een groot deel gegeréhabiliteerd, afgescheiden nog van het feit, dat ze de bijna anderhalf millioen nagenoeg geheel in handen hadden, waar de aandeelen, den laatsten tijd voor een prikje opgekocht, tusschen hen beiden gedeeld konden worden.

Van dat oogenblik af kreeg Elly Wolters maandelijks een aardigen duit als speldegeld. Waarmee een ommekeer van allerverderflijksten invloed gepaard ging. Der

jonge vrouw, die nu over ruime middelen beschikte, werd het al spoedig te eng in huis, te stil aan den overkant van het IJ, te moeilijk in den eenvoudigen omgang met haar dochter en te vervelend in de rustige toegenegenheid van haar man, ze voelde aspiraties de vleugels wat breeder uit te slaan, nu zij het kòn, met al de noodlottige gevolgen die zulke vrouwlijke neigingen, zoo onverwacht en onvoorbereid ontstaan, meebrengen.

Zij begon het woord „society", — die zij zocht als een excuus en tegenhanger, — omdat haar man haar verwaarloosde, zijn tijd en zijn aandacht aan zijn werk besteedde, — in alle aantrekkelijkheid en ellende te leeren spellen en vervoegen en het duurde niet lang, of ze sprak minachtend van die „vervloekte werf", welke tweedracht bracht tusschen hen, omdat altijd zijn wèrk bij hem vóórging boven haar!

Hij haalde zijn schouders op, als ze zulke buien had en ging er des te eerder om van tafel, of kwam er te later door thuis, met het gevolg, dat een paar maanden nadien alle huiselijk verkeer verdwenen en de éénheid van gedachte, de band, welke in een familieleven ònontbeerlijk is, onder dit dak nog slechts te vinden was, — zooals destijds, vóór zijn tweede huwelijk, — tusschen vader en kind.

Elly Wolters daarentegen schitterde bij elke gelegenheid in al de genoegens buitenshuis, die een stad als Amsterdam zoo menigvuldig opleverde, d'r was geen feest van welken aard ook, of Elly Wolters deed mee, geen fancy-fair, of ze stond in haar stalletje, geen liefdadigheidsavond, of Elly Wolters kwam voor op de lijst, zat in het comité en nam er een werkzaam aandeel aan. De intieme dinéetjes en réunieavonden breidden zich opvallend snel uit, ze werd, wat ze worden wilde: een vrouw van de wereld, waarbij haar uiterlijk, vol bekoring, de keur van toiletten welke zij droeg, de qualiteiten als handige debatster, een allengs meer en meer verfijnde wijze van coquetteeren en de onweerstaanbare attractie, haar het beslist succes bezorgden, dat zij van het leven was gaan eischen.

En toch gunde een felle jaloezie de plaats aan de zijde van heur man, welke haar niet goed genoeg was,

der dochter evenmin, waardoor de positie van Jo er niet gemakkelijker op werd en veel tact vereischte, wilde zij botsingen voorkomen. Dát had zij zich vást voorgenomen, tot èlken prijs te doen, om haar vaders gemoedsrust niet nog meer te verstoren, want zóó jong als ze was en zóó weinig menschenkennis en levenservaring de wereld haar nog gegeven had toch voelde zij bij intuïtie maar al te wel, de scheeve verhouding, die het huwelijk van haar vader aannam. Met het haar aangeboren fijngevoel, een subtiele omzichtigheid, niet te kwetsen, wist zij de klippen te omzeilen en bewaarde soms met groote zelfopoffering, alleen ter wille van het welzijn van hem, die haar, — om zijn fysiek en moreel lijden van thans, — meer lief was dan óóit te voren, den vrede in huis, hoe zwaar dat tegenover de meer en meer intrigeerende houding, die Elly aan te nemen begon, ook viel.

Zóózeer ontzag zij haar nog, dat zij nimmer in het bijzijn van haar stiefmoeder, vader die kleine, gewoontegeworden attenties bewijzen zou, waaruit elk oogenblik te gevoelen was, hoe àl haar zorgen hém golden, kleine, spontaan-ontwelde vriéndelijkheidjes, waardoor, in gelukkige stemming, hij weer éven vergeten kon, wat hem kwetste en pijn deed. Op nog zoo echt kinderlijke manier sloeg ze dan haar arm om zijn hals en gaf hem een zoen, waaruit, veel inniger, dan ooit 't gesproken woord had kunnen doen, haar troost sprak; de speelsche hartelijkheid, waarmede zij z'n bruinen kop tusschen haar handen nemen kon, 'm aankijken met een blik, waarin hij álles làs, hoe ze hem begréép, wist wàt hem onthouden werd en hem geven wou, 't geen hij, bij herhaalde mislukking, vergeefs, elders had gezocht, deed hem zoo weldadig aan. Het was de blijmoedige, opbeurende liefde, en het behaaglijk welzijn, gekoesterd te worden, die een man op den duur niet missen kan en slechts vindt in de omarming van haar, die hem vrijwillig toebehoort met héél heur hart, om 't even, gade of kind.

En zoo kwam het, dat langzamerhand de uren, waarin zij met hun tweeën waren, beider tevredenheid werden.

Jo had de werklust van haar vader geërfd, d'r zat in

het meisje een drang tot arbeid, die, gelijk ook bij hem het geval was, in menig vertragingsmoment te hulp schoot. Ze had, nu haar pensionaatsopvoeding als jongedame achter den rug was, lessen in boekhouden en machineschrijven genomen, haar talen onderhouden en de adjunct-ingenieur aan de fabriek, die voor zich zelf aan zijn ingenieursstudies was, had haar heel wat practische techniek van machinebouw en scheepsarchitectuur toegestopt, zij 't onder de hand dóór, spelenderwijs als zij een babbeltje maken kwam in de motorenwerkplaats, die deze, pas vijf-en-twintig, toch al geheel zelfstandig onder zijn beheer had en dat altijd tot volste tevredenheid van den „oude". Ja, die „mof", — zooals hij om zijn Saksischen naam, Proschwitz, nog altijd genoemd werd, ook al was hij volbloed Hollander en zijn grootvader reeds genaturaliseerd — was een degelijk werkman met helderen kop en wakkere energie-grage ambities.

Toen op een goeien dag de administratieve chef-de-bureau, meneer Schreuder zich ziek meldde en bij een volgende gelegenheid, een der typistes ongesteld was en ook zelfs al eres op een keer, dat de teekenaar, die bij de motorconstructie onder Proschwitz' leiding werkte, wegens een geblesseerden vinger, gedwongen vacantie nemen moest, was Jo Wolters het, die als remplaçant fungeeren kon. Die dagen, als vader en dochter 's-middags met den eten naar huis gingen, arm in arm, waren ze den koning te rijk. Dan liep de „De Stormvogel", zooals Jo hem in 't werk zoo graag met den werfnaam aansprak, glunder voor zich uit te lachen over zijn pientere meid, die vandaag niet enkel zonnetje in huis, maar ook met haar verwarmende, koesterende stralen òm en bij hem in het werk geschenen had.

— „Scht! scht!, je moet me niet zoo in de hoogte steken, vadertje en me vooral niet weer een complimentje maken, waar de anderen bij zijn, — had je dan zóó weinig dunk van me?"

Hij gaf d'r een zoen, zoo maar, midden op den weg. Ze keek schuchter om, of de menschen het ook gezien hadden en jawel hoor, achter hen aan kwamen d'r een paar van de smederij, maar de toon, waarop ze smakelijk-

eten wenschten, toen ze het paar voorbij liepen, klonk wát vroolijk en ze keken nog es om óók.

— „Eet ze maar lekker jongens!" riep Wolters hen na en maakte een dreigende mimiek naar haar wang, maar Jo had d'r hoofd al afgewend:

— „Niet doen nou toch...."

— „Als of je mijn dochter niet was, niet m ij n Jo."

Ze knipoogde hem toe van wèl; „Nou en hoe! Compagnon zelfs vandaag!"

Toen ze 't aan tafel d'r over hadden en Jo opgetogen vertelde, wat 'n leuke, makkelijke manier die Proschwitz had je iets duidelijk te maken, gooide Elly d'r een wrange hatelijkheid tusschen, dat Wolters wel es op mocht passen voor zijn dochter, die Proschwitz was een verduiveld knappe jongen, met warm Zuid-Duitsch bloed in zijn aderen en oogen van wat-heb-ik-jóú-daar!

Toen Jo uit verontwaardiging, uit geen enkel ànder motief, een kleur kreeg als vuur, haastte de vrouw des huizes zich d'r nog aan toe te voegen, dat Pa maar eens kijken moest, hoe zijn Jo'tje kleurde en ze zeker niet voor niets altijd en eeuwig in de motorenwerkplaats te vinden was, om en bij ménéér Proschwitz. Je had wel eens méér gezien, dat stille waters diepe gronden hadden...."

Wat nog nooit gebeurd was: Jo wierp stampvoetend van woede haar servet op den grond, de tranen sprongen er in de oogen en snikkend, in een krampachtig losbarsten van haar drift, vloog ze van tafel, naar haar kamer.

— „Spook, dat je bent!" schold Elly haar na.

— „Zeg-eres...." Doch hij slikte de woorden in, die hij op de lippen had; Wolters bewaarde zijn kalmte, zij 't enkel met behulp van àl zijn wilskracht: de tanden op mekaar gezet. Toen hij zijn zelfbeheersching terug voelde komen, zei hij met een, in hem volkomen vreemd, nimmer gehoord cynisme, tegen zijn vrouw:

— „Ze zijn niet allemaal zooals j ij gelukkig, dat er altijd een man in 't spel wezen moet, als d'r eens iets

is, waar een mensch zich voor intereseert." Wel een bewijs, hóé 't bij hem kropte.

Het eten verliep, zonder dat er verder nog een woord gesproken werd. Onder 't afnemen riep Wolters zijn dochter, kort, eenvoudig bij haar naam, naar beneden.

Vijf minuten later waren, ze — tranen gedroogd, nog maar af en toe even nerveus opsnikkend, — weer op weg naar hun gemeenschappelijk werk, zooals immer: de armen door elkaar.

Van zelf, dat nu Wolters op bed of dan eens op den ruststoel lag, Jo den heelen dag op de werf in de weer was, de schakel werd tusschen patroon en werkplaats en, — onvermijdelijk, — nòg meer met Proschwitz in aanraking kwam.

Diens vader was indertijd eerste-machinist op een van de booten van de Holland-Amerika-lijn geweest, bij een scheepsramp om het leven gekomen. Moeder was al vele jaren sukkelend en zoo ging hij, op aanraden van den toezienden voogd, als jongen van veertien jaar al van school en naar „een werk" over. Maar aangeboren beschaving en opvoeding in gegoeden kring gaan zelden te loor en toen hij, — dank zij een vlug verstand en kwieken wil, ééns zoo hard vooruitgekomen als een ander, — naar de twintig liep, waren zijn handen het wèl die den werkman verrieden en op weeksche dagen ook zijn boezeroen en pillow broek, maar in uiterlijk, manieren en spraak, in zijn heele optreden was hij niet uit den stand gezakt, waarin hij geboren, werd. En met den avondcursus op een particulier technisch instituut, privaatlessen in machinebouw, 'n cosmopolitisch vleugje dank zij een halfjaarsch verblijf op de Amerikaansche drukpersenfabriek der Gebroeders Marinoni en een tijdelijke betrekking aan de Albemarle Paper Manufacturing Co., beide wereldfirma's aan gindsche zijde van den Oceaan, was Proschwitz een gefundeerd man én een aangenaam ontwikkeld prater geworden, kordaat en correct in voorkomen, wien men de werkmanskiel en pet vreemd vond staan, als hij dikwijls opmerkte, zoodra hij begon te spreken.

En al liepen de gesprekken dan wel gewoonlijk over zaken de werf betreffende, ook als hij over andere

dingen sprak, luisterde Jo graag naar hem, veel interressants van Amerika wist hij te vertellen en nù, 't lag voor de hand, was haar vaders toestand telkens het onderwerp. Een paar malen al, als het iets gold, dat moeilijk langs verschillende schijven overgebracht worden kon, had Wolters Proschwitz aan bed laten komen. Opgewekt, zijn, door 't werk robuste, pootige, gezonde lijf in den goed gesneden jekker, waarin hij náár en vàn zijn werk ging, zijn frisch gezicht met lachende lichtblauwe oogen, was ie dan de ziekenkamer binnengestapt, voorzichtig op zijn teenen, zoo onhoorbaar mogelijk, wat niet altijd lukte, maar als hij er vandaan kwam, lag er een stroeve trek om zijn mond en dan kon hij 's middags als Jo bij hem kwam, meewarig het hoofd schudden:

— „Lijkt me niks met Uw vader; hij zag d'r vanmiddag weer zoo lam uit, zoo hol, zoo mager en zoo'n grauwe tint, 'tjonge, 'tjonge, juffrouw Wolters, waar moet dát naar toe!"

Ronde jongen, ontbrak hem de slag zijn indrukken en gedachten te verbergen. Dan kwamen er waterlanders in de oogen van den „directeur", zooals hij haar spottend genoemd had, toen ze zooeven, met een heele rol modellen onder den arm, binnenstapte en werd hij ook stil en verdrietig en kon er een half uur omgaan, dat je niets hoorde dan den hooggestemden gongklank der vallende hamers, in de smidse daarnaast, waar de gespierde armen der smeden op en neer zwoegden de mokers, beukend het roodgloeiend, vuurspattend metaal.

— „Uw vader had 't d'r over, dat hij er nog zoo graag getuige van zou willen zijn, als de kleine pantserboot, nieuwe type, die voor rekening van een Maatschappij te Médan als model gebouwd wordt van stapel liep, en dan wou hij ook met mij nog eens al de details bespreken voor het nieuwe raceyacht, waarvan de teekeningen nouteemet klaar zijn, het eerste Hóllandsche, dat met kleplooze motoren uitgerust worden zal, twee honderd-paards, zestien cylinders, twee maal acht gekoppeld, Amerikaansche boegvorm. Volgens Uw vader móét 't record maken, in drie vloeken en een zucht ben je d'r mee hier van de werf op Marken, — maar ik ben bang, báng.... zoo báng.... juffrouw Wolters!

U moest eens tegen meneer Schreuder zeggen, dat hij wat meer naar uw huis gaat, uw vader wil ook van het administratieve deel wel eens iets naders hooren en die meneer Schreuder is een heele goeie, beste kerel, maar enfin, „misschien als je àltijd cijfert, dat je dan op het laatst zèlf een zeven of acht wordt en je gevoel een nul," viel hij, 't geval excuseerend, zich-zelf in de rede.

Jo lachte alweer en daar leek 't hem om te doen geweest. Onder de bedrijven dóór leek, wàt hij zei, volkomen juist; Schreuder was, als chef de bureau, de rechterhand van den oppersten-chef, maar d'r liep geen bloed door die hand, als je ze aanvoelde, nèt precies ijs.

Ze zou 't hem zeggen, maar nou moest ze weg.

— „Dàg meneer Proschwitz".

— „Tot ziens, directeur!". Hij sloeg zijn hakken bij elkander en salueerde langs een denkbeeldigen petrand.

IV.

Toen Jo thuis kwam en volgens gewoonte het eerst naar de huiskamer ging, waar vader op een ruststoel lag, zoo dicht mogelijk bij het raam, om zijn oogen, als hij dat wilde, langs Y en werf, zijn lievelingspanorama, te laten dwalen, trof ze haar stiefmoeder op punt van uit gaan.

Elly had vóór ze naar d'r kamer afgezakt was om zich te kleeden, haar man voor 't eerst van het weldadigheidsfeest gesproken, dokter had vanmorgen nog gezegd, dat er geen gevaar was en daarom vond ze, dat 't toch niet aanging, haar éénmaal gegeven woord te breken; er waren al drie maanbrieven van het comité gekomen, waar ze bleef, of ze überhaupt nog mee deed, ja of neen?

Wolters, die het erg met zijn hoofd te kwaad had, zich duizelig voelde, was heelemaal niet vanzins, in den toestand, waarin hij verkeerde, zich zelf nog te kort te doen met scènes en had d'r an-láten-praten zonder veel te antwoorden, alleen maar schamper d'r op gezinspeeld, dat met een kleine variatie de charité bien ordonnée in plaats van met zichzelf, voor de verandering ook wel eens in eigen huis beginnen kon, en dat er hier een man was, die, beroerd als hij zich voelde, 's avonds liever zijn vrouw bij zich zag, dan haar voor 't publiek te zien cancaneeren ten denkbeeldigen bate van..., ja wààrvan eigenlijk, wist ze misschien zelf niet eens?

Zij betrapte zich er op, dat zij, ware die vraag, niet railleerend gesteld, het antwoord schuldig zou moeten blijven. Wàt er met het geld eigenlijk gedaan worden zou, — ze had er nog nooit naar geïnformeerd.

Wolters was lichtdrukken gaan kijken; de plannen van de nieuwe houtzagerij, waarvan de aanbesteding met een week of vier te wachten was. Mevrouwtje was aan haar toilet begonnen, na het vlaggetje in het raam gezet te hebben ten teeken, dat de portier te zorgen had, dat er een motorsloep voor den steiger kwam.

Ze was nèt terug, toen Jo voorzichtig de kamerdeur opende en als begroeting opving:

— „Ik vind het verschrikkelijk flauw van je Max, dat zeg ik je nòg eens, je weet heel goed, dat ik voor mij d'r niets om geef, hoe die heele avond me niets schelen kan, me zoo koud laat als steen, maar als je éénmaal je woord gegeven hebt, is het allemachtig onpleizierig nog een half jaar later van die verwijten te moeten slikken waarom je den boel in het honderd gestuurd hebt, je spelbreker geweest bent, enzoovoorts. Als je wèrkelijk ziek was, soit, ik zou de eerste zijn, om thuis te blijven, maar dokter heeft vanmorgen nog gezegd, dat hij je heelemaal niet zoo erg vond en er voorloopig geen gevaar....".

— „Ik heb Proschwitz net gesproken", viel Jo in, „en die had het er juist over, dat vader d'r zoo slecht uitzag, toen hij hier geweest was; die verbeeldde zich, dat U zoo bleek zag, vadertjelief, och wij, die U alle dagen zien, kunnen dat niet zoo merken".

Ze was bij hem komen staan en lei haar koude, frissche hand tegen zijn voorhoofd, dat deed hem zoo goed, zei hij altijd.

Elly keek haar stiefdochter aan met een blik, waarin haat niet ver lag, maar deze merkte het niet, enkel oog voor haar vader als ze had.

— „Zoo" — trachtte ze direct Jo als bliksemafleider te gebruiken, — „ben jij weer bij Proschwitz geweest. nou ik zeg niets meer, maar als...,".

— „Maar als wàt...", herhaalde Wolters ijzig kalm.

— „Als ik hier recht van spreken had, dan zou dat gescharrel met dien burgerjongen, nou... dàt verzeker

ik je, ik had daar allang een stokje voor gestoken".

— „Trek jij nou je korte pantalonnetje maar an!"; Wolters had zich op raad van Dr. Wagemans eens en voor altijd voorgenomen, zich niet driftig te maken en hij leerde van dag tot dag beter aan dien raad vasthouden — „en veel pleizier vanavond als Prins Orlofsky, maar praat me niet over recht van spreken, rechten ken ik, versta-je me goed, alleen maar toe aan menschen, die eerst beginnen me te laten zien, dat ze weten, wat plicht is."

— „Ik zal alle verdere debat maar opgeven, ik zie wel, dat je tóch niet vatbaar bent voor rede, adieu dan!" en blij dat ze een motief had om weg te komen, sloeg ze haar boa om den hals en ging, de deur openlatende. Halverwege de trap kwam ze echter even terug, keek om den hoek en riep nog een afscheidswoord op een gemaakt lieven klank; sloot dan opvallend zorgvuldig de deur achter zich dicht.

— „Het geweten dat spreekt", zei Jo bitter.

— „Ik ben, bij haar vergeleken een oude man, kindlief, en zij is jong, dat hou' ik me zelf zoo dikwijls voor, en dat moet jij ook niet vergeten".

Jo sloeg haar arm om zijn hals en zoo zaten ze zwijgend een poos.

Maar opeens nam Wolters dien weg, een kort oogenblik maar en keek haar aan; zijn moeë stem klonk ernstig:

— „Wat ze daar zei van dien Proschwitz....?"

Hij keek haar vlak in d'r oogen.

Ze oogde terug, wagen-wijd open haar heldere kijkers. Dan schoot ze in een lach, en omhelsde hem opnieuw.

— „Maar váder!" zei ze alleen.

Toen pakte hij haar, gaf d'r een zoen, dat 't klapte.

— „Zonnetje dat je bent", zei hij en veel krachtiger, warm, hartelijk, intiem klonk nu zijn stem: „zonnetje, mijn zonnetje, zul je dat altijd blijven, rein, als het zonnetje?"

Ze lachte hem toe en knikte.

— „Altijd?"

— „Altijd!"

— „Ook, als ik er eens niet meer...."

Ze barste uit in snikken, vleide haar hoofd vertrouwelijk-sussend tegen zijn borst. Wolters streek met een liefkozend gebaar, als beschermend, over heur haar.

Toen haar vader 'n half uurtje later ingesluimerd was, spoedde ze zich naar buiten; zei tegen het meisje in de kamer d'r naast te gaan zitten, om bij de hand te wezen, als vader soms iets noodig had, met een groot kwartier was ze terug, ze ging alleen maar een eindje òm, hunkeren als zij er naar deed zich den frisschen wind eens flink om de slapen te laten waaien.

Buiten, aan den ingang van het werfcomplex, bleef ze staan, leunende op een van de palen bij het steigertje, van waar de motorsloep Elly zoo juist naar stad had gebracht en, turend naar den overkant, waar, rondom de electrische lampen, lichtvelden plekten in het avondduister, de contouren van de huizengroepen langs de de Ruyterkade verrafelden tegen de donkere lucht der, thans slecht verlichte stad, de stoombooten op Zaandam en Hoorn en die kanten uit spokig schommelden, alle het witte heklicht achter boven het roer, en de toplantaarn in den mast, starend naar dit vroolijke prettige stemmingsbeeld, peinsde ze over de huiselijke scène, die ze zooeven had doorleefd.

Zij liet haar armen slap langs haar lichaam vallen en ademde de verkwikkende kille lucht met volle teugen in; het benàùwde haar, dat alles, wat ze straks gehoord en gezien had; jong als ze was, begreep ze maar àl te goed, wààròm Elly niet thuis bleef bij haar zieken man en wààrom zij een gemeene toespeling gemaakt had op een schuldeloozen omgang als tusschen haar en Proschwitz bestond. Ze probeerde zich den gedachtengang voor te stellen van een vrouw, die dáár iets achter zoekt en ze spande zich in, om zich den tijd voor den geest te roepen, toen ze met haar vader nog alleen was en wat er toen gevolgd was: zijn huwelijk, met het eerste jaar, dat haar toch een gelukkige tijd geschenen had. Zij vatte niet, hoe een vrouw een man nám, als ze niet van hem hield en een vrouw ergens anders liever zijn kon, dan bij hem, thuis.

Haar oogen gleden zoekend over het schimmig aspect

der verre stad, van links naar rechts en terug van rechts naar links en zij peinsde, hoe in die stad, al wist ze niet wààr, Elly thans wezen moest, pratende, zingende, pretmakende, vroolijk en opgeruimd. En als ze de oogen sloot, zag ze haar omringd door mannen, heeren, die haar toelachten en haar den arm presenteerden, zag ze haar dansen en weer zitten gaan en wéér dansen en dan aan een tafeltje plaats nemen waarop groote kelken champagne, ze dronk en ze stootte aan.

Dan wendde zij het hoofd om naar hun huis, boven op de tweede étage, drie ramen verlicht. Dàt bij den hoek, daarachter, dáár lag haar vader.

De honden sloegen eensklaps aan. Jo schrok.

— „Is daar iemand?", riep ze het donker in.

— „Is U 'et niet, juffrouw Wolters?"

De stem klonk haar bekend, ze kwam van buiten het hek, van den grintweg.

Ze deed een paar passen in die richting, aarzelend.

— „Ik ben het juffrouw Wolters, Boogaards, herkent U me niet?"

— „Meneer Boogaards!", riep ze opgewekt en nu gerustgesteld, haastte ze zich hem tegemoet en schoof den grendel tusschen de hekdeuren weg.

— „Dat treft U slecht, meneer Boogaards, mevrouw Elly is nog geen half uur weg, naar den overkant en eerlijk gezegd, verwondert het me wèl U, hier te zien, d'r is vanavond toch repetitie van . . .

— „De *Fledermaus* bedoelt U. Ja, maar dáár hoef ik niet heen, goddank. Hoe gaat het met Uw vader, vertelt U me dat eerst liever es: veel beter natuurlijk, anders zou moeder de vrouw niet op stap zijn, dat spreekt vanzelf.

— „Komt U binnen," zij liep over het tuinpad, dat kraakte, ontsloot de huisdeur en ging hem voor de zijkamer in, waar ze licht maakte, „ik zal U alleen moeten ontvangen, want met vader," — haar stem zonk, terwijl zij bovendien met nadruk elk woord van de slechte tijding die ze deed, onderstreepte — „met vader is het lang niet goed, ik ben wel bang, làng niet, al wil de dokter ons ook in den waan laten van wel. Het spijt me werkelijk, dat u het zoo slecht treft, als

Elly geweten had, of ook maar had kunnen vermóéden, zou ze zeker niet....

— „Mijn eenige bedoeling was te informeeren, hoe Uw vader het maakt, juffrouw, en dat ik niet eerder gekomen ben, is niet een gebrek aan belangstelling geweest, want ik heb dokter Wagemans zeker wel een keer of vier opgebeld, maar hij vond beter van niet."

— „Zoo tóch, beter van niet," herhaalde Jo ontsteld.

— „Dat wil zeggen,"— Boogaards begreep, dat hij zich verpraat had, maar hem vielen geen woorden in, om zijn flater te herstellen, vooral omdat de jonge vrouw, waar hij nu tegenover zat, zoo opvallend naar hem keek, letterlijk fixeerde. Hij verwarde er door.

— „Bent U er van geschrokken?" stamelde hij onhandig.

— „Neen, dat niet, want ik wist het al, maar ik... ja, dat zal U misschien heel vreemd in Uw ooren klinken, ik kan me niet voorstellen, hoe U hier vanavond komt zonder dat Elly het weet en dat zij uitgegaan is, als zij U verwachtte....?", haar groote oogen keken hem vragend aan.

— „Juffrouw, ik herhaal U, mijn eenig doel was naar Uw vader te komen zien; mevrouw wist evenmin, dat ik komen zou als U."

— „Doet U heelemaal niet mee in de een of andere rol den avond zelf?", — leidde ze het gesprek af.

— „Nee, ik ga misschien wel eens kijken, maar ook dát zal er nog erg van afhangen, ik heb veel om handen op het moment..."; — hij brak af, — „dat zal U niet interresseeren, 't is over zaken."

Jo glimlachte.

— „Als ik U zeg, dat ik op het oogenblik, zoo goed en zoo kwaad als het gaat, vaders plaats inneem en ze me al directeur noemen hier achter op de werf, zal het U misschien niet zoo onmogelijk voorkomen, dat zaken me wèl interesseeren, het zal toch wel iets zijn in onze branche" — ze lachten beiden even in elkaars oog om dat „onze".

— „Ongetwijfeld!"

— „'n Nieuwe werf natuurlijk."

— „U raadt het ineens, trouwens niet moeilijk hé."

— „Is het onbescheiden te vragen, wáár?"

— „Hoek van Holland".

— „Dus dan worden we concurrenten?"

— „Nou, dat zal, tenminste voorasnog, zoo'n vaart niet loopen want ik denk erover in hoofdzaak Rijnschepen en groote booten voor de binnenvaart op de helling te brengen".

— „En dan gaat U aan den Hoek zitten voor, om Rijnschepen en booten der binnenvaart te bouwen, pas op, meneer Boogaards", dreigend ging haar wijsvinger door de lucht, „U kunt den „directeur" niet ongestraft meer voor 't lapje houden."

„'t Klinkt absurd, ik geef U direct gelijk, ik had dan ook veel liever te Rotterdam begonnen, maar er is zoo ontzettend veel kapitaal voor noodig, ik heb mijn plannen in dubbele beteekenis zoo grootscheeps op het oog, dat ik al heel blij zal zijn, als een consortium de zuinigste begrooting aan de markt brengen wil, ik geloof, gelukkig, een nog al goeje finantiëele relatie aan de hand te hebben : een zekeren Mathes van de Haagsche Residentiebank.

— „De Firma Van Langerhuysen en Mathes?" vroeg Jo.

— „Precies, neen maar ik moet U zeggen . . . ."

— „Die meneer van Langerhuysen, dat is zooiets — ze begon er zelf smalend om te lachen — als mijn grootvader."

— „. . . . . ?"

— „Mijn stiefmoeder heet toch van zich zelf Langerhuysen, wist U dat niet ?"

— „Ja zeker," — nadenkelijk en ook wel een beetje bédenkelijk kwam het er uit — „nu U dien naam noemt, natuurlijk wist ik dat, maar ik heb geen oogenblik gedacht aan een verband tusschen Elly . . . . Uw stiefmoeder," — verbeterde hij zichzelf, — „en de Haagsche Firma van dien naam."

— „U kijkt net, of U 't maar hàlf vindt," kon ze zich niet inhouden te zeggen . . . ."

— „Ik voel d'r iets . . . . iets scheefs in, dat de vader van uw stiefmoeder mij finantiëelen steun aanbiedt in een onderneming die, — hij zocht naar een zachten term, — laten we het maar ronduit zeggen, toch concurrentie beoogt tegen de commerciëele onderne-

mingen, tègen de belangen dus van zijn schoonzoon."

Er lag in de open, eerlijke, ronde, haast naïve manier, waarop Boogaards sprak, iets sympathieks en royaals, dat ook Jo en vooral in dit oogenblik niet ontging.

Boogaards zweeg, roerde in gedachten met zijn lepeltje de thee, die het meisje hem gebracht had, voor zich uitstarend.

— „Waar zit U zoo over te piekeren ineens?"

— „Ik . . . . het overvalt me zoo, ik vind, nu ik dàt weet wat U me daar vertelt . . . . ik zoek eigenlijk naar het woord er voor . . . ."

— „Smuigerig noemden wij zooiets op het pensionaat altijd."

Als zag hij een lichtpunt vroeg hij : „Dat ik uw vader een kwartier spreek is niet mogelijk hè ?"

— „Dokter heeft absoluut . . . ." zij schudde van neen. „U begrijpt . . . ."

„Volkomen ! En toch is het zoo jammer, ik ging hier al naar toe met de stille hoop, dat ik hem misschien een oogenblik had mogen zien, och, waar je een paar jaar van je jeugd gesleten hebt" — er ging een hartelijke warmte van zijn woorden uit en onwillekeurig zag hij haar aan met een blik, die wat hij zei, willens en wetens heel dik onderstreepte — „ik kon het met uw vader altijd zoo goed vinden en verbeeldde mij ook, dat hij mij wel mocht. Hij had me misschien bij mijn plannen met zijn grootere ervaring nog zooveel raad kunnen geven. Ik had me er geen juiste voorstelling van gemaakt, maar het was zelfs al eens bij me opgekomen, dat er misschien een samenwerking tusschen ons mogelijk was, hij er wellicht iets voor voelen zou, omdat hier de heele opzet toch al jaren staat, niet zoo modern meer is . . . . . hij misschien mèt mij, laat ik liever zeggen, of ik met hèm in de richting van mijn plannen samen béter zouden kunnen werken, sterker staan met zijn tweeën . . . ."

— „Daarginds aan den Hoek ?" zij glimlachte ongeloovig, „o, wat, zou ik zeggen, kent U vader dan toch maar weinig". Dacht U dat hij ooit hier zijn nederzetting, zooals hij dat met zijn Indische titulatuur van vroeger nog zoo graag noemt, in den steek laten zou ?"

Neen meneer Boogaards stel U dáár niets van voor, geen kwèstie van, hij zou het niet kùnnen en — nooit w i l l e n."

Zonder op haar besliste ontkenning veel acht te slaan ging hij door :

— „Nu ik gehoord heb van die eigenaardige verhouding, ... — hij wàs er, zijn gedachten waren tot klaarheid gerijpt, hij zág den weg, dien hij als fatsoenman te gaan had — : „juffrouw Wolters praat U es met den dokter, vraag hem, of ik over een zaak van het hoogste gewicht niet een half uur met uw vader confereeren mag, ik ga geen stap verder voor ik weet of hij bekend is met de plannen van Van Langerhuysen & Mathes, ja of neen ?

— „Ik zal doen wat u me vraagt, dadelijk morgenochtend, zoodra dokter Wagemans komt, alleen wat u daar zei van gewichtige conferentie zal ik maar weglaten, anders is het direct mis, maar ik kan U nu al wel vast op een briefje geven, dat hij van plannen of eventueele plannen van de Haagsche firma niets weet, ze spreken, ze zien mekaar nooit, dacht U bijvoorbeeld, dat zoolang vader ziek is Elly d'r Papa hier geweest zou zijn? Heterogeene bestanddeelen ! Trouwens ik voor mij vind dien meneer van Langerhuysen . . . . . nou!, ik weet niet hoe ik het precies zeggen moet iets, iets glibberigs hebben, als je in Artis bij de slangen bent, weet U wel en ze kruipen dan zoo, of ze gaan ineens omhoog met de tong uit hun bek, dan zie ik altijd meneer Langerhuysen . . . .

Boogaards zat te lachen, dat hem de tranen in de oogen sprongen.

— „Nog iets, wat ik altijd onsympathiek vind in iemand: als je met hem praat, kijkt hij je nooit aan, altijd gaan zijn oogen naar buiten, of naar een schilderij aan den muur, of hij zit de lakteenen van zijn Haagsche schoenen te bekijken, neen hoor, en ik geloof dat vader d'r net precies eender over denkt, hij gaat er ééns op een jaar een visite maken, den dag voor mijn stiefmoeder jarig is, om hem ten eten te vragen en dan zegt meneer Langerhuysen stelselmatig, dat hij een jaarlijksche algemeene vergadering heeft en komt Elly gewoonlijk den

dag nà haar verjaardag bij hem in den Haag dineeren, dan heeft vader algemeene vergadering, heel achter in de smederij weet u met Proschwitz en Schreuder en in 't vervolg, als 't ooit weer zoover komt", klonk 't met een zucht dan, — zette ze een vermakelijk gezicht van zakelijk air, — „en .... mij !"

— „Zegt u eens," — haar toon sloeg om, — „hebt u 't ook met mijn stiefmoeder wel eens over uw toekomstplannen gehad?"

— „Eéns, heel vroeger en toen nog maar zeer vaag, ik heb haar nu in lang niet gesproken, tenminste niet zóó, dat de gelegenheid het op zaken bracht, U weet ik was lang reizende en trekkende..."

— „En wat zei ze ervan destijds?"

— „Ja, een associatie tusschen Uw vader en mij achtte zij niet zoo totaal uitgesloten als U en wat haarzèlf betreft, — het ging toen nog om het Rotterdamsche plan, waarbij Uw vader zoo goed als ik natuurlijk in den Haag zouden kunnen gaan wonen, — „dat leek haar nog zoo verwerpelijk niet."

— „Nog al iets voor vader: de werf in Rotterdam en hij in den Haag," — hoonde ze, — „ik hààt den Haag naar al wat ik er van gehoord heb."

— „U moet niet overdrijven kom, kom, juffrouw Wolters, in den Haag woont tegenwoordig haast een half miljoen menschen en dat half miljoen is er voor 't grootste part zeer gelukkig en tevreden."

— „Den Haag, meneer Boogaards, moge een stad voor vrouwen als mijn stiefmoeder zijn, maar niet voor mannen van dat soort hout waar mijn vader uit gesneden is."

Boogaards stond op om te gaan.

— „Dus," — hij maakte een gebaar naar boven, — „dat ik Uw vader vanavond spreek acht U finaal onmogelijk."

Zij schudde van neen, motiveerende:

— „En dan zou ik U, na al wat ik gehoord heb, een verzoek, een heel dringend verzoek, willen doen."

— „En dat is?"

— „Spreekt U er met mijn vader zelfs heelemaal niet over." Hij zag haar verwonderd aan. Ze gingen de

gang in, hij, strak voor zich kijkende, omdat hij 't niet begreep. Zij leunde tegen den trapopgang, de armen gespreid, een pose, als verdedigde ze den weg naar boven: „als ik het U nu verzoek, als ik:" — haar toon werd zeer beslist en toch klonk het verdere als een bede, — „als ik het U nu eens heel dringend vroeg...."

Zooals zij daar stond, een smartelijken trek op het gelaat, de diep-blauwe oogen onafgewend van de zijne met een uitdrukking van hulpeloosheid en smart, ontroerde hij, voelde hij een innig medelijden met de jonge vrouw, joeg het door zijn gedachten als een behoefte haar te helpen, iets voor haar te doen nu, het kwam er uit in een drang na te komen wat zij van hem willen zou:

— „Wees eerlijk en oprecht tegen me, wáárom vraagt U me dat? Is het om den Haag?"

— „Ja!" stiet zij uit. En door een reflexbeweging van haar lichaam, waarin iedere zenuw trilde, boog zij haar armen achterover, de handen tegen het pilasterwerk van de trap, iets heroïeks lag er in het besliste gebaar, waarmee zij den toegang versperde:

— „Want hier, hier kan ik het nog tegen gaan, heb ik het nog in mijn macht, kan ik mijn invloed doen gelden voor 't geval het zijn moet, maar daar, dáár zal ik niet pal kunnen staan als het d'r om gaat...."

Ze zweeg, schaamde zich, maar het móést, zijn vragende oogen zeiden haar, dat hij alles nog te weinig doorzag en hij behoorde den toestand te kennen, wilde zij hem tot bondgenoot aan haar zijde hebben; daarom ging zij voort, thans echter met neergeslagen oogen, —„... als het d'r om gaat den huiselijken vrede te bewaren!"

Het schoot hem als een bliksemflits door zijn brein. Hij begreep! En hij gevoelde het ontzaglijk zieleleed van haar, die daar tegenover hem stond en geneerde zich, dat zijn naïve onbegrijpelijkheid haar genoodzaakt had, dingen te zeggen, die niet voor de buitenwacht bestemd waren, het gordijn op te lichten, waarachter men een familiegeheim schuil had doen gaan. Wat moest er in haar bevochten zijn, alvorens dat te doen. Hij wist niet, hoe hij zijn gebrek aan tact veront-

schuldigen, laat staan rechtvaardigen kon. Het eenige was door een lichtere intonatié van hetgeen hij nu zeggen ging den schijn aan te nemen, als had hij den ernst der situatie, de diepte van haar klacht, het beangstigende, dat uit haar woorden opgeklonken had, niet doorgevoeld.

— „Doe dan mijn hartelijke groeten aan meneer uw vader, juffrouw Wolters en — als de dokter goedt vindt, dat ik hem dezer dagen eens opzoeken kom, heel graag, maar dan wordt er over zaken n i e t gesproken."

Hij stak haar de hand toe en ze drukte die, zonder iets te zeggen. Wat ook niet noodig was, want daarin had hij alles gelegd en zij alles gevoeld. Ze had de straatdeur geopend en liet hem uit. Toen hij zijn hoed afnam rijkte hij haar nog eens met een van harte gemeend gebaar van: moed houden, niet vertsagen, de vijf toe, die zij met de linker omvatte.

In het spaarzame licht, of omdat hij zich juist afwendde, was het hem ontgaan, hoe haar rechter, lichtelijk tot vuist gebald en tegen haar boezem geklemd, zich allengs te ontspannen begon, en willoos, vragend, smeekend, als zocht zij hulp, zich naar hem uitstrekte.

In zijn rol: den luchthartige spelende, als had hij haar woorden niet die onheilspellende beteekenis toegekend, welke zij bevatten, ging hij fluitend over het grintpad tot aan de tuindeur, welke de nachtportier ontgrendelde en toen den weg op naar den steiger van het Tolhuisveer.

Jo oogde hem na. Zij hoorde na hetdicht slaan van het hek nog even het grommend geknor der honden, door den wacht tot zwijgen gebracht, voelde zijn passen verflauwen op den weg en het kwam in haar op hem achterna te hollen en hem heel het droeve geheimnis van heur hart te bekennen. Hij had er immers geen vermoeden van, hoe het in haar ziel loeide en stormde. Uit haar woorden had nog slechts een aanklacht gesproken, de smart, de ontgoocheling, welke het leven haar bracht, en de hartstochtelijke verfoeiing, die er in heur hart wrong, woelde, en wroette, ze waren hem nog ganschelijk onbekend.

Ze sloot de deur en begaf zich naar boven. Er hing een unheimische stilte in huis, de meisjes waren be-

neden in het onderhuis aan het werk, in het overige deel heerschte volkomen geluideloosheid. Alleen de traptreden kraakten, met welke voorzichtige passen ze ook liep. Aarzelend trad ze binnen.

— „Zoo kind, ben je daar?" klonk haar de vriendelijke groet tegemoet.

— „Ik heb U toch niet wakker gemaakt, vader ?"

— „Welnee mijn schat, ik lig zoo al een heele poos, ik voel me nogal benauwd vanavond, het drukt me hier zoo zwaar," en hij wees in de hartstreek, „elken keer als ik ademhaal is 't, of ik een heelen last op te tillen heb."

— „Arme vadertje," aanstonds was ze bij hem op de rustbank, „wilt U misschien wat meer achterover liggen en zal ik nog een paar lampjes meer opsteken ?"

— „Laat maar, vertel me liever es wie je beneden had, ik hoorde praten, herkende de stem en kon haar toch niet thuisbrengen, meneer Schreuder toch niet ?"

— „O, welnee vader, dan had ik hem wel naar boven laten gaan, tenminste als hij me op hand en tand beloofd had het bij vijf minuten te laten. Neen, dàt raadt U toch nooit, meneer Boogaards was er, hij had U willen spreken . . . ."

— „Had h'm maar boven gebracht, Jo, ik had hém ook zoo graag nog eres terug gezien."

— „Vader, dokter Wagemans wil het niet, dus . . ." Lastig, als hij de menschen vond met hun verbodsbepalingen voor iemand, die heel best begreep, dat het laatste stutblok ieder oogenblik wegvallen kon en het schip afliep, „hij kwam zeker met zijn plannen voor den dag?"

— „Bent U daar dan van op de hoogte?" vroeg ze ten hoogste verbaasd.

— „Zoo'n beetje wel. Je hoort wel es wat. Schreuder had me laatst verteld, dat hij een privébrief gekregen had van zekere Haagsche Firma, of hij tegen een goed salaris in zijn vrijen tijd niet adviseerend optreden wilde bij de inrichting van de boekhouderij voor een scheepswerf."

— „Die schooiers !" het woord ontviel Jo en bezorgde Wolters een glimlach.

— „Schreuder heeft natuurlijk . . . ."

— „Hij heeft den brief zonder iets d'r bij in een

envelop gedaan, d'r ook weer privé opgezet en teruggestuurd aan het particulier adres van meneer Albertus van Langerhuysen, Bezuidenhout zooveel, den Haag."

— „Lekker, goed zoo !"

— „Ik steek er mijn hand voor in het vuur, dat Boogaards van die heele intrigue geen steek geweten heeft", — Wolters sprak moeilijk vanavond, — „dat is een door en door fatsoenlijke baas en als hij, hij alléén natuurlijk, vier jaar geleden bij me gekomen was en we hadden ons d'r samen voorgespannen, met vijf maal meer kapitaal kunnen beginnen als ik bezat, zou ik naar een décentralisatie van het werk op twee werven wel ooren gehad hebben. Het groote werk ergens anders op een heelemaal nieuw te bouwen, naar de allerlaatste eischen ingericht terrein met hydraulische dok-hellingen enzoovoorts en hier alleen het intressante gedoe, de renyachten, de pantserschuitjes, misschien later 'n onderzeeër, daar had ik ook wel weg mee geweten, 'n marine-ingenieur was wel te krijgen geweest . . . kind wat zóú dát . . ."

Hij wond zich op; in zijn rijpe fantasie beeldde hij 't zich voor den geest: het reusachtig wereld-établissement, dat eens zijn ideaal geweest was. Zie je, als Boogaards tóén gekomen was, ik . . . . ik . . . mocht hém wel, 'n beetje voort . . . va . . . rend . . .

Ze keek angstig naar haar vaders mond, die begon te stamelen, hijgend kwamen de lettergrepen d'r uit, een congestie steeg hem naar 't hoofd, hij snakte naar adem, liet zich uitgeput achterover in de kussens vallen. . .

In een seconde was Jo bij de tafel, draaide het electrische licht op en zag nu pas, hoe bij haar vader het schuim op den mond trad en wat 'n vreemde uitdrukking er stond in zijn glazige oogen. Zij greep naar de eau-de-cologneflesch, toen een akelig, roggelend geluid haar zoo schrikken deed, dat die haar hand ontviel. Ze knielde bij hem neer, tastte naar zijn hart en streek langs zijn slapen.

Eensklaps wekte, als een weerlicht, haar schrille kreet de doodsche rust in het sterfhuis; neerbuigend over zijn lichaam, bedekte zij zijn voorhoofd, klam en kil, met kussen.

Er werd zachtjes, j onhoorbaar de deur geopend, de

angstige gezichten der meisjes keken om den hoek, hun bevende handen riktikten tegen het houtwerk, ze dorsten niet naderbij komen, staarden als wezenloos naar de onbewegelijke groep bij het raam.

— „Juffrouw", verstoutte zich eindelijk de dapperste der beiden, „juffrouw, is er iets?"

— „Ga jullie een van beiden direct den dokter halen, hier van Buiksloot."

Ze wist wel, dat 't niet meer baten kon; als 't zóó liep, had Dr. Wagemans eens gezegd, was 't voorbij ook, maar ze wilde toch, dat er dadelijk een dokter bij was geweest.

Toen schoot het haar door 't hoofd, dat zij alleen thuis was, zijn vrouw daarginds spéélde en dat gaf haar plots een zeldzame klaarte van denken; het besef te móéten handelen, het verantwoordelijkheidsgevoel. En haar aanvankelijk nog trillerige stem met geweld stuttend, sprak ze zacht, en toch op een toon, die een bevel in had:

— „Vader is dood, ga de gordijnen sluiten, óveràl".

— „Ja juffrouw", zei de andere, die gebleven was, huiverend.

— „Luister nog es, d'r wordt zeker óvergewerkt op de werf?"

— „Jawel juffrouw".

— „Laat Dirk dan direct Proschwitz gaan halen, die moet met de *Albatros* naar stad en als dat gebeurd is, laat ze dan de vlag hijschen op de motorenwerkplaats" — voor zich zelf voegde ze d'r aan toe: zijn lievelingsterrein, — „halfstok natuurlijk!" klonk het toen weer met verheffing van stem.

Boven het hoofd van den doode liet heur eigen hand de zware draperiën neervallen.

V.

In de Oranje Nassau-laan, in het huis der Fiësca's was de semi-generale repetitie in vollen gang. Van der Moolen had beslag kunnen leggen op den kapelmeester van het Fuchs-Lisca'sche operettengezelschap, die toevallig in Amsterdam rondliep zonder emplooi en bovendien nog den koor-repetiteur van het Rembrandtthéater aan den haak geslagen, zoodat op twee plaatsen tegelijk, beneden in de groote tuinkamer en in de hall de koor-repetities in al hun herrieachtige luidruchtigheid in vollen gang waren.

In de eetkamer „werkten" de solisten. Met stoelen was de zoogenaamde tooneelruimte afgezet, de groote eettafel, ver naar voren gebracht, stelde het publiek voor en daarop troonde tot allervermakelijkheid de souffleur, die, zoo als bij dilettanten-spel gebruikelijk, vooral in den beginne, de zware, veel omvattende en niemand bevredigende taak te vervullen had: alle hoofdrollen tegelijk te spelen.

Elly Wolters was juist uit de, tot algemeene kleed-kamer ingerichte serre „opgekomen", een oogenblik dat met zekere spanning verbeid was, want als een loopend vuurtje, door onbescheiden oog achter het discrete kamerschut ontstoken, had de fladderende tijding zich verspreid: ze ziet er uit, die mevrouw Wolters, om te stelen, zoo'n innemenden Prins Orlofsky moest je met een lantaarntje zoeken. De meesten vonden het jammer dat ze een snorretje droeg, dat deed aan het wufte van

haar brutaal-verleidelijke pétillant gezicht, het suggestieve in den frivolen trek om haar lokkende oogen, het amoureuze van den ondeugenden mond, — bepaald jammer. — kalmeerenden afbreuk.

De renaissance in den snit van het in heel donkeren tint gehouden en daardoor met te meer opvallenden zwier gedragen costuum gaf een nieuwen, ongekenden charm aan gansch haar figuur en na haar furorelied

's Ist mal bei mir so Sitte, chacun son gout!

zei de oude vice admiraal tot den schout-bij-nacht, die zich door z'n dubbelen plattelands-verrekijker, zooals hij een binocle altijd noemde, de oogen uitkeek, met een aanvechting tot een pirouette in zijn stijve knieën:

— „Nèt champagne, wàt". Bliksems jammer dat we allebei geen veertig jaar jonger zijn."

— Jawel, maar gevaarlijk bezit zoo'n vrouwtje", grinnikte de schout terug.

Te midden van al het geroesemoes, zingen en stemmen, draven en jachten, het schreeuwen van Van der Moolen, die als regisseur elke scène „op papier gebracht" had en deze met omslachtige gebaren den solisten trachtte te verduidelijken, het koor-unisono dat van beneden uit de hall opsteeg als een warrelwind van geluiden, klonk eensklaps een snijdend sstssssst door de zaal, dadelijk gevolgd door een scherp accentueerenden commando-toon gesproken : „of mevrouw Wolters onmiddellijk aan de telefoon komen wil."

Proschwitz met de *Albatros* overgevaren, wou, — wèl overlegd, — alvorens een taxi te nemen om bij den dokter langs te rijden en mevrouw te gaan halen, uit het wachthuisje van de Noord-Hollandsche tram de overlijdensmare per telefoon vooruit doen gaan, ten einde mevrouw eenigermate vóór te bereiden en opdat zij gekleed zou zijn, als hij straks vóór kwam.

— „Verschrikkelijk", — was het eenige, wat ze uitbrengen kon, de hoorn was haar vingers ontglipt, ze wankelde, maar luitenant De Groot, die haar was komen roepen en ook naar de telefoon in de hall volgde,

greep haar nog juist intijds bij den schouder.

— „Mijn man is dóód !"

— „Stilte daar, stilte ! stilte dán tóch ! !" Van beneden plantte de kreet zich voort door de hall, steeg naar de eetkamer, zich van daar verspreidend, door de salons.

IJling kwam de vice-admiraal toegeloopen, de anderen bleven voor het meerendeel op hun plaatsen, niet wetende wàt er was, timide, teruggetrokken, bang zich misschien te bemoeien met dingen, waarvan later blijken zou, dat het beter geweest was, als ze niet ruchtbaar geworden waren, je wist nooit, dat gebeurde wel meer. Maar nu golfde het nieuws al van mond tot mond : Mevrouw Wolters haar man is plotseling overleden, een beroerte, d'r is een auto op weg hier naar toe.

— „Een beroerte hier ?" vroeg de schout-bij-nacht, „waar is-ie dan ?"

— „Och, welneen," beet hem zijn vrouw toe, „heb jij meneer Wolters dan gezien, die komt toch nooit mee."

Een gedempt stemmengegons vulde het heele huis, een zacht onderdrukt sourdine gefluister, in eerbiedig afwachtende houding, werd het onverwacht overlijden allerwege besproken.

Daar verscheen mevrouw Wolters, gevolgd door den luitenant, die haar lichtelijk onder den arm steunde. Dévoot weken allen terug, haar den weg naar de garderobe vrij latende, de vice-admiraal kwam met eau-de-cologne en Van der Moolen liep geägiteerd met een half gevuld champagneglas de verkeerde deur in.

— „Was meneer al lang ziek ?" werd er gevraagd. Wolters kenden de meesten slechts van hooren noemen, hij vertoonde zich immers nooit in de society, de laatste jaren was het gewoonte geworden, alleen van mévróúw Wolters te spreken, d'r waren er die in den waan verkeerden, dat deze jonge, bekoorlijke vrouw al jaren weduwe was, of enkel uit ondeugende raillerie met mé-vrouw betiteld werd.

Overeenkomstig den wil van den overledene, zou zijn stoflijk hulsel in het crematorium op Westerveld worden verbrand, zéér tegen den wensch van zijn

weduwe, die de begrafenis liever op Eik-en-Duin te 's Gravenhage gezien had.

Met de *Johanna* — de statiesloep, het motorvaartuig met wat grooter tonnenmaat dan de kleinere passagier- of race-yachten, zóó genoemd naar de dochter des huizes, zou de baar naar de overzijde aan den Hoornschen stijger worden overgebracht, waar met toestemming van het stedelijk bestuur, door personeel van de werf een katafalk opgetrokken werd van waaruit, langs de achterzijde van het station op de gebruikelijke wijze de kist in den rouwtrein zou worden geplaatst.

Mr. van Kampen, president-commissaris van „De Stormvogel" een van Wolters' oudste vrienden, had met den chef de bureau Schreuder en Dolf Boogaards, daartoe aangezocht, alle voorbereidingen getroffen en leidde de plechtige uitvaart.

Zoo weinig als Amsterdam den scheepsbouwer te zien gekregen had, zóó over en overbekend was hij langs de beide boorden van het Y. Bekend, in allerbesten zin van het woord: bemind! Om het Tolhuis heen, op heel het nieuw aangelegde complex fabrieksterreinen zag men zoowel, aan de arbeiderswoningen, als aan de industrieele gebouwen de uiterlijke teekenen van rouw: velerwege neergelaten gordijnen, óveral mannen in Zondagsche dracht voor de begrafenis van straks.

Van alle vaartuigen in den omtrek, van het minste turfschip, als van de oceaanvaarders aan den Amerikaanschen stijger en van de thuis zijnde zeekasteelen der vloot Maatschappij „Nederland" woei de vlag halfstok; ook de kapteins van de veerponten hadden, — dan wel niet officiëel, maar op hun eigen verantwoording, uit een hartelijk piëteitsgevoel voor den zoo menigmaal overgezetten passagier, die hoewel stil van aard een vriendelijk woord over had als het van pas kwam, zoo hij wist, dat er soms ergens nood te lenigen viel, altijd wat voor een ander over had, wat hij dan in alle stilte, zonder dat iemand het behoefde te zien zelf placht te brengen — de vlag halverwege hun seinmast ontplooid.

De havenmeester was persoonlijk op het stoombootje van de havenpolitie al vroeg ter plaatse geweest, om er

voor te waken, dat tijdens den overtocht, de plechtigheid niet verstoord werd, 't jachtend waterleven een oogenblik stopgezet. Een der chefs-van-tractie van de Hollandsche spoor had daags te voren zijn opwachting gemaakt, in de eerste plaats om namens den Raad van Beheer der Maatschappij deelneming te betuigen en als vriend en overbuur de toezegging van zijn persoonlijke aanwezigheid te doen, teneinde de overname van het stoflijk overschot aan het Centraal station te celebreeren, terwijl twee officiersloepen der Marine, die vice-admiraal Fiësca, schout-bij-nacht Fabius en luitenant de Groot naar het sterfhuis geroeid hadden, langs zij van de werf waren blijven liggen. met het oog op het gepresenteerde-riemen militair-saluut te brengen.

Nagenoeg alle vereenigingen, waar de overledene lid van geweest was alle industriëele en commerciëele kringen, in wier midden hij gekend was, hadden een vertegenwoordiger afgevaardigd, het aantal „gezanten" uit de society, ook de Haagsche, die met Van Langerhuysen meegekomen waren, het wereldtje waarin men zijn nagedachtenis huldigde ter wille der weduwe was iegio; de bloemenhulde, meerendeel kransen en takken, overschreed de dertig.

Van der Moolen had aangeboden met een zangkoor te komen, maar daarvoor was, — handelende in den geest van den overledene, vriendelijk bedankt; „Zulks" kwalijk nemend, was hij zelf ook niet verschenen.

Precies op tijd, om elf uur meerde de *Johanna* aan den, door de politie geheel afgezetten Hoornschen steiger en een kwartier later stoomde de rouwtrein met de voiture-de-deuil en twee volgrijtuigen voor de familie de officiëele vertegenwoordiger, eenige leden der dagbladpers en een van de fotoredacteuren van „Het Leven" de overkapping van het Centraal-Station uit, tien minuten later gevolgd door een tweeden met zes wagons, waarin het kantoorpersoneel en de werklieden der werf plaats genomen hadden.

Zoo gebeurde het dat Max Wolters, die, — tenminste de laatste jaren, — alléén voor zijn werk geleefd en op zijn werf gezwoegd had, een uitvaart beschoren werd, schitterend in één woord, waarvan het echter maar goed

was, dat hij ze zelf met gesloten oogen bijwoonde, zijn weduwe, die in het rouwcostuum, waar Hirsch zijn twee eerste coupeuses den Zondag voor had laten overwerken, te midden der luisterrijke pompeuse plechtigheid een omfloerste bloem geleek.

De dienst op Westerveld was kort. Op nadrukkelijk verzoek van den overledene, werd er in de kapel der crematie niet gesproken.

Door de landelijk-vredige rust van den stillen doodenakker verwoei het melodieuse orgellied, toen ze den heuvel, waarop de kapel gebouwd is, afdaalden. Halfgeleund tegen haar vaders schouder, had Mevrouw de Wed. Wolters de condoleanties der onderscheiden vertegenwoordigers in ontvangst genomen, waarop veelal door den Heer Van Langerhuysen een kort woord van dank gesproken werd.

De meesten vergaten de dochter, die zich achter een groep druk gesticuleerende heeren teruggetrokken had, en toen Van Langerhuysen een paar op haar toetredenden een stillen wenk gaf, had ze met een gebaar verzocht, 'r met rust te laten.

D'r oogen waren vochtig, maar ze weende niet meer, er was iets over haar gekomen van een stille berusting, 't fanfaronnistische der gansche plechtigheid had haar letterlijk verdoofd, mechanisch was ze mee overgevaren, als wezenloos, mee met de anderen in de coupé gestapt en, volkomen ontzind, had ze hier de eerste handdrukken beantwoord. Tot het haar in eens te vol van gemoed geworden was en ze een schuilplaats zocht, van waar uit ze, langzaam tot zich zelf komende, haar tranen den vrijen loop laten kon, — weldadige ontspanning van haar zenuwen, — om dan, een paar malen diep ademende, de frissche koelte der lucht met begeerige teugen opsnuivend, op een afgelegen bank rust te gaan zoeken, moe en àf als al dat ceremonieel gedoe haar maakte, beu van de gehuichelde, hysterische smartontboezemingen, waaraan Elly zich zoo ten gewilden aanschouw van iedereen overgaf.

Dáár, — omdat hij de eenige was, die haar zòcht, — vònd 'r Boogaards. Ze merkte zijn nadering niet, voordat hij vlak bij was en schrok er van.

— „Toe, laat U mij hier nu maar rustig zitten."

— „Het is verre van mijn bedoeling U lastig te vallen juffrouw, maar de anderen zullen aanstonds niet weten waar U bent."

— „Dat zal zoo'n vaart niet loopen, en — ik zou hier nog zoo graag wat willen blijven, — alléén."

— „En ik,... ik voor mij geloof, dat het juist zoo verkeerd is, als U hier alleen bent; wàt geeft het, of U hier nu al zit te tobben Kom juffrouw Wolters, Uw vaders karakter ging dien kant uit, dat het zeker niet in zijn lijn liggen zou, goed te keuren, dat U bij de pakken neerzit. 't Hoofd omhoog, bijt er door heen, door de allereerste verschrikkelijke dagen, hoe moeilijk het U ook valt, d'r is immers niet tegen te vechten: dat is het lot!...."

Onder zijn, zeker wel conventioneel klinkende woorden, — wien schiet onder zulke omstandigheden iets anders dan de gemeenplaats der afgezaagde troostformules te binnen, — maar hartelijken toon, vulden haar oogen zich weer met tranen, ze beet op haar vochtigen, door 't zenuwachtig knijpen gebalden, zakdoek, maar het hielp niet, ze kòn zich niet beheerschen en toen hij zag, hoe zij vocht met zich zelf, zei hij met iets bijna vaderlijks:

— „Ik wou graag, juffrouw Wolters, dat U zich voor mij niet geneerde, uw tranen niet inhield, ik ben zoo lang op De Stormvogel geweest, al hebben we elkander niet dikwijls gezien, ik heb U zooveel jonger gekend en ik weet zelf maar al te goed, wat verdriet is, heb mijn ouders niet zoo lang mogen behouden als U je vader...."

Hij had heur hand genomen en preste die in de zijne; het hoofd naar opzij en wat omlaag buigende, zochten zijn oogen de hare.

Maar zij wendde ze af, rood als ze waren en zoo moe.

„Ik zou hier nog wat willen blijven", — ontweek ze zijn gezelschap, — „de trein gaat toch pas veel later, en ik kan d'r niet zijn, bij al dat komedieachtige geweeklaag daar, laat U mij nu maar een half uurtje wat rond loopen, dan bedaart het wel."

— „Mag ik dan niet, als een, zij 't wel veel jongere vriend van Uw overleden vader, dit eerste half uur bij U zijn? O, wees maar niet bang, ik beloof U, dat ik niets zeggen zal wat Uw stille gedachten ook maar een oogenblik afleiden mocht van 't geen Gij in dit uur gezien hebt en vast wilt blijven houden in Uw herinnering, ik zou alleen graag bij U zijn, anders niet, voor mijn eigen geruststelling, dat, als U eens iets noodig had, of als.... dat zwijgen U opeens te veel drukt...."

Het deed haar tóch goed, dat eenvoudige woord, waaruit een innigheid sprak, a.s ze nog nooit in de stem van een man had doorgrond. Ja, toch, van vader: als zij samen opliepen, vroeger, langs den waterkant van het wijde IJ en hij haar vertelde, honderd uit, van het leven der schippers, die voorbij voeren, van de booten heel aan 't eind van de haven, die naar Indië gingen en hoe het wás daarginds: het vreemde en geheimzinnige en onbegrijpelijke van het Tropenland. Ze moest er aan denken om den eenvoud van harte, waarmede haar vader dàn sprak en dien ze nú terugvond in de weldadige ongeveinsdheid, waarmede Dolf Boogaards haar gedachten, aar elend geraden, vervormde tot hartelijken troost Zijn voorzichtige stem laafde en bette zóólang, tot ze weerklank vond.

Ze stond op en, als hoorde dat zoo, bood hij haar den arm ten steun.

De meesten der genoodigden waren in velerlei groepjes afgezakt naar 't station. Al dat te hoop geloopen zwart van menschen-silhouetten met hun glanzende hooge hoeden en, daaronder, hun drukke gestes en harde stemmen, schond, zoo misnoegend, den plechtigen eenvoud der natuur, van dit bekoorlijk landschap. Tegen de duinen klom het kreupelhout langs de zachte glooiïngen, waartusschen, als beekjes, zandpaadjes kronkelden. De nederigheid der schamele zeeflora, ijl van geboomte hier om Santpoort en Blo mendaal, toonde reeds den invloed van der zilten golven wind. Allen beaardingsbetoogers den rug toekeerende, drentelden ze een boschweg op.

Eérst liepen ze zwijgend voort, dàn begon hij haar in te wijden, hoe hij destijds kennis gemaakt had met heur vader, gewaagde van z'n allereerste komst op de werf,

juist door háár, de dochter des huizes, begroet, omdat vader, — hij herinnerde 't zich nog als de dag van gisteren, — in gesprek was, toen hij zich meldde. Hij ontvonkte aan zijn verhaal een bezielenden gloed, zoodra hij er op kwam, wat hij al niet van hem geleerd had, hoe juist in jaren, waarin een jonge kerel, zijn werk vindende onder den rook van een groote stad met al haar verleiding, waarin de domme, wilde onbezonnen jeugd zoo dikwijls vastloopt voor zijn heele verdere leven, haar vader hem zoo dikwijls een goed, wèl meenend raadsman was geweest.

„U ziet", — een dankbare glimlach spiegelde achter zijn woorden, — „ik ben Uw vader veel verplicht en mocht ik van mijn kant, op de werf U in dezen eersten tijd op de een of andere manier met iets van dienst kunnen zijn, dan sta ik ten allen tijde ter Uwer beschikking, hebt U maar te spreken, ook al...."

— „Ook al?"

— „Zullen we vermoedelijk nog wel eenmaal als concurrenten over elkaar komen te staan. Van iets anders: zonder onbescheiden te zijn, denkt U, dat ze het zullen bolwerken, zonder Uw vader?"

— „Ik hoop van ja! Proschwitz is van alles op de hoogte en was de laatste maanden toch eigenlijk al bedrijfsleider, schoon hem aanstelling en titel als zoodanig nog ontbraken, meneer Schreuder heeft me gister nog op handslag beloofd, dat hij nooit en nimmer zijn post verlaten zal, verder gaat meneer van Kampen geheel en al het financiëele beheer voeren, wat hij voor een deel al deed, want dàt was nu juist niet vaders lievelingswerk en ik voor mij hoop meer en meer te worden, wat 'k de laatste maanden wezen wou: de trait-d'union tusschen het administratieve en het technische departement, ziedaar, in 't kort ons voorloopig plan de campagne."

— „Die Proschwitz is een door en door vertrouwd man, niet waar, dat is d'r een, waar U onherroepelijk staat op maken kunt, ook in de ure des gevaars, zoo noodig?" vroeg zijn stem.

„Ja, daar ben ik muurvast van overtuigd."

Met een onbescheidenheid, waarvan hij later zelf

schrok, waarvan hij eigelijk niet begreep, hoe hij er toe gekomen was, zocht hij verder :

— „Omdat hij wel weet, dat zijn toewijding en zijn trouw beloond worden."

— „Natuurlijk."

— „Ik bedoel niet met die soort belooning, omgezet in geld."

„Wat dàn? Een aandeel in de winst, spreekt van zelf dat hij in de toekomst ook genieten zal, omdat hij 't verdient."

— „Ik dacht: wellicht hoopt hij, dat het gaat om een belooning, hooger. ."

Ze keek hem recht in zijn oogen:

— „Nu vraagt U me hetzelfde, dat Elly me zoo dikwijls verweten heeft, vader ééns vermoedde en waar meneer Schreuder laatst, geloof ik, werkelijk óók al op zinspeelde."

Hij kon het niet helpen, d'r was iets vreemdzinnigs over hem gekomen, dat hem dwong voort te gaan in de richting van dit gesprek, nu hij het eenmaal begonnen was, een gevoel van jaloezie. En daarom waagde hij den zet:

— „En allen dachten, vermoedden, onderstelden verkeerd?"

— „Ja!"

— „Ook later niet?"

— „Neen, nooit!"

De wind dreef de verdorde bladeren voor hen uit, er mee spelende, ze tollende in een kringetje rond.

Ze bleven er naar kijken, beiden verlegen in een verwijtend zwijgen.

— „Laat ons teruggaan, 't wordt koud", zei ze stroef. Ze rilde, het had haar pijn gedaan, die indiscrete manier van ondervragen, hij had misbruik der omstandigheden gemaakt; 't viel haar tegen in hem.

Zwijgend liep Boogaards voort, ontevreden met zich zelf; wat hij gedaan had, berouwde hem oprecht. Waarom was een mensch dan ook nooit meester van zijn gedachten, laat staan van zijn woorden?

Maar er was niet tegen te vechten geweest, tegen dit gevoel van jaloezie.

Ze hadden het kleine stationnetje bereikt. De eerste extratrein met het personeel stond juist op punt van vertrekken. Proschwitz, die met de heeren Schreuder en Van Kampen te praten liep, nam zijn hoed af, toen hij juffrouw Wolters gewaar werd en keek direct nog eens om. Zijn gezicht stond star en somber, scherpe lijnen teekenden zich tegen een wit masker, zijn blik ging recht voor zich uit.

Zoodra mevrouw Wolters de achterblijvers ontdekte, kwam ze naar hen toe. D'r eerste vraag aan Jo gold heur oogen, of je nog erg zien kon, dat ze gehuild had?

— „Is Proschwitz niet met den vóórtrein gegaan," — informeerde zij bij haar vader, die, alleen gelaten, heen en weer wandelde langs het kleine perronnetje, de handen op den rug, ongeduldig telkens zijn horloge voor den dag halende.

— „Vraag excuus," — antwoordde hij spottend, — „op verzoek van de jongejuffrouw," — hij wou zich dat verkleinwoord maar niet afwennen, — „is voor hem in den famili trein, in de coupé Van Kampen en Schreuder een plaats gereserveerd."

Proschwitz, die een plaid over den arm droeg, ging pas op het oogenblik, dat de trein voorkwam naar Jo toe om hem haar aan te bieden:

— „Ik had hem meegenomen, voor 't geval U het soms koud gekregen hebben mocht."

— „Kom hier bij óns zitten, meneer Proschwitz, d'r is nog juist een plaatsje open."

— „Dàt ontbreekt d'r nog maar aan," — fluisterde Elly geïrriteerd achter haar mof tegen Boogaards — „dat ze het personeel in de eerste coupé haalt, ze lijkt wel niet goed wijs!"

Boogaards wist niet, wat hij van Jo denken moest, was dat berekening: àl coquetterie, of nòg naïviteit?

Wellicht alleen een spontaan opgeweld gevoel van hartelijkheid jegens den man met wien ze morgen weer het werk, — haar toekomstige levenstaak, hervatten zou?

Maar dát was zeker, hij voelde een jaloezie tot in den grond van zijn hart. 't Meest nog, toen, kort daarop, — of verbeeldde hij het zich maar? — Proschwitz naar hem loerde en hem aankeek, de wenkbrauwen optrekkende,

als gold het een waarschuwing: wees op je hoede kameraad!

D'r was, — voornamelijk op Jo's aandringen, — die verklaard had, in een tegenovergesteld geval beslist niet aan tafel te zullen verschijnen, — géén geraspte-broodjes-festiviteit ter eere van den overledene georganiseerd.

Te Amsterdam gekomen, werd de stoet, die door de aanwezigheid der honderden werklieden veel te groot voor de wachtkamer van het knusse Westerveldstation-netje bleek, op het perron, met een kort woord van dank voor de bewezen belangstelling, door den president-commissaris van DE STORMVOGEL ontbonden.

Alléén de weduwe met haar stiefdochter, Proschwitz met de heeren Schreuder en Van Kampen keerden naar de overzijde terug: Van Langerhuysen nam den trein naar den Haag en Boogaards slenterde met de marine-mannen, den vice-admiraal, den schout en luitenant de Groot de stad in. 't Was nog wat vroeg voor 'n borrel, ze zouden de Kalf een paar malen op en neer loopen en dan in de Bodega van de Poort van Cleve, naast 't postkantoor, wat sherry innemen. Metéén gemakkelijk, want de beide oude heeren Fiësca en Fabius hadden al afgesproken een stadstelegrammetje naar huis te sturen, dat ze niet met den eten kwamen: waren mekaar gaan inviteeren om de nagedachtenis van den braven Wolters te herdenken. Je kwam d'r anders ook nóóit es uit!

De portier van 't Europe-hotel, waar Boogaards, in afwachting van de Hoek-van-Hollandsche plannen, voorloopig en-pension gegaan was, er 'n mooie balconkamer bewoonde met uitzicht op de Munt, gaf hem, toen hij na het diner in de kranten zocht naar wat de pers van de uitvaart gezegd had, een brief, zoo juist, per expresse bestelling, gekomen.

Hij herkende de hand direct: van Elly Wolters. Daarom keek hij eerst kalm het verslagje door, maar d'r was niet veel van te maken geweest, zonder speeches, dronk daarna zijn pouce en sneed dan pas, voorzichtig, het welriekende couvert met huilebalkenden rouwrand open.

Tolhuis, Dinsdagmiddag

Beste Dolf,

Het zal je misschien wel verwonderen, nadat wij vanmiddag elkaar pas gezien hebben, je de post en nog wel een expresse-bestelling, aan 't eten dit briefje brengt. Ik zou je vanavond echter heel gaarne willen spreken. Wat ik je te vertellen heb zal je wel interesseeren, dunkt mij.

Shake hands, in thought yours,

Elly.

P. S. Ik stuur geen sloep, je komt wel met de Tolhui boot ik vind dat beter, tegenover het personeel.

Shake hands, in thought yours!

Hy had nog geen brief van Elly gehad, — en d'r was een periode, een jaar of drie geleden, geweest, — dat er heel wat kwamen, — of ze had hem de hand geschud en, in gedachten, toebehoord.

Hij had niet bijster veel trek om te gaan.

Want-ie had 's middags gehoord, waar de beide steunpilaren der marine na hun wederzijdsch geïnviteerd diner heen wilden: naar den tingeltangel in de Warmoesstraat en hij had eigenlijk wel plezier ook eens te gaan kijken, maar aan den anderen kant was hij toch wel nieuwsgierig. wat het jonge weeuwtje hem te vertellen hebben kon. Hij keek op zijn horloge: ruim kwart over achten, laat al! Daarom dacht hij er over een taxi te nemen: eigenlijk nonsens, met de tram was j- d'r haast net even gauw en hij zou nog wel vroeg genoeg hooren, wat ze hem te vertellen had. Hij liet zijn winterjas met bont van boven halen.

— „En vertel nou-es wat er eigenlijk aan de hand is?", informeerde Boogaards, toen hij al wel een half uur tegenover Elly zat, in 'n gemakkelijken crapeaud met een geurig kopje thee en een import uit het speciale kistje van Wolters-zaliger. maar nog niets wist.

— „Direct, eerst moet je me nog vertellen, wie mijn rol van Prins Orlofsky overgenomen heeft?...."

„'k Weet het waarachtig niet, ik heb er nog niets van gehoord, maar als het je interesseert kan ik morgenochtend van der Moolen wel eens opbellen."

— „Nou, dat hoor ik dan later wel, goed dan, je moet weten, ik ben een beetje overspannen zie je, die opwinding, die heele geschiedenis, en vooral vandaag, die begrafenis waar 'k zoo verbazend slecht tegen kan, tegen zoo'n stemming, al die narigheid, hebben mijn zenuwen danig in de war gestuurd, als je es wist hoe nerveus ik me voel,...."

Boogaards liet haar kalm vertellen, bedwong zelfs beleefdelijk een glimlach, die even kruillen kwam voorbij zijn snor.

„'k Zou d'r zoo dolgraag eens uit willen. Ik heb bij den eten Jo es gepolst, voorgesteld een paar weken naar St. Moritz te gaan, of naar een wintersportplaats achter München, als St. Moritz haar een beetje te mondain was in dezen tijd, maar ze wil niet, en wat dát betreft, is ze net d'r vader: ze denkt even na, 't is ja of nee en dan kun je den Westertoren daar aan den overkant op zijn kop zetten, het is nee en het blijft zoo! Ze zegt primo geen lust te hebben, dat d'r hoofd er niet naar staat en secundo niet te kunnen van 't werk, aanstellerij! 't Is dan omdat gister een nieuwe raceboot gemonteerd is, je hebt d'r misschien zien liggen hier vlak bij den steiger met een nieuw soort motor, zonder kleppen, weet ik veel, in ieder geval een type, waarnaar het groote yacht voor de internationale wedstryden gebouwd worden zal, „*De Stormvogel*" je hebt er allicht al van gehoord, Max was er altijd zoo mee in de weer. Kort en goed ze doet het niet en alleen te gaan, heb ik, begrijp je, ook niet veel puf!"

— „D'r is toch wel gezelschap op te duikelen. Ik zal d'r morgen direct werk van maken, beloof ik je, er zijn

in ons clubje dames genoeg, die dolgraag van jou bereisd-zijn es zouden genieten om een paar leuke weken ergens op een bob te gaan zitten en door de sneeuw te skieën. Jij kan toch natuurlijk skieën en bobben?"

— „Alles goed en wel, maar wie krijg je dan?"

— „'k Stel me voor, heel geschikte lui, d'r heb je bijvoorbeeld Cissy Kessler, ik wed als je he die vraagt, die doet het direct, of Mien Heemskerk, dan gaan jullie met zijn drieën, desnoods vraag je mevrouw Fiësca of mevrouw Fabius om jullie te chaperonneeren, omdat jullie alle drie nog zoo jong zijn.

Elly lachte gevleid, maar deed tóch d'r oogen even dicht als om hem gerust te stellen: maak je dáár maar geen zorg over, dát komt wel terecht.

— „'n Goeje sigaar, positief" — en bewonderend keek Boogaards een smeuïg, dik, blauwgrijzend wolkje na, dat hij behaaglijk uitpufte en er vervolgens zijn neus in te gast liet gaan.

— „Ja als ie 't wou, kon Max wel es met wat goeds voor den dag komen, maar als hij van zijn werk kwam, zijn buldoggie in zijn hoofd, 't leek wel, of-ie turf smookte, — maar enfin van de dooden niets dan goeds."

Hij kon het niet helpen, maar Boogaards kuchte.

„Dat méén ik," protesteerde Elly, wat kregelig, minder om zijn schamperen kuch, dan wel omdat het discours niet liep in de richting, waar zij 't op stuurde."

— „Met dames op reis is anders ook niet alles," liet ze langs d'r neus weg vallen, naar het theeblad gaande om op te schenken, maar meer nog, om van daar uit, — het, in de schaduw gelegen, donker hoekje, — Boogaard's gezicht te bestudeeren, vlak onder het licht als deze zat.

— „Och, ik zèg, als je geschikte lui vindt...."

— „Zeg Doffie...", — dat was zijn bijnaam geweest, in intieme oogenblikken van vroeger.

— „Ja?"

Ze keek hem uit haar schuilhoek aan, tusschen haar bloedroode lippen de blinkende artseerlijn van parelwitte tanden.

— „Nou zèg het maar," hij was man van de wereld genoeg om niet al lang te doorzien waar het heen moest.

In het donker hoekje speelde het zich gemakkelijker

en alle vrouwelijke schaamte van zich afzettende, wàágde ze 't er op, proponeerde in gebaren taal: wees met den uitgestoken wijsvinger van de rechterhand eerst op Dolf, toen op zich zelf, gaf met het hoofd een rukje naar rechts, waarna een knipoog de mimische scène besloot.

— „Impòssible!", schudde hij van neen, met het Engelsche accent en gebaar. — „'t gààt niet!"

— „Why not daerest?"

— „Because between you and me, there is the depth of the sea" ging hij nog even in 't Engelsch door, omdat het blauwtje minder cru klonk, een ietsje verguld aanvoelde in den uitheemschen vers'klank!

— „Drie jaar geleden zou je op het dak geklommen zijn van plezier, als ik je 't voorstel gedaan had."

— „Wees verstandig, ik kàn niet, nù niet, de inschrijving voor mijn nieuwe onderneming is elk oogenblik aan de markt te verwachten, zoodra je vader het consortium voor me klaar heeft, gaat met een week het prospectus in zee en dan kan ik als aanstaand manager toch moelijk zoo ver van honk, in St. Moritz, uit skiëen gaan met de dochter van den president-commissaris . . .

— „Dat is eenvoudig een uitvlucht, niets meer en niets minder."

— „Ik bezweer je. . . . . "

— „Zweer niet alsjeblieft; ze moesten de mannen, wie ook, verbieden een eed te doen, want alleen de eed maakt meineed mogelijk".

— „Dat is idioot!"

— „Dus je gaat niet, je laat mij, arme weduwe aan mijn lot over?"

— „Kindje wees verstandig en luister naar rede, ik zeg je nòg es: ik kàn niet!"

Ze zweeg, dan klonk het teleurgesteld uit Elly's mond:

—„Ik wist 't niet, maar van wat je daar even zoo spottend zei, is misschien meer waar, dan ik ooit gedacht had."

— „Waar slaat dat op?"

— „Dat van b e t w e e n y o u a n d m e, wil ik jóú es wat zeggen, jongetje!"

— „Ik luister met beide mijn ooren".

— „Je bent verliefd!"

— „En jij stàpel!"

— „Want als je niet verliefd was, dan kon je de inschrijving en het consortium en de heele boel hier geen steek schelen en dan zaten we samen vanmiddag op den „D" naar Frankfurt. Maar maak je geen scrouples, ik vind mijn weg wel...."

— „Wat bezielt jou toch vanavond".

IJzig, volkomen beheerscht van temperament, puntte ze enkel:

— „O niets, even goeje vrienden, ik had het moeten snappen na vanmiddag,.... zoo'n schaap, ik had je heusch verstandiger aangezien... ik kan je smaak niet bewonderen".

— „Ik praat er niet meer over, schenk me nog maar een kop thee in, dan stap ik op, want je hebt daar wel een uur bij den trekpot staan figureeren, maar thee, hó maar!"

— „Met alle soorten van genoegen, meneer Boogaards", affecteerde ze.

'n Kwartier later vertrok hij. Elly liet hem uit, zonder 'n spoor van rancune, allercharmants gelijk altijd. Sloot de deur, góéd hoorbaar, dicht.

Maar tien tellen later deed ze haar uiterst voorzichtig weer open, luisterde naar de voetstappen, gluurde door de kier. Boogaards was niet naar links gegaan, naar de Tolhuisboot, doch naar rechts, den kant van de werf op.

— „Net precies, wat ik dacht". Ze dacht het bij zichzelf hardòp. Minder luid voegde ze er aan toe: „wacht maar, jou vind ik wel, Doffie!"

't Was al bij elven, dat de werf afliep, je kon dat dadelijk hooren aan het geroesemoes van stemmen, dat als een geluidswolk kwam aanzetten, door de honderden voetstappen, sloffend op den straatweg, ondersteund.

Voor hun deur klonk dan het stereotiep „návond" tegen Dirk, den wacht, — een man nog in de kracht van zijn leven, die echter bij 't van stapel loopen eener sleepboot in de klem geraakt was, waardoor hij een arm missen moest, — die dan, zijn nachtelijk werk beginnend, zijn posthuis binnen ging van waaruit hij met zijn controleklok om het uur een ronde maakte.

Jo kwam thuis, moe. D'r was een heeleboel te doen geweest en omdat uit den aard der zaak vandaag-overdag geen letter op papier gezet was, hadden alle hens vanavond aan dek moeten zijn om te zorgen, dat tenminste het hóógnoodige afgedaan werd. Ook de werf en met name de motorafdeeling had vol overgewerkt. 't Kostte vanavond alleen bij de driehonderd gulden aan extraloon, had meneer Schreuder gemopperd. D'r was niets aan te doen, 't m o e s t! was haar antwoord geweest.

— „Heelemaal zoo'n malle avond. Proschwitz, wat dien mankeerde mag Joost weten, of hij nog van vanmiddag in de war was of tegen zijn gewoonte in een borrel gebruikt had, maar dat is vast: zoo heb ik hem nog nooit gezien, hij heeft me amper goejen avond gezegd en hij smeet en gooide met den boel, gaf meneer Schreuder een brutaal antwoord, enfin had den kolder in zijn kop in één woord! Toen kwam per slot van rekening waarachtig meneer Boogaards nog aanloopen."

— „Gut, die is hier ook geweest," zei Elly direct, om Jo voor te zijn.

— „Daar heeft hij met geen woord van gekikt, hij had mijn handschoenen vanmiddag in zijn zak gehouden...."

— „En die hadden zoo'n haast, natuurlijk...." hatelijkte Elly.

— „Dat niet, maar hij brácht ze, toen kon ik hem moeilijk als 'n kruier op de mat laten staan. Het kwam zoo in 't gesprek te pas, dat de eerste „kleplooze" gemonteerd was en benzine-klaar lei en toen vroeg-ie, of hij 'm morgen middag es probeeren mocht, hij had nog nooit 'n kleploozen hooren loopen, niet in een auto en niet op het water. Ik zei, dat 't mij best was en nou zou hij morgen bij drieën hier zijn."

— „Ga jij óók mee? Natuurlijk hè?", hoonde Elly.

— „Geen kwestie van! Ik heb morgen en overmorgen elke minuut van den dag noodig en als we dàn vandaag ingehaald hebben, zal ik blij wezen."

Elly staarde voor zich uit.

— „Ga je vást niet mee?" vroeg ze nóg es.

— „Hoe dàn, wou jij soms?"

— „Ik? Stel je voor dat de menschen, neen, nog al

iets voor Amsterdam, je had de praatjes niet van de lucht."

— „Nou eerlijk gezegd, zou 't ook wel een beetje, hoe zal ik zeggen, 'n beetje typisch wezen, vandaag vader begraven en morgen met een anderen meneer uit yachten!"

Elly zou onder alle omstandigheden zeker een ironieke repliek klaar gehad hebben, maar ze bleef zwijgen, loerde maar voor zich uit. Dan kon er in die oogen, de leden halfgesloten als van een poes, iets bepááld geméénslíggen....

— „Heb je soms nog wat te eten, ik heb sinds vanmorgen niets gehad."

— „Dat is je eigen schuld, je bent zóó weggeloopen toen je thuis kwam."

— „Wèèt ik wel, je hoort me toch ook niets anders zeggen, dan, òf d'r nog wat is!"

— „'n Beschuit met kaas."

— „Goed, geef die dan maar."

— „In de kast staan ze onderaan."

Jo smeerde een beschuit, belei dien met een plakje kaas, en nam 't mee naar boven, naar haar kamer met een glas melk.

— „'k Ga meteen naar bed, ik kàn niet meer."

— „Blijf je niet nog op, boven?" informeerde Elly.

— „Geen vijf minuten als dat naar binnen is. Nacht dan!"

— „Slaap lekker, Jo."

't Was nooit gewoonte geweest, dat ze mekaar een zoen gaven bij 't naar bed gaan, ja, de eerste zes maanden, nadien was 't er bij gebleven, het laatste jaar gaven Wolters en Elly mekaar ook haast nooit meer een zoen.

— „Kom jij nog niet?" vroeg Jo in de deur.

— „Direct, ik wou nog even aan papa schrijven, dat ik nu of de volgende week misschien een paar dagen in den Haag kom, ga je soms mee?"

Jo schudde van nee.

— „Werk?"

— „Dat óók maar dan, ik heb er nog geen zin in. Nacht."

— „Nacht!"

Elly was blij, dat ze alleen was. Allereerst ging ze naar beneden, doodstil op haar teenen, en keek door het raampje van de huisdeur of Dirk in zijn keet was.

Er brandde licht. Ze ontwaarde de schim van zijn hoofd achter het dik beslagen ruitje. Ze kuchtte en toen hij niet dadelijk hoorde nog eens en nòg eens.
Nu keek hij op en zag haar silhouet. Zich in de lichtlijn plaatsend, wenkte ze met de hand, naderbij te komen.

— „O, is U het mevrouw?", zei hij voor het raampje met zijn hand boven zijn oogen om beter naar binnen te zien, „wat is er van uw orders?"

— „Neen voor mij zelf niets, Dirk, maar ik bedacht daar: anders slaap jij toch altijd overdag, als je hier 's nachts de wacht hebt, is 't niet zoo?"

— „Om U te dienen mevrouw."

— „Daar is vandaag natuurlijk niets van gekomen, je was toch óók mee begraven, niet?"

— „Zou ik, die hier in de dertig jaar ben, niet mee gegaan zijn?"

— „Dat spreekt vanzelf... daarom juist, je hebt dus vandaag in 't geheel niet geslapen?"

— „Zoo-even, een half uurtje mevrouw, maar 't wou niet best, de ongewoonte weet U."

— „Kijk es, dan moest jij voor vannacht maar naar huis gaan, dien éénen keer zal d'r heusch niets gebeuren, ga jij maar rustig naar bed toe, een mensch kan niet anderhalven dag in touw wezen."

„'t Is een heele deun, dat's zeker, om U te dienen mevrouw, maar ik kan hier toch ook slecht met een gerust geweten vandaan, je kunt nooit weten en als meneer Proschwitz het morgen hoort..."

— „Dat doet er allemaal niets toe, ik neem de verantwoordelijkheid op mij, ik zal het morgen zèlf aan mijnheer Proschwitz laten zeggen, d'r gebeurt immers nooit wat".

— „En verleden jaar, die turfschipper dan, die al op kantoor de buitendeur opengestoken had.," mopperde de trouwe kerel nog tegen.

— „Nou ja goed, maar vannacht gebeurt d'r niks en 't is heldere maan ook, geloof me nou en ga naar bed toe, alle risico, vertel ik je toch, is voor mij".

— „Als mevrouw het dan persé wil..."

— „Ja Dirk, ja zeker, wil ik het, ik zeg nog eens je kunt geen zesendertig uur achter mekaar òp zijn, dat kan niemand. Doe je lichten nu maar uit..."

— „Omdat U het zeit mevrouw ... nou goejen nacht dan maar mevrouw en U wordt wel bedankt. Ik had nooit gedacht, dat U daarboven nog aan mij denken zou. Dat U vanavond nog zoo laat voor Dirk naar beneden komt.... wèl te rusten mevrouw, wèl te rusten hoor, en nog es bedankt."

Ze bleef wachten tot het licht van den wacht gedoofd werd en Dirk's stappen, al zwakker en zwakker, wegstierven om dan ineens weer op nieuw te klikklakken; allright!, nù was hij op het Tolhuizerklinkerpad op weg naar huis.

Ze knikte zich, in den spiegel van den portemanteau zelf toe, 't was 'm handig gelapt, gelukkig dat ze er aan gedacht had; ze draaide het lichtcontact een slag om en zocht in donker de traptreden naar omhoog. Ging op den ruststoel zitten, schakelde ook hier het licht uit, haalde de gordijnen op en rekte d'r armen uit, de handen gevouwen om heur knie geslagen.

En peinsde.

D'r was haar straks ineens een gedachte door 't hoofd geflitst, een geheimzinnige, malle, vréése1ijke gedachte, een vervloekt gemeen idee, maar die ze niet meer kwijt was kunnen worden; ze had er aldoor mee gespeeld, in haar hersens, met dat denkbeeld, 't leek wel of het hoe langer hoe scherper voor haar was komen staan als bij een kijker die het beeld ààntrekt. Allengs verkrachtigden zich de contouren: wat je eerst maar vaag als in een nevel had kunnen gissen, werd nu duidelijk en wèrkelijk, d'r kwam actie in haar droomschepping, 'n wolk klaarde op tot een groep, die leefde en waarin zich alles bewoog als gold het 't gewone dagelijksche leven bij wakenden geest.

Ze sloot de oogen. Tevergeefs, de scène speelde dóór, ze hield haar hand voor de gesloten leden, maar 't hielp niet, de beelden wisselden als in een bioscoop en het was of de film draaide vlak voor de gesloten leden van haar oogen, of zij ze voor haar verbeelding in haar geest zàg hun behulp. En opeens begreep ze, dat dit altijd zoo zonder was, dat je een droom nooit eigenlijk zag, altijd slechts waande te zien; het mystisch begrip: geestesoog.

Toen sperde zij ze wijd open die oogen en keek naar buiten, het was al laat; stil lag het IJ, donker de stad

er achter, een diepe zwarte chaös, waarin je niets onderscheiden kon.

Ze hield het niet uit, moe van de grillige jacht van haar teugellooze fantasie. Daar begon het spel weer, op het bewogen blauwgrauwe water en tegen den kleurloozen horizon der slapende stad begon de film weer, aan het einde in een lichtbaan te spelen en met een ruk liet ze het gordijn vallen. Maar het tafereel bléef, al had het nu minder diepe plastiek dan zooeven en ontwikkelde het zich thans vlak vooraan, tegen het witte doek der gordijnen, vervolg op vervolg. . . . . !

Ze rilde over haar heele lichaam en wierp zich languit op de sofa, begroef het hoofd in de kussens, om maar niet te zien. Het hielp niet. Het begon op nieuw; dáár lag het IJ en hier was de steiger vlak voor hun huis en ginds was de motorboot geankerd, en nu ging er iemand in en het yacht stak van wal. . . .

Met zenuwschokken reageerde heur lichaam op den levenden droom, ze scheurde den kol van haar blouse open, benauwd als ze was, ze móést weg, een onbestemde macht joeg haar op en dreef haar, toen ze eenmaal stond, voor zich uit, ze opende de kamerdeur, als gesuggereerd. Het was pikdonker in de gang, ze luisterde langs de trap, die naar Jo's slaapvertrek voerde, maar alles bleef stil, zelfs, — omdat Jo met open deur gewoon was te slapen, — hoorde ze haar regelmatigen ademtocht.

Toen sloop ze naar beneden, en wou op de onderste tree gaan zitten rusten, hield haar handen tegen het koude marmer van het portaal en dan tegen heur hoofd, dat maar gloeide, àl maar gloeide. . . .

Steeds verder zweepten ze haar, de geheimzinnige drijvers! Zij ontgrendelde heel voorzichtig de straatdeur, hing den ketting op zij en opende het raampje tot een kier. Maar het floepte dadelijk dicht door den wind.

Besluiteloos bleef ze staan, haar nerveus trillende beenen konden 'er nauwlijks meer dragen, een ontzaglijk drama plande door haar lichaam, een diabolische extase overmeesterde haar denken, en direct daarop ook haar wil, hypnotiseerde het laatste verzet, dat nog lichtelijk vocht.

Ze probeerde, of haar keel geluid gaf, maar heesch

als ze was, deed zelfs haar adem pijn, zoodra die er langs streek om te roepen.

Op haar teenen sloop ze naar het souterrain, kreeg toen uit het rek in de keuken een bijl, en zocht in den kelder naar een boor en een nijptang. Dan nam ze den huissleutel uit het boodschappenmandje der meiden, dat klaar stond op de geschuurd-withouten tafel en kroop dan op handen en voeten de trap weer op. Van den kleerhanger nam ze een lange donkergrijze cape drukte een bonten muts, die beiden niet van haar waren, vast op het hoofd, waagde zich eindelijk naar buiten.

't Was lichte maan, maar op deze plek, waar 't huis alle schijnsel benam, kon je geen hand voor oogen zien.

In elkander gedoken als een kat, verzette ze behoedzaamst voet voor voet, bang voor het grint, dat het kraken zou; straks had ze het gras, dan durfde ze beter.

De steiger lag in vollen zilverglans, ze liep langs den buitenkant van het hekwerk, zich met beide handen vasthoudende, haalde aan het eind gekomen, met een ruk aan het touw de nieuwe boot, die nog in de lichte grondverf uit het water opwitte, naar zich toe. Met haar voet hield ze haar dan terug, opdat ze niet stooten zou tegen de stutpalen. Ze liet zich zakken. Het ruim was afgedekt met een zeil, dat aan de kanten vastgemaakt was, 't trof slecht. Ze snee de touwen door en kon zich dan in het achterschip laten zakken.

— „Hei daar, wat is dat, wie zit d'r daar an die boot . . ?" Ze was bijna uitgegleden van schrik, maar klemde zich nog juist intijds vast aan het stuurrad, kroop direct, instinctmatig schuilplaats zoekend, onder het beschermend zeil.

— „Kom d'r maar onder uit," — en d'r klonk een vloek naar haar toe, — „moet ik het nog es zeggen, voor den donder schiet je haast op, wie is daar, wacht maar, als je geen antwoord geeft en direct ook, ga je d'r an."

In het volle licht stond de man, die haar betrapt had, dat zag ze aan de schaduw in het water, maar ze waagde niet het hoofd boven dek, en ze hoorde hem enkel een verdachte beweging maken, voorzichtig glurend, zag zij zijn hand naar de achterzak van zijn pantalon gaan, d'r glinsterde iets in het bleek-witte hemelvuur.

— „Als je nou niet oogenblikkelijk recht op gaat staan schiet ik, nu voor 't laatst, heb-je verstaan?"

Ze kon het niet langer uithouden van angst, kroop voor den dag, hief het hoofd op. Het was Proschwitz, die daar stond, de hand uitgestrekt. welke een revolver omklemde.

— „Proschwitz, allemachtig, Proschwitz, bij God, herken je mij dan niet, niet schieten, versta je!"

Hij wantrouwde zijn oogen en ooren nog:

— „Ga dan toch recht op staan in de boot, dat ik zien kan, wie je bent!"

De vrouwenfiguur verhief zich wankelend, waggelde onvast, leunende tegen den kaprand midden in het vaartuig. Proschwitz, onderwijl den steiger opgegaan tot vlak bij de plaats waar de boot lag, bleef langen tijd niet bij machte iets uit te brengen.

— „Proschwitz, hou je stil" —, klonk het uit de boot, „haal het touw naar je toe, maar pas op, zacht wat, hoor."

Hij gehoorzaamde werktuigelijk, vertrouwde 't nog altijd niet en had den revolver in de linkerhand genomen.

— „Is U het wezenlijk mevrouw Wolters?"

— „Ja, ja sssssst, stil dan toch, praat niet zoo hard." Help me es, ik kan d'r niet bij, de steiger is zoo hoog.

Hij stak zijn hand uit en trok haar naar zich.

Dan, hem plotseling bij zijn mouw trekkende, nam ze hem dadelijk mee tot in de beveiligende schaduw, die het huis op den weg wierp.

— „Ik begrijp niet waar Dirk blijft" fluisterde Proschwitz en haalde een fluit uit zijn zak. Maar met één greep had zij hem die ontrukt.

— „Ben je krankzinnig", kreet ze.

— „Maar wàt wilt U dan toch?"

— „Ga zitten, buk je hier in het gras achter dat boschje, maar om Godswil hou-je stil, dan zal ik je àlles vertellen."

En toen klonk in den nacht haar weloverwogen logen:

— „Proschwitz! We hebben hier in ons huis en bij jullie op de werf, één gemeenschappelijken vijand", — begon ze, — „een man, die onzen ondergang gezworen heeft, ons allen treffen wil, zoowel alle werklui daar", — en zij wees naar de werf, — „als ons, wáárom, ja, dat

weet ik niet, weet niemand! Dat is meneer Boogaards."

Proschwitz staarde haar onthutst met wijd opengesperde oogen aan, nog altijd niet in staat iets te zeggen.

— „Hij," — ging ze voort, — „met heel veel rijke menschen achter zich, begint een groote zaak tègen de onze, een marinewerf aan den Hoek van Holland, om ons d'r ònder te krijgen, in eens en voor altijd. Hij vermoedt niet, kàn niet vermoeden, dat ik het weet, maar vanmiddag heeft mijn vader me alles in vertrouwen verteld, het is een Haagsche combinatie, het plan is wèl overlegd en zàl slagen, maar 't was uitgelekt en mijn vader hadden ze gewaarschuwd. Met de allernieuwste werktuigen, alles ingericht zoo modern, als d'r maar is, moet hun heele streven zijn ons, juist ònze werf om haar motorbootbouw d'r onder te krijgen tot we allemaal broodeloos zijn, jij net zoo goed als ik Proschwitz. Begrijp je me, man, begrijp je, wat een duivelsch plan dat is?" onderbrak ze haar relaas.

Hij antwoordde vaag, verklaarde het verband nog niet te zien tusschen die toekomstige concurrentie en haar aanwezigheid hier in den nacht?

En daarom speelde ze haar tweede kaart.

— „Ik weet niet, of het jou opgevallen is, Proschwitz, of je er vanmiddag op gelet hebt, maar niet alléen om ons wèrk, gaat het, hij neemt alles, haalt uit ons huis wat we hier allemaal zoo liefhebben, — begrijp je me nòg niet?"

Hij bleef zwijgen.

„Maar Proschwitz heb je dan vanmiddag niet gezien hoe ze arm in arm...."

„Juffrouw Jo," — kreet hij tusschen zijn op elkaar geperste tanden, — „zeg òp, wàt is er met juffrouw Jo, zeg het me dan!" — en een lange jammering schokte als een schor gerochel uit zijn keel op.

— „Hou je stil toch, pas op, als we betrapt worden is alles uit. Luister dan, mijn dochter, juffrouw Wolters en hij die indringer, die lage gemeene, die...."

— „Wat is er met haar?", — hijgde naast haar de man, in wanhoop zijn vuisten gebald, — onder haar boozen invloed.

— „Is die Boogaards soms met haar geëngageerd?"

— „Geëngageerd !" hoonlachte ze en meesterlijk haar rol spelende, met een gebaar als van naamloos verdriet, een uitdrukking van zielsellende op het gezicht, fluisterde ze, doodszacht, als schaamde ze zich èr voor: „wàs het dat maar alléén, maar d'r is méér, erger o, het is zoo verschrikkelijk" en zij huichelde een bangende toekomst — vrees, de handen geprest voor haar oogen, als om niet te zien. . . ,

Spierwit, lijkkleurig bleekend dat doodenmasker boven het doffe zwart van zijn jekker lag Proschwitz achterover in het gras, een vervloeking tusschen zijn lippen.

— „Die ploert. . . die eeuwige ploert!"

Ze boog zich over hem heen, lenigde zijn verdriet:

— „Wij lijden immers samen, jongen: ik wist. ik voelde immers wel, dat je van haar hield en nog altijd heb ik de hoop, dat jullie nog eens. . . . myn hartewensch zou het zijn, dat weet je toch wel!"

In het van woede en wanhoop verwrongen gelaat ontwaarde ze thans haar bondgenoot. En gebruik makende van het oogenblik, waarop ze hem het diepst, het gemeenst getroffen had, vulde ze aan, geheimnisvol rondblikkende, als vreesde ze zelfs hier nog beluisterd te worden „dáárôm móét hij voor góéd wèg! luister, morgenmiddag komt hij hier, dat heeft juffrouw Jo met hem afgesproken, deze boot met den nieuwen kleploozen motor probeeren en dáárom, zie je Proschwitz, het is net zoo goed voor mij als voor jou, wou ik vannacht het yacht lekboren, opdat-ie morgen. . . ."

Sprakeloos staarde hij voor zich uit. Het verbijsterde hem: al dat afschuwelijke wat hij vanavond gehoord had, waarin hij de bevestiging vond van hetgeen zijn bezorgd en angstig hart wel geducht had, nà vanmiddag nà hun vertrouwelijk zijn, arm in arm . . . .

Hij had het meisje lief gehad, met alles wat er leefde in hem, met heel zijn hart en heel zijn jonge begeeren en de stille hoop gekoesterd, dat ze hem nog wel éénmaal toebehooren zou, omdat de oude Wolters hem altijd zoo geprezen had juist waar zij bij was en zij, zoo dacht hij altijd, hem aanmoedigde door haar vriendelijke tegemoet komen, heel anders als ze was tegen hèm, dan tegen ieder ander, wie ook.

Maar sinds vanmiddag had hij een onrust voelen opkomen en daarom ook was het hem niet mogelijk geweest, gewoon tegen haar te zijn.

„Het móét!", drong Elly, die in zijn verzuchtingen nog te veel de hevige wanhoop, de zielesmart opklinken vond, zonder de zucht, de hunkering naar wraak, het belust wezen op zijn leven.

— „Het is een moord", huiverde hij tègen . . . .

— „Die nooit iemand merkt, die nooit uitkomt, dat begrijp je toch ook. En eigenlijk, is het wel een moord, is het niet je rechtmatige zelfverdediging, oog om oog, tand om tand, de inzet is hoog, het gaat om háár!"

Hij bedacht zich niet langer.

— „Wat had U gedacht te doen?", vroeg hij.

— „In den bodem van de boot een gat boren", in haar stem lei ze bewust den klank van wraakgierige.

— „Dat zou niets gebaat hebben, de boot zou vannacht al gezonken zijn, dat was het eenige wat we bereikt hadden. Neen, dan zouden we boven de waterlijn, onzichtbaar onder de binten, verscheidende gaten moeten slaan, die pas water maken, als het yacht buiten op de zuiderzee, bemand door zijn gewicht, en opgetild door de golven, meer diepgang krijgt naarmate het dieper in hun bed verzakt. Dàn alleen en ongemerkt zou het vol loopen. Maar dat is niet voldoende. Ik weet wel wat beters: dan stel ik het stuur zoo, dat de kettingen van het kamwiel afloopen, zoodra, bijvoorbeeld bij een bocht, plotseling en heelemaal het roer òmgegooid wordt en ik breng een verbinding aan, die je niet ziet, als je het niet weet, waar je er geen erg in hebt tusschen de stuurketting en één van de krukken die, op den gastoevoer van den motor werken, waardoor, tegelijkertijd bij het afknappen van de roergeleiders, de boot met volle kracht vooruitschiet in plaats van haar vaart uit te loopen. Dan dreigt hem het gevaar van drie kanten".

— „En de rest laten wij over aan het lot", beaamde Elly met een gewilden blik naar het schijnsel van de maan, die meer en meer zonk. Ze spéélde - zonder het te weten — een rol, die een vreemde, geheime macht, die der vrouwelijke jaloezie haar souffleerde.

— „Gaat U dan maar naar binnen mevrouw Wolters, dan zal ik mijn gereedschapszak halen en voor de toren gìnds een volgend uur slaat is alles hier afgeloopen. Eén vraag nog: waar is Dirk toch?"

— „Dien heb ik vrij gegeven, naar huis gestuurd, omdat hij vandaag immers ook mee geweest is en dus niet geslapen had."

Proschwitz keek haar van op zij aan: hoe slim vrouwen toch alles weten te overleggen! En, — hoe mooi was ze, deze vrouw!'

— „Maar, vertel me nu ook: waar kwam jij nog zoo laat vandaan ?," informeerde Elly.

— „Er was vanmiddag na afloop der plechtigheid afgesproken onder het personeel, dat we ieder, een half jaar lang, elke week wat zouden afzonderen, om dan later voor wat we bij elkander gekregen hadden, een eenvoudig gedenkteeken te plaatsen op meneer's graf. Zondagochtend zou er een vergadering aan den overkant in café Zincken over gehouden worden, om een commissie te benoemen, aan wie de voorloopige werkzaamheden worden opgedragen. Mij hadden ze gevraagd een paar schetsen te maken, een ontwerp, en daar was ik vanavond nog aan bezig geweest."

Omdat ze meende, dat het in de gansche phase der omstandigheden paste en omdat haar, vreemde vrouw als zij was, van onberekenbaren aanleg, op dat oogenblik opviel zijn jonge lachende, weinig-beroerde, blozende mond, gaf ze hem een zoen, en terwijl zij over zijn oogen streek, loofde zij den ontslapene als háár man en zijn patroon.

Proschwitz drukte haar zwijgend de hand.

— „Kan ik op je rekenen Proschwitz?", ze zag hem aan.

— „Onvoorwaardelijk !"

Zij hield zijn hand in de hare. „Belòòf je het me ? Beloof je het me op je woord van eer ?"

Hij verpandde het hoogste en heiligste dat 'n man kent.

Op haar kamer terug, nam ze wat chloral en sliep tot den anderen ochtend bij elven.

Toen Boogaards den volgenden middag op het afge-

sproken uur op DE STORMVOGEL verscheen, werd hij al bij het hek door Elly, die al geruimen tijd op zolder op den uitkijk gestaan had, ontvangen met een aller joviaalste begroeting hoe het ging sinds gisteravond? D'r stonden bussen benzine en smeerolie in de boot, Proschwitz had ze klaar gezet, hij moest uit, naar de stad toe, — de waarheid was, dat hij gevraagd had ontslagen te worden van de kwelling bij de afvaart van de boot tegenwoordig te zijn, — van welken plicht mevrouw Wolters hem, lachend, ontheven had.

Zij hielp Boogaards mee de trossen losmaken en omdat hij niet te lang treuzelen wou, om nog een eindje Zuiderzee te kunnen nemen, stak hij spoedig van wal. De motoren knetteren aan: tjok . . . . . tjok . . . . . tjok. Hij drukte zijn hoed wat dieper in de oogen, zette den kraag van zijn jas op, wuifde met de hand ten afscheid.

— „Meeresstille und glückliche Fahrt!", wenschte Elly en het smetloos wit van haar zakdoek uitfladderende, complimenteerde ze hem op behouden thuiskomst.

Hij had de richting van de petroleumhaven genomen, teneinde daar in breed water met een grooten bocht te keeren, en langs de stadszijde terug, op de Oranjesluizen aan te houden. De motor trok perfect; weinig belast als de boot was, stak ze den boeg ver omhoog, hetgeen der snelheid nog ten goede kwam.

Toen hij het kantoor en daarna de motorwerkplaats op de werf passeerde, gaf hij een paar maal een schelklinkend signaal op de claxon, maar Jo dacht op het oogenblik aan heel wat anders, dan aan Boogaard's proefvaart en Proschwitz had er zijn zinnen opgezet er niet aan te w i l l e n denken, zoodat zijn geluidsgroet onbeantwoord bleef.

Met een flinke vaart kwamen de logge, breede tanks uit de petroleumlosplaats hem tegemoet. Onberispelijk functionneerde, vond Boogaards, de ontsteking en volkomen geruischloos verhieven zich en daalden de zuigstangen van het drijfwerk; alleen het stuur dacht hem, — trok zwaar aan, maar hij schreef dat toe aan het nieuwe, het nog òngerekte, nog niet souple-geworden-zijn van de roergeleiders, de kettingen stonden veel te strak,

wat hij een volgende maal wel verhelpen zou, d'r kon best een schakel bij, aan elken kant!

In wijden cirkel zwenkte hij, zoodra de houthaven bereikt was, òm, en stevende nu, de middenvaartgeul houdende, op Schellingwou aan; als het schutten een beetje meeliep, zou hij het nog wel tot halverwege Pampus brengen. Den gastoevoer geheel openzettende, ging hij d'r van door! Op de voorbijgaande stoombooten wezen de passagiers elkander het snelvarende yacht aan en van *„de Zaandam III"* groette de kaptein van de hooge brug af, door het opsteken van zijn rechterarm, schik als de binnenvaartrob had in het vlugge ding.

D'r ging een sleepboot met een aantal zandschuiten, heel diep geladen, zoodat het water telkens over het dek sloeg, voor hem uit, nog al dicht onder den wal. Vandaar, dat hij zijn aanvankelijk plan, aan stuurboord te passeeren, om de stad te houden, opgaf teneinde de sleep aan bakboordzijde àchterop en vóórbij te gaan.

Zoo kwam hij toch weer tamelijk dicht langs het woonhuis der Woltersen. Hij keek uit, of Elly hem ook mischien was blijven volgen, maar zag niets.

Plots, geheel onverwachts, zwenkte een boeier, al laveerende, vlak voor den steven van de sleepboot langs, roekeloos dicht op, een heel gevaarlijke manoeuver en van den sleepkaptein klonk dan ook door den roeper een vloek en van de lui op de eerste schuit nog een waarschuwing.

Dwars in het vaarwater van het motoryacht geraakt, scheen een aanvaring tusschen beide onvermijdelijk; een schrikschok bliksemde Boogaards door 't lijf. Maar met een behendigen ruk, draaiend het stuurrad, zoo hard hij kon, schoven de beide vaartuigen nog nèt vlak langs elkander heen. Op hetzelfde oogenblik klonk een knappend geluid, alsof er iets stuk getrokken werd. Bogaards dacht, dat ze mekaar tòch nog even geraakt hadden, tot hij, tot zijn ontsteltenis den rechter roergeleider springen zag Wat hij nu ook draaide, hij kon de boot thans niet meer òm krijgen en tot overmaat werkte de gasafsluiter, òf slecht, òf heelemaal niet, zoodat de roerlooze sloep haar volle vaart behield. Een vlet, die, op zij, met hem gelijk oproeide, moest het

ontgelden, zonder dat het in zijn vermogen lag er iets aan te doen, vruchteloos als hij de handles overhaalde en vergeefs wringen wat hij deed aan het roer. Met een laatste poging tot waarschuwing gaf hij nog een stoot op den automatischen hoorn.

Een rauwe gil klonk over het water.

Het ongeluk was gebeurd!

De stoot was hevig, zoodat het meisje, dat roeide, voorover geworpen werd, tegen een paar andere kinderen, die voor op den boeg zaten, aan en de jonge vrouw, die achterin gestaan had, kijkend naar de vlucht van den elegant, maar zoo gevaarlijk manoeuvreerende boeier, had zich tegen den schok schrap willen zetten en was daarom juist gestruikeld met het hoofd tegen de ijzeren roerpen. Het door bloed gekleurde water deed een ernstige verwonding vreezen.

Een politieagent, die zich op het veer bevond, dat juist den Tolhuiswal verlaten had, vroeg den commandant terug te keeren en roeide met een vletterman naar de plaats des onheils, waar de aangevaren roeiboot hulpeloos dreef, de huilende kinderen om hulp roepende, de vrouw bewusteloos

De boeier, de feitelijke oorzaak van het onheil, was er van door gegaan zonder zich iets van het gebeurde aan te trekken, maar de kaptein van de sleepboot schreeuwde den eigenaar achterop, dat-ie h'm wèl kende en dat-ie 'm d'r bijlappen zou, zoo waarachtig als-ie hier aan zijn stuur stond.

Slechts met groote krachtinspanning, frikkende met behulp van een roeispaan, die zich geheel toevallig in het motoryacht bevond, kon Boogaards te hulp komen. Het werd hem hoe langer hoe onbegrijpelijker; ofschoon de motorboot nèrgens stuk gestooten was, maakte zij wat r en veel ook, van opzij drong het naar binnen, op twee, drie plaatsen tegelijk, zoodra de nu door de van alle kanten toeschietende vaartuigen de golven meer en heviger beroerd waren.

Vanuit het wachthuisje van de Gemeentepont was al naar de stad getelefoneerd om de auto van den geneeskundigen dienst, toen de roeiboot landde en Boogaards met den vletterman en den agent de nog altijd

bewustelooze vrouw in het wachthuisje neerlegden. Zonder dat Boogaards iets gevraagd had, verklaarde de politieman, dat hij het heele voorval van het veer af had kunnen zien en dat hij getuigen moest, dat de motoryachtstuurman geen schuld had, de vlak voor den kop òm laveerende boeier droeg zijns inziens àlle verantwoordelijkheid.

— „Ik mag er wel op rekenen, dat U deze verklaring ook later zult weten te verhalen als het noodzakelijk mocht zijn," — merkte Boogaards op, die een jeugdherinnering had aan een scène met politieagenten in een kantongerechtzaakje, waar de rechter, pas, toen hij met onmiddellijke inhechtenisneming, onder verdenking van meineed, te dreigen begon, eenige waarheid uit de leugencampagne in de getuigenissen der geuniformde rustbewaarders distilleeren kon.

Met de meeste beslistheid herhaalde de agent zijn rapport, hij zou daar nooit van afwijken.

Inmiddels had een medisch student, die juist per fiets passeerde, met behulp van de kist VOOR EERSTE ONGELUKKEN uit Tolhuis een noodverband gelegd; het leek erger dan het zou blijken te zijn, kon hij Boogaards, die geheel verslagen en diep onder den indruk van het gebeurde was, geruststellen het gezicht van veel bloed gaf direct zoo'n idee van erg....

Toen de auto van den geneeskundigen dienst, na heel lang wachtens, eindelijk met de veerpont, die er geen minuut eerder om van de stadszijde vertrokken was, ofschoon de directe afvaart per telefoon verzocht was — verscheen, had de gekwetste 't bewustzijn teruggekregen.

De agent verzocht Boogaards, met hem mee te willen gaan, zijn instructies luidden nu eenmaal, dat de commissaris liefst in tegenwoordigheid van den belanghebbende, met het geval in kennis gesteld worden moest, een verzoek waaraan Boogaards bereidwillig voldoen zou, als hij eerst maar de motorboot wegbrengen kon.

Zich omkeerende bemerkte hij, dat het yacht, zooeven nog met stalen trossen gemeerd aan den Tolhuissteiger, gezonken was.

Terstond belde Boogaards nu de werf op en deelde

aan een hem onbekende stem het ongeval mede, dat er direct een drijvende bok komen moest om de boot te lichten, daarop telefoneerde hij naar het huis van de Woltersen, zijn naam noemende en naar Elly vragende. Mevrouw was niet thuis, klonk het terug, ze was direct, nadat meneer met de boot wegvoer, naar de stad overgegaan.

Ze had het in huis niet uit kunnen houden.

Het verhoor bij den commissaris van politie in de Warmoesstraat duurde, vooral na de besliste getuigenis van den agent, slechts kort.

Met haastige schreden liep Boogaards, zoodra men hem had laten gaan, het Damrak op, nam er een taxi en reed naar het Gasthuis om te informeeren, hoe de patiënt het maakte:

— „Hersenschudding" zei de portier direct, het stereotype antwoord aan de Amsterdamsche gasthuizen, waarmede men zich van alles af waant en dat, later, op alles toepasselijk kan worden gemaakt. Deze diagnose bleek ook in dit geval reeds daags daarop onmogelijk vol te houden te zijn, zelfs de verschijnselen er van hadden zich niet voorgedaan.

Het letsel bepaalde zich tot een fractuur van de kaak ter plaatse waar het slachtoffer met de wang in de roeipin gevallen was.

De avondbladen gaven in hun zes-uur-editie reeds een uitgebreid verslag van het ongeval, waarbij er nadrukkelijk op gewezen werd, dat volgens ooggetuigen den stuurman van het motoryacht geen blaam trof, maar 's anderen ochtend stond er in één daarvan een „Ingezonden stuk", waarin zekere Karel Koekje, koopman in tabak, — ter veiling en beurze meer opgemerkt dan gezien, — in nagenoeg een kolom druks als zijn gevoelen uitsprak, dat, bijaldien de heer Boogaards dien middag n i e t met een motoryacht het IJ bevaren had, het ongeluk, naar alle waarschijnlijkheid, ook n i e t ware gebeurd.

Deze logische theorie, tot de hare makende, benoemde de rechtbank later den schrijver, die blijk had gegeven met welk een, in menige omgeving zeldzaam, helder onder-

scheidingsvermogen en onpartijdigen blik hij te analiseeren wist, daarbij de gaven van critisch elan en scabreus leedvermaak bij anderman's ongeluk ten toon spreidde, tot deskundige inzake motorisch voortbewogen rij- en vaartuigen, een onderscheiding waarbij genoemde expert zich door zijn noesten arbeid èn in de harten der rechters, èn in die van Holland's sportbroeders een blijvende plaats zag ingeruimd.

VI.

Volkomen overeenkomstig haar programma, was Elly, nadat zij, 's middags thuiskomende, met, voorgewend, klimmende verbazing het verhaal van de meiden, welk een ontzettend ongeluk meneer Boogaards overkomen was, aangehoord had: haar koffers gaan pakken en direct nà den eten naar den Haag vertrokken.

Haar vader haalde haar van den trein, zijn associé meneer Mathes was ook meegekomen, ze maakten op zoo'n manier gebruik van diens nieuwe auto, een smaakvolle Mors-wagen, heel lang van chassis, met mooi gelijnde carosserie in louter modernste luxe-finesse, conduite intérieure. Ze jolijtte meneer Mathes een complimentje over de nieuwe aanwinst zijner garage, in termen, die direct verrieden, dat ze volkomen geöriënteerd was.

En toch had Wolters nooit auto gehouden!

Het was een statig pand, 't welk de Van Langerhuysen's op den Bezuidenhout bewoonden, type van patriciër-huis; wàt er ouderwetsch aan was, vergoelijkt door modern aangebracht gerief, waartoe het een paar jaar geleden, — direct nadat het groote proces gewonnen was geworden, — een algeheele verbouwing had ondergaan.

— „Had Jo geen plezier mee te komen?" vroeg Van Langerhuysen.

— „Die werkt," antwoordde Elly met een tot ernst geplooid gezicht, — „bid en werk! We zullen es kijken hoe lang ze dat volhoudt, ik voor mij huldig liever de leer: leef en geniet, je wordt er minder oud, grijs en leelijk door en je hebt de voldoening anderen menschen tenminste het brood niet uit den mond te stooten, zóoals ze dat in Amsterdam zeggen."

— „Heb je al gegeten?" vroeg haar vader.

— „Oui, mon cher, bij ons in Amsterdam eten we, uiterst plebejisch, al om even half zes, zitten om half-zeven met een kopje thee voor de ramen, nèt precies als de varkensslager op Zondag hier!"

— „Dan zul je ons", — hij wees op zijn associé, die in den, natuurlijk electrisch, verlichten wagen de met den trein meegekomen zes-uurseditie van het *Handelsblad* op de na-beurs-koersen inkeek, — „moeten excuseeren, we dineeren tegenwoordig nog al eens veel samen in Royal".

— „Als ik dan maar es mee ging, thu's alléén te zitten koekeloeren lijkt me ook nog al suf. Tenminste, als de heeren niet àl te veel zaken hebben. Ik neem dan geen heel diner. Weet je papa, waar je me nu es op tracteeren kunt, wat ik al zoo lang niet gehad heb: versche kreeft".

— „En dan schenk ik er een glaasje Goût-Americain bij, ik heb gezien mevrouw is zoo verstandig geweest n i e t in den rouw te gaan".

— „'k Zou U danken meneer Mathes, zoo op levensdiëet vegeteeren, is niets voor mij, ik zeg altijd rouw in je hart...."

Mathes keek de krant weer in: een verduiveld goeje mop hier: Onder de streep, d'r is een bediende, die 's avonds bij 't naar huis toe gaan in de gang, in donker, een meneer onderst boven loopt. Stommeling zei-t-ïe maar meteen ziet-ie: dat het zijn eigen baas is en als de weerlicht voegt-ie d'r nou nog aan toe, die ik ben.

Hij moest toch een motief hebben om te lachen, die meneer Mathes.

Toen ze, na een allersmakelijkst diner. erg gezellig, waarbij Elly een streng zeemenu: uitsluitend oesters en een halven kreeft. alle eer bewees en meneer Mathes twee dikbuiken, één op de bekoorlijke weduwe en één op de nieuwe werf, gespendeerd had, gingen ze in opgewekte stemming naar 't Bezuidenhout. Mathes zou bij hun thuis de koffie nemen.

„Ik geloof, dat, als je éénmaal Haagsch geboren bent, je toch ook alléén maar in den Haag echt gelukkig bent", nufte het weeuwtje.

— „Ik dacht nogal, dat jullie in Amsterdam den laatsten tijd een guitig kringetje hadden."

— „Jullie ?"

— „Nou j ij dan !"

— „'t Viel óók niet mee hoor, als je ze op den keper bekeek."

— „Die Boogaards bijvoorbeeld, leek me nog al een amusante jongen."

— „Oer-degelijk!" Ze dacht aan het blauwtje! „Goed dat je van h'm spreekt papa, ik moet hem vanavond nog een briefje schrijven, hij heeft vanmiddag pech gehad met onze nieuwe boot."

— „Hoezoo ?"

— „Stel je voor, die is hem onder zijn . . . . onder zijn . . . nou ja", — ze keek es naar meneer Mathes, — „je weet wel.... volgeloopen en weggezonken....", en ze láchte voorwaar !

— „Katterig voorteeken voor iemand, die een nieuwe werf beginnen zal", meesmuilde Mathes, terwijl hij zijn Grand-Marnier omwipte, in de hoogste mate bijgeloovig als-die was.

De Amsterdamsche Jo liet het niet bij goede voornemens!

Te gemakkelijker, waar Elly haar nu het rijk alleen gelaten had, en ze de dagverdeeling dus volkomen te eigener keuze regelen kon, was ze 's morgens al tijdig op haar post en 's avonds nog laat in het bureautje, — waar vader vroeger pleegde te zitten, den weinigen tijd dat hij zát. De meubileering had ze uit kinderlijk piëteitsgevoel precies gelaten, zooals die was, al had een moderniseerende vrouwenhand ook eerst aan revolutie gedacht.

De middagen sleet ze in de werkplaatsen, practisch studeerend, opdat de schakel, die ze zich zelf nu eenmaal tot taak gesteld had in àlle opzichten te worden, in 't heete vuur gesmeed en vooral gehard werd en de onderwerpen, die ze op kantoor te becorrespondeeren kreeg ook uit het oogpunt der techniek, volkomen door haar beheerscht werden. Proschwitz, die de eerste dagen nog wel, — waarom, was haar nóóit duidelijk geworden, —

met een kop geloopen had, trok bij, toen zij van haar kant hun dagelijkschen omgang nog wat cordialer intoneerde en de oude vertrouwelijkheid, de idee van gemeenschappelijk werk, bezielde hen in nog hooger mate als zij met alles, waarin zij raad en voorlichting behoefde, alleen en uitsluitend bij hèm kwam en hij haar met een paar potloodlijnen op een plank, of met een stuk krijt tegen den muur uitlegde, hóé een constructie behoorde te zijn, er helder en duidelijk het wàaróm bij commenteerende.

Mr. van Kampen, die, behalve zijn gedelegeerd-commissarisschap van DE STORMVOGEL, niet veel omhanden had, zou voorloopig op kantoor ter assistentie in de afdeeling comptabiliteit blijven en Schreuder blokte voor drie, zoodat, toen er een week achter den rug was, de herstelde machine liep, alsof het nieuwe beheer in zijn jongste werkverdeeling al jaren functionneerde.

Doch, als ze dan des middags ten eten en des avonds laat naar huis ging, zonk het tevredenheidsgevoel, 't welk de troost van 't werk haar gaf, terneer, nu ze a l l e e n den weg aflei van de werf tot hun tuinhek, alléén met haar gedachten. Dán rees het beeld van heur vader telkens en telkens weer voor haar op en gebeurde het menigmaal, dat haar de tranen in de oogen sprongen, ze slikken moest, omdat het zoo kropte in haar keel tot ze, zich zelf tot kalmte en berusting dwingende, haar energie terug vond, moed putte uit de gedachte, dat h ij tevreden zou zijn met zijn dochter, als ie zien kon, hoe ze met heur jonge kracht met den van hem geerfden elastischen wil slechts één doel voor oogen had: zijn naam en zijn levenswerk hoog te houden en op te voeren. Ze wóú er komen en ze zóú het, beloofde ze zich zelf en, in gedachte, hèm!

Zaterdagsmiddags, een week later, telefoneerde Elly intercommunaal, of ze niet pleizier had naar den Haag te komen tot Maandags. Den heelen Zondag weer alleen te zijn was toch beslist verkeerd, de boog kon niet altijd gespannen zijn, ze moest eens aan zich zelf denken, het maar aannemen, er werd positief op haar gerekend, ze mocht eenvoudig niet weer weigeren dit keer!

En, hoewel met een achter den arbeid verscholen excuus begonnen, stemde Jo tenslotte toe, ze zou 's avonds met den Vlissingschen trein gaan.

— „Tegen den eten?"

Onmogelijk, de loonzakjes klaar te maken was háár werk en daarmee was ze tot zes uur bezig, ze hadden hier op de werf geen Engelschen Zaterdag, zooals de ambtenaren daar in den Haag . . . .

De ontvangst in de residentie was hartelijker dan Jo gedacht had. Elly haalde haar van 't station; ze waren nog een eindje om gegaan, wat gaan winkelen in de Veenestraat en de Poten en toen naar huis gewandeld, waar Elly, als nieuw geïnstalleerde gastvrouw, voor een huiselijk soupeetje gezorgd had: huzarensla, een lieveliingsgerecht van Jo, wat koude kip en heerlijk jongevette, zoetemelksche kaas toe, de gastronomische drieeenheid, volgens Jo, waar, zij het uitgezochtste menu voor liet staan.

Van Langerhuysen informeerde belangstellend naar den gang van zaken aan het IJ en beklaagde de „directrice", zooals hij haar tituleerde, om het vrijwillig gekozen kloosterleven, liet vooral ook zijn bewondering doorschemeren, dat een meisje, die het voor d'r brood niet hoefde te doen, een dergelijke taak aanvaard had.

— „Ik zou wel eens willen weten wie . . . ."

— „Tut! tut! tut!," — viel de oude Van Langerhuysen haar in de rede, —„in de eerste plaats ben i k er nog, maar dat hoeft heelemaal niet, ik wed, als de werf eens verkocht werd, d'r wel drie maal zoo veel en méér nog uitkomen zou, dan jij zelfs in je stoutste verwachting zou durven schatten, alleen de grond is in waarde, raad eens, hoeveel wel, gestegen ?"

— „Ik heb heelemaal geen idee en dat is maar goed ook, want verkócht wordt de werf toch nooit, vaders werk onder den hamer, dan liever, zooals Van Speyck zei, de lucht in."

Elly keek d'r vader aan en deze liet even behendig het onderwerp los, als hij er het gesprek op gebracht had.

Zondagsochtends maakten Elly en Jo een wandeling naar Scheveningen en bleven daar lunchen, omdat

Van Langerhuysen naar Amsterdam gegaan was; hij had er een dringende conferentie, die geen uitstel velen kon, maar zou tegen diner terug zijn; d'r was afgesproken samen in Centraal te eten en ze hadden elkander daar om tegen zevenen rendez-vous gegeven.

Den heelen dag buitenshuis, het was weer net precies het leven dat Elly altijd geambiëerd had. Jo was het wel zoo aangenaam geweest, als ze rustig thuis de maaltijden gebruikt hadden, maar ze zei er niets van voor dien éénen dag

Aan de lunch begon Elly:

— „Zeg Jo, we moeten toch ook es praten over de regeling van alles."

— „Van wàt ?" vroeg deze verwonderd.

— „Nou van de erfenis en zoo, hoe had jij gedacht dat we doen zouden ?"

— „Ik heb altijd gehoord, dat je daar een notaris voor neemt, of in dit geval zouden we misschien meneer Van Kampen kunnen vragen, die als advokaat natuurlijk precies weet, aan welke formaliteiten we ons te houden hebben; als ik dien d'r over spreek, doet hij het natuurlijk met liefde "

— „Ik zou geen vreemde menschen in zaken halen, familiegoed moet je nooit buiten de deur te wasschen geven, zegt een Fransch spreekwoord."

— „Als het èrg vuil is, zal wel bedoeld zijn, maar dat is bij ons niet het geval."

— „Ik voor mij had gedacht, dat we papa moesten vragen, of hij den boel voor ons in handen nemen wil, hij zou, al sie vanmiddag tenminste nog een oogenblik den tijd had, bij meneer Schreuder aanloopen, die woont toch nog altijd op 't Singel, niet ?"

—„Bij meneer Schreuder?", — verwonderde Jo, — „waar is dàt goed voor ?"

— „Ja hoor, dat moet je mij niet vragen, ik bemoei me nooit met zaken, maar papa wou, geloof ik, eens poolshoogte nemen, hoe het met de akte van vennootschap stond, die er indertijd van de werf gemaakt is."

— „Zonderling", — kon Jo zich niet weerhouden op te merken, — „dat je Papa naar Amsterdam gaat, als ik hier

ben, om er dingen te vragen, die ik hem net even goed had kunnen vertellen."

— „Nu ja, hij is d'r natuurlijk niet expres voor naar Amsterdam."

— „Nee, dat zou ook het summum wezen."

— „Maar weet j ij dan van alles af?"

— „Natuurlijk, ik heb toch een afschrift van de akte in vaders lessenaar."

— „En wat staat daar in ?"

— „Zoo iets van drie-en-twintig artikelen, uit mijn hoofd kan ik ze je niet opzeggen, laat maar hooren, waar het om gaat."

— „Hoe zit 't met de aandeelen ?"

— „Och, dat is al héél eenvoudig. Vader en meneer Van Kampen hebben ieder evenveel aandeelen en meneer Schreuder heeft er, geloof ik, tien . . ."

— „Hoeveel had vader er dan wel ?"

— „Dat heeft hij toch thuis meer dan eens verteld: twee-honderd-vijf-en-veertig en meneer Van Kampen ook twee-honderd-vijf-en-veertig, samen vier honderd negentig, maakt met de tien van Schreuder precies de vijf ton maatschappelijk kapitaal."

— „Gut, wat weet jij dat allemaal", kon Elly niet nalaten te zeggen.

— „Wat is daar 'an te weten, zoo'n akte is toch niet in 't Grieksch opgemaakt, 't staat er allemaal precies in omschreven. Nou, en van die twee en-een halve ton om maar 'es ronde cijfers te noemen, hebben wij beiden ieder de helft !".

— „Staat dat óók in de akte ?"

— „Nee, in 't testament natuurlijk; omdat vader met uitsluiting van goederengemeenschap hertrouwd is, heeft hij beslist, dat zijn kapitaal na z'n dood tusschen ons, naar helfte, zooals dat heet, gedeeld zou worden."

't Was best weer en daarom stelde Jo voor, dat ze na den lunch een goejen stap zouden maken, het strand langs, in de richting Katwijk. Ze zàt den heelen dag, een beetje frissche zeewind had ze dubbel en dwars verdiend.

Elly, die op haar hooge hakken door het zand niet

makkelijk liep en h'r nieuwe costuum nog niet eens op Scheveningen had laten zien, sputterde wel een beetje tegen, maar met een blijmoedigen haal had Jo d'r al bij 'r arm en vóór ze 't wist, daalden ze naar 't strand af en slenterden in Noordelijke richting langs de zee, die òp kwam.

— „Hadden we niet veel beter op de pier kunnen gaan zitten ?" waagde Elly nog een laatste poging.

— „Nee, want daar wandelen we niet, het is wel esgoed als de luie beentjes es wat te doen krijgen, kom maar."

Tegen wil en dank stapte Elly met voorzichtige passen mee. In de kou door 't zand te baggeren aan het dooie strand, als je wist, dat je in de Kurhausbar lekker warm zat, leuk en vroolijk, met nu al de lichten op, zooals ze, omkijkende, drenzerig constateerde.

— „Ik vind je", begon Elly onderweg nog eens, waarmede de derde aanval gewaagd werd, — „ wel een beetje overdreven, wat je gisteravond zei, om er nooit in toe te willen stemmen, dat de werf verkocht wordt, gesteld natuurlijk, dat dit in ons voordeel wezen zou. Ik heb heel veel van je vader gehouden en zijn nagedachtenis zal bij mij altijd in eere blijven, maar het lijkt me een sentimenteel begrip, om alleen terwille van een naam, de gedachte aan een naam, iets te doen of iets te laten, wat tègen ons belang is. Leef met de levenden heeft es iemand gezegd !"

— „Chacun son gout", heette het in de „*Fledermaus.*"

's Avonds aan tafel, nadat Boogaard's ongeluk lang onderwerp van discours geweest was, bracht Van Langerhuysen de zaak nogmaals te berde. Hij was 's middags bij Schreuder geweest, aan zijn particulier adres, vanwaar men hem echter naar de werf verwezen had. Hier had hij 't in zooverre nog al getroffen, dat ook meneer Van Kampen op kantoor was.

— „U had dus toch nog al den tijd", — kon Jo zich niet weerhouden terloops in 't midden te brengen.

Hij deed als hoorde hij het niet en ging voort op een toon, waarin zijn erg in de hoogte aangenomen standpunt maar al te duidelijk sprak.

„Een paar verschrikkelijk ouderwetsche exemplaren,

die twee; ik moet je zeggen, ik bewonder je vader met zijn vooruitstrevende ideeën, dat hij 't zoolang tusschen die beide muffe kantoorjassen uitgehouden heeft. En wat me nog meer verbaasde, ja, waar ik inderdaad van geschrokken ben, dat is de onbeperkte macht, die je vader die lui in de vennootschappelijke akte toegekend heeft. De bangerigheid, waarmee die Mr. van Kampen als een bok op de haverkist zit, doet komiek aan, waarachtig als 't niet waar is."

— „Vader zei altijd: Van Kampen is een genie en Schreuder een werkezel, maar absoluut betrouwbaar; eerlijk als goud zijn ze allebei en dát kan je lang niet van alle menschen zeggen"

— „Van mij bijvoorbeeld niet, natuurlijk?" De vraag van Van Langenhuysen klonk uitdagend, hij dacht er Jo mee te intimideeren.

Maar rustig door etend, als had ze de porté er van volkomen miskend, terwijl het sarcasme bij louter toeval in een lach verzwakt werd, klonk het:

— „Ik heb het vader tenminste nooit hooren zeggen."

In 't algemeen sprekende, kon hij beter laten voelen wat hij wou, en daarom repliceerde hij:

— „Dat jullie het iemand gemakkelijk maken, jullie zaken te regelen, kan ik nu juist niet zeggen."

Waarop, om het contrast te onderlijnen, Elly dadelijk ontkende:

— „Dát slaat toch zeker niet op mij, vandaar dat ik het dan ook afwijs; wat mij betreft, hebt U plein pouvoir, kunt U doen en laten wat U blieft. Jo moet natuurlijk zelf weten hoe ze wil, als zij denkt dat meneer Van Kampen en Schreuder het beter met d'r voor hebben dan haar eigen familie, zal ze moeten doen, wat ze niet laten kan."

— „En ondervinden, waar ze niet heeft willen hooren", voegde haar vader d'r nog aan toe. „Het ligt toch voor de hand, dat iemand als Van Kampen in de allereerste plaats kóópman is, philantropie wordt er in de wereld weinig meer gezien, laat staan van den kant van advokaten. Als ik je was, dan zou ik in dit soort zaken, wat de boedelscheiding betreft, zal ik maar zeggen, als zijnde van strikt particulieren aard, van den

kant van mijn kantoorpersoneel eenvoudig iedere inmenging onmiddellijk voor nu en voor altijd den kop indrukken Ik heb de heeren vanmiddag eens zoo'n beetje aan den tand gevoeld en weet al, wat voor vleesch ik in de kuip heb, maar jou als meisje", — hij begon zich hoe langer zoo meer overstuur te maken, — „als vrouw, zoo je dat liever hoort, kunnen ze natuurlijk wijsmaken wàt ze willen, al zou het maar wezen met een beroep op je groote dosis sentimentaliteit."

— „Dat heb ik haar vanmiddag net precies zoo met de eigen woorden gezegd", vulde Elly aan.

Jo luisterde eigenlijk nog maar half. Ze kreeg berouw voor tien, dat ze deze invitatie aangenomen had, het werd haar in eens duidelijk, hoe de heele toeleg uitsluitend gegolden had, haar van de baan te krijgen, als meneer Van Langerhuysen zijn intrigeerende visite maken moest, want dat hij alleen en uitsluitend dáárvoor 's-middags naar Amsterdam gegaan was, stond bij haar als een paal boven water. Ze verlangde terug naar haar werk, ze had behoefte onder eerlijke menschen te zijn, ze zou zoo dolgraag weten, hoe bijvoorbeeld meneer Van Kampen van zijn kant het optreden van Elly's vader uitleggen zou, — zij had heimwee naar de bedrijvigheid der werf, het kloppen en klinken, veilen en schaven, het knetteren der motoren en het markante geluid, waarmede de snerpende stoomzaag het dikste hout door midden beet, nooit had ze zoo gemerkt, zoo intèns gevoeld, hoe ze met heel haar hart hing aan de nederzetting over het IJ. En met deze, haar vaders woorden, stond de ontslapene in eens als in levenden lijve voor haar en onwillekeurig vergeleek ze het zongebrande, luchtverweerde, ronde, open gezicht, met zijn eerlijke oogen, die je altijd aankeken met de typisch-marciale hanepootrimpels er om heen, tegen den nooit te volgen loerblik in het nimmer te herkennen aangezicht van haar tafelbuurman, onberekenbaar in zijn discours, zooals hij het was in heel zijn optreden. Nooit had ze den man kunnen lijden, van den eersten dag af, dat ze hem ontmoet had, al niet!

Ze was blij toen ze, wat hoofdpijn voorwendende,

's-avonds niet te laat op haar kamer kwam en nòg meer toen ze Maandagochtend al om acht uur in den trein zat en ze overlegde, hoe dit ééns, maar nooit meer was, dat ze haar Zondag dáár doorbrengen zou, om thuis niet alleen te zijn, zooals het zoo animeerend door de telefoon geklonken had.

Elly, die haar wegbracht, stond voor de coupé, 't was tijd — „dàt had ik je nog haast vergeten te zeggen, meneer Boogaards komt vanmiddag een visite maken, vader had hem gistermiddag nog even gesproken, in Polen, geloof ik, waarbij hij vertelde, dat hij voor zaken vandaag hier moest zijn. Toen heeft ie toegezegd, als hij kon, tusschen vijf en zes even aan te komen."

Zij zag wel een nerveus trèkken in Jo's gezicht en daarom accentueerde ze nog; „och hij is altijd wel een gezellig prater, ik ben erg benieuwd uit zijn mond eens alles precies te hooren aangaande zijn ongeluk; ik màg hem wel, en vooral in den eersten tijd, waar je met goed fatsoen haast niet uit kunt gaan, is alle bezoek je welkom, zeg ik maar."

Het fluitje gilde den trein langs; maar goed ! Even later gingen Jo's oogen al over de sloot-door-ploegde weiden, naar de verre perspectieven in Hollands kleurrijk landschap, doch ze keek zonder te zien, droomend, moe van al de emoties van gister en van — zooeven: de late boodschap van Elly, dat Boogaards dien middag op bezoek kwam. Hield dat verband met zijn plannen, hadden hij en de oude Van Langerhuysen elkander gister wèrkelijk toevállig ontmoet en zou haar stiefmoeder soms niet weer vues hebben op haar vriend ? Wás het hààr vriend wel, kon ze op hem rekenen als op Van Kampen en Schreuder ?

Ze sloot de oogen, de trein joeg reeds op Voorschoten aan, sloeg het stationnetje voorbij, de sleutelstad tegemoet, ze zou spoedig méér weten !

Een waar verlangen naar huis maakte zich van haar meester, toen ze onder den rook van Amsterdam kwam. Ze stond al op, voor de trein aan de Haarlemmerpoort kwam, dàn langzaam voort schoof over den Westerdoksdijk, waar haar zoo verbeide IJ-boezem, diep blauw van toon, in de strakke winterzon rimpelde in de maag-

delijke frischheid van den jongen dag, dàn het station naderde, eindelijk, eindelijk, de overkapping binnenreed, en slaakte een zucht van verlichting.

Van Kampen en Schreuder hadden met elkander afgesproken, dat ze van het onverwacht Zondags bezoek van den Haagschen bankier pas in den middag zouden gewagen, als de ochtenddrukte van de post achter den rug was en omdat Jo met dezelfde gedachten bezield haar entree maakte, vielen ze maar direct aan en was de dagelijksche morgenconferentie vijf minuten nadat hoed en mantel opgeborgen waren, in vollen gang.

D'r was zóó veel, dat het al tegen half twaalf liep, toen zij zich gereed maakte voor haar rondgang op de werf.

't Eerst, als gewoonlijk, naar de hellingen, het hart van de werf, waar 't altijd een leven, — een lawaai van klanken en stampen, — was, dat voor oningewijde ooren de dag des oordeels aangebroken scheen. Daarna kwam de motorafdeeling aan de beurt; maar hier had ze nauwelijks op een draaibank plaats genomen of Proschwitz was al los gekomen met zijn illustratief verhaal en een paar maal ging de gebalde vuist dreigend omhoog in de richting van het kantoor.

„Ik was blij, dat ik net terug was. Naar ik U, geloof ik, verteld heb, hadden we 's-middags vergadering in Zincken aan de overzij, over de graftombe, waar ik de schetsen voor ontworpen had, nu kon ik nog net meemaken, hoe die meneer Van Langerhuysen afdroop. Net een zieke poedel, hij had zijn taxi laten wachten voor het hek, nou, dat was maar goed ook, in tien minuten was-d-ie weerom, zijn leelijken kop voorover, zakte hij af en meneer Van Kampen stond hem met Schreuder na te kijken. Ik wed er wat om als-ie 't hart gehad hebben zou, nog es om te zien, dat ze dan allebei lange neuzen getrokken hadden als een paar kwajongens, zoo oud als ze zijn. Meneer Schreuder heeft me later binnengeroepen en me op het hart gedrukt, dat als iemand, een vreemde dan, me iets vragen zou, me aanspreken of schrijven, of bij me aan huis komen, — want bij meneer Schreuder of Van Kampen, daar wil ik af wezen, was Langerhuysen ook geweest, — om

inlichtingen, dat ik h'm dan maar vierkant de hoofdentree uit bonjouren moest. 't Was me een komedie, dàt is zeker. En ook, dat meneer Langerhuysen zich de ontvangst hier heel anders voorgesteld had en ze 'm niet meegevallen zal zijn. Die Van Kampen kan tóch zoo langs zijn neus wat zeggen, als-ie-'t op je begrepen heeft, dan trekt-ie net een gezicht, als ik me Vargas altijd voorgesteld heb, toen-ie zijn, in de geschiedenis berucht geworden, „hangen" uitsprak.

Jo had moeite om zich goed te houden, ze wou niet al te veel haar jolyt laten blijken, omdat ze het zoo natuurlijk vond, dat een man met de reputatie als Elly's vader hier, met zijn intriges bot gevangen had, maar inwendig genoot ze volop en ze knipoogde bij elke nieuwe repliek waarmede, naar ze hoorde, het stuurmansschap der werf den Hagenaar gediend had.

— „'t Mooiste was", — eindigde Proschwitz, — „dat-ie beweerd had, dat de boel hier onder den hamer komen zou, even na Nieuwjaar al....."

Nu hield Jo het toch niet langer uit en omdat ze net Van Kampen en Schreuder van kantoor gaan zag, zei ze Proschwitz adieu en haastte zich weg, om de heeren nog even achterop te loopen.

Direct waren ze midden in het gesprek.

— „We hadden juist plan er vanmiddag uitvoerig met U over te praten", begon Van Kampen.

Maar die ééne vraag pijnigde haar te erg, ze móést eerst uit den mond van den jurist de geruststelling vernemen en daarom vroeg ze aanstonds:

— „Niet waar, meneer Van Kampen, dat kán toch niet, als wij het niet willen, dat alles hier verkocht wordt."

— „Welnee, natuurlijk niet, dat zou wat moois wezen !"

Ze waren onderwijl tot voor het woonhuis van Wolters gekomen en de beide bewindvoerders van DE STORMVOGEL gingen met Jo mee, 't was misschien hier nog wel zoo goed, ze praatten in elk geval rustiger. Binnen gezeten, vervolgde Van Kampen:

— „Om te beginnen dan deelde meneer Van Langerhuysen mij namens Mevrouw de Weduwe mede, dat deze niet van plan was, voorloopig tenminste, maar de

bedoeling zal wel geweest zijn, heelemaal niet meer, naar hier terug te keeren. Ook al uit dat motief, achtte hij uw langer verblijf hier ongewenscht en kwam 't hem het radikaalst voor, de onderneming, zooals zij reilt en zeilt aan den meest biedende te verkoopen, voor een goejen cliënt zou hij desnoods wel weten te zorgen."

— „En zou mijn stiefmoeder dat heusch van plan zijn geweest, vader's werk, vader's heele levenswerk, steen na steen gebouwd, keet na keet opgetrokken, te verkwanselen, hoe kàn ze dat gewild hebben."

— „Meneer van Langerhuysen verklaarde overeenkomstig haar wil te spreken; hij was wel bang, dat U d'r niet veel ooren naar hebben zou, maar hij noemde dat een ziekelijke piëteit en sentimentaliteit, waar je je als koopman niet door mocht laten influenceeren, en daarom kwam hij nu eens bij ons, om te vragen, of wij niet onzen invloed wilden aanwenden U een eventueel verzet uit het hoofd te praten. Klaarblijkelijk was de man er niet van op de hoogte, dat ik voor de helft en meneer Schreuder ook, zij 't voor een kleiner deel, medeëigenaars van DE STORMVOGEL zijn en buiten de familie Wolters, hem en mij er geen één aandeel in vreemde handen is."

— „Maar als Elly nu eens kwaad wil", — vroeg Jo met angstige blikken, — „wat dan ?"

— „Nog geen man over boord. Uw vader heeft me wel eens verteld, dat hij in zijn testament zijne geheele nalatenschap vermaakt had aan u beiden, zijn vrouw, nu de weduwe dan, en U, en aangezien zijn kapitaal in de werf twee-honderd-vijf-en-veertig-duizend gulden bedraagt, kan mevrouw haar aanspraken laten gelden op ruim honderd-twintig-duizend gulden en nog eens, aangezien het dividend, dat de vennootschap uitgekeerd heeft, de laatste jaren respectievelijk maar vier en drie procent bedraagt, de aandeelen dus op zijn hoogst kunnen worden gerekend, pari te staan, zal mevrouw uw stiefmoeder wel haar beide handen dichtknijpen, als ik aanbied, haar aandeelen voor volle honderd procent over te nemen."

— „En zou U dat willen ?" viel Jo met een van vreugde stralend gezicht in.

—„Nu", — hernam Van Kampen, — „eerlijk gezegd:

liever niet, maar als d'r kwestie van is, dat de boel anders aan den paal komt, moet wat het zwaarst is, het zwaarst wegen, en zooveel overwicht heeft de vriendschap voor mijn ouden goejen Willem dan toch wel. dat ik zorgen zal, dat, waar hij zijn heele leven voor geploeterd en gewerkt heeft, niet in handen komt van vreemden of van è r g e r, zou ik haast zeggen."

Voor dat, eenvoudig gesproken, hartelijk woord van onverwoestbare trouw en aanhankelijkheid der nagedachtenis van haar vader bewezen, zei Jo hem, een traan in heur oog, dank met een krachtigen, langen handdruk, zonder verder iets te kunnen zeggen.

— „Precies mijn opinie", sloot Schreuder, opstaande de vergadering. Het klonk lakoniek, maar het licht dat er in z'n oogen glom, zei genoeg, hoe ieder woord door zijn collega gezegd hem uit het hart gegrepen was.

— „Ik kan de heeren niet eens vragen, hier te blijven koffiedrinken, ik ben vanmorgen pas uit den Haag terug gekomen en ik heb letterlijk niets dan een eenvoudige boterham voor me zelf in huis."

— „Ook zoo'n nobele manier", — kon zich Schreuder niet weerhouden zijn hart te luchten, „U naar den Haag inviteeren en ondertusschen hier te komen schacheren."

— „Chez vous, sur vous et sans vous !, maar ditmaal ging het dan toch eens niet op. Want wij zullen niet aan 't kortste eind trekken, daar sta ik U met mijn leven borg voor," en cordaat klopte de president-commissaris „de directrice" op den rug, — „tot straks, eet uw eenvoudig boterhammetje met smaak."

De kleine motorboot voer, zooals altijd, de beide heeren voor de koffie naar stad.

Een paar hoogst zakelijke brieven werden er nog gewisseld tusschen „De Bezuidenhout" en De Stormvogel, met het gevolg dat acht dagen later Elly's aandeelen op Mr. Van Kampen overgeschreven waren.

Een ijskoud geredigeerd epistel van de familie Langerhuysen eindigde met de woorden, dat 't na de eigenaardige houding door Jo aangenomen, die niet anders dan als gebrek aan vertrouwen en opzettelijke tégenwerking kon worden uitgelegd, 't maar beter was, dat men elkander voorloopig niet meer zag !

VII.

De werf DE HOEK VAN HOLLAND was, — toepasselijke beeldspraak, — op stapel gezet !"

Elly had inzake Boogaard's komst, oudergewoonte, weer niet precies de waarheid gezegd, toen ze Jo Maandagochtend aan den trein inlichtte omtrent 't toevallig-elkaar-ontmoeten in Polen.

De zaak was zoo: Van Langerhuysen had hem geseind tegen éénen daar aanwezig te willen zijn, dat er belangrijk nieuws voor hem was. En hij had hem de tijding kunnen brengen, dat het consortium voor de inschrijving tot oprichting van de werf DE HOEK VAN HOLLAND geconstitueerd was, kapitaal vijf millioen gulden onder conditie, dat de oudste zoon van zijn associé, Paul Mathes, mededirecteur werd: Boogaards technischen Mathes Jr. administratief-directeur.

— „Accoord van Putten ?" had hij gevraagd.

— „Top !" klonk het korte bescheid.

Daarmede was de werf opgericht, het bedrag was gesyndikeerd, het prospectus lag persklaar, in veertien dagen zou de inschrijving te Rotterdam, 's-Gravenhage en Amsterdam worden opengesteld. Ze waren samen blijven lunchen in Polen met een nababbeltje toe en ten slotte had Van Langerhuysen Boogaards voorgesteld Maandags naar den Haag te komen, om alles nog eens rustig door te zien en een conferentie met den notaris te houden, wanneer de akte gepasseerd worden kon. Als de zaken afgedaan waren, zou het hem aangenaam zijn als Boogaards theeën bleef en zoo mogelijk eten, Elly had toch al zoo dikwijls belangstellend geïnformeerd

waar haar galante ridder van weleer gebleven was.

Toen had hij verklaard naar den trein te moeten, want hij had ze thuis beloofd, zijn dochter en de kleine Jo, dat ze gemeenschappelijk uit eten zouden gaan, het werd dus zijn tijd.

Tègen verwachting in, had Boogaards, die graag weer eens iets naders van Jo, — die hij door een samenloop van omstandigheden na zijn ongeluk nog niet gesproken had, — hooren wilde, voorgesteld hem naar 't station te brengen.

Daar zat Van Langerhuysen leelijk mee in, want hij wou Schreuder opzoeken en die woonde op het Singel bij de Brouwersgracht. Hoe schudde hij zich nou dien Boogaards ineens van zijn hals ?

Hij keek nog eens geägiteerd op zijn horloge, tjonge, 't viel niet mee, hij dacht er maar over met de tram te gaan.

Allright, Boogaards mee !

Afstappende bij 't station, had hij de hand al ten afscheid uitgestoken. Maar Boogaards kon 'm best even brengen, hij liep zoo'n Zondagmiddag tòch met zijn ziel onder den arm. Eindelijk, onder de klok, kwam Van Langerhuysen met een beslist manuaal, waar niet meer tegen te vechten was, van hem af.

't Toeval wou, dat toen Boogaards, doorloopende, om langs de DeRuyterkade een luchtje te happen, met zijn sigaar opsteken even langer d'r over gedaan had, dan anders het geval zou zijn geweest, hij nog net Van Langerhuysen, schuw als een wezel, den uitgang Haarlemsche-zijde uitkomen en als de weerlicht in een taxi verdwijnen zag.

Rare kerel was het toch; altijd streken, nooit precies recht door zee ! Kon-die nou niet zeggen, wáár hij heen moest ? En die meneer Mathes was van het zelfde laken een pak ! Eigenlijk leek hem de associatie als directeur met diens zoon maar half, maar van wien anders kreeg je op 't oogenblik vijf millioen. Want, ze mochten van Van Langerhuysen en Mathes zeggen wat ze wilden, ze lapten 't em maar, ze golden niet ten onrechte voor sluwe kooplui, geslepen kerels, die dáárom of dèsòndanks geld krijgen konden, zóóvéél

als ze wilden, al was men na het winnen van hun proces altijd in dubio gebleven, wie van de twee de brutale rakker en wie de beleefde ploert wezen zou ? 't Feit lag er: ze vulden mekaar aan, geld in hun vingers bracht zijn rente op, als een huis een huis. De eenige toer was die winst uit hun handen te krijgen!

Elly had haar boudoir, — nieuwste Residentie-society caprice, — in strikt Chineeschen stijl ingericht. Een literator, die veel in China gereisd had, was haar behulpzaam geweest bij de aankleeding en een der meest bekende Haagsche décorateurs had voor de spullen gezorgd, d'r was ook geen krammetje aan den muur en geen matje onder het theekopje, of het was ècht. En als zij den indruk van het effect verhoogen wilde, kleedde zij zich in de dracht van het hemelsche rijk, een gewaagde chinoisène; door den vuren gloed van heur rossig haar droeg ze een sierkam van dof metaal en als pikante attractie, verschool ze de bloote voetjes — zóó à-jour waren de goudloveren kousjes, — in colombinemuiltjes, waarin ze volmaakt coulé te loopen wist Zelfs dêe een schminklijntje een poging om in haar coup d'oeil, een creoolsche uitdrukking te leggen, die dan een vreemde bekoring verleende.

Zóó vonden de heeren Van Langerhuysen, Mathes senior en junior en Boogaards de gastvrouw in haar pittoresken schuilhoek hen aanminnig tegemoet lachende, geleund tegen een houtsnijwerkrijke obelisk, pose die te midden van deze mise-en-scène als een plaatje werkte.

Het werd een in de opperste mate merkwaardig uurtje, dat Boogaards hier doorbracht. Deed het de intieme bestraling, uit de ballons van Chineesche modelluur overal getemperd door crêpe de chine, die het licht op zijn weg naar beneden met een warmen, een schier gedamasceerden gloed vulde, of kleedde heur de chrysographische dracht zoo flatteus tot een weelde in vorm en lijn, deed het zijn blijmoedige stemming, dat de onderneming. die altijd het milieu zijner levensdroomen uitgemaakt had, nu tot realiteit verwezenlijkte of het petilliante discours, waarin Elly volkomen specialiteit was?

Hoe 't zij, het deed hem weldadig aan toen de drie heeren nog een uurtje naar Van Langerhuysen's werkkamer gingen en hij derhalve met de gastvrouw een wijle alléén bleef — hij had haar nog nooit zóó zinneverrukkend gezien als vandaag. Dat kòn niet de omgeving alléén zijn: heur aangeboren elegantie had zich in ongekende pracht als een bloem, wier bloeitijd het hoogtepunt bereikt, hier plots in al haar splendiditeit ontplooid. Zij merkte 't wel, welk de indruk was die zij op hem maakte en in de eerste plaats gevleid, vond ze er meer nog een zekere voldoening in, maar toch boven alles bespeurde zij in heur wezen de geheimzinnige innerlijke behoefte, dien man te behagen, een gevoel waarvan zij zich geen rekenschap geven kon. Zij ging haar door 't hoofd, de gedachte, hoe zij nog slechts een paar weken geleden zijn dood begeerd had en zij betrapte zich nu gelijktijdig op het verlangen naar zijn mond. Zooals hij daar nu tegenover haar zat met zijn bewonderende weinig op veinzen geoefende oogen, den sterken levenslust als blije moed gesprenkeld over zijn kerngezond uiterlijk, iets dartels en ongedwongens in zijn elastische mimes, vond ze hem knap en aantrekkelijk, leek hij haar een goeje, pootige jongen, waarmede haar geraffineerde zinnenémotie te spelen behoefte gevoelde, badinage uit louter tijdverdrijf en tot wederzijdsch amusement, doch als zoodanig dan ook het volmaaktste, dat een vrouw door deze, slechts physieke neigingen, gecharmeerd, aan aspiratie's gevoelt, waar anderen die slechts uit liefde geboren weten. Ze zag hem aan en nu merkte ze pas, hoe lang ze beiden gezwegen hadden.

„Wat zijn we stil ineens" zei ze zacht.

Hij bleef kijken, blij verbaasd om het geluid van heur stem en zei onwillekeurig haar in den gedempten toon volgende:

— „Weet je wáár we dat ook eens tegen elkander gezegd hebben, herinner jij je 't nog?"

Zij zon en hij bleef haar lachend, maar nu met afgewend gelaat, de hand boven de oogen, turend als naar een verren einder, fixeeren, ter wille van de herinnering, die hij daarmee in haar wakker roepen wilde.

Zijn glimlach vond 't in heur geheugen terug.

— „Natuurlijk, ik wèèt het al!"

— „Wààr dan?"

— „In Thüringen, in Eisenach — en genoeglijk glom haar stem in vertrouwelijk gefluister, — „toen wij de Wartburg gezien hadden en van den toren, waar je anders niet op moogt, maar welks tinne ons voor je vijf mark tòch ontsloten werd, het landschap van het zonnige Thüringerwald in den rijken glans der morgenstralen genoten. Toen stonden we arm in arm en we vonden niets om te zeggen en toen, nadat we, ik weet niet hoe lang zóó, roerloos, verwijld hadden, lachte je me eensklaps toe, als maakte jij je met moedwil los uit de fantastische natuurhypnose, die over ons gekomen was.

— „Wat zijn we stil," aarzelde je.

De zucht, die haar woorden omádemde was niet gehuicheld. En ze dacht weer: hoe vreemd toch, dat je als vrouw een man, waar je ééns van gehouden hebt en dien je nu weer lief krijgt, had kunnen zien sterven zonder een spoor van smart of wroeging. Zou dat niet komen, omdat in een vrouwenziel, zooals zij de hare kende althans, slechts plaats is voor de twee uitersten der extase: liefde en haat.

— „Hoor je nog wel 'es wat van Jo?"

Alsof door een lauwe, onweerszwangere hitte een bliksemschicht het eerste, onverwachte licht gejaagd had, klonk zijn klankfrissche vraag.

— „We schrijven elkander niet meer."

In haar antwoord peilde hij haar wensch, thans niet op dit onderwerp door te gaan en hij voegde zich er naar: het discours sprong, langzamerhand weer in evenwicht hersteld, langs de kringetjes der gebeurlijkheden en de nieuwtjes van den dag, speelde een oogenblik nog met een oude herinnering en lei wat bloot van toekomstplannen: de geliefkoosde kasteelbouw der luchtarchitectuur, beiden wèlgevallig, hij om zijn reëele levensillusie, het nieuwe arbeidsveld, zij, vervuld van den geluksdroom van herboren liefde-leven.

Toen de heeren weer in Cnina verschenen, zooals de jonge Mathes het boudoir geliefde te noemen, ging Elly

zich verkleeden en volgden er een paar heel amusante uurtjes, 'n extra fijn dineetje, opgewekte kout, inspireerende champagne en daarbij knipoogden Elly en Boogaards mekaar toe, trokken lijntjes op werf en directie op liefde en vrouwen, geluk en trouwen en daarbij vèr-trouwden ze mekaar, zooals ze hier zaten, op den keper beschouwd, eigenlijk geen van allen.

't Zij hoe 't zij, toen ze naar huis gingen, na een heel hartelijk afscheid tusschen Boogaards en de Van Langerhuysens, nam de jonge Mathes Boogaards even apart.

— „Vertel es, wás dat meenens ?"

— „Mèènens, waar slaat dat op ?"

— „Elly is smoor op je, dat zou jij niet weten ?"

— „Och kom !"

— „Heeft Papa 't je al verteld ?"

— „Wat bedoel je, verteld !"

— „Zij heeft voor honderd en twintig duizend gulden aandeelen DE HOEK VAN HOLLAND geteekend.

— „Wàt zeg je me daar, heeft Elly.... ?"

— „Het totaalbedrag, dat ze uit DE STORMVOGEL los kan maken."

Boogaards had er eerst over gedacht in *Victoria* te blijven logeeren en 's-morgens naar Amsterdam terug te gaan, toen hij het café inkomende en toevallig op de klok kijkend, bemerkte, dat 't nog aanmerkelijk vroeger was dan hij dacht: als-ie wou, kon hij nog best den laatsten trein halen.

Hij maakte rechtsomkeert en stond vijf minuten later op de tram, kwam net het perron op, toen de Rotterdammer onder de avond-trieste stationsstolp binnenstoof.

't Was niet druk op de treinen en zoo kwam hij dan ook alleen te zitten.

— „Alleen Háárlem en Amsterdàm!", waarschuwden de conducteurs langs de coupé's en daar ging-ie ook al, met diepe haalzuchten: kittisch... kittisch... trokken de drijfwielen van de machine aan.

Het was Boogaards zonderling te moede. Vanmiddag,

kwam het hem voor, had hij in den reinsten zin des woords, naar alle regelen der kunst, met Elly zitten flirten en op het oogenblik was het niets anders, dat hem uit den Haag wèg en naar Amsterdam tóé dreef, dan het innigste, meest oprechte verlàngen Jo te zien.

Hij begreep zelf niet, hoe het kwam, dat hij haar heelemaal niet was gaan opzoeken, maar dat lag 'm hoofdzakelijk aan het fatale ongeluk, hij was d'r een paar dagen heelemaal van streek door geweest en toen naar den Hoek gemoeten voor terreinopmetingen.

Thuis gekomen, wachtte hem eene onaangename verrassing. De portier begon er al direct over, zoodra hij het hotel binnenkwam:

— „D'r is vanmiddag geen prettig briefje voor U gekomen, meneer, het ligt op Uw lessenaar. De rechtercommissaris belast met de instructie in strafzaken, staat er op het couvert."

— „Wat is dàt?", verwonderde Boogaards, die er geen oogenblik aan gedacht had, dat het dien kant uit zou gaan.

Hij riep den chasseur, liftte naar boven en zag direct de oproeping in: Woensdagmiddag om twee uur werd hij verwacht in het instructiegebouw, ingang Leidsche kade.

Hij had den groom even laten wachten, bestelde een Canadian-soda en schreef toen een briefje aan juffrouw Wolters, dat 't hem erg speet, den laatsten tijd in het geheel geen gelegenheid gehad te hebben, haar eens te komen opzoeken, hij haar toch in de eerste plaats opheldering geven wilde van het ongeluk van dien dag, toen hij de nieuwe boot gevaren had, maar niet wist, hoe haar werk geregeld was en op welk uur het haar het best schikte hem te ontvangen. Daarom verzocht hij haar hem Dinsdagochtend in *l'Europe* op te willen bellen, om te zeggen, wanneer zij een uurtje voor hem over had.

De Kalverstraat doorstappend, — om den brief zelf nog naar de hoofdpost te brengen, dan wist-ie zeker dat deze

morgenochtend met de eerste bestelling aan den overkant was, — verwonderde hij zich over 't totaal onbevolkte asfalt: d'r liepen een paar heeren, een brigadier op controleronde, sproeischrobbers van de stadsreiniging zeemden de straat scho n, waarvoor een paar nachtvlinders op den hoek van den Heiligeweg gichelend op zij sprongen, toen de koetsier een grap verkocht, dat was àlles !

Voor de rest was de hoofdstraat van Amsterdam, om nog geen half-twee, volkomen uitgestorven !

Tegen half-één, had het telefoonbericht geluid. Op het afgesproken uur wou Boogaards aan het Woltersche woonhuis aanbellen, maar de deur ging al open. Jo had 'm al van verre zien aankomen, toen ze 'n beetje in haast haar boterham voor het raam te eten zat, en verhartelijkte hem dadelijk met een lachend gezicht en een toespeling op zijn berouwvol excuus over zijn lange wegblijven.

Ze ontving hem beneden; de oude huiskamer boven, waar haar vader gestorven was, betrad ze niet dan bij hooge noodzakelijkheid. Hier had ze wat van haar meubelen uit d'r slaapkamer naar toe gebracht, een beetje bijgekocht en zoo een, zij in menigvuldigen stijltrant, heel behaaglijk ingericht interieur weten te scheppen, waarin ze Boogaards een makkelijken lagen stoel toeschoof en er zelf ook een nam, vlak bij den haard, waarin de blokken, — in het veen der werf werd op geen houtje gekeken, — lustig opvlamden.

Ze was echt blij, dat ze hem weer es zag; ze hadden elk dan ook zooveel te vertellen, dat, van den hak op den tak springende, de woorden over mekaar heen tuimelden, als de een den ander in de rede viel.

Al gauw begon ze natuurlijk over het ongeluk: ze had er zelf niets van gehoord of gezien, omdat ze juist op de teekenzaal bezig was. waar de ramen op de landzijde uitkomen, maar zoodra niet had de telefoon de jobstijding gebracht, of zij was er met meneer Van Kampen en Proschwitz heengehold. De boot lag heelemaal onder water, Boogaards was al weg geweest met den politieagent, maar van den kapitein van de kettingboot hoorden

ze alle bijzonderheden van het ongeval, dat. volgens hem, bijzonder goed was afgeloopen. Een juist op zijn fiets passeerend student in de medicijnen had ook gezegd, dat de wond van de vrouw wel mee zou vallen als ze gehecht was. Ze hadden direct met een bok van de werf 't KROMHOUT, — hun buurman aan den anderen kant van 't kanaal, — de boot gelicht, je kon er niet veel aan zien. Proschwitz had gezegd later wel eens een onderzoek te zullen instellen, maar daar was niets van gekomen, want den eigen avond nog was ze op last van den officier-van-justitie in beslag genomen.

De havenpolitie was haar naar de Yachthaven komen verslepen en daar lag ze nu achter de golfbrekers aan den ketting lek kòn ze niet wezen, want dan had ze tijdens het varen dáárheen ook weer moeten zinken, natuurlijk.

Proschwitz beweerde, dat je zooiets bij aanvaringen meer zag, dat er dan door den schok naden open sprongen, die het water dóór lieten, welke zich later van zelf weer sloten. Begrijpen deed ze het niet en meneer Van Kampen had ook gezegd, dat het voor hem een raadsel bleef, hoe een fonkelnieuwe boot zinken kon als d'r nergens een gat te ontdekken viel, doch Proschwitz had de heele geschiedenis van weinig belang gevonden.

— „Hebt U er nog iets naders van gehoord ?" vroeg ze aan Boogaards.

„Ik heb alle dagen laten informeeren aan 't gasthuis, de patiënte maakt het goed, zal, als alles zoo blijft, volgende week ontslagen worden, 't is bij de hoofdwond gebleven gelukkig." Maar d'r scheen toch een gerechtelijk onderzoek op til te zijn, ging hij minder opgewekt voort, hij had tenminste de uitnoodiging gekregen, morgen bij den rechter-commissaris te komen.

— „Dat zal wel losloopen, die agent van politie heeft immers ook direct gezegd, dat er geen kwestie van was, dat U er iets aan doen kon."

En toen weer op hem zelf en zijn werk terugkomende: „Blijft het U goed bevallen in den, voor U zoo geheel nieuwen werkkring?"

Boogaards knikte tevreden.

— „Ik was wat blij, toen de portier me vanmorgen

aan de telefoon riep, bang voorgevoel als ik had, dat U me niet hebben kon."

— „Waarom zou ik U niet kunnen hebben ?"

Haar stem had eerst wat nerveus geklonken, ze was ook inderdaad in den beginne erg geagiteerd geweest, ze wist zelf niet waarom, maar zijn rustige, prettige, zich volkomen thuis voelende manier van praten, zijn eenvoudige doen en laten, waardoor zijn bezoek geen oogenblik de drukkende allure van een visite aannam, kalmeerde haar geheel. Al die onrust, die ze eerst gevoeld had, verdween en ze vond het jammer, dat zij niet meer tijd had, om hem al het nieuws op de werf te laten zien.

— „Zoo als destijds, nu al jaren geleden, toen ik hier als volontair kwam en U 't ook was, die me ontving en me rondleiden moest, omdat uw vader juist iemand bij zich had. Weet U nog wel, dàt was onze kennismaking, eigenlijk is U nog maar heel weinig veranderd bij toen....", — keek hij haar aan.

— „Of ik mij dat herinner, nou ! En ook herinner ik me, hoe U, zeker om me d'r es in te laten loopen, allemaal moeilijke, technische vragen deed, ik zal 't nooit vergeten", — en haar aanstekelijke lach schalde door het vertrek, — „ik geloof wèl, dat ik toen erg onhandig deed, maar gevangen hebt U mij toch niet. Dat was bij de sproeiers, U hield U toen net, of U de nieuwe, — ik meen, dat het een Irispatent was, — manier van benzinesproeien, vlak voor de ontsteking, nog nooit gezien had en niet begreep, op welke manier die dingen versteld werden, om meer of minder gas te geven."

— „Ik hield me....?"

— „Ja zéker, nu kunt U er gerust voor uitkomen, U dacht, die juffrouw heeft zooveel praats en doet net of ze hier van alles op de hoogte is, die zullen we d'r es in laten vliegen, is 't niet, beken het maar. Maar ik voelde wel waar U heen wou, en Proschwitz, die ons hoorde, net zoo goed, heeft-ie me zelf, direct, toen U weg was, verteld. Maar het boos opzet is toch niet gelukt, want ik heb U precies uitgelegd, wáár de sproeier verstelbaar was, wáárom hij verstelbaar was en hoeveel tiende gedeelten van een milimeter de opening wijder zijn moest,

wilde.... ja heusch, nou weet ik het niet meer, maar ik heb het U tóén haarfijn uitgelegd.... en, wat het komiekste was, dat we zoo gelachen hebben, 's avonds, toen ik het thuis vertelde, gelachen, vader en ik....," — ze werd even stil en door haar helder stemaccent matte een enkele, dieper gezonden, klank, — „....ach God!, vadertje....!"

Hij wou 'r niet toe laten geven aan sombere gedachten en praatte er in een allegretto-discours over heen:

— „Ja maar wij hebben ook wel's om U gelachen, uw vader en ik, toen U naar kostschool ging bijvoorbeeld."

— „Pensionat alsjeblieft", maande ze serieus.

— „Pardon, pensionat dan. Dat U, spring in 't veld en lachebekkie, stoeikameraad als U was, de laatste dagen zoo sip keek, toen 't uur van scheiden naderde. Dan hebben we dikwijls samen naar U gekeken door de ramen, als U over den weg liep naar huis, met een betrokken gezicht en nog es omkeek naar de werf, naar 't water, naar de stad.... Dan zei uw vader: „kijk es Boogaards, kijk es, hoe mijn...," — hij zocht naar het woord, — „....hoe noemde uw vader U toch alweer ?"

— „Zonnetje."

— „Nèt precies: zonnetje. Kijk es hoe mijn zonnetje den boel loopt op te nemen, die voelt hier zoo'n beetje, en toen wees-ie met zijn hand op zijn hart, die voelt dáár iets kloppen, juist dàt, dat ze 't geklop van den boel hier de volgende week niet meer hooren zal."

Jo stonden de tranen in de oogen.

— „'t Was een beste, brave kerel," — klonk Boogaards stem warm en vol piëteit, — „moet ik al weg?"

Ze keek op haar horloge: „Ik heb nog wel een kwartier den tijd", — wijzende op een vergrooting aan den muur, — „hoe vindt U 't?"

— „Uitnemend", hij ging er wat dichter voor staan, „uitnemend hoor, precies zooals-ie kijken kon. Ik mag dat zoo graag in portretten, dat niet-zoo geposeerde in de uitdrukking."

— „'t Is een vergrooting naar een kiekje van mij."

— „Fotografeert U, kijk es 'an, wist ik niet eens."

— „Fotografeerde, verleden tijd, tegenwoordig heb ik

wel wat anders te doen: tiktiktik op de machine", en dan . . . zij bootste de luister-beweging aan de telefoon na.

— „En tòch", — er lag een expressie van diep meegevoel in de manier, waarop hij over haar vader gesproken had en nu vervolgde: „misschien heeft juist dat werk U de eerste weken nog wel het meest geholpen over het àllerergste heen te komen.... nu breekt nog weer een heel sombere tijd voor U aan, de Kerstdagen, Ouwejaar en Nieuwe, is 't indiscreet te vragen, wat uw plannen zijn voor die dagen ?"

— „Den eersten Kerstdag ben ik bij de familie Van Kampen gevraagd, den tweeden blijf ik thuis en Oudejaarsavond zal ik denkelijk bij de Schreuders vieren, voorzoover er bij m ij van vieren sprake is; ik had eerst gedacht thuis te blijven, maar daar zie ik toch tegen op. Als je 't zoo twaalf hoort slaan en je zit dan alleen, moederziel alléén in je kamer, voor 't eerst van je leven, — want al zóú je naar bed gaan, slapen doe je bij zoo'n gelegenheid tòch niet.... — nee, dat dúrf ik niet aan !"

— „U gaat dus niet naar den Haag?" viel hij in.

Zij keek hem aan, met groote oogen.

— „Wéét U dan niet?"

— „Ik weet alleen maar, of eigenlijk, neen, wèten doe ik niets, ik heb enkel gehoord van den jongen Mathes, dat uw stiefmoeder haar kapitaal hier uit de zaak nemen zal...."

— „Dan weet U maar de helft, niet, wáárom zij dat doen wil?"

— „Neen !"

— „Omdat meneer Van Langerhuysen DE STORMVOGEL in veiling brengen wou, de werf, het huis, enfin den geheelen opstal, àl wat vader opgewerkt heeft, aan den paal en dáár heb ik mij tegen verzet, met het gevolg...."

— „Dat U gebrouilleerd...."

— „Och, gebrouilleerd, van m ij n kant niet, maar meneer de bankier schreef mij een brief, dat het na mijn wantrouwen, tegenwerking, enzoovoorts, enzoovoorts. maar beter was, dat we mekaar niet meer zagen."

— „Mét of zònder medeweten van Elly ?"

Hoe onaangenaam en hoe pijnlijk klònk 'r die voornaam van haar stiefmoeder in z ij n mond....

— „Dat zij d'r niets van geweten zou hebben is natuurlijk onaannemelijk. O, als ik maar een man was," — stiet ze met een wanhopig, maar meer nog dreigend gebaar, bijna hartstochtelijk uit, — „ik zou ze wel es laten zien, dat je d'r een uit het geslacht der Woltersen niet straffeloos den stoel, waar-ie op zit, uit zijn kamer naar buiten voor de deur, op de stoep zet!"

Boogaards was aan de middentafel gaan zitten, het hoofd op zijn elleboog gesteund en staarde, in gedachten verzonken, naar buiten:

— „Dus dan wordt het nu zoo, dat meneer Van Kampen de aandeelen van Uw stiefmoeder overgenomen heeft, daarmede nagenoeg driekwart van het bedrijfskapitaal fourneert en dus zoo te zeggen heer en meester hier geworden is!"

— „Jawel, maar met de bepaling, zooals duidelijk afgesproken is, dat alles, álles hier blijft zooals het is."

— „Ik weet, dat dit bij U de voornaamste rol speelt, U zelfs èlk geldelijk offer gebracht zoudt hebben, om den naam De Stormvogel, wat Uw vaders naam geworden is, overeind te houden."

— „Spreekt dat dan niet vanzelf?"

— „Tot op zekere hoogte. Laat ik het zoo zeggen: als U een man was, misschien, dat het dan niet zóóveel gewicht in de schaal leggen zou, dat U dan es meer practisch en meer materiëel redeneerde, zoudt willen inzien hoe geld, dat acht of tien procent afwerpt, dubbel zooveel waard is, àls wanneer 't maar drie of vier in 't laadje brengt. Dàt moet U niet vergeten en met dát voor oogen, moogt U het feit, dat Van Langerhuysen daarvoor tenslotte zwichten moest, of laat mij zeggen gezwicht zou zijn, niet al te zwaar tellen: zaken zijn zaken...."

— „O, ik zal het hèm niet kwalijk nemen, maar mijn stiefmoeder wèl; als z ij haar geld ergens in steekt, waar zij, zooals U zegt, acht procent maakt, maar het dáárdòòr noodzakelijkerwijs onttrekken moet aan de werf, de onderneming, die de ziel en heel het leven, àlles uitmaakte, wat van m'n vader was gewéést, dàn, meneer Boogaards, kan ik zooiets begrijpen van haar, die

Van Langerhuysen's dochter is, maar n i e t van haar, die als vróúw, over mijn vader rouw vóélt, of ten minste rouw dráágt!"

Er loeide een passie door haar, zij het driftig, wel overwogen en met een, moeilijk te verbergen, gevoel van wrevel gesproken woorden, die Boogaards onwillekeurig het hoofd opheffen en haar aankijken deed.

Ontegenzeggelijk: hier stond een telg van d'r vader, er zat ràs in het meisje, dàt was er nog één uit de garde, qui meurt, mais ne se rend jamais! Zóó waren de Wolters altijd geweest. Te Medan had d'r vader eens op één dag vier onderdirecteuren tegelijk ontslagen, omdat ze, in complot, een door hem gegeven bevel, n i e t ten uitvoer hadden gebracht.

Boogaards kon toch niet van hier gaan, alvorens nog eens openhartig met haar gesproken te hebben. Wat hem het meest hinderde en hij in dit oogenblik boven alles uit voelde, was dit: dat hij tégenòver juffrouw Wolters zou komen te staan, zij 't ook in nog zoo eerlijke concurrentie, tóch òver elkaar, als zij hier bleef en hij naar den Hoek ging. Hij wilde nog éénmaal op een mogelijke samenwerking aansturen, want het liet hem niet meer los, nu minder dan ooit, het besef, dat hij voorbestemd was, een rol in haar leven te vervullen, misschien, omdat hij zijn tegenstandster nog nooit zóó in vuur gezien en nog nooit zóó bewonderd had, als daareven in haar uitval van toorn en daarom probeerde hij het nog eens:

— „Ik wou, dat U me de rest van den tijd, dien U me nog toestaat, kalm en rustig praten liet, zonder mij in de rede te vallen. Gelooft U mij, als ik U zeg, dat ik uw vader heb leeren achten in den ruimsten zin des woords, gelooft U, zeg ik, dat dit geen phrases zijn, dat ik 't niet zeg als r e d e n s a r t maar dat ik het méèn?"

Ze knikte van ja.

— „Goed, geloof dan ook, dat ik er al geruimen tijd, — ik bedoel daarmede niet de laatste weken na uw vaders dood, wat ik zeg dateert al van veel langer, — en herhaaldelijk over gedacht heb, hoe ik DE STORMVOGEL d'r bovenop zou kunnen helpen. Natuurlijk, dat mij dit denkbeeld na het overlijden van den man, die hier alles

en álles-tégélijk was, nog veel nader aan het hart ligt, ik heb me afgevraagd, wàt ik doen kon, opdat U niet over een paar jaar de wereld in zou moeten trekken, met leege handen, omdat de werf zich niet staande had kunnen houden."

Jo maakte een gebaar van afgrijzen, maar tegelijk dat van de ónmógelijkheid eener zoodanige voorspelling.

— „Val me niet in de rede, U zoudt mij rustig aanhooren", — en hij vatte haar hand en hield die omklemd op de tafel gedrukt, opdat ze hem niet ontloopen zou, — „begrijpt U dan niet, hoe ontzettend moeilijk het voor me is, voor m ij juist, U dit voor oogen te houden, maar het m o e t, want waarlijk, juffrouw Wolters, wat ik U zeg, is de volle waarheid, uw vader werkte voor tien en zijn energie bezielde hier heel zijn trouwe werkliedenschaar, er werd gepresteerd aan arbeid, wat er maar met mogelijkheid gepresteerd worden kón en tóch waren de uitkomsten bedroevend, zeg zèlf!"

— „De werf stáát en de werf zàl b l ij v e n", — zij gaf geen kamp, — „ik zal haar weten te verdedigen en Schreuder en Van Kampen en Proschwitz mèt mij, die blijven mij trouw tot in den dood."

— „Het zal U zoo nuchter in de ooren klinken, doch ik m o e t zóó wel tegen U praten, anders begrijpt U me niet: wat U zegt is allemaal heel mooi in een roman en prachtig op het tooneel, maar in het practische leven, in de nuchtere realiteit, kom je d'r niet met trouw tot in den dood en met hopelooze verdediging, kom je er alléén, als je s t e r k genoeg bent a a n t e v a l l e n? En dát is het, wat die drie mannen, die U daar noemde, m i s s e n: 't zijn trouwe ambtenaren, mannen met een hart van goud, maar niet geniaal en ze kunnen niet vechten, want hun handen blijven gebonden door de ouderwetsche omgeving. Ik vraag U hoeveel jaren staat deze werf al? Toen uw vader haar kocht, was ze al niet meer op de hoogte van haar tijd en nu is ze dien vijf-en-twintig jaar ten achter. Ziet U, juffrouw Wolters, de wapenen zijn niet m o d e r n en de veldheeren niet g e n i a a l en daarom zal het werk van uw vader in de handen van zijn opvolgers, hoe goed ze het ook meenen, onherroepelijk te gronde gaan.

Op technisch gebied wordt er elken dag iets nieuws gevonden, d'r gaat geen maand voorbij, of onze werktuigen blijken volmaakter en onze machines nemen nieuw werk uit de handen der menschen om het sneller en beter te doen. Wie dan niet met zijn tijd mee kan gaan, wie staan blijft, niet meeholt, niet meejacht, — vergeef me, dat ik U zoo'n zwart tafereel ophang, maar ik m a g en ik w i l het U niet verzwijgen, — die raakt onder den voet."

Zichtbaar onder den indruk en toch met de veerkracht, haar eigen, terstond weer recht overeind, klonk het zwak:

— „U kent ze niet, U kent Schreuder niet en aan Proschwitz hebt U zelfs altijd het land gehad! D'r bestaat een haat tusschen U en hem!"

Hij was ernstig geworden door deze wending, waarop hij op dit oogenblik allerminst was voorbereid en daarom luidde de alarmkreet. waarin nu zijn gevoelens betrokken werden, niet meer zoo onstuimig, kwam er door den klank van zijn heider betoog iets valsch, was het, of d'r wat gebarsten was in zijn toon, toen hij voortging:

— „D'r is thans geen sprake van mij, maar alleen van U, persoonlijk, laat ik alles en allen er buiten, doch ik waarschuw U, die mannen déúgen niet als leiders van een zoo gecompliceerd bedrijf als een moderne werf, in hun handen is uw geld niet veilig, dáár wou ik, dat Uw oogen voor geopend werden."

Ze trad een pas achteruit en verbleekte, het duizelde haar en had hij niet nog altijd haar hand in de zijne gehouden, zoodat hij haar grijpen kon, waardoor ze in staat was te gaan zitten, ze zou gevallen zijn, zóó ontsteld en geschrokken als zij was van de woorden waarmede hij geëindigd had.

— „Ach God!", — hijgde ze schamper — „dát was het dus!" Ze kon het niet helpen, ze vermocht ze niet te verbergen, tranen biggelden over haar wangen: dàár had hij dus met zijn betoog naar toe gewild! O, dat zij zich in hem zóó had kunnen vergissen! Zenuwschokkend, niet meer meester over zich zelf, sloeg ze, in een ware wanhoop, beide heur handen voor het gezicht en weende, wéénde, dat het hartverscheurend klonk, niet aan te

hooren was, voor Boogaards nog minder, dan voor ieder ander.

— „U wilt me niet begrijpen," — zuchtte hij, — „erger U gelooft me niet of eigenlijk" — ook hij kon zijn ontroering moeilijk langer bedwingen, — „U vertróúwt me niet!"

Jo keek hem aan zonder de ontkenning dier woorden te laten hooren.

„Maar laat ik U dit dan nog zeggen en dàn moeten we niet, nooit meer, spreken over dat, wat mij in dit uur meer ontnomen heeft dan ik zelf misschien wel beseffen kan: U waagt Uw geld en Van Kampen waagt het zijne, hij tweemaal, driemaal zooveel als U, maar er is één verschil: Van Kampen is millionair, eenige malen zelfs, en dat, — vergeef me, dat ik het ronduit zeg, dat bent U niet."

— „Geen voorzichtiger zakenmenschen dan millionairs, zei mijn vader altijd", vocht ze nog.

— „U wéét het, de werf, waar ik voor werken zal, een geheel, van den eersten steen af, nieuw op te bouwen model-inrichting naar den allerlaatsten eisch, is in wording. Het geld is er; van alle kanten werd en wordt het beschikbaar gesteld, ofschoon mijn naam onbekend, de namen van de beide bankiers, die de zaak lanceeren, juist tè bekend zijn, U weet zelf, hoe er over Van Langerhuysen gesproken wordt, of werd. Maar het is een bewijs, dat hoofdzaak van alles, dat wat boven wélken naam zelfs nog gaat, energie en genialiteit zijn, wat de Engelschman a pushing-man noemt" zoo, dat zelfs zijn dochter, Uw stiefmoeder, het kapitaal, dat zij hier uit de firma nemen zal bij ons in de zaak steekt, volle honderd twintig duizend gulden aandeelen heeft zij gister geteekend."

Zoo kalm als hij het, — met opzet, — gezegd had, werkte deze mededeeling op haar toch als een zweepslag, welker lichamelijke strieming zij ondervond.

—„Gister, ahah! Daarvoor moest U dus gistermiddag bij haar op visite, en daarom hebt U Van Langerhuysen Zondag toevallig in Polen ontmoet. Het is afschuwelijk, meneer Boogaards, in één woord áfschuwelijk!"

Op dit oogenblik tuitte in schellen roep de stoomfluit van de werf en het geluid werd herhaald wijd en zijd

in 't rond, het was het algemeene sein tot hervatting van den arbeid.

Jo was nog altijd zwijgend, — als versuft door zijn woorden, geleund tegen den rand van den schouw, waarin de blokken nog slechts even glimpten van vuur, — blijven staan, niet bij machte een woord te uiten.

Dát was het dus geweest! Dáárvoor had hij vandaag hier zijn bezoek gebracht: naast het kapitaal der weduwe, begeerde men nu nog dat van de dochter en men had er hem als colporteur op afgestuurd.

En met welk een eerlijke en oprechte innigheid was ze hem te gemoet gegaan, toen hij kwam, zoo blij temidden van al haar ellende, eenzaam en verlaten als ze was, een bekend gezicht voor zich te zien, een vriendenstem te hooren. Alles, zijn hartelijkheid van vandaag, zijn troostende en bemoedigende toon op den dag der begrafenis, de lieve herinnering aan hun allereerste ontmoeting, het viel uit-één, was voor goed en voor altijd weg, nu hij zich ontpopt had als een intrigant van het gevaarlijkst allooi.

— „U hebt het gehoord: dat is ook het klokje van gehoorzaamheid voor mij!" Zij stak haar hand niet uit.

— „Het is een wreede speling van het lot, juffrouw Wolters, dat ik juist nù gaan moet. Ik voel dat het niet goed is dat ik ga, maar ik k a n niet anders, daar ben i k nu toch ook te trotsch voor, U beoordeelt mij verkeerd, absoluut onrechtvaardig en verkeerd, maar het zij zoo."

— „Dat geloof ik niet!"

— „De manier al, waarop U dàt zegt, is er me het bewijs voor, maar ik zal U niet langer dérangeeren. Ik ben hierheen gegaan in de veronderstelling, dat U in mij zoudt zien en nog hèrkennen van vroeger, een vriend des huizes, ik heb een illusie gehad, en dat spijt me zoo verschrikkelijk," — met alle geweld klemde hij zijn tanden op mekaar, om zijn emotie te kunnen blijven beheerschen, — „dat spijt me zoo ontzettend, maar ik merk het, U hebt àndere vrienden, die U béter en méér vertrouwt dan mij, en daarom, vaarwel, juffrouw Wolters! Als U mij óóit noodig hebben mocht, als ik U, wáár ook en hóé ook, ééns het bewijs leveren kan,

dat U je vandaag v e r g i s t hebt, bid ik U, geef er me dan de gelegenheid toe." Hij boog, ook van zijn kant werd geen poging gedaan de herinnering aan dit onderhoud met een handdruk vast te leggen.

Maar hij stapte, op het tuinpad toch nog slechts aarzelend voort, hoop als hij nog had, dat ze hem terugroepen zou, om hem nù nog te zeggen, dat ze gelooven en vertrouwen wou.

Maar ze zweeg.

Tóén waagde hij een laatste poging: hij bleef bij het hek staan, keerde zich om en vol moeite weifelde zijn wensch:

— „Ik zal U wel niet meer zien, dan wensch ik U een paar goede Kerstdagen en een, als het kan, niet àl te treurigen Oudejaarsavond."

Haar doodsbleek gezicht trilde nerveus, ze kon zich nauwelijks langer bedwingen. Werktuigelijk knikte ze hem vaarwel.

Dán viel, hard, misschien harder dan ze wou, de deur in 't slot.

VIII.

„Het motorbootongeluk op het IJ", zooals de dagbladen er in hun herhaalde berichten al een spraakmakenden titel voor gevonden hadden, was, zes maanden later, naar de openbare terechtzitting verwezen!

In extenso hadden ze de dagvaarding gepubliceerd, waarbij aan Adolf Boogaards, geboren te Amsterdam, den 2den April 1886, ten laste werd gelegd, dat hij, in den namiddag van den zoo- en zooveelsten November, als bestuurder van een acht-cylinder, motorisch voortbewogen yacht, op het IJ, ongeveer ter hoogte van het voormalige Tolhuis, in die mate lichtzinnig, snel, onbesuisd, woest, onvoorzichtig en roekeloos gevaren had, en zulks, zonder inachtneming van de voorschriften terzake van de veiligheid in openbare vaarwateren voorgeschreven, met verzuim door behoorlijke en herhaalde signalen zijn nadering kenbaar te maken en met overschrijding der door de omstandigheden geboden matige snelheid, dat dientengevolge, althans tengevolge van de omstandigheid, dat hij ter genoemder plaatse vertoefde, een aanvaring plaats gevonden had tusschen het door genoemden Adolf Boogaards als boven omschreven bestuurd motoryacht en een turfschippersvlet, waarin op dat oogenblik vier personen van het vrouwelijke geslacht gezeten waren, met het gevolg, dat aan één harer, een straks nader te omschrijven vrouwelijk persoon, op dusdanige wijze lichamelijk letsel was toegebracht geworden, dat zij gedurende drie achtereenvolgende weken in het Wilhelminagasthuis te Amsterdam ter verpleging moest

worden opgenomen en zoomede eerst op den zoo- en zooveelsten November uit genoemde inrichting als genezen kon worden ontslagen, enzoovoorts.

Er waren negen en dertig getuigen gedagvaard, waaronder twaalf deskundigen, drie à charge, door de rechtbank aangewezen, en negen à décharge, namens de verdediging opgeroepen, onder de laatste niet slechts experts op het technisch gebied der motorische krachtwerktuigen en dusdanige middelen van vervoer doch óók erkende vakmannen ten opzichte van het verkéér te water, wier stem gezaghebbend gold: de havenmeester, de hoofdinspecteur en agenten der waterpolitie, een kapitein en twee eerste-stuurlieden uit de groote vaart, de zoogenaamde IJloods van de Maatschappij *Nederland* en de kapitein ingenieur, belast met het toezicht op den dienst der motorbarkassen bij de Koninklijke Nederlandsche Marine, gestationneerd in den Helder.

Boogaards, die er eerst van af had willen zien, zijn verdediging aan een rechtsgeleerden raadsman op te dragen, éénvoudig als hij de zaak inzag en overtuigd als hij was van zijn onschuld en goed recht, had op aandringen van zijn vrienden dit voornemen laten varen, en zijn belangen toevertrouwd aan een advokaat, géén man bekend uit de groote sensatieprocessen, géén jurist met de reputatie van alengladheid, die je d'r „dóórsleepte", d'r „ònder-uit-haalde", d'r reeds „zooveel losgepleit" had en hoe al de vaktermen mogen heeten, waarmede het eeresaluut gebracht wordt aan den pleitbezorger, wien het gelukt de mazen van het strafrechterlijke net dusdanig te verwijden, dat zijn cliënten er ongerept doorheen sluipen, maar aan een heel gewoon rechtsgeleerde, die hem altijd in koopmanszaken tòch geen kleinigheid!, — van een naam van twee-en-twintig karaats goud.

Er was, — in weerwil van het feit, dat 't hier geen sensationeel proces gold, waarbij interessante incidenten, juridische finesses, hinderlagen van de zijde van het O. M., opzienbarende onthullingen en het steeds zoo aantrekkelijk, meesterlijk préciseerende requisitoir, 'n roerend, op de traanklieren gemunt, pleidooi, of scènistisch

door-de-mand-vallen van den beklaagde te verwachten stonden, — véél belangstelling. Op de gereserveerde tribune zag men de kopstukken uit de sportkringen, verscheiden ingenieurs van de groote Yachtwerven, die motorbooten op de helling hadden staan en belanghebbenden uit de wereld der benzine, de modernste aller drijfkrachten, voorts officieren der marine, waaronder de vice-admiraal Fiësca, de schout-bij nacht Fabius en luitenant De Groot, meerdere, aan den wal vertoevende stuurlieden der groote stoomvaartmaatschappijen en natuurlijk bestuurs- en gewone leden der motoryachtvereenigingen, bij het bedrijf betrokken industrieelen en handelaren, particuliere vrienden van den beklaagde en ook één dame: Mevrouw de Wed. Wolters-Langerhuysen, in gezelschap van Dolf's associe, den jongen Mathes. Ook de advokatenbanken, waarin o.a. de muzikale procureur Jhr. Mr. Thé Van der Moolen opgemerkt werd, waren geheel gevuld, terwijl door de deurwaarders aan de perstafel een verlengstuk moest worden geconstrueerd voor de provinciale collega's en een sportredacteur, die den persdienst, onder gewone omstandigheden slechts door de verslaggevers der Amsterdamsche bladen en een medewerker van het Haagsche correspondentiebureau waargenomen, kwamen versterken. Het verzoek van de hoofdredactie van het geïllustreerd-weekblad „HET LEVEN", een harer fotoredacteuren een lichtbegunstigde plaats in de rechtzaal aan te wijzen, zooals zulks, en volkomen gemotiveerd, in het buitenland meer en meer gebruikelijk wordt, was, ganschelijk strookende met de reactionnaire gevoelens en opvattingen bij onze magistratuur in zwang, onvoorwaardelijk van de hand gewezen.

Na voorlezing der dagvaarding, waarvan niemand eenig ander woord verstond, dan het zich telkens en telkens herhalende „althans," werd als eerste getuige, het slachtoffer van het ongeluk, de gewonde schippersvrouw voorgeroepen, die zich van de aanvaring en wat direct daarop met haar gebeurd was, zelf weinig meer herinnerde. Op een desbetreffende, tot haar gerichte vraag, verklaarde zij sinds lang haar beroepsbezigheden weer ongehinderd te vervullen. Van een hersenschudding,

waarmee de medici van het gasthuis, de wereld verschrikt hadden, was nooit sprake geweest.

Daarop volgden voor het getuigenhekje de drie meisjes, welke met de gewonde vrouw in de vlet gezeten waren, waarvan één roeide, toen het ongeluk plaats greep. Buiten en behalve een opengescheurden schoen en eenige lichte kneuzingen, waren zij er met den schrik afgekomen. Bijzonderheden bracht haar verhoor niet aan het licht. Op een vraag van den verdediger, of zij zich één van allen ook herinneren konden signalen waargenomen te hebben, verklaarde één harer wel even voor de aanvaring gefluit te hebben gehoord, maar niet te durven zeggen, of dit afkomstig was van het motoryacht, dan wel van de voorbij varende sleepboot.

Het verhoor der overige niet-deskundige getuigen leverde wisselende gezichtspunten; zooals in den regel het geval is, vermocht geen hunner een exacte, onderdeel na onderdeel détailleerende voorstelling van het gebeurde te leveren en spraken zij elkander meestal op voorname punten tegen; opvallend was, — feit waarvan de verdediger dan ook acte vroeg, — hóe allen het er over eens waren, dat het motoryacht slechts met matigen gang gevaren had en er tusschen het ongeluk en de snelheid van voortbewegen der motorboot geen verband mocht worden gezocht.

Verbazing wekte de houding van den politieagent, die vanaf de veerpont het ongeluk had zien gebeuren. Hoewel onmiddellijk daarna door dezen beambte, — zooals getuigen bevestigden, — gezegd was geworden, dat den motorbestuurder geen schuld trof, hetgeen hij in zijn rapport voor den commissaris van politie herhaalde, waarna deze laatste Boogaards dan ook, zonder verder gevolg aan de zaak te geven, had laten vertrekken, beweerde de man thans niet alleen daarover geen oordeel te kunnen vellen, doch de geïncrimineerde woorden nimmer te hebben gebezigd.

Op een vraag van den verdediger, of men gedurende de instructie dezen getuige soms kon hebben voorgehouden, dat het niet aan hèm, maar aan den bevoegden rechter ter beoordeeling stond, òf en wiè hier schuld droeg en de rechtbank met de appréciaties van een politie-

agent weinig òp had, bleef getuige het antwoord schuldig, „geloofde", — door den president op dit punt nader ondervraagd, — zich dit nu, na zoo langen tijd, niet precies meer te kunnen herinneren.

Teekenend en uit psychologisch oogpunt, éénig-in-haar soort, als bijdrage, hoe voorzichtig de strafrechter zijn moet, met de, aan getuigenverklaring toe te kennen waarde, was het optreden van een voorbijganger, die als zijn meening te kennen gaf, dat beklaagde met „de snelheid van een dolleman", gevaren had, waarover hij, met zijn vrouw langs de Ruyterkade wandelende, tegen deze nog een opmerking gemaakt had, dus geheel in strijd met de getuigenis van àlle andere bij het ongeluk tegenwoordig geweest zijnde personen. Maar nog opvallender werd deze afwijking, toen getuige stokstijf volhield, dat beklaagde met zijn motorboot gevaren had in de richting van de Oranjesluizen naar het Tolhuis, terwijl natuurlijk vaststond, dat Boogaards juist in omgekeerde route, naar de Zuiderzee, op weg was.

De hoofdinspecteur van de waterpolitie en de havenmeester, mede ook de IJ-loods van de Maatschappij *Nederland* legden verklaringen af, dat zij uit het oogpunt der vaartreglementeering, verkeerende in het geval van beklaagde, precies zóó gehandeld zouden hebben en persisteerden bij hun rapport, dat de maatregelen, door hem in het ondeelbaar, kórte, kritieke, oogenblik genomen, de gebruikelijke, onder deze omstandigheden gewettigde en eenig juiste waren.

Waar geen der rechters ooit gemotoryacht had, moest ten opzichte der technisch-mechanische quaesties uitsluitend op het oordeel der deskundigen worden afgegaan.

Hun verschijnen begon met de vermakelijke inleidende vraag van den verdediger tot den president, of er bij de rechtbank een bepaalde reden had voorgezeten, dat er voor de drie, namens háár gedagvaarde motor-deskundigen, — een assistent-technoloog, een gewezen kellner, thans yachtverhuurder en een koopman in tabak, wèl drie stoelen ter zitting aanwezig waren, terwijl de namens hem gedagvaarde experts gedurende den ganschen duur dezer z i t t i n g moesten b l i j v e n s t a a n?

De voorzitter antwoordde met te wijzen op de door den minister van justitie voorgeschreven noodzakelijk te betrachten zuinigheid wat betreft den inventaris en de inrichting van de gebouwen der rechterlijke macht, waarna de verdediger, onder groote hilariteit van het auditorium, voor deze inlichtingen zijn hartgrondigen dank betuigde, de betrokken deskundigen echter géén zitplaats erlangden. Tot de zaak terugkeerende, begon pleiter 't eerst er op te wijzen, dat we uit de vele feiten tot de ervaring gekomen waren, hier te doen te hebben met niet meer of minder dan een raadsel der mechanica, ook de, namens de rechtbank benoemde deskundigen toch, hadden in hun rapport verklaard, hoe hier buitengewone, aan niemand bekende factoren in het spel geweest waren; pleiter noemde daarvan slechts het aanvankelijk weinig of niet behoorlijk, later in het geheel niet meer functionneeren der roergeleidingen, en vooral het zinken der boot nà het ongeluk, ofschoon volgens het, tijdens de lichting plaatsgevonden, uitgebreid onderzoek, nergens eenige uitwendige beschadiging te constateeren viel, wel echter boorgaten boven de waterlinie aangetroffen waren, waarvan geen der deskundigen de bedoeling of de aanwezigheid verklaren kon. Hij concludeerde, dat we hier met àbnormale omstandigheden te doen hadden en er bij dit motoryacht klaarblijkelijk construtie-eigenaardigheden op te merken vielen, welke zeer zeker in de eerste plaats als oorzaak, subsidiair als onverwachte aanleiding tot het ongeluk konden gelden, waarmede bij de beoordeeling zeer in het bijzonder rekening moest worden gehouden.

Het antwoord der deskundigen luidde, dat, bijaldien ook de aanwezigheid dezer, met de gebruikelijke constructie in strijd te achten, afwijkingen te constateeren vielen, te recht mocht worden geëischt, dat de bestuurder, met die afwijkingen op de hoogte zou zijn, dat hem zulke eigenaardigheden bekend waren gemaakt en hij, als ervaren motoryachter, althans de bediening en inrichting er van had behooren te kennen.

Het slot van het technisch debat, dat zich hierover ontspon, leverde een opmerkenswaard incident.

— „Is het waar", — vroeg op een gegeven oogenblik

de verdediger, van te voren ingelicht door den assistent-technoloog, die, jong als hij was, op te weinig ervaring bogen kon, om een zóó verantwoordelijke benoeming als gerechtelijk expert te mogen aannemen, toch blijk gaf een eerlijk en rechtschapen man te zijn en te willen blijven, — „is het waar, dat de Ingezonden-stukken schrijvende-tabakskooper en hier als deskundige terzake van motorisch voortbewogen rij- en vaartuigen aanwezige Karel Koekje in çen onderhoud, dat hij op een avond met zijn mededeskundigen gehad heeft, o.m. deze woorden bezigde: „schuldig of onschuldig, barbertje moet hangen, 't is wel eens goed, als d'r één van de Motoryacht-club tegén de lamp loopt !"

Het duurde wel een oogenblik, — het was dan ook inderdaad, zoo in het openbaar gesteld, een uiterst penible vraag, maar dit treuzelen sprák boekdeelen, zooals eenigszins luidruchtig „de advokatenbank" verkondde, maar toen kwam toch royaal en ruiterlijk-weg, het bevestigend antwoord:

— „Ja, meneer de president, dàt héèft getuige-deskundige Karel Koekje inderdáád van ons gewild."

Een afkeurend gemompel steeg uit de zaal op en als teeken van protest tegen zulk gekuip stond vice-admiraal Fiësca op, met een driftigen blik, — en misschien wel wat opzettelijk meer beweging dan wel noodig was, opdat het den aanwezigen marine-autoriteiten duidelijk worden zou, hoe hij met zijn optreden een voorbeeld te geven bedoelde, — en verliet de rechtzaal, op den voet gevolgd door het geheele officiercorps, welks aanwezigheid, om de vele uniformen op de gereserveerde tribune, toch al opzien gebaard had en thans druk besproken werd.

In een meer suggestief dan demonstratief werkend requisitoir, waarin de Ambtenaar van het Openbaar Ministerie, als volslagen leek op het gebied van motorisch watertoerisme, letterlijk alle technische geschilpunten waar 't juist om ging, ónáángeróérd liet en er zich mee vergenoegde zijn lievelingssausje van onvoorzichtige roekeloosheid tot roekelooze onvoorzichtigheid te verklutsen, zakte de subsituut-officier-van-justitie, alvorens zijn eisch te formuleeren, af naar de houding, die beklaagde ter terechtzitting aangenomen had.

— „Ware beklaagde", — aldus redeneerde de vertegenwoordiger der wet, hier voor ons getreden als een boetvaardige zondaar, met nederige nederigheid, bewust van zijn schuld, wellicht, dat verzachtende omstandigheden er toe zouden hebben kunnen bijdragen ons milder te stemmen, maar in stede van eenige erkenning en het noodige besef van zijn misdrijf, heeft hij door houding en gebaar den indruk gemeend te mogen wettigen, alsof hem ten onrechte de plaats toebedeeld geworden is, die hij op heden inneemt.

Dáaróm Edelachtbare Heeren, heb ik de eer te concludeeren, dat het U moge behagen den beklaagde, als schuldig aan hetgeen hem bij dagvaarding ten laste is gelegd, overeenkomstig de artikelen 308 van het Wetboek van Strafrecht en 216 van Strafvordering te veroordeelen, tot het ondergaan eener gevangenisstraf voor den tijd van zes maanden."

— „Het maximum, dat de wet toelaat!", riep meer als boutade, dan wel onder den indruk van dezen exorbitanten eisch de verdediger uit, „voorwaar geen kleinigheid!"

Maar één was er, die wèl, onder den indruk gekomen was, Elly Wolters, die de gedachte maar niet van zich afzetten kon, dat, als alles eens uitgekomen was, zij daar nu op de plaats van Boogaards had moeten plaats nemen en de Ambtenaar tegen haar, wegens poging tot moord, wel eens zes jáár zou hebben eischen.

De taak van den pleiter was geen gemakkelijke. Waar de ambtenaar van het O.M. de technische zijde der aanklacht en het daarover tusschen de deskundigen gevoerd debat, volkomen geïgnoreerd had, viel er tegen de rest van het requisitoir weinig in 't midden te brengen. Als de officier beklaagde een woesteling noemde en de verdediger er zich toe bepaalde dit te weerspreken, waren de rechten van zijn client daarmede slechts weinig gebaat. Hij koos dan ook de wijste partij en vergenoegde er zich mede de elementen der wederzijdsche expertise gehoord, naar voren te brengen, waarbij de onpartijdige beoordeelaar wel tot het inzicht komen moest, dat hier inderdaad een ongeluk ter tafel was gebracht, hetwelk zijn ontstaan uitsluitend aan òvermacht te wijten had.

Vol vertrouwen zag pleiter dan ook het vrijsprekend oordeel der rechtbank tegemoet.

Op de gebruikelijke vraag van den president, of beklaagde nog iets in het midden te brengen had, antwoordde deze bevestigend.

En gebruik makende van de hem geboden gelegenheid, betuigde hij zijn dank aan den president voor diens welwillende leiding en voor zijn toeschietelijkheid, hem telkens de gelegenheid te geven door het stellen van vragen aan de deskundigen-polemiek deel te nemen. Voornamelijk echter had hij het woord gevraagd, om zijn, door den Heer Ambtenaar van het Openbaar Ministerie gewraakte houding te motiveeren.

— „Van tweeën één", — meende de beklaagde in zijn toelichting niet te mogen verzwijgen, — „ik had op de allereerste vraag van den president, of ik bekende, hetgeen mij bij dagvaarding ten laste was gelegd, met een volmondig j a geantwoord, toegevende in het betreurenswaardige ongeluk schuld en oorzaak te zijn geweest, waarop mijn houding niet anders had kunnen zijn, dan die van nederig schuldbesef, of, om in de terminologie van den officier te blijven nederige nederigheid. Of, en ik meen dit door mijn eerste n e e n als schuldontkenning duidelijk genoeg te hebben gedemonstreerd, ik wijs elk aandeel van schuld mijnerzijds beslist terug, maar dan ook kòn het door mij gevolgde optreden in woord en gebaar niet anders zijn, dan zooals het heden geweest is, ware elke afwijking daarvan niets meer of minder dan inconsequentie te noemen. En daarvoor, voor een dusdanige tegenstrijdigheid in getuigenis en geste, waarbij velen in twijfel geraken zouden, wat men aan mij had, heb ik U, doch bovenal het oordeel der publieke meening willen bewaren."

— „Dat kost h'm zijn vrijspraak!", — klonk het uit de advocatenbank. Het zou een profetische stem blijken te zijn.

De presidentshamer viel en de zitting werd opgeheven.

De heele „marine" was na het démonstratief optreden van vice-admiraal Fiësca naar American „verhaald", een

der jongste luitenants voor het Paleis van Justitie op wacht latende, om Boogaards direct na afloop der zitting te waarschuwen, waar zijn vrienden zich bevonden, van welke opdracht deze zich, toen de betrokken Vijfde kamer uitliep, kweet.

Maar wie óók beneden stonden, dat waren zijn associé Mathes Jr. met Elly Wolters, die in den nieuwen auto van den ouden heer Mathes vanmorgen in iets meer dan een uur van den Haag waren komen rijden met de postitieve opdracht van Van Langerhuysen patiënt Boogaards 's middags mee naar de residentie te nemen, dood of levend, hij had waarachtig wel wat bosch- en zeelucht verdiend, na al dat gejammer der getógade en gebèfte heeren.

Het was moeilijk, entre ces deux te kiezen: de houding van het geheel officierscorps der marine was zoo uiterst kameraadschappelijk geweest en de beleefdheid een post uit te zetten, bewijs hóé men hem verwachtte; het gedoogde niet om er nu maar met de stille trom van door te gaan! Hij verklaarde dus even op zijn verdediger te moeten wachten, dien hij vragen wou hem te vergezellen en sprak met Elly en Mathes af, dat ze om drie uur samen in *Trianon* zouden lunchen.

Toen waren ze met hun drieën, zijn advokaat, de luitenant en hij met versnelden pas de Leidschestraat door naar American gestapt, waar Fiësca, Fabius en de Groot al voor de ramen zaten te wuiven.

Het gesprek zou natuurlijk dadelijk weer over „de zaak" ontbranden, maar de vice-admiraal maakte er subiet een eind aan.

— „Hoores meneeren, ik heb er zóó mijn buik vol van en vind de geheele geschiedenis zoo alle donders òninteressant, dat ik me 't best begrijpen kan, hoe die eene rechter links, aan mijn kant, aldoor maar moeite had zijn oogen open te houden; als ik op zijn stoel gezeten had, ik wed, dat ik al onder zeil geweest was, voor ze de dagvaarding goed en wel uit hadden gedreund...." — den kellner roepende, ordonneerde hij: „vraag eens wat de heeren drinken zullen, dan spoelen we dien heelen Jan Klaassen naar den bliksem toe, prosit, mijn heeren!", en hij ledigde zijn derde glas

sherry met een speciale armverheffing in de richting van Boogaards, die, nog zonder iets vóór zich, met een vriendelijke beweging, half-amicaal knikje, half méér-vormelijke buiging, dankte.

Een uur later excuseerde „de beklaagde" zich: hij had aan den overkant afgesproken te gaan lunchen.

— „Zeg es met w i e, als je durft", plaagde de Groot.

Boogaards vond die onbescheiden vraag tòch wel leuk, riep quasi luchtig Ellytje Wolters, hij geurde d'r op het oogenblik eigenlijk een beetje mee, omdat ieder wel begreep, dat ze voor hèm uit den Haag overgekomen was; die ópvallende belangstelling van een even ópvallend mooie vrouw als zij, natuurlijk in den Haag geëntoureerd door hofmakers, was toch wel een complimenteuse onderscheiding !

— „Boffert, die je bent", riep tenminste de schout-bijnacht, en hij kneep het linkeroog strak dicht, en blazend door zijn zee-leeuw-snor grinnekte-ie: „l'amour est enmarche !"

— „De hééle geschiedenis annéme", riep de vice-admiraal den kellner om te betalen. Toen ging de zeemacht in lijn 7 naar de Marine en Boogaards stak het Leidscheplein over, waar hij alweer met vriendelijk gewuif ontvangen werd. Elly zat voor het raam, in den rooden salon van *Trianon*, ze fronste de wenkbrauwen en imiteerde met haar hand een zweepslag, alsof ze zeggen wou; toe nou wat, kòm je haast !

Boogaards knikte naar binnen en maakte, de gesloten vingers van zijn rechterhand òp en neer buigend, het manuaal: hou'-je-maar kalm, want hij wilde eerst op zijn gemak de mooie auto eens bekijken, liep er om heen en volgde met kennersblik de lange lijnen van het chassis en den eleganten bouw die er in het koetswerk zat. Er lag heel veel van het type Benz in: de bovenkant één waterpas lijn, zonder uitspringende deelen met ingebouwde kap en de motor overkoepeld met den waterkoeler in het verlengde, hetzelfde beginsel, wat bij de moderne sneltreinlocomotieven met hun stompjes van pijpen voorzit en den gemeenschappelijken indruk van snelheid en soliditeit geeft.

Binnenkomende, vond hij aan het tafeltje een verrassing.

— „Mag ik je even in kennis brengen", — stond Elly op: „meneer Boogaards...., de directeur van DE HOEK VAN HOLLAND, — en mevrouw Von Heimburg, een stadgenoote van me. Wij hebben elkander bij Ledeboer ontmoet, óók toevallig, niet ?"

— „Is' mevrouw uit den Haag ?", informeerde Boogaards, die de uitdrukking stadgenoote bij Elly nog niet te preciseeren wist, bedoelde ze van vroeger of van nu?

— „Haag natúúrlijk ! ja en zeg Dolf, nou nòg es wat, als je d'r mee accoord gaat, woûen we ons oorspronkelijk plan een beetje veranderen, maar, jonge, ga eerst even zitten.... je maakt me zenuwachtig."

— „Ik dacht, dat we hier zouden gaan lunchen, ik heb honger als de wiedeweerga, sinds vanmorgen negen uur niks gehad, wàarachtig !"

— „Hou tien tellen je gemak, ik zal je uitleggen, mevrouw Von Heimburg rijdt met ons mee, vat je, dan zijn we met z'n vieren."

— „Ik hoor het je duidelijk zeggen !"

— „Ja, j ij gaat natúúrlijk mee, ik zal je zoo stipuleeren waaróm, maar luister eerst es verder, om niet zoo laat te zijn, hadden we gedacht metéén op te stappen...."

— „Ik met een leege maag, dankje feèstelijk...."

— „Wees toch een oogenblik kalm, je slaat maar door, kijk es," — en uit haar citybag verscheen een pakje, — „drie broodjes met ossentong van Ledeboer, nóú goed?"

— „Maar wat moet ik in den Haag doen ?"

— „Opkikkeren in mijn Chineesche boudoir, van den schrik van de zes maanden !" Ze werkte weer met al haar kleine ondeugende streekjes, 'n gamma van trucjes, climax van bekoorlijkheid, eindigend in een verleidelijk: als je 't doet, krijg je 'n zoen ! In ernst, luister: 'k geef 'n dineetje."

— „Als je eerst zegt wanneer die zoen komt en wanneer het dineetje ?"

— „Allebei morgen. 'k Ben aan mijn lichtenrouw, dan mag je, binnenshuis tenminste, weer wat mee-doen... Mathes reken jij even af, maar denk er om, laat voor Dolf een half fleschje wijn inpakken, zooals we afgesproken hadden,"

— „Rood of wit ?" vroeg deze aan Boogaards.

— „Bestel maar 'n halve drie-en-zestig, dien drink ik hier nog al es."

— „Wat is dat, Bordeaux ?"

— „Ja 'n heel licht chateautje !"

— „Je kan wel zien wie er directeur van DE HOEK is."

— „Als ik vandaag mijn half fleschje château niet verdiend heb vìs à vìs met al die vervelende kerels van de Prinsengracht....."

— „Dan gáán we maar", gaf Elly, opstaande, het teeken.

— „Naar huis", beval Mathes den chauffeur. „Ik zou maar over Sloten rijden en vooral de dèrde vaart, dan komen we een stuk voorbij Haarlem uit, en heb-je geen last van dat eeuwige stoppen in de stad."

Elly scheurde haar sluier in tweeën, zoodat mevrouw Heimburg met de helft haar hoed beveiligen kon, waarvoor ze met een *geteilte Freud' ist doppelte*, dankte.

— „Maar 't restant is en blijft toch maar een gehàlveerde sluier, zooals", — lachte ze tegen Dolf, — „een weduwe eigenlijk maar 'n halve vrouw is!"

Tecla von Heimburg, 'n Godenbergsche van geboorte, sedert een jaar of zes in den Haag met een bekend schilder getrouwd, van wien ze, nu zes maanden geleden, gescheiden was, — vandaar dat ze haar meisjesnaam weer droeg, — was als vrouw een onberispelijk chieke, tamelijk rijzige verschijning, ze klom èven in de dertig, had een, 'n tikje tè slank misschien, maar overigens goed geproportionneerd figuur. Wat sterk opvallend Duitsch in haar deed waren de zàcht-lieve uitdrukking in haar gezicht, dat sterk Grieksch profileerde, in 't bijzonder heur meer vriendelijke dan mooie oogen, het lichte vlasblonde haar, altijd, mode of niet, — àls Cléo, — naar weerskanten verschietend en een uiterst sympathieke, zàcht-klinkende stem. Er lag iets onschuldigs. beide, zoowel door haar trekken, als in het sourdinaire van haar orgaan, 'n vrouw „mit Gemüt", zooals de „Rheinländer" dat noemt, waarin zelden de hartstocht woedt, doch waarin, eenmaal ontkluisterd, dan ook een passie teugelloos hoogtij viert, veelal enkel slechts door de be-

roering van een in juist denzelfden toon gestemde ziel te wekken.

De scheiding, — hoewel door haar aangevraagd, — werd in Haagsche kringen niet op het debet van den man geboekt.

Het discours dat, model-gepaard: Heimburg-Mathes en Elly-Dolf uitmuntend vlotte, had den tijd zóó snel voorbij doen vliegen, dat de wagen den berucht geworden weg door 't Haagsche bosch, — waar de Hagenaars liever ongeluk op ongeluk gebeuren zien dan een paar van hun boomen prijs te geven, — opzwenkte, vóór men 't wist!

IX.

De eetkamer in Van Langerhuysen's woning was in oud Hollandschen stijl gemeubeld, natuur-kleur eikenhout betimmerd, van boven in cottagebouw gedacht, deftig zonder aan gezelligheid iets in te boeten. De stoelen zwaar, doch in 'n ronding, welke geheel en al naar het lichaam gevormd bleek, boden een gemakkelijken zit, het ornamentale in den leuningbouw was alles handsnijwerk, met dezelfde fries-figuren, die in de betimmering aan den schouw teruggevonden werden. Het raam in gebogen lijnen, als 'n kerkvenster, omhoog gaande, de rand van glas-in-lood, lag in een grooten, diepen erker, uitgebouwd naar rechts, terwijl aan den linkschen kant in een gelijkvormigen hoek, — door een breeden in 't midden onderbroken toog met de kamer tegelijkertijd gescheiden en verbonden, — een monumentaal buffet, in den muur ingelaten, door liften van en naar keuken en kelder verbonden, de gelegenheid bood het meest uitgebreid diner te serveeren, zonder het hinderlijk heen en weer geschoen der bediening, zonder dat zelfs één enkele maal de kamerdeur behoefde geopend te worden; het was in één woord de stemmigheid uit vroegere dagen, allerbehagelijkst doch volkomen onmerkbaar, door practisch comfort in modernsten aanleg geperfectionneerd.

't Gold het eerste diner na Elly's rouwtijd, achttien couverts, waaronder, als Amsterdamsche vrienden, de vice-admiraal Fiësca, de schout bij nacht Fabius met hun respectievelijke ega's, en Dolf Boogaards. Jhr. Mr. Thé Van der Moolen, — hoewel hij al twee malen zijn kaartje was komen brengen, had men maar vergeten,

omdat, — zooals de gastvrouw in overmoedige openhartigheid, daags te voren op den autotocht Dolf in 't oor gefluisterd had, omdat „zulks" toch eigenlijk, après-tout en op den keper beschouwd erg „sec" en een vervelende kerel was, wiens discours over juristerij en muziek, waar hij beiden niets van wist, juist altijd ter ongelegener plaatse gelanceerd, met zijn teatotallersmanieren en zijn eeuwig halfvol-blijvend glas „lichten bordeaux", niet geschikt was aan tafel de stemming te helpen bevorderen.

Een uur vóór de eerste gasten verwacht werden, ging Elly in een gloednieuwe crême japon, waaraan slechts uiterst bescheiden, een zwarte garneerning aan hals en taille, den lichten rouw nuanceerde, aan den arm van heur vader de tafel rond, terwijl hij op de glaskaartjes de namen aflas, niet goed als hij zich de geheele invitatielijst meer herinnerde. Ze knikten goedkeurend tegen elkaar, het arrangement was geslaagd: de elementen van wie te verwachten was dat ze d'r 'n beetje vroolijkheid in brachten, waren zorgvuldig over de beide fronten verdeeld, aan het hoofd zat de vice-admiraal, die altijd vond, dat 'm dat tóékwam en in zoodanig geval dan ook dadelijk zeer goed gehumeurd was, aan het andere einde de jonge Mathes, bij wijze van aide-de-camp der gastvrouw, die links ter zijde van hem gezeten was in den hoek bij het buffet, zoodat bevelhebster en adjudant voeling met elkander konden houden. Aan gene zijde van Elly las Van Langerhuysen Boogaards' naam, wat hem een zijdelingschen blik naar zijn dochter werpen deed.

— „Nou ja", — klonk het direct terug, — „kijk nou maar niet, ik màg 'm graag, is dat zoo erg ?"

— „Je hoort mij niets zeggen", — merkte de bankier droog op, — „maar verstàndig wor-jij nóóit; behalve 't geen hij van DE HOEK trekt, is die zoo kaal als mijn hoofd."

— „Maar dat geeft hem behalve zijn acht mille tractement, acht procent, als aandeelhouder en 'n tantième van nog es vijf, zegt U zèlf."

— „Ik niet kind, dat zegt het prospectus", klonk het nog drooger.

— „'t Prospectus, goed, maar dat U dan toch voor zeven-achtste in mekaar gezet hebt."

— „Zoo, dat weet ik niet meer, ik schrijf zooveel" was het laatste antwoord over dit onderwerp, het dróógst van allen. Want Van Langerhuysen had een naamkaartje van het glas genomen, dat hij met bijzondere aandacht door zijn, inmiddels voor den dag gehaald, lorgnet beoogde.

— „Komt d i e waarachtig óók ?"

— „Mevrouw Von Heimburg, niet goed soms ?"

— „Hoe kòm je d'r toe haar te vragen ?"

— „De jonge Mathes had het zoo graag !"

— „Madame Mathes — née Heimburg, hoonde de oude heer.

— „Hoe, zijn die geëngageerd?", — vroeg Elly ten hoogste verbaasd, — „daar wist ik niets van !"

— „Het officieele familie-prospectus óók niet !"

— „Zóóóó....", keek Elly op en ineens werd het haar duidelijk, „wou Mathes dááròm gistermiddag persé naar Ledeboer en vroeg hij mij dááròm zoo dringend d'r te inviteeren voor den terugtocht."

— „'t Gevaarlijkste is", — meesmuilde Van Langerhuysen, — „dat de jonge Mathes een uil is en zij een rouée met een Madonnagezicht. Doe me een pleizier en zet ze niet naast mekaar, want bij de Bourgogne doet-ie confidenties en daar moet ik niets van hebben, te meer waar ze vandaag koek-en-ei zijn en daarom allicht morgen de grootste ruzie met elkaar zullen krijgen !"

Toen werd er gebeld en de huisknecht meldde de eerste gasten.

— „Dat zijn de Amsterdammers, natuurlijk", — had Van Langerhuysen als echt Hagenaar direct op de lui uit de hoofdstad aan te merken, — „die komen altijd als de koffietafel nauwelijks aan kant is."

Het waren de beide zeerob-echtparen: de vice-admiraal en de schout, met luitenant de Groot, die al wat vroeg in stad, even in de Princess-room waren gaan kijken, doch omdat ze er geen plaatsje naar hun zin konden krijgen, maar éénstemmig besloten hadden, den Bezuidenhout wat tijdiger op te gaan zoeken, dan ze oorspronkelijk van plan waren.

— „Of we den borrel nou hier nemen of bij Langevingerhuysen", — had de Schout beweerd, — „komt per slot van rekening op hetzelfde neer, kleine glaasjes krijg je overal, alleen dat er dáár geen rekening aan vast zit."

De knecht, die den bezoekers, na in de garderobe behulpzaam te zijn geweest, naar den salon vóór ging, excuseerde de gastvrouw nog een oogenblik: Mevrouw zou terstond hier zijn.

— „Zie je, wàt ik je gezegd heb: hier in den Haag ben je voor zeven uur niet reçu en 't is nou pas op slag van zessen", — vermaande de vice.

Maar als om zijn woorden te logenstraffen, stond Elly Wolters al in de deur, stralend van gezondheid, den blos der jeugd op de wangen, met vàn blijdschap tintelende oogen, het élan van de vrouw in haar glansperiode, door haar optreden ineens gansch de omgeving vullend, zooals het van een geroutineerde actrice, die „tooneel maakt", getuigd wordt, dadelijk bij haar opkomst aanstekelijk inspireerende als een vroolijke marsch.

Van Langerhuysen, die zijn dochter op den voet gevolgd was, maakte kennis en heette namens haar welkom, waarna zich de gebruikelijke salonconversatie ontspon, oppervlakkig en veelzijdig als het gemengd nieuws in een provinciale krant, met af en toe als een aphorisme van meer bemoedigend allooi, een lichtend vuurpijltje, of een aller aandacht vragenden zevenklapper, dien Elly, bijzonder gedisponeerd, opeens, met de dartelheid van een gamin, op het meest onverwachte oogenblik, te midden van den kabbelenden discoursgang wist te ontsteken. Na een goed half uur verschenen de eerste Hagenaars: notaris Ockhuijzen majoor Pondt, Hooges, Dr. Fontaine, allen mèt vrouwen. Mr. Stockman, 'n referendaris aan Buitenlandsche Zaken, als oude-jongeheer, de dames Loeffer, Freule Pallandt van Heerenga van het asyl voor zuigelingen, dan, in een knus coupeetje, 'n maandauto, Mevrouw Tecla von Heimburg, daar tusschen door meer of minder jónge jonge-lui en eindelijk, vrijwel op het laatst, de beide associés: Mathes en Boogaards, die op Duindigt geweest waren, waar de militaire ballonniers luchtvaarkundig met vliegers gewerkt hadden.

Hoewel Elly aanvankelijk aan haar vaders verzoek

voldoende, Mathes Jr en mevrouw Heimburg uit elkander geplaatst had, was het haar onmogelijk geweest, toen de eerste haar in een apartje speciaal en heel dringend gevraagd had de Duitsche blondine als tafeldame te mogen hebben, te blijven weigeren en waren de naamkaartjes weer verruild. Ze had er geen berouw van óók, want niet zoodra was men gezeten, of de vermakelijke bonmots, die, elkander bestokend, meteen van héél de tafel een luisterend oor vroegen en vonden, kwamen uit dien hoek, brachten reeds tijdens de hors-d'oeuvre de stemming d'r in, hoe later het werd, hoe breeder vergolvend, in vroolijkheid stéédS volumineuser wordende als een rollende sneeuwbal. Aan den uitersten hoek ving Boogaards hem op en pareerde, zoodat er heel gauw een aller onderhoudenst propos-de-table gaande was, telkens aangevuurd en onderhouden door den splendiden-discourstrant der gastvrouw, die met een benijdenswaardig talent de onderwerpen, zoo emotioneerend in aspect en vorm te verwisselen vermocht, dat elk zijn conversationeel stokpaardje te berijden kreeg en ieder in zijn en haar levenservaringen, zijn reizen, zijn beroepswederwaardigheden, zijn kunstambities, zijn hartsgeheimnissen en zijn sportvermaken in ongedwongen mededeelzaamheid te grabbel gaan kon, de onovertroffen kunst en charm der geniale leidster van dit jolytlijk samenzijn, zooals zij die als géén ander verstond.

Het was een voorbeeldig, welgeslaagd wederoptreden van Elly Wolters in de geestelijke en lucullische genoegens des levens; alleen, zooals altijd, het grootste succes behaalde ze bij de om-den-ander aanzittenden, bij de heeren; de dames werden ietwat stil, zooals, beeldsprakig gezegd, de zwakke sterren aan glans verliezen in het verblindend fonkelen der Venus.

Aan het eind van het zoo schitterend van stapel geloopen diner, een gastronomische revue, waarin de onderscheiden tafreelen besproeid waren geworden door exquise wijnen, steeds wisselende in bouquet en aroom, was de vice-admiraal opgestaan en had met de hem eigen, minder welsprekende, dan rondborstige zeemansjovialiteit in 'n complimenteerende ode aan de vrouw des huizes, den dank der gasten gesproken, waarna Mathes Jr. na-

mens de jongere generatie 'n toast sloeg om de dames in het algemeen te huldigen. Toen werd, — jammer omdat 't gewoonlijk den in stemming bereikten climax breekt, moeilijk oogenblik van scheiden voor vrouwen als Elly Wolters en Tecla Heimburg, — de gebruik geworden splitsing geannonceerd, in rooksalon en ventriculedu-coeur, — zooals Elly naar Parijsche dictie heur kleinen theesalon gedoopt had en waar dan ook, zooals le bon ton dat eischt, menig hartsgeheim, minder verraden dan toch bebabbeld en becritiseerd werd.

Totdat, op Elly's aanwijzing vervroegd, een slag op den gong de gasten hèreenigde in de op de tweede etage gelegen, met zes ramen op de straat uitziende, zaal.

Mevrouw Von Heimburg ontving er het gezelschap met een lied uit haar uitgebreid cabaretrepertoir door Boogaards, daartoe uit den rooksalon weggeroepen, begeleid.

„Ein Rheinisches Mädchen
am Rheinischen Rhein,
was will da auf Erden,
wohl seliger sein?"

Door den zang gelokt, kwam het heele gezelschap in wel wat oneerbiedig stemmengegons langs den dikken smyrnaschen looper, die als een wegwijzer het ruime trappenhuis omhoog voerde, op de muziek of ineens het discours stop zettende als men door de geopende deuren het lied gehoor werd.

Zich verdeelende in paren en groepjes, hadden allen weldra hun plaatsen om de uiterst gezellig gerangschikte kleine-tafeltjes ingenomen, met een glimlach om de lippen luisterend naar den lichtelijk sentimenteelen zang van de mooie Rijnlandsche op het podium, die, het haar in vlechtuur op de ooren gelegd, een crinoline om de heupen en met Biedermeierschen lintentooi van een Rheingau-er plaatje weggeloopen scheen. Meer op heur stimmungsvoll en slepende voordracht dan wel juist op bijzonder klankrijken zang kunnende bogen, bekoorde het Rijnsch gedichtje, waarin de sirene combinatie van Wein, Weib en Gesang, zooals immer, ook op dit auditorium, niet zonder uitwerking bleef, zoo aantrekkelijk, dat reeds

bij het derde couplet het refrein meegezongen werd. Zijn tafelbloem, een oranje anjelier van zeldzaam vlammenden toon uit het knoopsgat nemende, overhandigde Boogaards, die om zijn uiterst bescheiden en toch zoo weldoorvoeld accompagnement natuurlijk in den bijval deelde, — ze aan de zangeres met een gewild overdreven gebaar, alsof hij den kostbaarsten ruiker aan heur voeten had gelegd. Ook twee volgende, echte Cabaretschlager, een parodie op la Damnation, een repertoirnummer naar Yvette Guilbert en de chantd'amour de Montmartre compositie en woorden van den bekenden dichter-zanger Paul Delmet, beiden door Tecla in een onberispelijk Fransch, zelfs met ietwat Bretagnisch dialect, ten beste gegeven, hadden een inslaand succes en waren aanleiding voor een spontane ovatie, waarbij de heele salon zich verhief en het applaudissement staande herhaald werd. 'n Beetje geënerveerd door de champagne en het bezwijmelend succes werd het deze vrouw eensklaps zoo vreemd te moede en liet zij zich verleiden haar partner met een gebaar van cordiale artisten-gemeenschap een kus op de wang te drukken, die h'm, zoo voor 't oog van de heele zaal, een wijle waarlijk verlegen deed zijn.

— „Wat heb ik je gezegd", — fluisterde Van Langerhuysen bij een opzettelijk, doch met toevalligen schijn gedekt, voorbijgaan in 't oor, „wat heb ik je gezegd, let nou es op, hoe de jonge Mathes haar fixeert, ik vertrouw dat Rheinische Mädchen met haar vroom Madonna gezicht niet verder dan mijn pink lang is."

Elly lachte, in hoofdzaak, omdat het enkelen om haar heen opgevallen was, hoe vader en dochter zich over mevrouw Heimburg onderhielden, maar in heur hart gaf ze hem gelijk, voornamelijk, omdat zij als behaagzieke vrouw, een ander het oogenblik van opjuichende vereering, zooals Tecla nu genoot, met hart en ziel misgunde.

De dilettant-artisten voegden zich weer te midden der gasten en menigeen onder de heeren benijdde Boogaards, den zoo voor 't oog van gansch 't gezelschap onderscheiden gunsteling en maakte daarom natuurlijk dadelijk de noodige toespelingen, versuikerd onder een laagje frivolen scherts; deze, achteloos een cigaret in den mond

geleund tegen een hoektafeltje, nog altijd met zijn Rheinisches Mädchen in gesprek, voelde zich eensklaps aan de panden van zijn jas trekken.

— „Zeg, voor nu en nog eres had je wel mogen zeggen", — benijdde hem de „marinier".

— „O nein, so haben wir nicht gewettet mein Herr", viel mevrouw Von Heimburg, die de opmerking gehoord had, dadelijk uit, — „in principe geef ik een man wel een zoen, maar in principe ook maar ééns in mijn leven en dan niet meer!"

— „Een vrouw met principes, nooit van gehoord", joelde de vice-admiraal, wien het kanonvuur der champagnekurken een beetje in de kuiten begon te zitten, te oordeelen naar zijn min of meer onvasten gang. Van Langerhuysen, die schik begon te krijgen in de kleine oogjes van Zijne Excellentie, liep hem achterop, schonk hem zelf nog es in en ging met hem aan een tafeltje zitten; hij hield er wel van een oogenblikje vertrouwelijk te praten met dengeen onder zijn gasten, die 'n beetje légèrement ému raakte, je hoorde nog es wat en hij beweerde altijd, dat er meer syndicaten entre poire et fromage dan op de beurs tot stand kwamen.

— „Hoe staat 't met De Hoek van Holland-werf?" informeerde de vice-admiraal.

— „Puik, de aandeelhouders zullen van de week hun derde kwart van het kapitaal te storten hebben, de drie groote gebouwen zijn onder de kap en op één van de kleine hellingen staat al de kiel van een motorraceyacht, daar wou Mathes zoo graag mee beginnen om er in Monaco mee uit te komen in de groote race over een paar maanden. Maar van iets anders, nu we hier tòch een oogenblikje vertrouwelijk bij elkaar zitten, voelt U iets voor een syndikaatje, heele geschikte onderneming, om een oxygeenfabriek op te richten!"

— „Een wàt?" vroeg de vice, die niet precies meer alles hoorde, of zich op dat oogenblik niet herinneren kon, wat een oxygeenfabriek was.

— „Oxygenium-works niet ver af van de terreinen, waar Boogaards en Mathes hun werf aanleggen, 'n pracht van een gelegenheid om tien procent te maken. Doe mee voor een halve ton."

— „Is me te machtig op het oogenblik, maar wat is eigenlijk oxygeen?", de admiraal maakte er een malligheidje van, omdat hem, — lamme, beroerde geschiedenis, dat die American-Flag zoo koppig was, — waarachtig niet te binnen schieten wou wat dat voor goed was.

— „Waterstofgas", — lichtte Van Langerhuysen hem in, die, menschenkenner als hij was, terstond gevoeld had waar'm de schoen wrong en liet er op aansluiten:

— „Nou geen halve ton, dan maar dertig lappies van duizend, ik noteer je Excellentie."

Marine had ja gezegd, voor hij 't goed en wel wist. Van Langerhuysen haalde zijn notitieboekje voor den dag.

— „Dat is te zeggen,...." wou Fiësca terugkrabbelen.

— „....Dat het onder òns blijft, natuurlijk spreekt van zelf, ik stuur je de bevestiging naar je bureau Excellentie, niet naar huis, de vrouwen behoeven d'r neus niet overal in te steken."

— „Als je 't maar vàt!" — en hij lachte tegen zijn gastheer, maar wenschte hem meteen naar den duivel met zijn heele oxigeen-syndikaat, waar hij niet af had kunnen komen.

Dat was de derde naam, die Van Langerhuysen vanavond in zijn beursboekje noteerde en het langwerpig kleine miniatuur-rekening-courant floepte alweer weg in den binnenzak van zijn rok. Opnieuw met een glas in de hand, ging hij naar mevrouw Von Heimburg, met wie hij aanstootte op haar succes van straks, wat hij thans pas doen kon, omdat zij tot nu toe altijd omringd gebleven was door adorateurs, loog hij, want, — met wel wat beters bezig, — hij had met geen oog naar haar gezocht.

Bij Elly zonk de stemming. De knagende gedachte, dat een andere vrouw met de ovaties schoot gegaan was, liet niet van haar los, ze had er wel door den grond willen zien zinken, die intrigante, die nu al meer dan een kwartier met Boogaards aan 't flirten was, zich van hem een cigaret had laten presenteeren, waarna zij die tusschen zijn lippen gestoken had, opdat hij ze voor haar aansteken zou ook!

— „Dat verrukte arrogante mensch!", woedde het bij Elly tusschen haar tanden, jálóérsch, jaloersch!, als ze

was. Van háár had Boogaards al sinds ze van tafel gegaan waren, zoo te zeggen geen notitie meer genomen!

En ze dacht ineens terug aan dien nacht, toen ze voorover gebukt in het motoryacht onder het beschuttend zeil had gelegen, waar Proschwitz haar vond, ze dacht aan haar plan, haar voornemens om hem uit den weg te ruimen, omdat ze hem haatte, háátte met al den haat, dien een vrouwenhart kent, enkel en alleen omdat het hem niet toebehooren mocht. . . .

Zooals bij zoo menige vrouw slechts plaats is voor een van beiden, liefde of haat, geen middenweg aanvaard wordt, zoomin als deze bestaat tusschen leven en dood.

In een plotselinge nerveuse ingeving, uit te lang vol gehouden zelfbeheersching geboren, een aanvechting zich niet van haar plaats te willen laten dringen, met een uitdagenden blik op haar rivale, trad ze op het podium toe.

— „Zou je ook voor mij zoo goed willen zijn?", met haar oogen wenkte ze Boogaards en ze wezen hem den weg naar den vleugel, inwendig blij, dat ze het voorwendsel gevonden had aan zijn vertrouwelijk tête à tête met mevrouw Von Heimburg onopvallend een einde te hebben kunnen maken.

— „Met de meest diverse soorten van genoegen, zooals altijd tot Uw dienst", — klonk Boogaards' niet ganschelijk ironievrije stem haar tegen en weinige oogenblikken later preludieerde hij den Straussen *Fledermaus*-wals en daverde, fortissimo ingezet, haar stem, den kleinen salon tot in alle hoeken vullend:

„Ist mal bei mir so Sitte,
Chacun son goût."

Ze voelde in haar binnenste iets als van een strijd; in haar gedachten vocht haar stem om een beslissenden zege, de hare ontegenzeggelijk van hooger school en met helderder timbre dan het sonore, niet zoo kristal-reine, maar meer gesluierde en daardoor geheimnisvoller orgaan van haar tegenstandster. Ter openbaring van al heur gaven aan zeggingsfluïde en klankvolume, waarin zij een coloratuur schetteren deed als men nog maar

zelden van haar had gehoord, met het lichaam, in een lichte wieging der heupen, den walsmaat markeerende, gelijk een actrice in de bravourale momenten op het tooneel een pas in de richting van het publiek makende, juichte haar stem als een triomfkreet, een oorlogs-fanfare, een jubelende strijdhymne, waarmede ze haar vijandin ten kamp noodde.

— „Bravo!"

Tecla Heimburg was de eerste, die, boven op een stoel met verwoed handgeklap het sein gaf tot een algemeen enthousiast ovatie, die lang aanhield. Zoo viel het niet op, dat Tecla een oogenblik later achter in de zaal, waar een met planten en bloemen gestoffeerde nis een verborgen hoekje schiep, in een heftig woordengemeen met Mathes geraakte, d'r was tusschen beide een plotse twist ontbrand, omdat hij haar verweet, dat ze den heelen avond Boogaards gezocht h d, zonder een enkele maal een woord of een lach voor hem over te hebben. Zoo bleef het ook onbemerkt, dat Elly, bij het verlaten van de zaal, haar accompagnateur meetroonde.

— „Was ik op dreef?", — vroeg ze hem, omdat het compliment, dat ze van hem verwacht had, uitbleef.

— „Méér dan ooit", zei hij gedachteloos.

— „Wat ben je afgetrokken ineens en straks aan tafel was je nog zoo druk, i s er iets?"

— „Welnee, afgetrokken, ik. hoe kom je er bij?" Maar hij schrok er wel degelijk van, dat ze het gemerkt had, want het wàs zoo, wist hij veel te goed.

— „Ik had je stem niet gehoord, je niet gezien zelfs. Alleen maar oogen voor mevrouw Heimburg? Oude vrienden zijn niet in tel, gebeurt wel es meer!"

Luitenant de Groot had aan den vleugel plaats genomen en hij herhaalde den wals, waarop al ras de eerste paren, langs het podium, den dans inzetten. Dadelijk lei Elly beslag op haar partner, ze kon dan onopgemerkter en onhoorbaarder zeggen, wat ze hem nog te vertèllen had, ze vermocht zich niet langer te bedwingen, jalouzie had haar de beste kaarten van het spel uit de hand geslagen. Ze was ontwapend, want ze voelde in haar zinnen hoe langer zoo meer en hoe langer

hoe wanhopiger, dat Boogaards verloren voor haar was, als ze nu niet, vanavond, vóór hij nog éénmaal onder den charm van die Duitsche intrigante geraakte, zekerheid had !

— „Hoe vin-je d'r?", — kon ze zich niet langer bedwingen te vragen, — „wel interessant hè", voegde ze er nog dadelijk aan toe om haar drieste vraag, zoo op den man af, wat schaduw te geven.

— „Wel een typische verschijning", ontweek hij.

— „Wel typisch, zeg maar gerust wel jóúw type, me jongen, dacht je, dat ik dat al niet direct gemerkt had, maar pas maar op voor Mathes !"

— „Voor Mathes, wat bedoel je?"

— „Heel den Haag weet het, dat zij zijn — laat ik het zóó zeggen, dat klinkt minder onelegant en 't blijft hetzelfde, dat h ij h á á r amant is."

— „En dan vraag jij ze hier ?"

— „Om Mathes, om je associé, mènéér Mathes", — ze kon haar woede niet langer verbergen, haar opgekropt gemoed móést zich uiten en ze zei maar wat haar voor den mond kwam, zich ineens de opmerking van haar vader herinnerende, toen hij op het naamkaartje den naam van Tecla gelezen had.

— „Draaf je nu niet een beetje door?" vermaande hij.

Tranen stonden in hare oogen, tranen van geirriteerden wrok, spijt, — „o, dat mensch!" — ontviel het haar in een vérwensching, die ze tevergeefs trachtte te dekken, te verwisschen met een glimlach, jaloersch, jà zéker, ze wás jaloersch op elke vrouw, die ze in zijn nabijheid zag of wist en ze beet het hem, heel niet meester meer over zich zelf, toe:

— „Dat heb je immers àltijd gedaan, iederéén ging immer altijd bij je voor boven mij. Nu is zij het en vroeger.... vroeger was het dàt kind, dat valsche creatuur, die...."

— „Hij moest d'r om lachen, hij had geen flauw vermoeden over wie ze het nu ineens had, en half nieuwsgierig, half om het gesprek af te leiden, omdat mevrouw Heimburg aan de woedende blikken, die Elly haar toewierp gemerkt hebben moèst, dat ze het over haar hadden, vroeg hij luchtig:

— „Over wie heb je het, ik ken geen kind en geen valsch creatuur".

— „Jo!"

— „Jo?"

— „Jo, mijn stiefdochter, Jo Wolters natuurlijk, over wie anders dacht je dat ik het had!"

— „Jo?" vroeg hij nogmaals onthutst.

— „Jo!" heb je het nu nog niet gehoord, zij en niemand anders, maar pas op zeg ik je nòg es, neem je in acht, als je wist, wat ik weet.... als je haar kende zooals ik.... dat zijn van die stille waters met hun diepe gronden; koekoek-één-zang: zij en mevrouw Heimburg!"

— „Zeg eres Elly!....."

Maar ze liet hem niet aan het woord komen, haar opgekropte zenuwen wilden zich luchten, ze had zich al veel te lang bedwongen, het móést en het zou d'r uit:

— „Geloof jij dan al dat gesmoes tusschen haar en Proschwitz, dien kerel met zijn stekende oogen, geloof jij soms, zeg es, ben jij heusch zoo naïef om aan te nemen, dat tusschen menschen, die mekaar àlle dagen zien en spreken, tusschen een man en vrouw, die samen in hun werk opgaan, zoo intiem zijn als die twee...!" Een valsch, een gemeen, een echt lasterlijk lachen vulde den zin aan, béter, márkánter, venijniger, dan woorden het ooit zouden hebben kunnen doen, — „platonische vriendschap, wel ja!," — een ironisch schouderophalen zei de rest.

— „Wat weet jij daarvan? Neen, dat is niet waar."

— „Wèten? Niets! Dáár heb je gelijk in, maar ik denk des te meer..... ik heb het zien aankomen, ik heb den ouden Wolters d'r voor gewaarschuwd, maar die wou immers niet zien, die wóú persé ziende blind zijn en dacht dat zijn dochter een heilige was. Waarom heeft ze ruzie met ons gezocht? Wil ik het je zeggen? Om een motief te hebben hier niet in den Haag bij ons te hoeven wonen, om vrij te zijn, naar hèm toe te kunnen gaan, bij hèm te zijn, haar....."

Hij wist het niet, had het zelfs niet gewild, maar iets, iets onzègbaar dreigends in zijn oog moest op haar plots een overweldigenden indruk maken, ze voleindde

haar zin niet..... En voelende, dat ze zich toch niet bedwingen kon, niet vermocht te zwijgen, verborg ze het gezicht ijlings achter haar waaier en verliet den salon nog net intijds voor de Groot, die al op hen toekwam, haar ontroering bemerken kon.

Het duizelde Dolf, het was hem alsof hij heel alléén was in den salon, of hij in het midden stond en die salon draaide om hem heen, hij gevoelde niets anders dan een wentelende leegte, waarin hij verdwaalde. En toen de Groot hem aansprak, verwonderd naar hem opkeek, naar zijn ín-wit gelaat, met die oogen erin, die onheilspellend vorschten in de richting waarin Elly vertrokken was, met een uitdrukking welke hem van zijn vriend volkomen vreemd was, toen hij nog eens hetzelfde vroeg en Boogaards, wankelend op zijn beenen, er een antwoord op gaf, dat nergens op sloeg, kon-ie zich niet weerhouden te vragen:

— „Boogaards, schéélt je wat, kerel wat zie d'r uit, zèg dan toch iets, heb jullie gekibbeld soms, Elly en jij?"

Toonloos, met een snik en dan een lach om zijn mond, alles mechanisch, herhaalde hij werktuiglijk en stroef de vraagwoorden: „ja ja, we hebben gekibbeld!....."

Van Langerhuysen, die met zijn speurdersoog, zoodra hij dezen kant opgekeken had, begreep, dat er wàt wàs, bij intuïtie ontwaarde, hoe er iets te gebeuren stond tusschen die twee, Boogaards en zijn dochter, nam heel handig de Groot terstond terzijde en vertrouwlijkte:

— „Doe nu nèt, of je het niet merkt..... ze zal zich wat bedenktijd voorbehouden hebben en daarvan is de arme jongen natuurlijk in de war, kom ga mee, Michiel Adriaanszoon de Ruyter in verkleinde uitgaaf, drinken we samen nog een kelkje nectar? Het leven is toch tè kort, dan dat een mensch zich andermans zaken aantrekken zou, 't is wèl genoeg als je het je eigen doet, kom allo, kameraad, vooruit!"

Het gelukkig toeval wilde, dat het juist verschenen strijkje, — op verzoek van den vice-admiraal, — met een slependen wals inzette. Dat was zoo langzamerhand gewoonte geworden in de Haagsche society, dat het avondje besloten werd met een dansje, een wals, een mazurka en één of twee mode-dansen van het

seizoen; dan sloot een cotillon-petit-caractère, zoodat binnen een uur, vroolijk, pakkend, aardig, doordat men er voor zorgde 't niet te laat te maken, op 't hoogtepunt, midden in de pret, de fuif stop gezet werd en men wegging, terwijl de kleine tziganen-kapel den marche finale speelde, de avond een waardig slot vond.

Toen Boogaards, na de marine tot *Centraal* gebracht te hebben, waar hij de Amsterdammers, die daar logeerden, aan den nachtportier uitleverde, den kraag opzettende, langzaam de Veenestraat overstekende, naar *Victoria*, waar hij altijd een vaste kamer had als hij in den Haag was, afzakte, overwoog hij, waarom hij toch vanavond zijn bezinning verloren had, toen Elly kwaad sprak, zoo insinueerend, hatelijk kwaad sprak van Jo ?

En hoe het kwam, dat hij gevóélde, hoe al hetgeen waar ze op gedoeld had, niet waar was, niet waar kòn zijn, doorzág, dat die vrouw loog....

Wáárom hij zijn hand in 't vuur stak voor het Stormvogeltje aan het IJ?

Maar ook: hoe vreemd het was, dat je als man altijd weer onder de bekoring komen kon van een coquette, pikante vrouw als Elly ?

Vreemd, vréémd toch, dat alles !

Wist een mensch dan nooit wat-ie eigenlijk wou ? Werd je dan nooit màn ? Bleef je altijd jongen, verliefde jongen verkikkerd op elke mooie vrouw, zoolang je haar zag ?

En toen, na het vertrek der laatste gasten, Mathes met mevrouw Von Heimburg, Van Langerhuysen aan Elly vroeg wat dat geweest wàs, zoo straks tusschen haar en Boogaards, loog ze — ze wist zelf niet, hoe 't haar inviel en waarom ze het deed, maar ze loog voor de vuist weg.

— „Niet veel bijzonders, hij heeft me gevráágd !"

— „En ?"

Zij haalde de schouders op:

— „Bedenktijd verzocht."

— „Verstandige streek", — en haar de hand toestekende:

— „Nu nog één stap verder, refuseeren en dàn van harte gefeliciteerd ! Maar haal me de duivel als ik je begrijp, als iemand jullie vrouwen òòit leert kennen....."

's Nachts huilde Elly in haar bed, het hoofd in de kussens, huilde ze, als ze nooit gedaan had, nooit gedacht had te zullen doen in heel heur leven !

X.

't Was met Proschwitz begonnen.

Maar nù sprak iedereen op DE STORMVOGEL van „de jonge directeur", als ze Jo Wolters op haar gebruikelijke ronde een paar malen per dag gedaan, zagen naderen. Alleen Proschwitz sloeg zijn hielen erbij tegen elkaar, zoodra zij diens afdeeling binnenkwam. Als ze samen iets besproken hadden, was het gewoonte geworden, met een: „tot Uw orders directeur", haar de motorenwerkplaats uit te laten.

Klonk het de eerste weken vreemd als een gewilde phrace, in een minimum van tijd had de titel burgerrecht gekregen, kort dàarop werd het allerwegen heel natuurlijk gevonden, dat de directeur een vrouw was. Als er ooit 'n sprekend, aanschouwelijk voorbeeld van noode was ter demonstratie, dat de vrouw de plichten van een man vervullen kon, ten einde daarna ook op diens rechten aanspraak te maken, was het zeker Jo Wolters van DE STORMVOGEL, die zulk een levende propaganda ten bate harer zusters te leveren vermocht.

Ook de niet onbelangrijke verandering, — verbouwingen in hoofdzaak, — waren uit haar initiatief ontsproten, — met jongen drift en inspireerende voortvarendheid had ze het in den Raad van Beheer, — zooals het quartet: Mr. Van Kampen, Schreuder, Proschwitz en zij zelf tegenwoordig algemeen genoemd werd, — gedaan weten te krijgen, dat een groot deel van de timmermanswerkplaatsen, een stuk smederij en een paar oude bergloodsen tegen den grond gegaan waren, om op doelmatiger gelegen terrein herhouwd te worden, waardoor

op den vrijgekomen, aan het water grenzenden grond twee nieuwe hellingen gelegd konden worden, waarop thans een nieuw type motor-reddingsboot in aanbouw lag, terwijl op kantoor in de registratiekast nog wel een half dozijn dergelijke vaartuigen in nota stonden.

Dat was zóó gekomen.

Mr. Van Kampen's zwager was voorzitter van de Noord- en Zuid-Nederlandsche Redding-Maatschappij en toen in den boezem der vereeniging, — naar aanleiding van een tweetal zeerampen, waarbij de geroeide reddingsboot naar ouderwetsch model, het in nood verkeerend schip niet in tijds had weten te naderen en het aantal verloren gegane menschenlevens aanmerkelijk hooger was dan met practischer materiaal het geval zou zijn geweest, — eenmaal het besluit gevallen was op de velerlei plaatsen langs onze kust, waar namens deze energieke vereeniging reddingsbrigades gestationneerd zijn, het materiaal te moderniseeren, waren tot proef eenige motorreddingsbooten besteld, de levering op te dragen aan de New Ship-builders Association te Glasgow, ofschoon Van Kampen uitgerekend had, dat De Stormvogel dezelfde zeven reddingsbooten elf duizend gulden goedkooper had kunnen leveren. De Glasgowsche werf had zich bovendien nog een leveringstermijn van zestien maanden voorbehouden, tot over de ooren in 't werk als men daar zat, heel niet naar den zin der Hollanders.

In een overmoedige bui had Jo, — toen Van Kampen haar het besluit der vergadering, waarop hij zelfs geen indirecten invloed had willen doen gelden, hoezeer de achterstelling der nationale industrie in Nederland, hem ook verdroot, — zich eigenlijk meer bij wijze van hardop gedachte verontwaardiging laten ontvallen, dat 't een mooie oplossing geweest zou zijn, als de Engelsche Firma leverde, haar werfmerk desnoods op 't koper prijken zou, maar DE STORMVOGEL de schepen inderdaad bouwde. Den winst samen gedeeld, en later, als de lofuiting van al wat buitenlandsch is, dat er toch maar één Engeland, wat scheepsbouwgebied betreft, geluwd was, het bericht lanceeren en door de Glasgowsche Association doen bekrachtigen, het b e w ij s leveren

hoe de zeven motorreddingsbooten van den eersten klinknagel af tot het allerlaatste uitrustingsstuk toe Hollandsch werk waren, naar de ontwerpen van Hollandsche ingenieurs, door Hollandsche werkmanschap uitgevoerd.

— „Doen!" had Jo zijn gedachte direct tot realiteit verhard.

En nadat ze er in den Raad-van-Beheer dien zelfden dag nog herhaalde malen op teruggekomen waren, d'r telkens meer schittering in 's directeur's oogen kwam als Van Kampen, schuinsweg naar haar kijkend, het begeerlijk plan met een steeds meer geanimeerd „zouden we maar 't nièt eens probeeren" prikkelde, was deze tenslotte 's middags van kantoor weggegaan met driedubbelen handdruk van Jo en zijn medeleden in den Raad afscheid nemende, om 's avonds nog met den mailtrein naar Vlissingen te vertrekken en vierentwintig uur daarna op de Associationwerf te Glasgow te zijn.

Drie dagen later kwam er 's-middags op DE STORMVOGEL een telegram uit Glasgow, „slaag zeer waarschijnlijk, kan Directeur met Proschwitz vanavond naar hier scheep gaan. Draadantwoord hotel Victoria, Kampen".

Dat gaf me een sensatie op de werf! Meneer Schreuder, wien de moderne ondernemingsgeest wel eens een beetje beangst maakte, en die dan mopperend over de hooivork sprak, waarop wel eens tè veel hooi genomen zou kunnen worden, knikte bedenkelijk over beider vertrek en terloops had hij er aan toegevoegd, of het eigenlijk wel ging, dat een jonge vrouw als Jo Wolters naar Engeland overstak in het gezelschap van een jeugdigen begeleider als Proschwitz was, maar Jo had hem onbedaarlijk uitgelachen: zouden ze in de twintigste eeuw d'r dan nog niet overheen zijn van een man en een vrouw, die naast elkander loopen zonder de verontschuldiging getrouwd te zijn, te lasteren, dat ze dan zeker deden nèt-alsòf? Dan zou zij toch wel eens het bewijs willen leveren, of niet een meisje deugdzaam en fatsoenlijk zijn kan, ook al reist ze in heerengezelschap buitenslands en slaapt er mee onder één en hetzelfde hoteldak.

Maar het debat was op heel onverwachte wijze stop

gezet. Mevrouw van Kampen kwam met opgewekt en vroolijk gezicht, hartelijk haar beide handen naar Jo uitgestoken, het kantoor binnen.

— „Wat zál je in je schik zijn, want eere wie eere betaamt, áls de zaak d'r door komt, is het aan jou en aan niemand anders te danken", — luidde haar begroeting, — „ga nu maar gauw mee naar huis, misschien kan ik je nog bij het pakken en-zoo-meer helpen en dan hoop ik maar, dat we het van nacht niet te koud hebben op de boot...."

— „We ?" — vroeg Jo heel verwonderd, haast met iets teleurgestelds in haar verràssing en een slinkschen blik naar meneer Schreuder, die echter net deed, of hij niets gehoord had en doorwerkte in het grootboek, alleen uit beleefdheid tegen mevrouw van Kampen zei, dat hij het van harte wenschen hielp!

Toen ze buiten waren, Mevrouw Van Kampen met haar Motor-girl, zooals ze haar dikwijls noemde, liet ze het telegram van haar man zien, nagenoeg van denzelfden inhoud als hetgeen hij naar DE STORMVOGEL geseind had, alleen stond er als toevoeging onder: „Indien je niet tegen opziet, kom mee, acht beter".

Precies zooals ze, Jo wel kennende, verwacht had, keek deze eerst een beetje sip:

— Doen U en meneer Van Kampen nu ook al mee aan die ouwerwetsche conventioneele idee van niet te mogen reizen als jong meisje met een meneer, zonder dat er iets van gezegd wordt!"

— „Ik niet, en daarvoor ken je hem nu toch lang genoeg, is 't niet, kind, — Van Kampen nog minder en wat jou betreft", — ze keek haar pleegdochter, wat ze in eigenlijken zin, vooral den laatsten tijd, hèèl en al geworden was, trouwhartig in d'r oogen, — „dàt weet je heel goed, is er geen wolkje aan de lucht, maar luister es meid, je staat hier aan 't hoofd van een onderneming met een paar honderd werklui, waarvan d'r nu één met je mee gaat. Al is hij om zijn ijver en kennis daartoe nog zoo de aangewezen man, het geeft onwillekeurig jaloezie bij de goedgezinden, en bij de kwàjeren, die je overal hebt, hier even goed als waar ook, zet het kwàad bloed! Dàn nog iets: laat

het je tot waarschuwing gezegd zijn: je hebt je vijanden, of geloof jij niet, dat die heele Haagsche kliek met een leedvermaak van je welste, zich in de handen wrijven zou en het vertellen, eerst stil smoezen, dan wat openlijker fluisteren, in de hoop dat de derde hand het van de daken schreeuwen gaat, zooals dat altijd 't geval is; dat jij d'r van-dóór geweest was, naar Engeland, enzoovoorts, enzoovoorts. En dacht je nu, dat ik als ouwe, verstandige vrouw, die verder kijkt dan d'r neus lang is en — door haar stem welde het weldadige hartelijke, 't welk Jo altijd zoo goed deed, omdat het klonk, als of heur vader tegen haar sprak, — geloof je niet, dat ik je niet veel véél te lief heb om je vijanden te gunnen, dat ze, al is het tègen beter weten in, — zóó over je kònden kletsen in hun venijnig: heb-je het al gehoord van die Jo Wolters.....

Zie je, dàt gun ik hun niet, daar ben jij me te goed voor en daarom zal ik er van harte — ze onderstreept haar mans woorden uit het telegram met markeerenden klemtoon, „niet tegen opzien" en mee gaan, voor alle securiteit — ze dee als lachte ze tenslotte Jo uit. Maar Jo's betrokken gezicht was al heelemaal ontspannen en had de aanstekelijke vroolijkheid, die er altijd in den in-vrindelijken, levenswijzen toon van Mevrouw Van Kampen liggen kon, niet meer noodig, om, dadelijk den goeïen kant van de zaak, onder de oogen ziende, te verhelderen.

— „U hebt gelijk, het is zoo, langs die lijn had ik de zaak nog niet bekeken", stemde ze dan ook toe.

— „Zou ik ook niet gedaan hebben als ik even in de twintig was inplaats van in de vijftig, en nú gaan we pakken, dàn eet je vanmiddag natuurlijk bij mij en dan: foetsch, foetsch!..... Wat zullen we met dien Proschwitz doen, moesten we dien ook maar niet vragen om bij mij te dineeren?"

— „Als het U niet te lastig is, zal hij het natuurlijk heel prettig vinden, denk ik".

— „Nou wil jij 'm dan vragen, straks, dan hoor ik het wel." Ze waren al pratend voor huis gekomen.

— „Dat kan ik hier wel doen door de telefoon".

— „Heb je die dan hier thuis ook?"

— „Ik kan van mijn kamer uit verbinding krijgen met alle stations op de werf, het gebeurt zoo dikwijls, als ik hier ben met de koffie, of voor 't eten, dat er naar me gevraagd wordt....."

— „Naar meneer de Directeur", lachte de goedmoedige vrouw in haar levensrijpen blijmoed, terwijl haar oog met welgevalligen blik ging langs de kordate figuur, die daar voor heur op het grintpad stapte naar het Woltersche huis, schik als ze in haar had. De appel is hièr óók niet ver van den stam terecht gekomen, òverwoog ze, dàt stond vast.

Mr. Van Kampen was op de Glasgowsche werf een bijzonder goeje ontvangst tebeurt gevallen. Ze zaten daar tòch al met hun handen in het haar en hadden naar Holland prijsopgaaf gedaan, nu ja, feitelijk voor den vorm, om niet te weigeren, maar opzettelijk in stevige cijfers en met voorbehoud van zeer langen levertermijn, het laatste onder toezegging, dat àls de order eenmaal perfect was, ze zouden zien wat er te doen was, teneinde dien te bekorten.

En zoo werd Van Kampen, die zijn komst per draad geadviseerd had, in letterlijken zin met open armen ontvangen en waren partijen gauw tot overeenstemming gekomen: DE STORMVOGEL zou aan de Glasgow-Association duizend pond cash voor de overdracht der order op de zeven motorreddings-sloepen betalen en dan konden de Hollanders ze onder Engelschen naam leveren met alle ab- en dependenties, volle garantie en wat er meer aan vast zat. Dat kwam dus voor DE STORMVOGEL op nagenoeg den nettoprijs, waarvoor ze volgens hun berekening de levering gaarne gehad zouden hebben en waren zoomede alle partijen bevredigd: de Holland-Reddingsmaatschappij had Engelsche booten, de Engelsche Association twaalf duizend gulden Hollandsch geld winst: de Stormvogel-lui bouwden! Op het voorstel, één van de zeven als model in Engeland te maken, had Van Kampen niet durven decideeren, vandaar zijn telegrafischen roep om Proschwitz, terwijl hij, wetende, hoe juffrouw Wolters zich voor alles op scheepbouw-

kundig gebied interesseerde en hier voor haar zooveel van het allermodernste te zien was, haar mee-komen van belang achtte.

Van Kampen haalde de Amsterdammers na een voorspoedige reis van den trein. Twee heele dagen, onder geleide van den Engelschen hoofd-ingenieur, bracht Jo met Proschwitz op de werf door, alles haarfijn inspecteerend. Wat kwam den laatste zijn, destijds in Amerika opgestoken, Engelsch nu te stade, 'n ieder had het er over, dat hij 't voor een buitenlander niet alleen zoo vloeiend sprak, maar ook alle technische termen meester was, geen woord en geen uitdrukking miste.

Er waren wel een paar heel interessante dingen, had Proschwitz terstond opgemerkt. De naadlooze huls over den, naar het heet, op den leest geslagen romp voor klein-model booten, type als waar het hier om te doen was, steelplated 3 mM. naar ze het noemden, en dan was er een soort ijzerdek van die dikte met een geheel steelclad boegstuk, waar de hulpmotoren ingebouwd werden, zoodat bij een onklaar worden, of indien buitengewone snelheid vereischt werd, van de middenschipsdrijfkracht uit zonder tijdverlies, een twaalfcylinder koppeling op den boeg ingeschakeld worden kon.

Ze vernamen er nòg iets, dat in de hoogste mate hun belangstelling wekte.

Toen ze één van de ontelbare hellingen passeerden, wees hun geleider hun een race-yacht.

— „Ook voor een Hollandsche werf in bouw, voor de Hoek-van-Holland-werken," zei ie achteloos.

De Hollanders ruilden van blik en Proschwitz d'r direct op af, 't was een nagenoeg gelijkvormige constructie als het type, dat de oude Wolters voor zijn dood in teekening gebracht had, alleen niet zoo breed,niet zoo Amerikaansch van lijn wat den achtersteven betreft en, zoo op 't oog te zeggen, met wat méér diepgang.

— „Voor de Hoek-van-Holland-werken.?" — informeerde Proschwitz nog eens.

— „Ja voor Messrs.... en de Engelschman verwrong zijn mond om de Hollandsche namen te verklanken:

— „Boegerds & Methes, I believe."

— „Yes I quite unterstand, I know that Firm very well."

— „Do you ?"

— „I don't like him, he called upon the works here, it will be perhaps four of five monthes ago."

— „Who, Mr. Boogaards?"

— „No the other-one, I suppose, a slight poorly looking man".

— „When will it leave the waves?"

— „I think Mr. Methes will start at the Olympic!"

Nu wisten ze genoeg. De Hoek van Holland-werf liet dus haar race-yacht, waar ze ten tijde van de Olympische-wedstrijd-week mee dachten uit te komen en waarvoor ze nu al in de Hollandsche vak- en sportbladen, als zijnde het eerste op hun werf gebouwde Amerikaansch type-motoryacht, zooveel reclame voor maakten, in Engeland bouwen, Mathes was het zelf komen bestellen.

Proschwitz haalde zijn camera, die hij op zijn verkenningstochten altijd meenam voor den dag en kiekte de boot, zooals ze daar driekwart gereed op de helling lag, den directeur-ingenieur, die hen vergezelde, er vlak naast en met een smakelijk lachje en een vergenoegd „Thank you very obliged" tegen den Engelschman en een „je kunt nooit weten, hoe dat ons nog eens te pas komt", tot juffrouw Wolters, pakte Proschwitz weer in en togen ze verder. „'t Is een schitterende opzet", — kon onder 't loopen Proschwitz zich toch niet onthouden te smalen, „het merk Boogaards & Mathes zal er wel een worden met cachet als dat zoo begint: je reine Zwenndel is 't niet?"

— „Tòch geloof ik, dat zooiets als hier, niet van meneer Boogaards uitgegaan zal zijn," — klonk de opmerking uit Jo Wolter's mond, zonder dat ze eigenlijk wist, waarom ze 't gezegd had en zonder eenig bewijsmateriaal voor haar woorden.

Proschwitz, die altijd heel nerveus deed, — had ze al zoo dikwijls opgemerkt, — als de naam Boogaards uitgesproken werd, trok ook nu weer zenuwachtig met zijn mond :

— „Waar je mee verkeert word' je mee geëerd en als je met pek omgaat, raak je d'r mee besmet, twee Hollandsche spreekwoorden, juffrouw Wolters, die in dit geval ook wel raak zullen slaan."

Toen was Proschwitz naar de constructiewerkplaats

gegaan om nog eens te bespreken, over een eventueelen bouw van één der reddingbooten hier, en Jo had dan de Van Kampens opgezocht. Daar Proschwitz misschien wel den heelen verderen dag noodig dacht te hebben, luidde de afspraak, dat ze mekaar pas 's-avonds tegen supper-time in 't Hotel terug zouden zien.

Het gesprek van dien ochtend was in haar ooren blijven hangen: waar je mee verkeert.... jammer voor hem, want van huis uit was Boogaards toch een fatsoenlijk man geweest met een eerlijk en oprecht karakter. Ze herinnerde zich heel goed, dat haar vader, die hem graag lijden mocht, het dikwijls getuigde en zij zelf had hem nooit ànders leeren kennen dan van gentlemanlìken kant, dien ellendigen àllerlaatsten keer uitgezonderd.

Als je met pek omgaat.... had Proschwitz immers ook gezegd, was dàt dan al tijdens haar laatste ontmoeting van kracht geweest? Zou hij toen al onder den invloed gestaan hebben van die anderen?

Ze dacht den heelen dag aan hem; wat ze hier vandaag gezien had, dat te pronk willen loopen met andermans-veeren, jasses, ah!, neen zooiets had ze nooit van hem gedacht, ze betrapte er zich tevens op, hoe in haar geest en heur hart een neiging tot verdedigen geboren werd, of ze een uitweg zochten, omzagen naar een, voor hem geldend excuus. Als hij er eens niets van geweten had. Maar heel waarschijnlijk was dat niet, moest haar verstand toch ook dadelijk weer toegeven.

Proschwitz was tot de overtuiging gekomen, dat het hier in opdracht laten van één modelboot niet noodig was en derhalve werden den laatsten avond, voor hun terugkeer naar Holland, na het souper, waarbij de beide managing-hydraulic-ingeneers der Glasgowsche werf als gasten mee aanzaten, de contracten in dien geest geredigeerd: voor alle zeven booten zou de kiel dus op DE STORMVOGEL worden gelegd.

— „Ik zou anders iets Boogaards-achtigs over me voelen," — zei Proschwitz hatelijk op halven toon met een blik naar zijn vrouwelijken directeur.

Ze deed, als had ze het niet gehoord, maar voelde hoe een kleur door haar gezicht oplaaide en weer zette het zich in haar schrap als ter verdediging en fluisterde een heimelijke stem: het is niet zijn werk.

— „Ja, die Mathes, vader en zoon, zijn altijd een paar gauwdieven geweest", zei Van Kampen, toen hij van de toedracht gehoord had, hartgrondig; uit Jo's oogen ging een dankbare blik in de richting van hem, die door zijn zwijgen over den anderen associé, onwillekeurig náást haar was komen staan.

Ook toen ze weer thuis was, moest ze er nog dikwijls aan denken, tè véél, want zóó kwam het, dat 't bijna een idee-fixe bij haar werd: of ze zich dien dag bij zijn laatste bezoek ook vergist hebben kon, en hij misschien toch niet met die geheime bedoelingen gekomen was, die zij er ten grondslag aan gewaand had?

Duidelijker en duidelijker werd het haar daarbij, hoe er in dat onzalig uur een woord gevallen was, 't welk, in haar leven tot keerpunt geworden, over haar toekomst de beslissing gesproken had. Als het waar was, wat zij op de Glasgowsche werf gezien had: als het met Boogaards' medeweten geschieden ging, dit varen onder valsche vlag, dàn toch was de kans, dat hij ook destijds met zijn komst bij haar de verdachte lading door banen van valsche kleur had willen dekken een zeer groote; maar indien de boot daar in Engeland eens geheel buiten zijn wil òm op stapel stond? Zou dan ook niet even goed de bedoeling, welke zij destijds achter zijn woorden gegist had, zelfmisleiding harerzijds hebben kunnen zijn?

— „Kom meid, waar is je hoofd vandaag", porde Van Kampen, toen hij haar al tweemalen hetzelfde gevraagd had en ze beide keeren, in gedachten verdiept, voor zich uit was blijven staren, zonder te antwoorden.

En toen hij 's-middags thuis vertelde, dat hij Jo Wolters zoo absent gevonden had, fronste zijn vrouw het voorhoofd:

— „Ze tobt die Jo, ze tobt buiten kijf, dat heb ik ook wel gemerkt, maar wááròver, dat weet ik nog niet.

Het lijkt me begonnen te zijn in Glasgow toen we daar waren

— „Een Engelsche Prins misschien, maar de beide ingenieurs van de Association waren toch geen adonissen en veel anderen, die er voor in aanmerking zouden komen, een meisjeshoofd op hol te brengen, hebben we niet gezien".

— „Ik geloof, van prinsen gesproken, meer aan een Hollandschen", — antwoordde mevrouw Van Kampen fijntjes, — „eerst heb ik wel es aan Proschwitz gedacht, maar die is het niet", schudde ze van neen. Neen, die was het niet, hadden haar fijnziende oogen en heur zacht tastend vrouwenvernuft al gevonden en van haar vroeger leven weet ik te weinig af, maar dat is niets, dat komt wel. Tegen den tijd, dat ze mijn vertrouwen noodig heeft, zal ik wel zorgen, dat ik het weet.

— „Ben jij eerst om raad bij je vader geweest toen ik je vróég", en gekscheerend keek Van Kampen zijn goeje, verstandige vrouw in de oogen, — „Zeg?"

— „Nee, dat niet, maar van dien heb ik het juist geleerd, die wist ook al wel, toen jij kwam, wàár het om te doen was, nog sterker, die had al precies van te voren gezegd, wat jij hem voor nieuws vertellen zou".

— „En jij?"

— „Mij had-ie uitgestuurd, anders sta je tòch aan de deur te luisteren, heette het, maar — dàt herinner ik me als den dag van gisteren, — geef me eerst een zoen, kwam hij op me af, je had het een boel slechter kunnen treffen".

Toen lachten de beide oudjes, — oud in hun ouwetijds-gesprek en om hun oude, zoo lieve herinneringen-van-weleer, — want in uiterlijk en hart waren ze nog zóó jong, en nog zóó gráág jong!

Zóó jong, dat ze mekaar nu over tafel, dien, lang achter hen gelegen dag van innig jeugdgeluk indachtig, een klinkenden zoen gaven en nòg één, toen hij zijn jas aangetrokken had en zijn hoed opzette:

— „Nou zullen we es kijken, of ons Stormvogeltje nog piep zeggen kan."

— „Anders stuur je d'r maar es bij mij," — riep ze hem nog na.

Toen echter Van Kampen weer op het kantoor kwam, was het Stormvogeltje uitgevlogen.

Het was een renommé van de Woltersche werf, dat geen boot, klein of groot in de vaart kwam, voor ze terdege en in àlle opzichten op verscheidene proefvaarten 't bewijs geleverd had, dat de koperen plaat met den Stormvogel er op, in den stuurstoel aangebracht, op haar verderen waterweg een propagandavignet beduiden zou.

En zoo waren Jo en Proschwitz met een paar monteurs in een nieuwe, groote politiemotorboot, voor den Rotterdamschen havendienst bestemd, d'r op uit. Er lag altijd iets feestelijks in, als zoo'n nieuweling na zijn tewaterlating voor 't eerst den kop in de golven stak.

Het gaf een bevredigend gevoel van zelfvoldoening, als op zoo'n tocht alles intact bleef, de boot, zooals het heette, vast op het water lag, gemakkelijk stuurbaar was, de vereischte snelheid bereikt werd, en de motoren met zoo min mogelijk geruisch en bij zuinig benzineverbruik, het maximum aan stuwkracht produceerden.

Dan lèèfde je, zette zoo'n welgeslaagde proeftocht de kroon op het werk. Meestal was er te veel te doen op het kantoor, dan dat juffrouw Wolters mee naar buiten kon, maar vandaag had Jo 't er maar eens van genomen, vooral ook, dat voelde ze, omdat de bries op het water haar goed zou doen. Ze moest eens uitwaaien te midden van het klotsen der golven, en hun verspattend kristal tegen den boeg wou ze zoo graag weer eens in de zon zien regenbogen, behoefte als ze had aan afleiding, beetje down als het haar te moede was.

Het schutten in de Oranjesluizen liep vlug af en zoo waren ze al heel gauw op de Zuiderzee. Full speed hielden ze op Pampus aan.

De zee was leeg. Enkel wat Huizer botters liepen ze achterop; zoo midden op den dag waren er weinig beurtschepen in de vaart, slechts ver weg pluimde de rook van een stoomboot als een doezelwolk van verwaaiend zwart tegen de stijve, strakke lucht.

't Was heerlijk op het water!

Een der monteurs lag op den grond met zijn oor vlak

bij de zuigers, één was er, welks kleppen nog te schokkend werkten en hij was nu aan 't controleeren, wat het zijn kon.

Proschwitz had het stuurrad losjes in de hand, de blauwe zeilpet stond hem goed, een massieve jekker omhulde zijn pootig figuur naar behooren; met de korte pijp tusschen de tanden, stond hij kaarsrecht, trotsch op dit jongste product uit hun werkplaatsen. 't Was tip-top! Nergens haperde iets en tevreden blikte hij naar zijn directrice, die weer blos had gekregen op heur fletse huiskleur bleeke wangen en zooals ze daar stond, de hand beschuttend boven de oogen uit te turen, weer jong en stoer en krachtig deed. 't Muiderslot, welks toren al opklom van achter de groene wallen, die er als reuzentaluds om heen liepen naar elken kant één, breed van rug als droegen ze met hun vieren het pittoresk gelegen kasteel op hun schouders, vergrootte zich meer en meer.

Het glansde door Jo's oogen, haar tanden blonken in smetloos ivoriet tusschen de lachende, windgeroode lippen. Het eenvoudige costuum, 'n witten sweater met 'n rok van marine-blauw, de clubpet der yachtclub met het in goud gestikte insigne op den stormband onder de kin, schiepen, zooals ze daar stond, het beeld der door en door gezonde vrouw, die massief van profiel, de lijnen forsch aangezet, de contoures vol en gerond, den overgang der meisjesjaren te boven is.

Proschwitz kwam natuurlijk ook weer op zijn lievelings thema: de Woltersche kleplooze-motoren in het raceyacht naar Amerikaanschen stijl; dàn zou ze nog heel wat anders zien!

— „Daarmee zouden we nu al onder het fort geweest zijn, maar" — klonk het verlangend — „wanneer zal dat zijn juffrouw Wolters, wanneer loopt Uw vaders *Stormvogel* van stapel?"

— „Tijd en geld hebben we er voor noodig, Proschwitz, dat weet je wel, en van allebei kunnen we op 't oogenblik niets missen," — zegt meneer Schreuder.

Op een Maandag, 't laatst van Mei, zouden de Van Kampen's met een tiental invité's, ter eere van mevrouws verjaardag met hun indertijd nog door Wolters ont-

worpen en natuurlijk op DE STORMVOGEL gebouwden boeier een tocht naar Marken ondernemen en tot vertrek gereed, lag de schuit bij het bootenhuis van de Motorbootyachtclub te wachten op de komst der feestvierende équipage. Edoch, toen 't gezelschap d'r eenmaal wàs, nog wat ververschingen op de valreep gebruikte, kwam de schipper waarschuwen, dat 't wel luk raak zou wezen als zij de Oranjesluizen met een uur haalden, d'r was geen spoor van wind, het flauwe koeltje, dat nog te bespeuren viel, kwam finaal tegen; als hij een raad geven mocht, was 't: niet eens aan boord te komen. 't Was onbegonnen werk, uitstellen tot een volgenden keer, zou 't verstandigst zijn. Teleurgesteld, voornamelijk een beetje verlegen tegenover de genoodigden, die er allemaal zoo op gevlast hadden na den gezelligen lunch een paar uren op de baren te dobberen, had de Stormvogel'sche president-commissaris in afstel echter bitter weinig trek: ze moesten het d'r maar eens op wagen, baat het niet, het schaadt niet en over het loopbruggetje geleidde hij de dames aan boord. Met 't allerlaatste lapje zeil aan den mast, deinde de boeier van 't bootenhuis los, maar het doek bleef slap neerhangen, nergens bolde het, geen zuchtje dat eenige zwelling bracht, en een half uur later waren de aanlegplaatsen der Maatschappij Nederland nog niet eens gepasseerd.

Daar zag men in de verte een snelvarende motorboot achterop komen, in den stuurstoel een dame, die vroolijk haar pet zwaaide en achterin op de motoroverkapping een jonge man, met een vlag lustige wenksignalen gevende.

— „Kennissen zeker ?", — klonk de vraag aan dek van den treur-tragen-boeier.

Van Kampen wist 't niet, hij kon zoo ver niet zien, maar een oogenblik later kreeg mevrouw de luidjes in 't vizier.

— „Jawel zeker, dat is Jo Wolters, die daar aan 't stuur zit en achterop, die meneer met de vlag in zijn hand, is Proschwitz, de adjunct-ingenieur van DE STORMVOGEL.

Als een pijl, — de maximum-snelheidstransmissie ingeschakeld, — doorsneed het slanke vaartuig het onbe-

wogen watervlak en toen ze op een honderd meter afstand waren, wuifde Jo nogmaals met d'r pet; de boot hield recht op den boeier aan en d'r waren dan ook al hier aan boord, die bedenkelijk begonnen te kijken, bang als ze waren, dat deze manoeuver op een botsing uit zou loopen. Nog steeds veranderde het aankomende yacht maar niet van richting, terwijl 't toch op zijn hoogst nog maar een vijftig meter wezen kon, die de vaartuigen scheidde. Meneer Van Kampen begon ook al, zenuwachtig met zijn vinger heen en weer wijzende, een koersverandering aan te geven, maar lachend schudde de jonge vrouw, wier vingers stevig de spaken van het stuurwiel omklemden, van neen en ze sloot even de oogen ten teeken: wees maar niet benauwd hoor. Toen hoorde je pas het overslaan van de handles tot vermindering der vaart en een, op het allerlaatst omgooien van 't roer, — bracht het yacht, bestuurd met de rustige zekerheid van een fiets, tot op een paar centimeters berekend, in plotseling gematigde vaart, rakelings langs stuurboord van den boeier. Even had de schipper het stootkurk neergelaten, maar noodig was 't eigenlijk niet eens geweest, zoo secuur, precies genoeg meeloopend in vaart, als het yacht langs zij gekomen was.

— „Kranig hoor!", — kon Van Kampen zich niet weerhouden, — „maar eerlijk gezegd, ben ik toch blij, dat jullie nu maar veilig en stil hier naast ons liggen, ik dacht, dat je ons rammen wou op zijn minst!" Al gauw had de bevolking van den boeier, met Van Kampen aan 't hoofd, haar nood geklaagd over dien onbestendigen wind, die slaphangende zeilen, dien ellendigen sukkelgang, welke er het gevolg van was, waarmee je letterlijk over t water kroop, — je zwom haast nog harder, — en ze hadden zich allemaal d'r zooveel van voorgesteld.

— „'k Weet wat!," — jubelde Jo, — „we spelen enteren en nemen jullie heele bemanning gevangen." Ze commandeerde Proschwitz om een beetje schot en Van Kampen, die het bevel direct begreep, vond 't een subliem idee, begon al zijn spullen bij elkaar te zoeken.

„Benzine, óók toevallig," — verklaarde Proschwitz, „hadden ze gelukkig genoeg, het was pas de tweede proef-

tocht van dit tamelijk groote achttienpersoons motoryacht, dan nam hij altijd veel brandstof mee, om desnoods een heel eind te kunnen loopen, wat noodig was om den gastoevoer accuraat te kunnen regelen".

Nadat het geheele gezelschap overgegaan en de proviand verladen was, keerde de boeier in even lui gezeur als hij gekomen was, terug, het motoryacht echter had weinig minuten later de Oranjesluizen al bereikt en was nog belangrijk binnen tijd — volle vijf minuten vroeger aan land dan Jo van te voren genoemd had, — voor het schilderachtige eiland Marken, met zijn even keurig als kleurig aangedane bewoners, geankerd.

De eerste dronk gold der kranige stuurvrouw en de tweede was een lofspraak op de benzine en een klacht op den wispelturigen speelschen wind. Van Kampen doceerde, dat de wind al lang niet meer tot de vrienden van den zeeman behoorde, en het tijd werd het nu uitgezongen versje te herzien: benzine was nu heer en meester!

't Was een echt amusante middag geworden. Maar toen 't naar vijven liep, begon Jo met haar horloge te werken, de post moest nog geteekend worden en alle bei van kantoor, meneer van Kampen èn zij, dat ging niet.

Maar de vroolijke gastenschaar wilde van geen weggaan hooren en zoo werd besloten, dat meneer van Kampen met Jo terug naar de werf zouden tuffen en dat het yacht de overige gasten over een paar uur zou komen halen, Van Kampen keerde er dan na voldanen arbeid tot zijn invités mee terug.

Terwijl de boot zoo over de kalme zee weer stadwaarts ging, bracht Jo 't gesprek nog eens op race-varen en op den wedstrijdyachtbouw, die den laatsten tijd onder de talrijke andere vaartuigen, die nog op de helling of in de boeken als opdracht stonden, wel geleden had, nagenoeg ganschelijk in 't vergeetboek geraakt was. De *Stormvogel*-teekeningen lagen al zoo lang kant en klaar in een map vergaard, maar kwamen niet aan de beurt en de week der Olympische feesten naderde beangstend. Zouden ze dan werkelijk die éénige gelegenheid, naam, roem en wie weet een der eerste prijzen te behalen, onbenut voor bij moeten laten gaan en dat met de

wetenschap, hoe DE HOEK VAN HOLLAND starten zou, zij 't dan met een binnen te smokkelen boot, voor eigen werk onder valsche vlag te laten doorgaan. Zouden ze dan inderdaad zoo'n onverdiende overwinning lijdelijk moeten aanzien?

Proschwitz, wien de zaak ook al zoolang aan 't harte en op de tong lag, altijd met leede oogen naar de kast keek, waarin de plannen en bestekteekeningen na Wolters' dood te bestoffen lagen, was één en al oor en luisterde met schitterende oogen naar het pleidooi van zijn jeugdige meesteres.

Van Kampen voerde bezwaren aan, die beiden zoo òver en òver bekend waren, Schreuder zei het telkens, herhaalde altijd maar weer, er wàs geen geld over voor zulk een luxe-propaganda als het raceyachten nu eenmaal was. Iedere arbeider op zoo'n helling aan 't werk gezet, was een verliespost, 't bracht niets in 't laadje, want al liep alles mee en al zou, waar hij niet aan twijfelde, De *Stormvogel* een goed figuur maken, zeg eens, geplaatst worden onder de vier eerstaankomenden, wat dàn nog? Van 't hoezeegeroep der menschen, 'n mooi persbericht, een enthousiast artikel in de sportbladen hield je de werf niet aan den gang en het getal der sportvrienden, dat zich de weelde permitteerde d'r een aparte motor-wedstrijd-schuit op na te houden, was in ons land zóó bescheiden, dat de moeite de kosten nimmer loonde. Hij had 't dan ook veel meer op den practischen kant begrepen; als de zaken ook op den langen duur goed wilden blijven gaan, moest men een toekomst zoeken in wèrkbootenhandel en de nijverheid tot klant krijgen, al zouden de Heeren, die dan de wedstrijden ambiëerden en in hun on-nationale gevoelens toch in Engeland ter markt gingen, als ze iets aparts wilden hebben, ook nòg zoo verongelijkt doen!

— De *Stormvogel* wòrdt iets heel aparts, wòrdt hèt snelste schip, dat er loopt, of mijn naam is geen Wolters," nam Jo het voor 't ontwerp van haar vader dadelijk op.

— „Bravo!" — klopte Van Kampen in de handen en of 't kwam, omdat hij vandaag weer op zoo duidelijk bewezen manier de superioriteit der benzine letterlijk aan

den lijve gevoeld had, toen hij, als slachtoffer der windstilte, in arren moede uit zijn grotesken boeier in het bliksemsnelle yacht overstappen moest, of 't een luim van bijzonder goed humeur was, òf dat, — misschien wel 't laatste vooràl en 't méést, — de dappere Jo Wolters, die er tot zijn stille genoegen nu weer heel anders uitzag dan vanmorgen zooals hij met zijn vrouw aan de koffietafel over haar gesproken had, het 'm gedaan had, hij kon er zich zelf geen rekenschap van geven, maar opeens vroeg hij aan Proschwitz hòèvéél man hij dan wel noodig had, als 't er om ging op een aparte helling met menschen, uitsluitend met den bouw van den waterracer te belasten voor de Olympiade nog klaar te zijn? Jo keek hem aan met groote en verbaasde oogen, terwijl Proschwitz, meer practisch, al rekende en telde.

— „Nou ?"

— „Even nog meneer, ik moet es nagaan hoeveel tijd we er voor hebben, want op zijn minst heb ik later twee maanden training noodig, vooral waar 't hier een geheel nieuw type geldt."

— „Ook dàt nog", weifelde Van Kampen.

— „Maar d'r staat tegenòver, dat er op 't oogenblik flinke krachten zonder werk loopen, prima kielleggers en prima monteurs, de twee categorieën, waar alles op aankomt", — haastte zich Proschwitz in 't midden te brengen, toen hij Jo Wolters' angstige blikken op zich gevestigd zag, — „welnu, laat ik es zeggen twaalf man"

— „Top, bouw jullie dan *De Stormvogel* maar voor mijn particuliere rekening."

Jo had meneer Van Kampen wel willen omhelzen. Maar ze dorst niet om den jongen kerel daar aan 't roer, in den handdruk echter, dien ze hem gaf, voelde hij haar blijde dankbaarheid en haar trotsch geluk: vaders wensch nu verwezenlijkt te zien, heur stralend gezicht verried bèter dan woorden het hadden kunnen doen, wàt er in haar omging.

— „En," — kwam 't er bij Proschwitz een beetje schuchter uit, omdat 't onverwachte van het aanbod hem een beetje onzeker maakte ten opzichte van Van Kampen's plannen, — „blijft het er dan ook bij, wat de

ouwe meneer Wolters mij altijd beloofd heeft: ik aan 't stuur?"

„Dat is zelfs mijn eerste conditie, antwoordde Van Kampen op sjovialen toon. Dat woord van mijn ouden vrind Wolters los ik bij die gelegenheid in!"

— „Dat is dan een van de gelukkigste dagen, die ik nog ooit beleefd heb," zei Proschwitz eenvoudig, hij tikte aan zijn pet, — „dank, daarvoor meneer, heel héél hartelijk, meneer Van Kampen!"

Van Kampen teekende de stukken, die zijn naam méde moesten dragen overeenkomstig de bepalingen, die hun Vennootschap regeerden, toen haastte hij zich met Proschwitz weer aan het stuur naar het Zuiderzeeeiland terug. Maar Jo kon 't niet langer onder zich houden, vertelde het eerst aan meneer Schreuder, dan aan de voormannen, deze in een ommezien aan de werkmeesters, die het weer op hun beurt den kameraden overgaven, tot 't overal door de lucht joeg en over heel de werf heen klonk, als een vreugdekreet. Er lag in het van mond tot mond gaan van het heuglijk nieuws een bezieling, een opwekking tot joelende vreugdschap, het was één, algemeen herhaalde blijroep: de *Stormvogel* wordt eerstdaags op stapel gezet!"

XI.

De commissie tot voorbereiding van de roei-, zeil- en motorbootwedstrijden en de waterfeesten, te houden ter gelegenheid van het gedenkwaardig feit, dat de groote Olympische Spelen voor de éérste maal in Nederlands' hoofdstad zouden plaats vinden, al sedert maanden geconstitueerd, hield Zondagmiddag een van haar laatste vergaderingen in het clubgebouw der Motor-Yachtclub aan het IJ.

Mr. van Kampen, die bij den vrij laat op den avond ondernomen terugtocht op den Markerfuifdag, — weinig rekening als hij er in zijn kleeding mee hield, dat 't zoo'n latertje worden zou, — een zware kou opgeloopen had en op raad van Dr. Wagemans al een dag of wat zijn kamer houden moest, had derhalve Proschwitz aangeschreven uit zijn naam de vergadering van de Yachtclub te willen bijwonen; al had deze er natuurlijk als niet werkend-lid geen stemrecht, zoo kon hij hem toch tenminste rapporteeren wat er alzoo belangrijks behandeld was en wellicht zou al de volledige lijst der inschrijvingen ter tafel gebracht worden, wat, zooals begrijpelijk is, den Stormvogelschen Raad-van-Beheer in hooge mate interesseerde.

In de groote koffiekamer van het clubgebouw heerschte een zeldzaam geanimeerde en opgewekte stemming, bijna alle leden en vele zeeofficieren van de bevriende Marine-Yachtclub, — allen in uniform, 't welk het luisterrijk aspect niet weinig verhoogde, — waren opgekomen, ook vele dames bewogen zich op de waranda's en in de linksche ontvangkamer, thans reeds met het

oog op de a.s. feesten hervormd tot een soort wintertuin, waarin een strijkje en een champagnetentje vis à vis, voor de vroolijkheid zorgden, om straks de mededingerslijst te hooren publiceeren. In de bestuurskamer, met haar geïmproviseerde bureautafels vol paparassen en modellen, waar de zitting van het comité met een half uurtje haar aanvang nemen zou, waren de officials nog druk met de inschrijvingen der laatste dagen in de weer. Zooveel was er al wel uitgelekt: de motorbootraces vóóral zouden zéér belangrijk worden, voor den zilveren eerebeker aan het wereldkampioenschap verbonden, — een geschenk van Z.K.H. den Prins, die hiermede voor de zooveelste maal bewees, welk een goed hart hij dien sport,dien hij persoonlijk in bijna al zijn takken beoefent, toedraagt, — waren de inschrijvingen speciaal die van internationaal karakter bijzonder meegevallen: vier prijswinners uit de Monacoregatta en een gelijk getal motoryachten die in de „Kielerwoche" een goed figuur gemaakt hadden, waren al ingeschreven en men had alle hoop, dat ook de voor deze gelegenheid gecombineerde Oxford-Cambridge-men met minstens twee benzine-schuiten de Zuiderzee bevaren zouden. Alles bij elkaar was er, tenminste zooals de zaken nu voorloopig op papier voor elkaar gebracht waren, alle kans, dat het Zuiderzee-wereldkampioenschap, zooals het met een beetje raillerie in de buitenlandsche, op ons kleine landje niet weinig naijverige, pers genoemd werd, een colossaal succes worden zou.

Op de naar den kant der Ruyterkade gelegen waranda stond Proschwitz in druk gesprek met een paar luitenants-ter-zee. Het ging over de pas door de STORMVOGEL ten dienste der Indische kustpatrouilleering geleverde Marinemotorsloepen, welke, alvorens door de regeering officieel aanvaard te worden, door een keuringscommissie, waarin voor het meerendeel Amsterdamsche Marine-officieren zitting hadden, proefgevaren werden en naar welker uitkomsten Proschwitz uiteraard zeer benieuwd was, omdat een eenigszins gewijzigde vorm van kielbouw, waartegen Proschwitz met klem gewaarschuwd had, van een der militaire ingenieurs van Oorlog uit den Haag afkomstig en ook door de officieren der praktijk

krachtig bestreden, voor 't eerst in de vaart getoetst geworden was.

— „'t Viel n i e t mee", — rapporteerde luitenant De Groot openhartig, — „ik had d'r me al niet veel van voorgesteld, maar 't leek naar niets, die verhoogde stabiliteit, die zoo hooggeroemde, naar het heette, „planken"-watervastheid. Ja, raakt-je-de koekoek, als ik een schuit met een absoluut platten bodem construeer, dat je d'r met zijn tienen in dansen kunt, voor die wat doet, maar dit door Koloniën, Marine en Oorlog aanbevolen tusschentype is een mislukking en je zult zien, dat jullie of een van je collega's de booten weer op de helling krijgt, meneer Proschwitz, om d'r een andere kiel aan te spijkeren".

— „In de eerste plaats zal dat Marine een hoop geld kosten", — beweerde deze, — „want 'k kan maar niet een kiel aan een boot timmeren als een mast in een boeier en ten tweede weet ik niet eens, of ik er wel mee begin, werkelijk góéd wordt zoo'n schuit ten eeuwigen dage niet meer en om het plaatje van den STORMVOGEL onder het stuur geschroefd te weten in een boot, waarbij je op je tien vingers na kunt tellen, dat het een caricatuur blijft, die dus, wáár het ding te zien komt, alles-behalve propaganda voor de werf is, nou daar zou ik met den Directeur nog wel es een hartig woordje over willen spreken; ik heb ze trouwens niet één keer, maar wel tien keer gewaarschuwd. Hoe wil me dan ook zoo'n Haagsche ingenieur aan Oorlog, die nog nooit in een boot gezeten heeft, zoo waar een nieuwe kiel uitvinden! Ja, 't is daar maar iets wat je bedenkt, de waterlijn en de kielplint van een schip, en nou U meneer Fiësca?", — was zijn laatste woord, nu tegen den vice-admiraal, die met pleizier was komen hooren naar de critiek van den vakman, een oordeel dat al, toen de boot op stapel gezet werd, door alle mannen van de praktijk uit zijn corps onderschreven was geworden.

— „Als die goed vol benzine zit, moet je de vlam d'r maar es insteken, dat's het eenige, waar-die voor deugt!" — glunderde de ouwe zeerob, — „meneer Proschwitz, mag ik je een glaasje sherry presenteeren? Ik ga liever met jou in een notendop naar Urk, dan met den

kapitein-ingenieur Baron van Hamstra in een mailboot naar Tolhuis, o zoo, proost jonge, op je werf en je baas, want, naar ik hoor," — zei hij nu meer in 't algemeen tot zijn officieren — ..moet dat jonge ding, die dochter van den ouden Wolters, aardig voor patroon in de wieg gelegd zijn".

Het is een zeldzame zeenymf. Trouwens haar moeder mag d'r ook wezen, naar ze zeggen, mevrouw Elly Wolters, tjonge, nou !

— „Wel luitenant De Groot, U maakt een manuaal van onvolprezen bevalligheid", deze sloeg met zijn vingers een duimklak, zoo charmant als-ie d r vond.

Proschwitz ontweek het gezelschap; van het oogenblik af, dat hij den naam van die vrouw maar hoorde, berstte ineens weer die verschrikkelijke herinnering aan dien onheilsnacht door zijn hersens, dien nacht, dien hij vergeten wilde, waarvan hij nooit meer gelooven wou, dat h ij het geweest was, die daar met boor en tang tusschen zijn tanden in het donker .....

Hij hoorde nog, hoe Fiësca hem uitlachte; den jongen officier, die 't maar van hooren zeggen had:

— „Jij bent goed op de hoogte, baas Jootje Wolters was toch geen dochter van mevrouw Wolters, die was toch immers zijn tweede vrouw! Bliksems mooie vrouw, dàt is zeker. Maar wat ik den laatsten tijd van mijn officieren over Jootje van DE STORMVOGEL gehoord heb, moet die meer fut in d'r pink en meer spirit in d'r bol hebben, dan zeven der mooiste geslac ten van de Van Langerhuysens bij mekaar"

Verderop werd Proschwitz aangeklampt door een clubje heeren, die verleden jaar voor gemeenschappelijke rekening een raceboot aangeschaft hadden, hem, — uitmuntend als het yacht voldeed, — allen zonder onderscheid persoonlijk kenden en genegen waren. Want als d'r na maandenlang gebruik eens een kleinigheid nagezien moest worden, werd er altijd naar DE STORMVOGEL getelefoneerd of de adjunct-zèlf niet komen kon.

En dan ging hij d'r ook meestal zèlf op uit, zijn beroemd geworden groote citybag in de hand.

Als hij bij de patiënt was, dan kwam, één, twee, drie, zijn blauwe kiel voor den dag, werd een fluweelen

broek aangeschoten en duurde het meestal niet lang, of hij had de diagnose gesteld.

Dikwijls nog vóór de eigenaar het zelf wist, was er dan al een barkas verschenen met een paar monteurs en de noodige wisselstukken en de patiënt direct aan de beterende hand. Zoo stonden ze allemaal op goejen voet met den ronden, levenslustigen onder-ingenieur van de werf. En als hij, de vuisten in de zakken van zijn jekker, zijn onafscheidelijke houten pijp in den mond, te midden van een groepje watersportlui stond, hun technische dingen uit te leggen, op zijn humoristisch-aanschouwelijke manier, dacht er geen mensch aan, of er ook eenig standsverschil bestond, en was hij, in weerwil eener totale afwezigheid van salonqualiteiten en teaallures, altijd de graaggeziene gast.

— „Hebt U, meneer Proschwitz, al van die fijne geschiedenis van Boogaards en Mathes gehoord, mooie recommandatie voor de HOEK VAN HOLLAND-WERF, hè?" klonk het hem eensklaps tegen.

— „Neen, geen steek, wat is er met ze aan de hand?" informeerde de toegesprokene.

Van twee, drie kanten tegelijk wou men 't hem uitleggen, maar hij pakte den secretaris sjoviaaltjes bij zijn schouder: — „vertel U 't me maar secretaris, U zal het naadje van de kous wel weten."

— „'t Naadje van de vuile sokken zeg maar gerust", maakte d'r een de weinig aesthetische opmerking.

— „Nou", — begon de secretaris dan, — „we hebben immers één nummer, waar de Prins den beker voor beschikbaar gesteld heeft, een allemachtig mooi ding, heelemaal gedreven zilver, zeker een stuk van 'n kleine duizend gulden. Hij is uitgeloofd voor dengeen, die nàást het wereldkampioenschap en dus den eersten prijs behaald te hebben, zèlf èn stuurman èn eigenaar is van het yacht, waarin de overwinning bevochten werd, èn dit gebouwd is in het land van dezelfde nationaliteit als de winner."

Proschwitz begreep niet direct precies: „Een vrij ingewikkelde geschiedenis" — meende-ie.

— „Neen, heelemaal niet, als je maar even dóórdenkt, het is gedaan, om den motoryachtbouw in de verschil-

lende landen aan te moedigen. Stel: jij wint het kampioenschap als stuurman in een boot, die je eigendom is, dan krijg jij den Prins-Hendrik-beker er bij, indien dat yacht ook in Holland gebouwd is. Een Duitscher krijgt den beker als hij in een yacht van Duitsche werf het kampioenschap haalt enzoovoort, maar een Engelschman zou hem volgens deze bepaling bijvoorbeeld niet krijgen, als hij de zege bevochten had in een schuit, waarvan de kiel op Hollandsch grondgebied gelegd is of omgekeerd."

— „Gesnapt", antwoordde Proschwitz.

— „Dan gaan we verder", — zette de secretaris zijn verhaal voort. „Nu hebben, moet je weten, Boogaards en Mathes natuurlijk ingeschreven, maar zich ook opgegeven voor den Bekerstrijd, ofschoon er geruchten loopen, dat hun race-yacht *De Hoek van Holland* niet op hun werf gebouwd is; het moet zelfs vrij bekend zijn, dat ze, wat motor-yachtbouw betreft, nog heelemaal niet aan den gang zijn, voorloopig nog enkel sleepbooten en stoomschepen voor de binnenvaart op de helling hebben. Maar welke werf het yacht dan wèl geleverd heeft, van welke nationaliteit het is, dat zijn we tot heden niet te weten kunnen komen, zooveel is echter zeker: zuiver is de zaak niet, dàt staat vast."

— „Zoo !" — zei alleen maar de toehoorder en voelde onwillekeurig naar zijn borstzak, de plaats, waar zijn portefeuille geborgen zat, — „dat is prachtig", ging hij voort, — „sportman: gentleman, zei-je vroeger altijd, maar d'r zijn spreekwoorden, die hun kracht kwijt raken net als een zuiger in een motor als-ie zes jaar oud is en versleten kleppen heeft."

— „Vandaar het woord: kleplooze," lachte de secretaris, die wel wist, dat dit het stokpaardje van alle Stormvogel-lui was, „nou maar ik ga naar binnen, de vergadering zal direct beginnen, en het zou me niets verwonderen, als we bij de rondvraag een interpellatie of zooiets krijgen in zake *De Hoek van Holland*. „Hij wou met-één verdwijnen, de gevierde en ook inderdaad voor zijn ambt geknipte watersport-pen, doch Proschwitz riep hem nog even terug, nam 'm vertrouwlijk onder den arm en liep een eindje mee op.

— „Je kan nooit weten: mòcht het geval zich voor

doen, dat het in het belang van onzen eerlijken watersport is en misschien ook wel goed voor onze nationale industrie d'r bij, te weten wààr en door wie de zoogenaamde *Hoek van Holland* gebouwd is, ik zeg je, mócht... mócht dat zoo zijn, steek dan maar even je blauwe pet om den hoek van de warandadeur, ik blijf hier toch wachten tot de lijst van de mededingers aangeslagen wordt. Dag meneer de secretaris."

— „Zeg het dan nou met-één maar, dat's veel eenvoudiger", — maande deze.

— „Ik niet, ik zeg juist, m ó c h t.... alleen, als het gaat om den goejen naam van één van die twee: eerlijke, faire sport, of 't belang van de Hollandsche werf, anders zeg ik niets, ik ben geen detective, dat snap je zóó toch, en nou tot ziens....."

Weer was de secretaris al bijna in de deur verdwenen, toen Proschwitz hem nogmaals riep, nu met het zacht geblazen clubfluitje.

— „Wees zoo goed, en neem me even mee naar binnen, tien seconden maar, dat ik aan den anderen kant de bestuurskamer weer uit kan, daar komt een dame aan, die ik liever niet tegen het lijf loop..." Ze gingen.

Mevrouw Elly Wolters was namelijk de waranda opgekomen, geheel in het geel, tot schoenen, ceintuur en parasol toe en had Proschwitz ontdekt, mimes gemaakt hem aan te klampen, als die meneer weg was.

Maar hij moest er niets van hebben. Om dien éénen nacht niet, dien vervloekten nacht, die nooit meer uit zijn geheugen weg te dwingen was, en als een filmplaat zich altijd opnieuw af te rollen begon, zoodra hij hààr zag, of den naam van Boogaards maar hoorde.

Beroerd geweten!, waar een mensch dàt toch voor had!

In de voortreffelijkste stemming, telkens door hand- en tafelgeklap onderbroken als er weer wat te juichen viel, was de vergadering ingezet, alles marcheerde naar wensch, de inschrijvingen waren boven verwachting ingekomen, de mededeeling van den door den Prins beschikbaar gestelden beker had een daverend bravosalut ontlokt, waarbij het strijkje van de waranda gehaald,

en gelijk daarmee de dames binnengekomen waren. Staande werd het Wilhelmus gezongen en daarna de Motoryachtmarsch. 't Had wel een kwartier geduurd, voor de voorzitter en alleen door aanhoudend hameren dames en strijkje weer de deur uit en de aandacht er weer in geklopt had.

Toen had luitenant De Groot het woord gevraagd.

De Groot was een makkelijk spreker, naar wien gaarne geluisterd werd, hij teemde en zeurde niet, maar zei de dingen in beheerscht-aangenamen vorm, precies zooals hij ze dacht en meende; hij had de gewoonte er altijd bij te gaan staan, wat, omdat hij zoo zelden het woord vroeg, slechts dàn, als hij werkelijk iets te zeggen had, nimmer het effect miste. En zoo klonk het dan ook nu van hem, achter de leuning van zijn stoel post gevat, in ferme kordate bewoording:

— „Meneer de Voorzitter!

Het spijt me méér dan ik U zeggen kan, dat ik te midden van dit feestgejoel, ons zoo uit volle borst geklonken Wilhelmus en de door ons altijd zoo op prijs gestelde aanwezigheid van het schoone geslacht, ineens als een bom te midden eener kermis, met een aller onaangenaamst bericht, of laat mij juister zeggen, met een aller fataalste vraag voor den dag komen moet".

Er was in de couloirs voor den aanvang der zitting zooveel te doen geweest, dat lang niet een ieder van „de quaestie" Boogaards—Mathes afwist en nu de geheele vergadering, onder doodsche stilte, dan ook letterlijk aan luitenants lippen hing.

— Ik zou met betrekking tot de inschrijvingen in klasse 3 B, waar het gaat om het Kampioenschap plus den Prinsenbeker, te winnen door den stuurman, die zèlf èn boot tot gelijke landsaard behoort, van dezelfde nationaliteit moet zijn dus, de vraag ter tafel willen brengen, of, bijaldien een van de beide heeren Boogaards en Mathes in hun *Hoek van Holland* de gelukkige prijswinner zouden wezen, zij óók overeenkomstig hun inschrijving in 3 B, aanspraak zouden willen doen gelden op den zilveren beker, met andere woorden, door de handteekening onder hun inschrijving de positieve verklaring afgelegd hebben. dat het motorvacht de *Hoek van Holland*

op hùn werf gebouwd, of in elk geval Hollandsch fabrikaat is?"

Rustig, kalm, woord voor woord beklemtoonende, had De Groot zijn vraag geformuleerd en keek nu beurtelings, de beide Directeuren der onderhavige werf en daarna den Voorzitter aan.

Deze antwoordde niet dadelijk. Een oogenblik gingen de hoofden aan de bestuurstafel bij elkaar.

Dàn klonk het uit des Voorzitters mond:

— „Overeenkomstig de gewoonte mijne Heeren, maak ik ter beantwoording van deze vraag, die in den vorm, waarin ze gesteld is, — want het onderteekende inschrijvingsbiljet voor klasse 3 B i s reeds ingeleverd, — het karakter draagt van een eere-vraag, van mijn recht gebruik, in deze quaestie den hamer over te dragen aan onzen Eere-Voorzitter, Vice-admiraal Fiësca, dien ik hiermede uitnoodig aan onze bestuurstafel plaats te nemen."

Het was wel meer gebeurd, dat de bedaagde, kalme toon van den eere-voorzitter, als het een enkele maal eens voorgekomen was, dat er om de eer niet alleen te water maar ook ter vergadering gestreden werd, Fiësca als bejaard man, gezien autoriteit en als eere-voorzitter een conflict voorkomen en de partijen verzoend had.

Fiësca nam zonder dralen den hamer en sprak zeer geärticuleerd:

— „Meneer Mathes, mag ik U, als onderteekenaar van het inschrijvingsbiljet, waarin U ook Uw *Hoek van Holland* wilt laten mededingen in de klasse 3 B, die tot conditie stelt, dat stuurman-eigenaar en nationaliteit van de boot gelijk dienen te zijn, vragen, of U deze inschrijving handhaaft, ons Uw woord verpandt, dat de *Hoek van Holland* op een Nederlandsche werf door Hollanders ontworpen en gebouwd is?"

Mathes zag bleek, maar zonder een spier te vertrekken, met volkomen beheerschte stem, kwam het er uit:

„Meneer de Voorzitter, ik handhaaf onze inschrijving en op de tweede vraag antwoord ik U met mijn woord van eer: ja!"

Men had een speld kunnen hooren vallen. Niemand

bewoog zich, alleen de notuleerende secretaris zat onrustig op zijn stoel te schuiven en hield onder de hand aanhoudend de deur, die naar de waranda leidde, in het oog.

Toen wendde de vice-admiraal zich tot Boogaards, die met een kop als vuur, gespannen aderen langs de slapen, onvast in heel zijn houding, nu plotseling aller oogen op hem gericht waren, verlegen, zichtbaar ontroerd werd.... te meer, toen hem, wat ook der vergadering niet ontging, door Mathes een teeken gegeven was.

— „En U, meneer Boogaards, U zult in dit geval de verkl ringen van Uw ssocié natuurlijk beamen en de inschrijving als gedaan willen beschouwd zien, onder aflegging van een gelijke verklaring wat de herkomst betreft?"

Boogaards zweeg. Ademloos zaten de ruim honderd-vijftig mannen, zichtelijk allen onder den indruk van het oogenblik, in een emotie als nooit beleefd.

— „Wat is Uw antwoord, meneer Boogaards?," — spoorde de voorzitter aan.

En weer knikte de vaalbleeke kop van Mathes naar Boogaards.

Toen sprak de ondervraagde met een als in stukken gebroken geluid, 'n heesche stem, die af en toe beefde, doorstokte zelfs van emotie, maar zich toch overeind hield door vasten wil, wars van allen schijn van onoprechtheid:

— „Nee, meneer de voorzitter, die inschrijving blijft n i e t gehandhaafd. U zult ook noch mijn handteekening op het aanmeldingsformulier vinden, noch mijn schrift wat betreft die klasse 3 B, ik heb het biljet ingevuld, maar die letters van 3 B zijn niet van mij, de *Hoek van Holland* is niet op onze werf gebouwd, ze is bij een Engelschman op stapel gezet. Mijn associé moet de de voorschriften niet voldoende begrepen hebben; dit is de eenige opheldering, die ik voor zijn gedrag weet.

De secretaris was ongemerkt weggeslopen en even ongemerkt teruggekomen.

Mathes, in een zelfbeheersching, die niemand hem evenaarden zou, lachte slechts zijn smallen, ironischen glimlach, ofschoon het oog der gansche zitting in

alles behalve welwillende uitdrukking op hem gericht was.

— „Integendeel", — nam hij luchthartig het woord, — „ik denk en houdt het er voor, dat juist meneer Boogaards zich vergist en ik herhaal de *Hoek van Holland* is op onze werf....."

— „Meneer de voorzitter", — met een ruk was de secretaris opgestaan, in zijn vingers een onopgeplakt kiekje, — „mijne heeren, wat ik U hier toon is de foto van de *Hoek van Holland*, genomen door een Hollander op de werf van de Builders Association te Glasgow, toen de boot daar op de helling lag, het draagt aan de keerzijde den datum der opname en de handteekening van een der beide Engelsche ingenieurs, tevens directeur der werf, de andere is in eigen persoon op de kiek zichtbaar. De secretaris gaf de foto rond.

Vice-admiraal Fiësca voegde er niets aan toe. Er heerschte weer de absolute stilte van daar even.

Het bléef geluideloos in de zaal. Men keek eerst Mathes aan, dàn den voorzitter, het werd benauwend, het duurde zoo al een paar minuten; als gehouwen in steen zat Fiësca in zijn stoel, onafgewend den blik op Mathes gericht, die, brutaal genoeg, terug oogde, zonder dat zijn leden knipten.

De atmosfeer bleef nog altijd onbewogen.

Dàn klonk het enkel, heel laag gestemd van toon, uit Fiësca's mond: „Meneer Mathes, ik wàcht...."

En toen dàt nog niet hielp herhaalde hij, met nadruk, terwijl zijn marciale kop vuurrood aderde, zijn oogen van ingehouden woede uitpuilden uit hun kassen:

— „Meneer Mathes ik wàcht", — en den arm dreigend geheven, de hand den hamer omkneld, wees deze eensklaps met een kort gebiedend gebaar naar de deur.

Toen, terwijl er een verwoed gefluit opging, dat echter aanstonds met een donderend „stilte meneeren!" van den voorzitter gesmoord was geworden, stond Mathes op en waggelde slap ter been en thans toch als neergesmakt onder deze ontzettende openbare krenking naar de deur.

„Hiermee sluit ik," — klopte Fiësca, — „deze vergade-

ring, mijne heeren, met het dringende, zéér dringende verzoek mijnerzijds, dat over deze zaak binnen onze muren nooit meer gesproken en de naam Mathes, in mijn bijzijn tenminste, nimmer meer genoemd moge worden!" Hij stond op ging voor het oog der heele vergadering op Boogaards toe en drukte dien hartelijk en lang de hand.....

Een paar minuten later reden Mathes en Elly Van Langerhuysen in hun auto, in vliegend tempo, weg!

Buiten op de waranda had men niet veel van de rumoerige scène, die zich binnen in de vergadering afgespeeld had, bemerkt, d'r was wel af en toe wat woelige luidruchtigheid waar te nemen geweest, maar dit werd toegeschreven aan de geanimeerde stemming: naklanken van het fideele intermezzo met de muziek en der dames aanwezigheid van straks. Alleen dat de zitting zoo vroeg afgeloopen was viel enkelen op. Doch waar er, op dringend verzoek van den vice-admiraal nergens meer over gesproken werd, omdat deze er voor gewaarschuwd had, geen verdere ruchtbaarheid aan de zaak te geven, teneinde de eer van club en watersport hoog te houden en vooral op te passen, dat niets naar de pers uitlekte, mengden de zoo onverwacht vroeg scheidende meetinggangers zich vrijwel zonder dat het opviel, onder het publiek.

In een uithoek hadden zich Fiësca met den secretaris en kapitein de Groot aan een tafeltje neergelaten, later voegde zich Boogaards bij hen, terwijl Proschwitz, die juist van plan scheen op te stappen, persoonlijk door den vice-admiraal uitgenoodigd werd mee aan te komen zitten.

Zijn gewoonte getrouw, tikte daarop de eerevoorzitter van-daar-even, met een gulden tegen een leegen koffiekop om den kelner te roepen, en liet dezen met zijn gebruikelijk: „vraag es wat de heeren drinken zullen", rond gaan. Hij zelf nam, toen het presenteerblad voor hem neergezet werd, een glaasje oranje d'r af en dronk het staande in één teug op. Toen excuseerde hij zich: d'r lag thuis nog dringend werk voor hem te wachten, had men hem getelefoneerd en vertrok.

Men zag hem een taxi aanroepen, die een oogenblik

later stadwaarts snorde. In waarheid zocht de vice-admiraal een paar luitenants op, waarvan hij wist, dat ze gewoon waren Zondagsmiddags in American te biljarten en verzocht hen dien avond elk een krant voor hun rekening te willen nemen: als straks tegen achten het Zondagavondwerk aan de dagbladen hervat werd, moest ieder van hen één van de redacties gaan spreken, om, mocht er toch iets van dit onverkwikkelijk incident uitgelekt zijn, namens Fiësca het verzoek over te brengen er geen melding van te maken. De eer van sport en club ging hem te zeer ter harte; de buitenwacht hoefde het niet te weten, dat er zich zoo'n eerlooze te midden van hen opgehouden had, het zou den sport in het algemeen geen goed doen; het esprit de corps niet alleen in 't leger, óók in zijn club hoog houden, was zijn parool.

Toen Fiësca weg was, lichtte, op een vraag van den secretaris, hoe Proschwitz juist op het geschikte oogenblik aan de hem ter hand gestelde kiek van de *Hoek van Holland* op de Engelsche helling gekomen was, deze de zaak nader toe en hij deed het verhaal van zijn reis en het doel, in gezelschap van juffrouw Wolters naar Glasgow ondernomen. Een booze kwelgeest in hem liet hem zwijgen over hun medepassagiers, het echtpaar Van Kampen en hij constateerde met blijde innerlijke voldoening, hoe het Boogaards aan te zien was, dat het verslag van dezen tocht der beide Stormvogels naar den anderen kant van de Noordzee, hem, minst genomen, hinderde. Een jaloezie leefde er nu eenmaal in zijn ziel, waartegen hij machteloos was, hij voelde meer en meer, feller en feller, dat zij tegenstanders waren, Boogaards en hij, niet alleen in den stuurstoel, maar ook waar het die jonge vrouw gold, wie zij beide een plaats in hun hart hadden ingeruimd.

Hij vertelde van hun ontvangst op de Glasgowsche werf. Hoe ze door een der directeur-ingenieurs waren rondgeleid, waarbij deze hen als merkwaardigheid ook een raceboot getoond had, die zij van de Hollandsche HOEK VAN HOLLAND in opdracht gekregen hadden; de jonge directeur, meneer Mathes,

was ze zelf komen bestellen, en een paar dagen te Glasgow gebleven in gezelschap van een lange, knappe, opvallend hel-blonde dame, met wie hij zich altijd in 't Duitsch onderhouden had. Men had er den indruk gekregen, dat ze niet getrouwd waren, wat ook zijn bevestiging gevonden had in de informatie, welke de Engelsche Association naar de Hollandsche firma, — omdat het de eerste order gold, — ingewonnen had, en waarin de beide directeuren als ongehuwde personen van betrekkelijk jeugdigen leeftijd, gequalificeerd waren.

— „Misschien een zekere Tecla von Heimburg, die dame, die in gezelschap van Mathes was?," — had Boogaards intuïtief gevraagd.

Doch Proschwitz was den naam niet te weten gekomen, 't had hem destijds weinig geïnteresseerd.... Alleen het feit van die bestelde raceboot had zijn opmerkzaamheid getrokken.

Een half uur later ging men uiteen. Het was Boogaards opgevallen, hoe even van te voren de auto van Mathes weer voorgereden kwam en zich bij de pontonbrug, welke naar het clubgebouw leidde, opgesteld had. Er zat een dame in, en hoe ze zich ook in de kussens achterover gebogen hield, had hij haar toch terstond herkend, voornamelijk aan het overdadig vele geel in haar toilet: Elly Wolters-Van Langerhuysen.

Dáárom liet Boogaards de anderen éérst vertrekken; trouwens het meerendeel der gasten maakte reeds aanstalten op te breken.

Zich houdende, alsof hij Elly's aanwezigheid niet bespeurd had, wilde hij langs de auto heen zijn weg naar de stad nemen, maar ze riep hem uit het portier aan.

— „Je gaat toch mee dineeren straks?"

— „Heeft Mathes je dan niets verteld".

— „Jawel, maar zaken hooren op kantoor thuis en niet onder ons vrouwen?"

— „Onder òns vrouwen, wie zijn die wij?"

— „Mevrouw Tecla von Heimburg is er óók", ze wachten in *Trianon*, jullie had toch afgesproken samen te gaan eten, nu kom ik je halen".

— „Wij met zijn vieren eten?"

— „Ja!"

— „Ik dènk er niet aan!"

— „Erg beleefd!"

— „Onbeleefd, goed, maar je zult met me eens zijn, hoop ik, dat ik toch onmogelijk samen met d i e n kerel mijn voeten onder één tafel steken kan".

— „En wat moet ik dan tegen mevrouw Von Heimburg zeggen?"

— „Wat je wilt, mij om het even".

— „Is dat je laatste woord?"

— „Onherroepelijk!"

— „*Trianon*", riep ze tegen haar chauffeur.

Boogaards lichtte den hoed.

Maar Elly groette niet terug.

De wagen reed langs hem heen: verwonderd keek de bestuurder hem van terzijde aan.

Daarop stapte Boogaards den viaduct onderdoor. Hij gevoelde geen lust met anderen te zijn na dezen beroerden middag, ze zouden allicht een clubje vormen om ergens samen te dineeren, maar hij dacht d'r juist over na, wáár hij wel veilig alleen terecht kon! Den Voorburgwal afloopende, hield hij bij het Postkantoor halt, ging Die Port van Cleve in, naar de bovenzaal, dáár zouden de lui wel niet komen.

Hij bestelde een flesch Chateau Lafitte en dronk er een paar glazen achter elkaar van leeg. Hield zijn glas tegen het licht nòg eens, en liet welgevallig den rooden nectar langs zijn tong glijden.

Waarachtig dat kikkerde je nog es op, na al die lammigheid van 's middags.

't Stond bij hem vast, 't was tot onherroepelijk besluit gerijpt, mòrgen aan den dag zou hij met Mathes praten, òf d i e nam op staanden voet zijn ontslag, òf h ij zette geen voet meer aan den Hoek, één van tweeën!

Zijn geld zat er in, dat was nu eenmaal niet anders, 't zou in 't ergste geval geheel of gedeeltelijk verloren zijn, maar zijn naam van eerlijk en fatsoenlijk man kon die ploert met al zijn gewikstheid hem niet ontstelen, dáár was hij in allen gevalle zèlf bij!

— „De wijn is goed niet waar, meneer, kwam de chef even hooren, vindt U de temperatuur naar zin?"

— „Schitterend!"

Een borrel dronk hij haast nooit, maar een goed glas rooden wijn was hem een dubbel geäpprecieerde délicatesse.

Toen hij de Poort verliet, besluiteloos, hoe en waar verder den avond stuk te slaan, in gedachten verzonken, onwillekeurig den Voorburgwal weer afliep in de richting van de haven, overlegde hij, of er geen mogelijkheid bestaan zou Jo Wolters bericht te doen toekomen, dat hij aan het schandaal, 't welk haar uit den mond van Proschwitz natuurlijk al lang bekend geworden was, part noch deel had. Want nu pas kwam hij tot de zelfbekentenis, dat die zucht van alleen te wezen, het verlangen niet door anderer gesprek in zijn gedachten afgeleid te worden, toch wel voornamelijk zijn reden gevonden had in het feit, dat het hem telkens weer, met hoe langer hoe meer beangstende gejaagdheid door 't hoofd gegaan was, of dat meisje, dat toch eens, wist hij zèker, was het nòg zoo lang geleden, vóór die brouilleerende scène, tijdens zijn laatste toch zoo goed bedoelde bezoek, een goede meening en een hoogen dunk van zijn fatsoensbegrippen gehad hebben moest, wetende hoe hij bij heur vader aangeschreven stond, thans van hem denken zou? Het hinderde hem meer, dan hij zelf begreep en hij zocht naar de drijfveer en de motieven er van, of zij wellicht zijn onschuld aan deze malversatie slechts ten deele, of, wie weet, misschien in het geheel niet geloofde; de idee pijnigde hem, dat hij haar niet met eigen woorden in de oprechtheid van zijn eigen onschuld-bewuste verdediging het bewijs leveren kon, dat alles, àlles, niet alleen buiten hem om, maar tegen zijn wil gebeurd was en hij zich nimmer geleend zou hebben tot een dergelijke minderwaardige manier van doen, laat staan zijn woord verpanden tot dekking van logen en bedrog.

Hij wikte, of het véél opzien baren zou en of hij er wellicht zijn houding niet nog meer in vreemde belichting door bracht, als hij haar oog in oog, een oordeel over den loop, dien deze quaestie genomen had en de scheeve positie, waarin zijn associe hem in het oog der wereld er mee bracht, vroeg en daarna zijn houding bloot lei en toelichtte.

Hij kon gemakkelijk de ontmoeting, die hij vanmiddag met Proschwitz had, als voorwendsel van zijn komst noemen, vroeger, vóór dien ongeluksmiddag, was hun verhouding immers altijd van dien aard geweest, dat zelfs een avondbezoek geen voortijdsche aankondiging behoefde. Een tram reed hem achterop, maar zijn besluit stond nog niet vast en hij liet den wagen daarom passeeren; maar sterker en sterker drong het in hem omhoog, dat een mondeling onderhoud met Jo niets bederven en misschien alles goedmaken kon.

Waarom dan toch?, vroeg hij zich zelf af. Hoe kwam het, dat hij juist aan háár oordeel zoo groote waarde hechtte, waarom folterde hem aanhoudend de gedachte in zoo onrustbarenden angst, hoe zij, hoe deze vrouw over hem dacht?

Hij was bij de Martelaarsgracht gekomen, langzaam als hij zijn stappen vertraagde om kalmer te kunnen denken en meer tijd te winnen voor een besluit. Toen er weer een tram achter hem aan klingelde en hij bij den hoek de halte zag, decideerde hij ineens, stapte op het voorbalcon en gevoelde tegelijkertijd een bevredigende ingenomenheid dat hij zich zelf overwonnen had. 't Leek hem, of een stem in zijn binnenste zei, dat hij goed er aan deed en het altijd verstandig was naar een eerste opwelling te luisteren. Die wàs hem 's middags direct gekomen: haar, Jo, alles vertellen. Zoo liep hij weinige minuten later, den kraag op, blij aan zijn ingeving gevolg te geven, de lichtende stad achter zich, tegen den wind, dien de veerboot ving, in, toch wel met nog wat beklemdheid om 't hart het hem zoo welbekende complex der werfgebouwen aan den overkant tegemoet.

De meid, die hem open deed, herkende hem direct.

Nee, de juffrouw was niet thuis, vanmiddag al vroeg naar de familie Van Kampen gegaan, omdat meneer reeds sedert eenige dagen niet wel was; zij zou er blijven eten. 't Kon best zijn, dat de juffrouw spoedig weerom kwam, maar ook even goed gebeuren, dat 't nog een poosje duurde, ze wist er niets van: een motorboot was er niet besteld. En terloops vertelde het meisje

nog, dat meneer Proschwitz er al tweemaal geweest was, 't speet hem óók zoo de juffrouw niet aan te treffen, dringend als hij gezegd had, haar, naar aanleiding der vergadering van de Motor-yachtclub, te moeten spreken.

Teleurgesteld slenterde Boogaards het eenzame pad naar het Tolhuis op, over de voormalige tentoonstellingsterreinen terug. Het was een omweg, maar hij had immers àl den tijd. Zóó laat kon hij toch niet meer aan komen zetten. Hij dacht er nu over, haar te schrijven, want morgen, dàt ging vóór, moest hij eerst de zaak met Mathes in 't reine brengen.

Aan den steiger staande, de veerpont wachtende, viel het hem ineens op, hoe achter twee bovenramen van het huis van Wolters, die zooeven nog, wist hij zeker, alle ònverlicht geweest waren, 'n lamp aanging.

Zou Jo inmiddels thuis gekomen zijn en den directen weg, die langs het water voerde, genomen hebben ?

Als hij 't nòg eens probeerde ? En de daad bij het woord voegende, ging hij andermaal de werf tegemoet.

Op een twintig pas afstands hoorde hij het grint in den voortuin kraken, in den stillen avond onderscheidde je elk geluid, daarna vernam hij het piepen der scharnieren van het tuinhék, dat open ging en terwijl hij zèlf, in den schaduw van een boom staande, onbemerkt bleef, zag hij duidelijk een vrouwenfiguur, ontraadde die aan haar manier van gaan en heur houding terstond. Jo Wolters ging den weg op, dien hij straks geloopen had, naar de arbeiderswoningen, waar een groot deel der werklui van de werf woonde. Het kwam bij hem op haar te volgen, maar hij verwierp de gedachte aanstonds, een vrouw bij avond na te loopen, zonder dat ze het wist, daar lag iets spionneerends in en hij was hier juist gekomen met eerlijke. oprechte bedoelingen, waarmee toch een gluiperig bespieden, zooals hij thans beoogde, niet strookte. Doch de begeerte haar te zien, het verlangen bij haar te zijn, om zich te kunnen rechtvaardigen jegens een blaam, die in haar oog wel op hem moest blijven rusten, bracht hem er toe alle bedenkingen op zij te zetten. En zoo begeleidde hij haar op een afstand, ongezien en onbemerkt, liep in

den schaduw der boomen haast gelijk met haar op. Ze sloeg het pad in langs de huizenrij en hij observeerde, onder het schijnsel van een lantaarn, toen ze deze passeerde, hoe een paar mannen, die aan de deur stonden, hun pet afnamen.

Bij een woning, wat grooter en hooger dan de omringende, hield ze halt en belde. Haar werd niet dadelijk opengedaan, weshalve zij nóg eens trok. In de stilte van den avond hoorde hij den harden klank naar buiten slaan. Toen ging de deur open, en school haar gestalte er achter weg. De deur viel dicht.

Een gemeen wantrouwen schoot eensklaps door zijn hoofd, een beschuldiging, die hij op hetzelfde oogenblik met àl de hersenkracht, waarover hij beschikte, verjoeg.

Maar een geheimzinnige mystieke macht drong hem voort, om te weten, wàt voor huis het zijn kon en bij wie zij, zoo laat in den avond, onder de beschutting van het duister, op bezoek ging. Hij vervolgde zijn weg, kwam óók langs de mannen, die haar gegroet hadden, doch hem aan- en nakeken, achterdochtig om zijn verdachte telkens met stilstaan onderbroken manier van loopen.

Nu was hij er en keek naar boven, liep door onder den dwang van die kijkende menschen achter hem, maar keerde toch op zijn schreden terug en bleef wéér staan voor het huis, zocht naar den naam en las op een klein koperen bordje, onregelmatig van lettertype, den naam: Proschwitz !

En opeens schoot het hem te binnen, wat Elly gezegd had op den avond van haar dineetje in Den Haag, dat twistgesprek tusschen hen, 't geen eigenlijk tot hun brouille had geleid: die kerel met zijn stekende oogen, — had Elly gezegd — en jij gelooft aan platonische vriendschap tusschen die twee, en toen had ze tegen hem zoo intimideerend gelachen, hij zag haar nòg voor zich, terwijl ze zoo stookte en hoe Jo volgens haar gedecideerd onder de stille waters te rekenen was.....

Zou het waar zijn, doorzag Elly als vrouw haar stiefdochter beter dan hij, als man? En die Proschwitz, wàs dat er één van die kracht?

Hij nam zich voor te blijven wachten, hij wilde zekerheid erlangen voor zoover hij die krijgen kòn. En in dat half uur, dat hij op en neer stappend, hier verslenterde, klaarde de sentimenteele stemming, waarin hij nu straks verkeerd had, heel en al op; hij was weer 'es een beetje onder den indruk van het oogenblik. Als er ingrijpende, ernstige dingen gebeurden, werd het hem tè veel, zoo eng om het hart, voelde hij zich dadelijk zoo hulpeloos en verlaten, dàt was het en hij nam zich voor er zich beter en meer tegen in te zetten: de wereld draaide en hij met die wereld mee, of je alles zwaar nam of licht. Wat ging 't hem per slot van rekening aan of Mathes zijn woord gebroken had, ja dan neen, of ze zijn associé met den nek aan wilden zien, wat deerde dat zijn persoon, en als Jo gelooven wilde, dat hij er bij annex was, dan moest ze doen wat ze niet laten kon; strikt genomen, leek hij wel gek om hier in het donker op post te staan, om te weten te komen, of Jo al dan niet wat uitstaande had met dien kerel. Moest ze er hem soms permissie om vragen en kon 't hem wat schelen, per slot van rekening? Was het niet eigenlijk kwajongenswerk, wat hij hier deed, staan wachten op een meisje, dat wie weet, niets om hem gaf was die heele geschiedenis van vanavond, deze comedie in donker, niet een beetje ziekelijk ? Bleef hij dan altijd en eeuwig een kind!

Die gedachten bekampten in zijn brein zijn weeke stemming van een uur geleden, vechtend er tègen met al de kracht van de redeneering der cynische logica. Maar ze vermochten niet zijn andere gevoelens op de vlucht te slaan. Altijd kwamen hem weer nieuwe strijdmachten in den vorm van oude herinneringen door 't hoofd. Nu zag hij Wolters op dien avond, dat hij Elly thuis gebracht had van de Fledermausrepetitie van de Fiësca's vandaan, en nog stond het hem voor, hoe 'n indruk het toen op hem gemaakt had, dat verschil tusschen Elly en Jo. In het vuur brachten ze, die betere gedachtenschaar van hem, den dag der begrafenis, toen ze op Westerveld samen geloopen hadden, Jo en hij, en hij haar had trachten te troosten en zij wel van hem getroost had willen zijn, haar beeld steeg strakker van

impressie, stralender en meer en meer belicht voor hem op en de veldslag in zijn hersenen eindigde met de overwinning der verdedigers, die de aanvallers, met hun schandelijke wapens van verdenking en wantrouwen op de vlucht joegen.

Het werd hem rustiger te moede, het tempo, waarmede zijn gedachten voortgehold waren, werd zwakker en in een nuchtere kritiek woog hij de woorden, die Elly gesproken had op den Haagschen avond, wat ze wel anders hadden kùnnen zijn dan j a l o e z i e? Hij vroeg zich zelf af, of die vrouw, had ze geweten, waren het niet enkel vermoedens, vuige laster bij haar geweest, er zich, zooals hij haar kende, mee vergenoegd hebben zou in zoo v a g e termen te spreken, van een vrouw, in wie zij een mededingster, een rivale zag?

Toen opeens ging de deur, waar Proschwitz woonde, open, hij zag, hoe deze haar uitliet, hij was blootshoofds, zij gaf hem de hand, die hij een oogenblik vasthield. Dan ging zij haars weegs.

Dat was juist gebeurd, toen hij in zijn heen en weer gebeen het huis weer naderde en het doorflitste hem: wàt te doen. Omkeeren? Of haar tegemoet loopen! Het eerste wou hij niet, het had natuurlijk den schijn gegeven, alsof hij iets in 't schild voerde en 't zou haar, die niet vermoedde, dat hij het was, noodeloos verschrikken. Maar hij voelde ineens niets meer van de overredingskracht zijner motieven, die hem een bezoek bij haar zoo gemakkelijk en zoo logisch hadden voorgesteld, noch begreep, de eigenlijke drijfveer van zijn avondlijken tocht. En hij ontweek haar.

Mèt voelde hij het berouw door heel zijn wezen, dat hij d'r had laten gaan. Maar 't was gebeurd, hij kwam uit zijn schuilplaats te voorschijn, bleef staan en keek nog een wijle de figuur na, wier silhouet langzamerhand opgezogen werd in het kille donker van 't maanlooze nachtezwart, sloeg toen, ontevreden met zich zelf, boos om zijn lamlendige zwakheid, zijn onbeslist weifelen op het kritieke moment, zijn kinderachtige besluiteloosheid, voor de zooveelste maal den weg in, die op Tolhuis uitkwam. De mannen stonden er niet meer, gelukkig

en bij Proschwitz waren de lichten al uit. Hetzelfde constateerde hij in het huis van Wolters, toen het stoomveer hem over het water heen naar stad terugbracht.

Hij tramde naar de Munt. 't Dee hem goed; zoo vriendelijk als de portier van l'Europe hem gedag zei en nog meer, dat zijn vroegere kamer, die hij zoo lang bewoond had, vrij was.

— „'k Heb d'r maar vrij gehouden, ofschoon 't nog al bezet is vandaag."

— „Hoezoo, wist je dan, dat ik kwam", klonk Boogaards' verwonderde vraag.

— „Er is al van vanmiddag af een stads-telegram voor U."

Boven onder het licht scheurde Dolf het open. Het was van Mathes en luidde:

Ga morgenochtend Hoek, vertrek 's avonds naar Glasgow, zal zien zaak te redresseeren. Verwonder je niet als je eenige dagen niets van me hoort, zal je naam rehabiliteren, reken daar op.

Met de telkens, deels onwillekeurig, deels willens, herhaalde gedachte, dat 't nu toch achteraf dubbel jammer bleek, dat hij Jo had laten passeeren, vanavond, dommert als hij was, probeerde hij zich in slaap te dwingen. Maar 't ging niet, hij wierp zich om en om, de Munttoren sloeg al vier, alle volle en halve uren had hij den torenklok gevolgd en nòg kon hij den sluimer niet vatten; overwoog, dat hij Maandag naar den Hoek gaan zou, liever Dinsdag, dan was Mathes weg. Als-ie in Glasgow maar geen nieuwe streken uithaalde....

XII.

Den volgenden avond, Maandags, het liep al naar twaalven, werd er bij de Van Langerhuysens getelefoneerd.

— „Och Elly luister jij es even. wie zou dáár nog wezen?" vroeg de oude heer aan zijn dochter, verdiept in het avondblad.

— „Van Langerhuysen, met wie?"

— „....."

— „Ja, wacht U even, ik zal Pa roepen, een oogenblikje..... Meneer Mathes is aan de telefoon, hij wou U noodzakelijk even gehad hebben." Van Langerhuysen kwam, hoorde.

— „Ja, Mathes, wat is er?"

— „....."

— „Neen nog niet, wij gaan nooit voor half één naar boven, maar waarover is het, kun je het zóó niet af ?"

— „....."

— „Nou goed dan, zaken? Dan zal ik het licht vast op mijn kamer laten aansteken".

— „....."

— „Beroerd geval zeg je, nou dat zal nog al los loopen, adieu".

„Wat zou die hebben?" ging-ie zitten en keek zijn krant weer in, nu echter mechanisch, zonder te lezen.

— „Hoe bedoelde ie dat: beroerd geval?"

„Ja, daar zit ik juist ook over te prakkiseeren, d'r kan niks wezen zou ik zeggen, want ik ben nà hem van kantoor gegaan, enfin, nous verrons".

— „Ik blijf maar niet op, als 't u goed is, U gaat toch naar Uw kamer, en het is nog al laat geworden de laatste dagen".

Ga je gang kind, maar zet nog een paar fleschjes soda in het ijs, Mathes houdt nog al es van een whisky. Zet ze maar met een flesch d'r bij op mijn kamer als je wilt".

— „*Canadian* of *Black and White*, wat wil U".

— „Kan me niet schelen, wat heb-je open?"

— „Ja, 't blijft mij gelijk, ik moet van allebei een nieuwe flesch aanbreken. Zal ik ze maar beide klaarzetten, dan kan hij nemen wat-ie blieft" — en ze belde de meid al en liet klaar zetten.

— „Denk er aan, dat je wat ijs door den molen laat gaan Marie en in het kristallen bakje doet, vooral klein", riep ze het meisje na.

— „Ja zeker mevrouw, wel te rusten meneer, wel te rusten, mevrouw, anders hebt-U zeker niets meer?"

— „Nacht Marie", zei Elly.

— „Nacht! maar in het vervolg moet je éérst vragen of d'r nog wat is en dàn wel te rusten wenschen", merkte Van Langerhuysen gemelijk op.

De meid ging.

— „Storm op?" Ze kuste haar vader en begaf zich naar heur kamer. Tien minuten later hield een Urbaine voor het huis stil en werd er gebeld.

De meid, die èn om de hatelijke opmerking èn, wel begrijpende, dat er nog iemand verwacht werd, opgebleven was ging open doen!

— „Meneer Mathes, meneer," kwam ze zeggen.

— „Laat maar op mijn kamer, ik kom." En de gang ingaande, complimenteerde de eene Residentiebankdirecteur den ander.

Maar die ander zei niet veel, haalde een groote enveloppe uit den binnenzak van zijn jas en nam die onder den arm, terwijl hij steeds zwijgend zijn collega volgde.

— „Nou steek af!" nog voor Mathes zich in een van de gemakkelijke clubstoelen neergelaten had, klonk de nieuwsgierige vraag.

— „We zijn hier toch absoluut safe?" vroeg Mathes en keek met opgetrokken wenkbrauwen naar de gangdeur en de portebrisée.

— „Daar in de wachtkamer is niemand en in de gang ook niet, mijn dochter is al naar boven en de meid op punt van naar bed gaan."

— „Voor alle securiteit...." en Mathes keek toch door de dubbele deur de leege holle duistere kamer in en opende die naar de gang, ging toen gerustgesteld zitten.

— „Dat schijnt ernst...." kon zich Van Langerhuysen niet weerhouden.

— „Bittere, galbittere ernst, vriend en collega, het is een verduiveld gemeene geschiedenis."

Van Langerhuysen keek zijn confrère met verwonderde open oogen aan; die omhaal ter inleiding beteekende niets goeds, zakelijk als Mathes anders altijd was

— „In vijf woorden dan: mijn zoon is d'r van door!"

Hij kon het niet helpen, maar Van Langerhuysen schoot in een lach, maakte Mathes zich dáár ongerust over, dat-ie 'm op den laten avond nog lastig viel. En al tamelijk gerustgesteld weer, vroeg-ie eigenlijk puur voor den vorm:

— „En met wie ?"

— „Met wie? Met Tecla von Heimburg, maar dat is minder natuurlijk, d'r is echter nog iets mee op reis gegaan !"

Vragend, maar nog altijd in een lach, bleef de heer des huizes in afwachting: „wat nog meer dan ?"

— „Ze hebben de kas van de HOEK VAN HOLLAND mee !"

— „Wel allemachtig !" — viel Van Langerhuysen uit, ineens verschietend en meteen stond-ie recht overeind, de handen in zijn zakken, vlak voor zijn ambtgenoot, — „de kas van de HOEK VAN HOLLAND, wàt zeg je daar, en d'r is verleden week pas storting van aandeelhouders geweest."

— „Ja als d'r niks in kas was, had-ie het allicht niet gedaan!"

— „En wat nou?"

— „Ja nèt, wat nóú?"

— „Waar is-d-ie heen?"

— „Wou je de politie soms telefoneeren?"

— „Nee, natuurlijk niet, maar mij kun je dat toch wel zeggen".

— „Als ik dat n i e t van plan was, zat ik nou toch niet bij je, wèl?" De beide compagnons schoven hun zetels wat dichter bij elkaar, waarna Mathes de groote gele enveloppe, die hij naast zich op den grond gelegd had, opnam en opende: „hier lees zelf maar!"

En Van Langerhuysen las den afscheidsbrief van Mathes Jr. aan Mathes Sr., terwijl deze met een „ik zal maar zoo vrij wezen, zich onder de hand een whisky bereidde".

— „Neem me niet kwalijk," excuseerde Van Langerhuysen, „maar je bent hier thuis", — en hij las:

Beste Papa,

U zult wel verwonderd gekeken hebben uit deze aangeteekende zwaarlijvige privé-enveloppe een brief van mij te halen en misschien nog meer, toen U merkte, dat er twee honderd biljetten van duizend gulden uit te voorschijn kwamen.....

Van Langerhuysen keek over zijn lorgnet heen zijn associé schuin aan. „Dat begin bevalt me. Geeft-ie het geld nou al terug?".

— „Lees maar door":

.....Ik zal geen lang verhaal doen en geen excuus vragen, U is te veel man van zaken om onder omstandigheden als ik thans schrijf van mij romanlectuur te verwachten. U hebt natuurlijk gehoord van Elly Langerhuysen wat er gister te Amsterdam gebeurd is en hoe die uil en die gluipert van een Boogaards mij d'r in heeft laten loopen op een manier, dat ik dankbaar was, toen ik met goed fatsoen de deur achter me dicht hoorde vallen.....

— „Wat is er dan gebeurd?" informeerde Mathes.

— „Mij niets bekend, ik weet alleen van een soort ruzie onder mekaar, zooals die sportkerels altijd mot hebben, als ze niet allemaal met den eersten prijs schoot gaan, ik heb al zoo dikwijls gezegd, ze moesten zeven eerste prijzen uitloven, ieder d'r één, dan kregen ze nooit geharrewar. ..... Elly heeft me wel verteld, dat ze niet samen gegeten hebben, maar dat is ook àlles,

ik heb niet verder gevraagd, het laat me nog al koud en hoe minder Elly Boogaards ziet, hoe liever het me is, ik heb andere plannen met d'r."

— „Lees eerst door," onderbrak hem de ander.

Als U daarvan meer wilt weten, zal Boogaards wel bereid zijn dit haarfijn te vertellen. De zaak leek mij bedenkelijk en omdat ik eigenlijk toch al lang van plan was de heele Hoekaffaire te laten loopen, saaie rommel naar U zelf weet, als het daar is en den heelen dag vis a vis te moeten zitten met zoo'n oervervelend individu als die Boogaards, heb ik maar een plan uitgevoerd, dat al lang bij me opgekomen was. Tecla had me al vroeger meer dan eens voorgesteld. . .

— „Tecla, bijgenaamd het Madonna-gezicht" — onderbrak Van Langerhuysen zijn lectuur —

voor goed weg te gaan, was er nu ook direct voor te vinden. Als U dit schrijven ontvangt, zijn we al aan boord van een Zeelandboot, vertrekken morgen met een van de Red-Star's naar the Other Side en zijn over veertien dagen al in of vlak bij Mexico, het eenige land, dien kant uit, zooals me vanmorgen Mr. van der Gent verteld heeft, dat nog niet uitlevert inzake verduisteringsdelicten.

Om U precies op de hoogte te brengen, hetgeen voor ons allen het beste is, zou ik raden er voorloopig met niemand over te spreken, U kunt best zeggen, dat ik met Tecla voor een dag of tien naar Londen en Glasgow ben, dat heb ik trouwens tegen Boogaards óók gezegd en dan kraait er geen haan naar, nog in geen drie weken, wat toch altijd goed is, voornamelijk ook voor U en meneer Langerhuysen. Ik heb bij de Rotterdamsche Bank de ronde som van acht ton opgenomen, omdat ik nog een door den President-commissaris en Boogaards getcekende chec van achthonderd Gulden liggen had, die ik al sedert eenigen tijd daarvoor bij me droeg, de cijfers achthonderd, die ik zelf geschreven heb, staan zoo vooraan, dat er met gemak duizend voor het woord Gulden tusschen geschreven worden kon.

Ik sluit hierin F 200.000, omdat ik weet, dat Elly van Langerhuysen ongeveer anderhalve ton aandeelen in

onze zaak heeft, en ik niet wil, dat Uw associé's familie er bij te kort komt, de andere resteerende vijftig mille, deelt U samen voor het geval mijn reis voor U nog onaangenaamheden of kosten meebrengt, alleen vraagt Tecla aan een hoedenmodiste, zekere juffrouw Plas, Veerkade (het nummer staat in het adresboek), tweehonderd tachtig gulden en veertig cents te willen betalen, dat is een fatsoenlijke vrouw, die het niet breed heeft, de andere leveranciers, zegt Tecla, hebben haar altijd, jaar in jaar uit, zóó afgezet, dat ze het niet noodig vindt eenige consideratie met hen te gebruiken. Ik zelf had geen schulden of tenminste te klein van bedrag om er veel omslag mee te maken, of U er eenige risico voor te laten loopen, schikt het U en de menschen janken, betaal ze dan.

En nu namens Tecla de hartelijke groeten ook aan Langerhuysen en Elly en dan tot zins. Maak mijn verdwijning dus in geen geval bekend voor over drie weken.

Heb niet te veel verdriet, vooral niet om mij, want ik zit daar veiliger en allicht beter dan hier. Tecla en ik houden veel van elkaar en als de zaak over een jaar in den doofpot is, kunt U gemakkelijk eens naar hier komen, we halen U dan in New-York af; gevaar is er dan niet meer aan verbonden, na een jaar worden, zooals ik van goed ingelichte zijde vernam, van alle zoogenaamde recherchelijsten, de namen der door het continent opgevraagde personen geschrapt.

Practisch, die Amerikanen toch altijd en in alles, die redeneeren: we hebben onze politie voor ons, als je iemand uit Amerika noodig hebt, kom hem dan maar halen.

Uw liefhebbende PAUL.

P. S. Eén ding, wees niet dom, schrijf niet. U zult binnenkort van Técla's zuster: Frau Dr. Rechtsanwalt Rieffel in Godesberg, ons adres ontvangen, alle correspondentie loopt dan over haar en een vriend van hen, die in San Francisco woont; aan Frau Rieffel heeft Tecla vanmorgen ook verzocht een abonnement op „De Nieuwe Courant" voor ons te nemen, die natuurlijk via San F. gaat; we zijn erg benieuwd als de kranten over de zaak beginnen te brullen.

Met handdruk als altijd, Uw
PAUL.

De beide directeuren van de Residentie-bank keken mekaar aan.

— „In ieder geval is 't een gentleman," — vond Van Langerhuysen — „dat-ie aan Elly gedacht heeft."

— „Dàt zou ook een beetje heel bar geweest zijn", repliceerde de ander, „dat zijn zoo van die kleine attenties over en weer, maar, van wat anders gesproken: wàt zullen we doen?"

— „Precies wat je zoon zegt, — hoores mijn compliment, toucheeren kan iederéén, morgen je jongste bediende, als je 'm duizend pop van je kassier laat halen, maar 't zóó te doen, dat je netjes overal buiten blijft en je vrienden idem idem, zonder dat de politie d'r één bij zijn kladden pakken kan, is niét ieders werk. Alle respect!"

— „Dus jij wou óók," — begon Mathes, die toch zenuwachtiger was, dan hij wel wou laten blijken en op wiens gestel Langerhuysen's gekscherende toon juist 'n omgekeerde uitwerking had als deze bedoelde, — „jij zou ook raden drie weken mondje-dicht? Dan loopt Boogaards d'r in als een cent een cent, met alles wat-ie bezit."

— „Als d'r twee spelen moet er één verliezen, — zeg ik altijd maar, — leer je kinderen van jongs af, dat ze zooveel mogelijk zorgen altijd de ànder te zijn, nou, dat heb jij klaarblijkelijk je zoon verduiveld góéd ingeprent, nogmaals: alle respect."

— „Jawel", — ontweek Mathes het cynische compliment, — „wat dóén we nou?"

— „Dit in de eerste plaats", en hij nam den brief, dien hij nog steeds in de hand hield, noteerde er de namen en adressen uit in zijn beursboekje, scheurde hem toen in heele kleine stukjes, die hij boven den leegen haard op de kolenschop wierp, ze met een lucifer aanstak en geheel verkolen liet. Toen ging hij met de bijkans geheel verbrande snippers de deur uit. In de gang hoorde Mathes een oogenblik later de waterspoeling van de W.C. werken.

— „Zoo, dat is één", zei hij, 't meest tot zich zelf, toen hij weer binnenkwam, „nou die bankbiljetten, je kunt nooit weten, 't zou mogelijk zijn, dat de Rotterdamsche

Bank de nummers genoteerd had, al is dat bij partieele storting op aandeelen niet overal usance, die moeten we dus voorloopig niet lossen. D'r is één secure weg: we houden ze drie jaar vast, verzegelde in-bewaring in een safe, bijvoorbeeld bij een bank in Godesberg op naam van dien zwager van Tecla, dien advokaat, die nu toch eenmaal in 't complot is, over drie jaar ga jij of ik naar Indië, waar geen mensch meer nummers van zoolang terug nakijkt, voilà tout! En nou retireeren we naar bed en slapen allebei den slaap des rechtvaardigen, of willen we eerst nog een whisky, bijwijze van alcoholhoudende broomkali, tegen de zenuwtjes!"

— „Dat sla 'k niet af, trek naar kooi heb ik toch nog niet, 't is altijd m'n zoon moet je niet vergeten."

— „Jawel natuurlijk!" — 't viel Langerhuysen zèlf op, dat ze, typisch geval, van dien kant de zaak allebei nog niet bekeken hadden, die Mathes ook, als vader niet eens en als verklaring voor zich zelf en bij wijze van excuus jegens zijn compagnon, zuchtte hij nu toch wel wat in den condoleantie-toon:

— „Beste Mathes, dat er zoo iets vandaag of morgen op gebeuren stond, was noch voor jou, noch voor mij een geheim, zeg zelf, wees blij dat, hoe ellendig het ook voor je is en hoeveel medelijden ik natuurlijk met je heb wees blij, zeg ik, dat-ie gezond is, d'r geen moeder of zusters zijn om te treuren. En verdriet, wat je noemt: ècht verdriet, heb je nooit van hem gehad. Je moet maar denken, dat-ie een lange reis maakt. Hemel nog toe, hoeveel kinderen gaan d'r voor tien jaar van d'r ouders weg, naar Indië om maar iets te noemen; hij heeft in ieder geval goed uit zijn oogen gekeken, want die Von Heimburg is een chiek wijf, combinatie van een Engelsch clever-woman en Duitsche schwärmerei, net iets voor Paul, die zullen samen best gelukkig worden, daar ben ik geen oogenblik bang voor, kom kerel, tróóst je, 't had veel erger gekund, als ie d'r met een meid van door was, die hem d'r bijlapte op een goejen dag, wanneer 't haar verveelde. Maar dat heb je van een als Tecla niet te wachten. *Treu wie Gold,* nou zoolang zij t r e u is en hij zelf maar 't g o u d goed

in zijn vingers houdt, blijft de zaak gezond, dat loopt wel, daar is geen kwaad bij"

Mathes had van 't slot van den galg-humoristischen kout niets meer gehoord, in gepeins als hij zat.

— „Je naam", — kwam 't er dan uit, — „daarvoor is 't toch ook altijd wel een knauw, je zoon heet óók Mathes, weet je en als ze 't spreekwoord omkeeren en van vaartje zeggen, dat ie 't aartje wel es hebben kon van zijn zoon, dan moeten ze van mij ook niets meer hebben!"

— „Lak! Laat ik je es wat vertellen: toen wij in ons proces zaten, nu jaren geleden, heb ik 't es gehad op de Witte, dat ik daar mijn krantje zat te lezen, 't was al schemerdonker, en me zoo'n vlasbaard begint te roepen Van Langevingerhuysen of ik d'r ook nog zat. Weet je wat ik toen gedaan heb?"

— „Nou?"

— „Niets, ik zat met mijn gezicht naar de ramen toe en kon dus met geen mogelijkheid weten, wie 't gezegd had, echter zag ik net bij den hoek, waar 't geluid vandaan kwam, twee kelners staan, ik wist precies wie. Toen de heele soos leeg was, ik naar één van d'r-lui-beide toe, de andere was naar de dinerzaal. Die kellner wist natuurlijk wie 't gedaan had, zulk soort kerels weet alles Nu ga ik altijd uit van de redeneering, dat iedereen te koop is, als je maar te taxeeren weet voor hoeveel, je zoon was 't bijvoorbeeld voor acht ton, voor acht honderd zou die een eerlijk man...."

Mathes schrok op.

— „Pardonnez le mot, zoo was 't niet bedoeld, een eerlijker man, laat ik zeggen, gebleven zijn. Precies, ik dus aan den kellner gevraagd of-ie ook soms te weten kon komen wie dat daar straks geroepen had. Hij wou al, dat kon je aan zijn heele physionomie zien, zich van de domme houden, maar voor hij nog iets zeggen kon, had ik hem al getaxeerd, 'n tientje voor jou, als ik 't weet! De taxatie was goed, misschien zelfs te hoog, hij noemde me den naam, 't kon waar wezen wat hij zei, want die vent had dien kant uit gezeten.

Je krijgt morgen je tientje, zei ik, maar onder één conditie, dat je tegen niemand iets zegt, ook niet tegen

je kameraad. Dat was zijn gevoelige punt, hij zou natuurlijk noch voor de gasten, noch en hoofdzakelijk niet voor zijn eigen collega's willen weten, dat zijn fatsoenbegrippen inzake omkooping maar op tien gulden genoteerd stonden. Wat was toen eenvoudiger dan om 's avonds terug te komen toen de ander dienst had. Koekoek één zang, maar dien kon je aanzien op den eersten blik, dat-ie niet meer dan vijf pop waard was, honger als-die onder zijn rok had. Toen hun verklaringen klopten, ze allebei den zelfden persoon aanwezen, hebben ze den volgenden dag ieder d'r Judasloon gehad. En die schreeuwleelijk ben ik toen à faire gaan nemen, of liever làten nemen, nu ik eenmaal wist wie 't was en waar-ie woonde. D'r zijn hier in den Haag altijd nog wel kruiers te vinden, die d'r knechts op na houden, om iemand voor een achterwiel 's avonds in donker zoo ongelukkig tegen z'n lijf te loopen, dat-ie er een blauw oog uit houdt."

Maar Mathes lachte niet om zijn compagnon's aardigheden, de emotie, de geldelijke aangelegenheden hadden het, op zijn zenuwen levend gestel, op de been gehouden, maar nu kwam de réactie. In zijn grauw gezicht waren de groeven nog strenger van nerf geworden en in zijn oogen lag een wezenloos-suffe uitdrukking. 't Viel Van Langerhuysen op, omdat-ie niet antwoordde.

— „Kom, ouwe jongen klopte hij 'm op zijn schouder, moed verloren, alles verloren en denk er om vooral kop-hups, niemand van de buitenwacht mag in de eerste drie weken iets aan je kunnen zien, 't gaat hier om je zoon, je hebt zèlf zijn lot in je hand."

TUSSCHENSPEL.

EEN MAAND IN
HET „HUIS-VAN-BEWARING"
AAN DE WETERINGSCHANS TE AMSTERDAM.

Het leven, dat vliedt snel, zegt men,
Maar als een mensch, gelijk ik ben,
Is opgesloten in een cel,
Vloekt-ie dat spreekwoord naar de hel,

Tenzij een luim'ge directeur,
Een kerel met een goed humeur,
Een kerel met een hart van goud,
Je àf en tóé — gezelschap houdt.

(Muuropschrift in een cel van het Huis van Bewaring).

Het klokkenspel van den Damtoren carillonneerde, ten teeken van komenden nacht, bij stukken en brokken, afgeslagen scherven metaal, in droefgeestige vroolijkheid, den deun, die de twaalf slagen voorafgaat, naar omlaag.

En hoewel de losgebelde klanksplinters wel gauw verdoofden in den stagen motregen, die door killen mist heen, néérdreef over de armlijk verlichte stad, kwamen ze toch nú ook, — gelijk immerweer op gezette tijden, stèllig véél te dikwijls, — voor een oogenblik, in lawaaiïge opdringerigheid, de mélancholieke gedachte wakker roepen, hoe hier, — zoo in het Noordelijkverloopend, dan wel verloopen Noordelijk deel der Amstelveste, ten pendant aan een triest huizenkerkhof, hetwelk door de enkele moderne gebouwen, die er als massale graftomben boven uit rijzen, nog onbehaaglijker gemarkeerd wordt — een verlaten paleis te vinden is, een leegstaand reuzenpand, hol en levensmoe als een doodkist, naar 't schijnt ènkel dienstig tot piéd-de-stal, waar dan de stompe toren, die dit luguber geklikklak uitzendt, op rust. In-en-om-hem-heen heerscht de dood en de stilte van het graf. Slechts bij luimige aanleiding:

als de Koningin jaart of in stad is, als vreemdelingen, die hem, niet alleen met de voeten naar hoogte, doch ook in rang trachten te benaderen, hun bergklimmers-aspiratiën langs zijn trappen botvieren, of de gegalonneerde onder-intendant der paleizen zijn driemaandelijkse te ondernemen en te betalen mechanischen inspectietocht verkreupelt, gaat een oude torenwachter, door de vermolmde, in verroeste hengsels opgehangen, galerijdeur naar buiten, over den verweerden trans, een, bij uitzondering, lévenden beieraar vóór.

De kletsnatte huizengevels, die hun, eens rappe voeten, thans — dank zij den sluimerdrank door een vroeger, men zegt: zorgzaam gemeentebestuur den bewoners toegediend, waardoor ze, in lichtgedoofde winkels, ná negenen tot arbeids-loosheid vervallen — loodzwaar voelden, en die daardoor den geheelen avond al sufferig te dommelen stonden, sliepen in....

Maar op de redactiebureaux van *De Amsterdamsche Courant*, terzijde van het paleis en meer naar achteren, aan den breeden, hartaderigen, hoewel slechts hier en daar éven verlichten, verkeersweg gelegen, heerschte, instede van dood en stilte, het immer levend en rumoerig krantenbedrijf, in, voor dit late uur gebruik geworden, culmineerend geroesemoes. Om en nabij middernacht was 't immers juist de tijd, dat, zooals de meesterknecht van de zetterij placht te zeggen: de groote sloot kopy inééns kwam. Dàn floepten van al de redactiekamertjes, die op de lange gang mondden, de deuren met hun rubrikale opschriften: *Binnenland, Handel & Scheepvaart, Buitenland, Muziek, Sport, Tooneel* en hoe ze meer luiden, open en dicht, de blauwgekielde duizendpooten, — de zettersjongmaatjes, — doorlatende, die met beschreven blaadjes en drukproeven onder den arm, in de portalen haasje-over sprongen en, als kortsten weg, de trapleuningen opzochten, welke, voor hun glijtochten, ter verhooging van gladheid en genot, met gegannefde drukinkt waren besmeerd, zóó, tot overmaat van ramp, hun broeken niet alléén spiegelglad sleten, maar nog teerden tegelijkertijd 't Was een eindeloos va-et-vient van „beneden", zooals, in 'n aristocratisch

accentje, met den technischen verzamelnaam, al wat tot de redactie behoorde, aanduiding vond, naar „boven", naar de zetterij, oftewel de keuken der krant, waar, voor de hooge bokken, de rustelooze zetters hun vingertechniek volvoerden, het plebéjisch koffiekannetje bovenaan. Wat er beneden op de journalistieke aanrechttafels, in kleuren en geuren, onder toevoeging van allerhande ingredienten, gemengd werd, ging naar de keuken, om er tot spijs bereid en zonk later weer naar de drukkerij, om er op de persen gebakken te worden. Maar als het ochtendblad, geestelijke brei voor hongerend Nederland verscheen, was 't een courant van vier bladzijden en vloekend en zuchtend had de meesterknecht in het middernachtelijk uur voor de zóóveelste maal geconstateerd, dat hij wel kopy kreeg voor tien pagina's en de opmaker, — de man, die de verschillende rubrieken tot krant bouwt, onder architecturale leiding van een der redacteuren, — had bezworen, hoe de directeur vanávond nog gezegd had, dat er — om in de terminologie der perswereld te blijven — voor 't ochtendblad hoogstens vier pagina's méémochten, advertenties kwamen d'r den laatsten tijd maar heel weinig en als de aandeelhouders over 't afgeloopen jaar wéér met één driekwart procent dividend naar huis gestuurd werden, lag hij op de keien. Dáár paste hij voor!

Doch „beneden" stoorde zich niet aan zulke laagbijdengrondsche, banale, pécuniaire overwegingen!

Bij twaalven was de *Buitenland*-overzichtschrijver zoo goed als klaar, want wat er dàn nog aan Reuter-telegrammen inkwam, ging naar de *Laatste-berichten*, waar het overzicht geen rekening meer mee hield. Op *Binnenland* was de perskroniek en het provinciale nieuws vrijwel, — hoe contraire de term ook aandoet, — in elkaar geknipt, en de heeren van de verslaggeverij waren meerendeels terug. Hun strooptochten naar nieuws door slecht bezochte vergaderingen, waar de pers nóóit ontbreken kon, omdat de geachte spreker zijn genoegen se-voir imprimé niet te beteugelen vermocht, welker verslagen geen sterveling las behalve de enkeling, die er geweest was en 't daarom juist best missen kon, 't deed, enkel ter controle, of „de krant het wel goed had" en hun wandelritten langs politiepost-

en menschenziekenhuizen, waar ze informeerden, of ze die en die van dat misdrijf al hadden en hij of zij uit het morgenblad-ongelukkenbericht reeds dóód was, waren beeindigd, hun buit lag in het mandje van den chef-*Binnenland*. Alleen die van *Sport* was nog niet binnen. De afdeeling *Handel* had veel koffieberichten en de markt der koeienhuiden getabelleerd, *Scheepvaart* een lijn getrokken over een gestrand schip, ergens aan de Peruaansche kust, terwijl, — tot aller schrik —, uit het spreekkamertje een dik pak blaadjes schrift gehaald geworden was, 'n artikel van den „anoniemen" militairen medewerker, dien „niemand zien mocht", over „Het nut van militaire, draadlooze telefonie in de Sunda'sche zee, ingeval de telegraafkabel defect en daarmede de eenige lijn gestoord is."

Kamerverslagen en óverzichten, de kunstkroniek van den muzikalen procureur Van der Moolen, die altijd met de pauze wegging en toch tot bij twaalven pende, waren dien avond bijzonder vroeg geweest, zoodat de zetterij'sche meesterknecht het oude liedje zong: „van allemáál en álles tegelijk!"

Als gewoonlijk dronk om dezen tijd geheel „beneden" ééndrachtiglijk op *Binnenland* een glaasje bier, dat de oude nachtportier in ònovertrefbare qualiteit schonk....

Toen ging voor de zooveelste maal de telefoon.

— „Luister j ij es," vroeg de chef-*Binnenland* aan *Scheepvaart*. „Als 't een beetje wil, een brandje op Kattenburg," plaagde-n-ie met een knipoog naar de verslaggeverij, die h'm net toeproostte.

— „Hallo, ja?, met de redactie van de *Amsterdamsche*"

— „...."

— „Wie is het?" informeerde de chef-*Binnenland*, toen 't zoo lang duurde."

— „Hou je waffel!" nijdigde *Scheepvaart* terug, die toch al moeite had in dit hondenweer te verstaan, contact als de telefoondraden over het postkantoor heen door den wind maakten.

— „Zeg, wat duivel nog-en-toe, tenminste wie het is. Zulks is toch zooveel moeite niet!" teemde de, ook en inmiddels nieuwsgierig geworden muzikale-procureur, de eenige, die melk adoreerde.

— „Nou, we zullen wel zien, kom dan maar zoo gauw mogelijk, met een taxi natuurlijk, ik zal de zetterij onderde hand waarschuwen, dat is àl wat ik doen kan, saluut tot straks", en *Scheepvaart* lei den haak neer.

Aller oogen waren op hem gevestigd.

— „Ja, 't is *Sport*, Schuver heeft vannacht nog wel zes kolom noodig, die móéten beslist vrij gemaakt worden, zegt-ie, hij heeft kopy, die persé mee móét"

— „Hij zal een voetbal op zijn hoofd gekregen hebben", vond *Buitenland*, dat hoor je „bij ons" in China zoo dikwijls."

— „Zooiets moest ik es doen", waagde Van der Moolen.

De heele bende begon te gieren, bij de gedachte alléén.

— „Ga dóór", gebood de chef-*Binnenland* kalm en waardig.

— „Ja, heel precies weet ik het ook niet, maar vanmiddag schijnt Boogaards, de vroegere ingenieur van DE STORMVOGEL, die indertijd dat ongeluk met zijn motorboot op het IJ gehad heeft, herinner jullie je natuurlijk wel, wien toen wegens „letsel door schuld", zooals ze dat noemen, een maand in den Rijks-omnibus ònderdak verleend werd, uit het Huis van Bewaring te zijn ontslagen. Schuver had 't pas laat in de smiezen gekregen en 't was al bij negenen, toen-ie Boogaards gevonden had. Die logeerde bij een zwager van 'm en was al naar bed, n beetje gefuifd zeker wegens de eerste frissche buitenlucht; affijn hij heeft hem uit zijn kooi weten te krijgen en toen bleek het, dat er van fuifen geen sprake geweest was, maar dat Boogaards wat duizelig geworden was, zoo den eersten dag op straat".

Er ging een medelijdend gemompel door de gelederen der redacteuren, die den sportieven kerel allemaal graag mochten lijden, poor boy!

— „Kort en goed" — stoomde *Scheepvaart* door, „hij heeft hem dan van zijn bed opgelicht, zeg ik, en, omdat hij zich na een paar uur maffens nu weer heelemaal boven-Jan voelde en wel es wat anders wou dan Pompernickel met ganzenwijn, zijn ze met zijn vieren: Boogaards dan, een zwager van hem met z'n vrouw en onze Schuver bij Hoek een oestertje gaan pikken en onder de weekdiertjes en den champagne dóór, heeft-ie h'm geïnter-

pelleerd over Hotel- en reiswezen in *De Houten Lepel*, zes kolom op zijn minst. Boogaards heeft beloofd om twee uur hier op bureau de revisie zèlf te komen nazien, hij wil absoluut niet hebben, dat er één woord in de krant komt, wat niet precies klopt met den loop van zaken."

Beneden klonk het knerpen van een taxi, die, in snellen rit, krachtig geremd wordt....

— „Van wáár telefoneerde Schuver?"

— „Van Hoek uit."

— „Nou, dan zul je n'm dáár al hebben!"

De chef-*Binnenland* had onderwijl den meesterknecht van de zetterij gebeld.

Deze verscheen in de deur.

— „Vrolijk, je krijgt van meneer Schuver een gebed-zonder-end, maar al is het een héële pagina, het móét mee, al zou, bij manier van spreken, het Buitenlandsch-Overzicht en de Reuter d'r uit moeten en denk er om: vooral niet onder *Sport* maar onder *Stadsnieuws* en met vetten kop over twee kolom.'

— „Met een vetten kop over twee kolom, dát hebben we onder *Stadsnieuws* nog nooit gehad, meneer."

— „Bid en zwijg, Vrolijk!; en bereid ze boven voor op het ergste," gebood de chef-*Binnenland*.

Dan belde hij den directeur op, of deze dadelijk naar bureau komen wou; d'r was iets héél bijzonders, d'r moest zeker óver-gedrukt worden van het ochtendblad.

Sport stormde de trap al op!

Wat nog n o o i t gebeurd was in de dagbladpers, omdat technische moeilijkheden er zich tegen verzetten, het feitelijk ònmógelijk maken, aangezien de zoogenaamde vorm (het geheele raam vol letters) onmiddellijk nà den „stiep" afgebroken wordt, geschiedde den volgenden ochtend: tegen 10 uur werd de morgen-editie van „*De Amsterdamsche Courant*" h è r d r u k t.

't Was wel een uniek uitziende krant geworden: op het vóórblad niets dan een paar Reuter telegrammen, voor de rest blanco papier, maar aan de tegenzijde, onder den, in vergroot formaat, over twee kolommen

gezetten kop STADSNIEUWS 'n artikel, dat, de geheele pagina vullende, tot den herdruk aanleiding had gegeven.

INTERVIEW UIT HET HUIS-VAN-BEWARING.

Ingenieur Dolf Boogaards ontslagen.

> Ingenieur Dolf Boogaards, de bekende sportman, wien, naar men zich herinneren zal, geruimen tijd geleden, op het IJ, het, ook in de pers drukbesproken, motorboot-ongeluk overkwam en bij een daaruitvoortvloeiend rechtsgeding „wegens toebrengen van letsel door schuld", tot één maand hechtenis veroordeeld werd, is gistermiddag, na het ondergaan van deze vrijheidsstraf, uit het Huis-van-bewaring aan de Weteringschans alhier ontslagen.
>
> Met groote welwillendheid heeft de „gevonniste" ons gisteravond reeds de gelegenheid geboden, het een en ander uit zijn verblijf in „De Houten Lepel" wereldkundig te maken, onze sportverslaggever Chr. Schuver heeft een onderhoud met hem gehad, hetwelk volle twee uur duurde."

Alvorens den verslaggever het woord te geven, teekende de Hoofdredactie, ter inleiding, het volgende aan:

De ervaringen, door den Heer Boogaards in het Huis-van-bewaring hier ter stede opgedaan, nagenoeg woordelijk opgeteekend in het verslag van onzen Sportmedewerker — nog in het nachtelijk uur door den belanghebbende persoonlijk gecorrigeerd, — achten wij dáárom als publicatie van algemeen nut en, — hopen wij — van vèrstrekkenden invloed, omdat, waar het hem, Boogaards, gelukt is zijn betoog vrij te houden van àlles, wat ook maar 't minst naar nàpleiten-in-eigen-zaak zweemt, wij met een zuiver objectieve oordeelvelling te doen hebben. De vraag, of hem ten processe recht wedervaren is, werd, als zijnde van enkel persoonlijken aard, volkomen op den achtergrond gehouden, zelfs menige door hem ondervonden, noodeloos grievende bejegening, is verzwegen.

Over eigen vooroordeel heen, met uitsluiting van alle individueele wederwaardigheden, is het hem er enkel om te doen geweest, het menschelijk interesse wakker te schudden ten algemeenen bate, geresumeerd in de vraag: Wat kan er in Nederland gedaan worden, om in de, ganschelijk verouderde, onzen tijden volkomen ontvallen rechtspraak, d i e h e r v o r m i n g e n in te voeren, welke de hedendaagsche stand onzer beschaving uit een oogpunt van menschelijkheid als eersten eisch stelt en met w e l k e m i d d e l e n dient er verandering en verbetering gebracht te worden in het wezen van ons strafstelsel met zijn menschonteerend, alle streven naar humaniteit op psychologischen grondslag, ten spot geworden, ganschelijk met onze zeden strijdend, gedwongen verblijf in strafgevangenissen en huizen-van-bewaring, welker inrichting n i e t

voldoet aan de meest elementaire paedagogische begrippen, en waardoor éénmaal zulk vonnis tot een rechtvaardig, voor den patient heilzaam verblijf en dáárom als eenig excuus voor de afzondering uit de gemeenschap, te verheffen zou zijn?

De stellingen, door den Heer Boogaards aanbevolen: dat de straf enkel het karakter dragen mag van de bescherming der maatschappij tegen het, voor hare samenleving t i j d e l i j k ongeschikt geworden individu, begeert als voorwaarde, dat eene afzondering slechts dàn gerechtvaardigd en geoorloofd is, als de o n h e r r o e p e l i j k e w a a r b o r g e n voorhanden zijn dat:

1. De aard dezer afzondering zoodanig zij, dat van de v e r b e t e r d e o m g e v i n g ook v e r b e t e r e n d e n i n v l o e d uitga.
2. Dat bij een terugkeer in de maatschappij, èlke nadeelige invloed, die de, in afzondering doorgebrachte levensperiode op d e t o e k o m s t van het individu zou kùnnen scheppen, onvoorwaardelijk u i t g e s l o t e n z i j.

Daarmede zullen wij geraken tot:

A. Het allengs v e r m i n d e r e n v a n h e t r e c i d i v i s m e, n i e t uit angst voor straf, maar uit verhoogd zelfbewustzijn en weerstandsvermogen van den vroeger-veroordeelde.
B. Een geleidelijke nagenoeg geheele o n t v o l k i n g onzer dàn aanmerkelijk hervormde interneerings-straf-inrichtingen.

De wrange bijsmaak, die het oprakelen eener, naar lichaam en geest kommervolle levensperiode voor den propagandist dezer stellingen — die, egoïstisch gesproken, bij zijn ontslag uit het Huis-van-Bewaring een einde genomen hebben kòn, — noodzakelijkerwijs vergezelt, moge hem vergoed worden door de gedachte, dat zulks geschiedt in het belang der gemeenschap. Wie weet, of deze, in zóó gematigden vorm en op bezadigden toon uitgesproken aanklacht tegen onze hedendaagsche rechtspleging niet den stoot zal vermogen te geven, noodig om den steen aan 't rollen te brengen? Dat zij niet nalaten zal machtigen indruk te maken en ontroering te wekken bij onze lezers staat vast. Worde het hervormingsélement daaruit geboren!

Het is een moeilijk stuk journalistiek werk geweest voor onzen sportverslaggever, die gemeenlijk zijn pen tot vreugdevoller en meer opbeurende taak versnijdt en ook onze technische helpers, de dappere zetters in hun rusteloos handwerk, hebben een nacht van inspanning achter den rug; we gewagen slechts bij uitzondering van de „keuken", den internen dienst van ons blad, maar ter wille van een inblik op de krachtprestatie, die onze moderne dagbladpers te demonstreeren vermag, zij hier niet onvermeld gelaten, hoe onze verslaggever gisteravond tegen tienen zijn vraaggesprek begon, de zetterij tegen half-één de eerste twintig — der in het geheel a c h t e n z e s t i g b l a a d j e s k o p y verwerkte, en de heer Boogaards precies te halfdrie de laatste correctie's

aanbracht. Nog geen uur later begon de rotatiepers met het bakken van de krant!

En thans het woord aan onzen medewerker, den heer Chr. Schuver:

Allereerst de opmerking, dat de luchtverandering onzen sportkameraad Boogaards geen kwaad gedaan heeft, het verblijf tusschen vier muren van de denkbaar onaangenaamste soort is op zijn uiterlijk zonder invloed gebleven: met blozende gezichtskleur en goed gehumeurd, zooals wij hem altijd kennen, lei hij, toen wij hem gisteravond tegen tien uur kwamen halen, de laatste hand aan zijn toilet, keek behaaglijk de rook van zijn sigaar na en dan weer ons aan, terwijl hij voor den spiegel zijn dasje strikte, het hoofd een beetje schuin, lachte genoeglijk in den reflex van het glas; tegen zijn zwager complimenteerde hij „goed sigaartje!" gaf dan het sein:

— „Willen we maar!"

Wij moesten nog es even monsteren vlak onder het licht, d'r was tòch iets vreemds aan hem, wat we niet direct wisten te definieeren, we trachtten, 't geheugen wat nasnuffelend, ons voor te stellen, hoe hij er vroeger uitgezien had. En hàdden het:

— „Je droeg toch vroeger alléén maar een snor, wàt?

— „Zie je dat nòù pas! Dat komt er van als je verre reizen doet, er is namelijk geen barbier in het Huis van bewaring zie je, wèl is er aan een bewaker opgedragen voor adoniseering zorg te dragen, die knipt zoo'n beetje en krabt ook, maar toen ik de spullen van den Rijks-schuimer es van nabij bekeken had en me in de gedachte kwam, hoeveel schuldige hoofden van diverse begroeiïng met die operatiewerktuigen al bewerkt waren, besloot ik me maar een Henry-quatertje te laten groeien, de kanten met een tondeuse zelf schoon te houden ging gemakkelijk. Zooeven heeft mijn oude en trouwe lijfsbarbier, die me al zeventien jaar van mijn overtollige haar ontdoet — een steeds gemakkelijker wordend karweitje — alles gefaçonneerd, gemodelleerd en naar de laatste, inmiddels zeker veranderde mode gekuifd, besprenkeld en geborsteld, en ik ben, gelijk je ziet: geheel als nieuw opgemaakt".

— „Nou gaan we eerst, stel ik voor,

wil de stad wel weer eens bij avond zien en dan slurpen we op de behouden thuiskomst bij Hoek een oestertje aan weerskanten met een dikbuikje geflankeerd."

Een uurtje later zaten we in het oester-restaurant.

— „En waar heb je nou het meest naar verlangd?" was onze inleidende vraag.

— „Naar een bad."

Zijn zwager keek h'm es van op zij aan: prozaïsch mensch.

— „Ja, beste jongen, dat moet jij je nu maar niet aantrekken; naar jóú óók nátúúrlijk, maar tòch mijn álleréérste hartewensch gold es lekker te plassen. Met een nooit gekend welbehagen heb ik me met sterk aromatische zeep geboend en gefrotteerd. Kerel, wat is dàt een weldaad, als je je dertig dagen lang alleen maar met een toiletspons hebt mogen deppen en je gewóón bent, zooals ik, elken ochtend zóó uit bed in de badkuip over te stappen."

— „Baden dáár, is zeker niks gedaan?" hielden we voet bij stuk.

— „Volgens het reglement: „neemt de gevangene ééns om de twéé maanden een bad en ééns per maand een voetbad," zóó staat het er woordelijk, niet te veel wat?

Maar met den steenen vloer is het zindelijker gesteld, want, en dat staat óók woordelijk zoo in het reglement, de gevangenen moeten dagelijks hun verblijf aanvegen en met de *grootste reinheid* onderhouden".

We hadden vernomen, dat Boogaards *à la pistole* „gezeten" had en al meer van gehoord van die uitdrukking „pistole", dachten echter dat ze in ons land niet meer bestond, maar onze gastheer verklaarde ze, toen wij er naar vroegen, als volgt:

„Met pistole wordt aangeduid de zoogenaamd niet-onteerende straf, wat, om een voorbeeld te noemen, in officierskringen kamerarrest heet; in Duitschland en Frankrijk betiteld men het met vestingstraf, waarbij den geïnterneerde een nog veel grooter privilegie dan is toegestaan; hij mag er zich binnen de grenzen ·ngstad vrij bewegen, mits hij zijn

woord verpand, geen poging tot ontvluchting te zullen doen. Straks meer hierover.

In het Amsterdamsche Huis-van-Bewaring nu heb je drie categoriën van bezoekers — om het zoo maar eens met een mooi woord aan te duiden, — degenen die in vóórarrest zitten, wier zaak dus nog hangende is, (in onderzoek bij den rechter-commissaris of na beëindiging daarvan de naar openbare terechtzitting verwezen personen) ten tweede zij, die gewone hechtenisstraf ondergaan en ten derde, de slechts in zeer bijzondere gevallen toegepaste *principale hechtenis onder het voorrecht der pistole.*

Ik zal je straks vertellen, welke die voorrechten zijn, maar ik wou je eerst nog even in 't kort mededeelen, hoe de opname in zoo'n Huis van Bewaring in z'n werk gaat.

Men had mij er een half jaar voor gegeven, mijn straf te ondergaan, in welk tijdsverloop ik mij aan kon melden, wanneer het mij het best schikte. Eerlijk gezegd, wat je noemt schikken deed het mij nooit, maar ik heb er op advies van „ervaren" lui een herfstelijken overgangsmaand voor gekozen, niet te warm en niet te koud, trouwens juist een seizoen, dat er bij ons op de werf minder te doen is dan gewoonlijk.

Een oproeping ontvang je dan niet meer; toezicht op je persoon, in verband met een eventueele ontvluchting naar het buitenland bijvoorbeeld, wordt er niet uitgeoefend, mits je alweer, zooals ik gedaan had, je woordvan eer geeft, je voor het verstrijken van den bepaalden termijn te zullen aanmelden.

Het vertrouwen in de fatsoensbegrippen van den pistolant is dus bemoedigend groot.

Zoo beet ik op een kwajen ochtend door den zuren appel heen en meldde mij, — na daags te voren de gebruikelijke beleefdheidsvisites bij den advokaat-generaal en den directeur van het Huis-van-Bewaring gemaakt te hebben, — aan het Paleis van Justitie; complimenten en dat de pistolant Boogaards d'r was, bereid het hoofd op het blok te leggen.

Daar wordt in de eerste plaats dan je identiteit vastgesteld, nagegaan of je werkelijk de veroordeelde in eigen persoon bent, ter voorkoming, — wat vroeger

nog al eens gebeurde en wat, ondanks alle controle tegenwoordig nog wel voorkomt, — dat tegen geldelijke vergoeding een ànder, — die bijvoorbeeld meer tijd en minder geld rijk is — de straf voor je „uitzit".

Je verlaat het „Paleis", wandelt dan met een benepen gezicht, omdat je de Leidschestraat in langen tijd voor 't laatst ziet, op je dooie-gemak, 't liedje van verlangen zingend, langs de winkels, trekt nog eens wanhopig aan je sigaar en kijkt af en toe eens om, want op ongeveer twintig pas afstands achter je — en dáár beginnen de voorrechten der pistole: ànders wordt je „gebracht" — stapt een rijksveldwachter, in deze opdracht in politiek gekleed met je mee op, om je ter bevoegder plaatse af te leveren. Gewoonte is, dat je dezen ordonnance officier ten afscheid de hand en je laatste sigaren presenteert, waarvoor hij je met een wel-mag-het-U-bekomen „een zachten zit" wenscht, aan den ingang van het „Huis" op de Weteringschans als contra beleefdheid voor je aanbelt en rechtsomkeert maakt, zoodra de buitendeur achter je dichtgegaan is, den portier even voor zijn aftocht het „vonnis" ter hand stellende. Dan ben je binnen!"

„Probeer nu eens precies te définieeren, hoe je je toen voelde?" vroegen wij, „was je zenuwachtig en zag je d'r erg tegen op?"

— „Ik zal me niet groot houden" — het zal wel om de zure herinnering geweest zijn, dat Boogaards eerst een flinken teug Champagne nam alvorens te vervolgen — „en me zooals ik beloofd heb, psychologisch binnenstebuiten trachten te keeren, opdat je al de verborgen geheimenissen van mijn gefolterde ziel kunt bekijken. Welnu dan, eerlijk gezegd, ik voelde me beroerd! Niet, dat ik wat de menschen gewoon zijn met een last-van-je-zenuwen te diagnostiseeren, och nee, mijn zenuwen kunnen nog al tegen een stootje, gehard als ze van vroeger jaren zijn door den nooit volprezen sport, die de zenuwbroeders al heel gauw tot uitvallers maakt. Maar ik vond het zoo'n kinderachtig idee, daar nu aan te komen: zóó ik ben stout geweest, sluit me nou maar op en ik herinner me heel positief, hoe het me op dát oogenblik door mijn hoofd ging, dat ik in

mijn kinderjaren een kwajongensstreek toch veel liever met een flink pak voor mijn broek boette dan volgens de moderne, en verkeerde paedogie in een donkere kast opgeborgen te worden. D'r zat een wrevel bij me voor, ik kon het niet helpen, maar dat je terwille van een ongeluk, dat je getroffen had, nu nog eens dertig dagen achter een dichte deur die zonde tot berouw te verwerken kreeg, dat wou d'r bij mij niet in!

O!!! zei de portier, die me herkende van mijn visite van den vorigen dag bij zijn chef. Of ik dan maar naar „'t kantoor" wou gaan.

Ik keek zuiver instinctmatig eens links, keek eens rechts, want als je me zou vragen of ik toen veel zàg en wàt ik zag zou ik je het antwoord schuldig moeten blijven, ik had, om maar eens met een weinig saloniek maar hartgrondig Amsterdamsche woord het kind bij den naam te noemen, zoodanig den smoor in, dat letterlijk niets mijn aandacht waardig scheen".

— „En door wien werd je toen ontvangen?" wilden we graag weten.

— „De slotvoogd in hoogst eigen persoon, meneer Bierenbroodspot, kwam me met een vriendelijk: „morgen meneer Boogaards, zal het er nou toch van moeten komen," tegemoet en nam me mee, eerst naar „het bedienden-kantoor" waar ik nog eens naam, beroep, en zoo voorts, de namen van m'n ouders en geloof op moest geven om daarna gemeten te worden.

Den avond van te voren had ik aan het „hotel" een koffertje bezorgd met toiletbenoodigdheden, een paar eigen handdoeken, een beddelaken, een hoofdkussentje en een grooter dito. Voorts al hetgeen ik in mijn werk noodig zou hebben, boeken, passers, teekengerij, schetsmateriaal, duimstokken, en zoo voorts, benevens de bekende Amerikaansche Coffrefort met mijn schrijfmachine, de sleutels had ik er bij gedaan met een briefje of de directeur alles na wou zien en eventueele contrabande op zij leggen.

Uitgaande van de bij ervaring opgedane wetenschap dat veel handbagage op reis lastig is, was een citybag al hetgeen ik dien morgen mee voerde.

Op de Prinsengracht hadden ze me gezegd, dat je in

hun filiaal op de Schans rooken mocht, zij 't dan alleen 'n pijp, ik was dus tot mijn Engelsche gewoonte teruggekeerd en had een huis- en een buiten neuswarmer benevens een pond tabak in mijn taschje geborgen met een paar doosjes lucifers.

— „Wat zit er in dat handtaschje?" vroeg de slotvoogd wiens vriendelijke maar helderziende oogen het figuurlijk gesproken al open-keken. „In uw andere bagage heb ik niets geen contrabande gevonden, die staat al boven. Maar wat is dit?" Toen liet ik hem mijn rookgerij zien maar des gastheers hoofd ging temèt bedenkelijk heen en weer.

— „Op de Prinsengracht in het Paleis van justititie hebben ze me toch gezegd .... begon ik de aanwezigheid van pijp en pijpenvoedsel op te helderen, maar, nee hoor, dan herinneren de heeren van de gracht daar zich zeker het verblijf hier zoo precies niet meer, maar rooken is hier evenmin als in het Rijksmuseum en den Stadsschouwburg, onze beide buren, geoorloofd en met leede oogen zag ik tabak en pijpen verdwijnen in een grooten solieden brandkast, waarin ieder hotelgast zijn „doosje" heeft waarin men, gelijk in de meer comfortable logeerhuizen gebruikelijk, goed doet zijn voorwerpen van waarde ter bewaring af te geven aangezien alleen in dat geval „de directie er zich voor verantwoordelijk acht".

Wij zetten even den woordenvloed van Boogaards stop, hij maakte het ons wel gemakkelijk, dat dient gezegd; zelf journalist geweest, kende hij het klappen van de interviewende zweep en sprak juist langzaam genoeg, dat we hier en daar nog een aanteekening maken konden waarbij toch den gezelligen verteltrant geen schade gedaan werd, tenminste onze medeaanzittenden, bleken voller aandacht mee te „genieten" van het even zeldzaam éénzijdig gevoerd, maar daarom niet minder onderhoudend discours.

Doch, zooals we zeiden, we vielen hem toch even in de rede: hoe was die ontvangst, we hebben ergens anders wel eens gelezen of gehoord, dat zulk ontvangst fouilleeren en al dat soort formaliteiten nu juist niet op bijster zachtzinnige, piëteitvolle manier in hun werk plegen te gaan, wat zijn op dàt gebied je ervaringen ?

— „Mijn ervaring" — Boogaards smeerde met 'n genoeglijk air een nieuw stukje toast met 'n achtelooze handigheid, als had hij de laatste weken niets anders gegeten, — „mijn ervaring is deze, dat àls je niet behoorlijk ontvangen wordt, je er in den regel wel door onhebbelijke komst, zèlf de schuld van dragen zult en nu je me de gelegenheid daartoe zoo ongezocht geeft, wil ik je meteen verklaren, dat ik mijn geheele leven nog nooit een ambtenaar ontmoet heb, — en ik hèb er wat ontmoet! — zoo geknipt voor zijn taak, met zooveel — 't klinkt gek, maar 't is zoo — liefde voor zijn beroep, als deze meneer Bierenbroodspot, die hier thans van 1904 af als directeur resideert. Deze, nu even zestigjarige, maakt al op 't éérste gezicht 'n sympathieken indruk, hij heeft iets van een zeekapitein, waartoe zijn uniformpet misschien onwillekeurig het hare bijdraagt.

— „Kijk es, mijnheer Boogaards", — begon onze directeur, — „het is een heele beroerde maand, die u nu voor den boeg hebt, dat weet ik het allerbest; wat ik doen kan om u d'r met goed fatsoen door heen te helpen, daar kunt u op rekenen, dat gebèùrt, we zullen het mekaar van weerskanten zoo aangenaam mogelijk trachten te maken — wat me wel een beetje ironisch klonk, maar zooals later bleek toch waarlijk van zijn kant met die eigen en zeer karakteristieke woorden net zoo bedoeld was, — maar dan reken ik ook op wederzijdsch en onvoorwaardelijk vertrouwen. Wat ik binnen de grenzen van mijn reglement voor U doen mag, zàl ik doen, doch dan is óók afgesproken, nietwaar, dat U niets ondernemen zult, waarmede tegen onze huiselijke grondwet in gehandeld wordt. U hebt me je rookerij gegeven, wat ik nu ook nog hebben moet, dat zijn het horloge, de ringen, portemonnaie, en dan vraag ik, is er willicht anders iets in je zakken, waarvan het vermoeden gewettigd is, dat het contrabande wezen kan".

Ik gaf den provoost het gevraagde, behalve mijn ringen, die niet afkonden. „Dat behoeft dan ook niet", kwam hij direct hulpvaardig tegemoet. Ik verklaarde anders niets op zak te hebben, wat geacht kon worden tègen de voorschriften te zijn.

— „Welnu", klonk het me nog bemoedigend van toon

in de ooren, „wees dan een màn, meneer Boogaards, bedenk je zit hier wel niet voor je plezier, maar, en dat zegt, o zoo veel, toch ook gelukkig niet voor schande, het spreekwoord zegt, dat een ongeluk in een klein hoekje ligt en in dit geval met recht; dertig dagen duren hier langer dan in de buitenlucht, dit is zeker, maar het zijn en blijven dertig dagen, en ze komen wel òm." Hij belde, — een bewaker verscheen, — „gaat U dan met hem mee naar Uw cel . . ."

Brrrr, wat klonk me dat woord „cel" in mijn ooren, ik kreeg een lichamelijke gewaarwording alsof ik hier van het blad voor me een slak inplaats van een oester had ingeslikt.

„Dan kom ik met een uurtje wel eens kijken, hoe U geïnstalleerd bent en nou maar goeien moed, hoor!"

Toen gaf hij me — pardonnez le mot, maar het hoort thuis bij 's mans sjoviaal optreden en bij zijn, de omstandigheden ten spijt ronde, gezellige bonhommie — een poot en zei tegen den inmiddels verschenen bewaker de tooverformule, het code woord, B-III-I. hetgeen beteekent: afdeeling B, derde étage, cel I.

Hèhèl 't Ontsnapte me, zonder dat ik het helpen kon, toen de wijde hal, — schrijf maar gerust met één l, hoor Schuver, — de luxe van een hall met twee, vol Oostersche palmen, Smyrnaloopers en Cupidolichtjes kon je daar niet, — voor me open lag. Je bent zoo gewoon als je een hotel binnenkomt, niet? dat de Ober je taschje direct aanneemt als hij je naar de lift vóórgaat en ik keek oudergewoonte al om naar den bewaker, die me volgde of hij geen chasseur wenken zou, maar hij blikte voor zich, dàt comfort d' expédition schijnt hier nog niet in zwang."

Stel je even zoo voor: Boogaards begon, — meneer Hoek zal later het servet als een relequi bewaren — op het tafellaken met potlood te schetsen.

— „De cellen dan liggen in een kruis."

„Zòo'n cel" — hielden we onzen explicator even vast, „hoe is die ingericht, vertel eens nauwkeurig?"

— „Voor de gewone hechtenis-gangers of voor hen, die in vóórarrest zitten, heb je twee soorten, omdat deze categoriën naar keuze hun straf in afzondering, of in de ge-

meenschap kunnen ondergaan. In het eerste geval zitten er vier bij elkander en heeft de cel twee gelijkvormige vakken, het dagvak en het nachtvak, vóór, waar de vier logés overdag vertoeven, àchter vier kribben om te slapen. Laat ik even opmerken, dat natuurlijk nooit vier bezoekers tezaam gebracht worden, die in dezelfde „zaak" betrokken zijn. In de afzondering kennen we alleen het eerste vak, de dagcel, waarin een, tegen den muur opgeslagen nachtleger, zooals het officiëele woord luidt, benevens een draagbaar privaat, (wijdsche term voor faecaliën-emmer in houten kast), een tinnen bak waarvan de hospitant eten, en een dito beker waarin hij zijn drinken krijgt, een houten, tegen den muur bevestigde tafel, een stoel, soms hiervoor zelfs een leuningloos krukje, dat met een ketting aan den muur vastgeklonken is, een waterkruik, de beruchte houten lepel, waar de patiënt alles mee eten moet, een stofblik met schuier, een hoekplankje om iets op te zetten, benevens de hoogstnoodzakelijke toiletbenoodigdheden, haarkam, handdoek; verder een vaatdoek, een bakje met zout, een inktpot, (zonder pennehouder of pen) en natuurlijk, vooral niet te vergeten, een bijbel en een kerkboek, benevens de huiveringwekkende celkap.

De afmetingen van dit onmenschwaardig ingericht verblijf zijn zóó: 2 Meter breed, ongeveer 3 Meter lang en twee en een halve Meter hoog. De dikke deur is van binnen met ijzer beslagen, boven een kijkgat 1 cM. in doorsnee, beneden de zoogenaamde schaftklep, een naar buiten openvallend loket, waardoor het eten opgeschept wordt, de muren van steen en de vloer van cement. Overdag komt het licht (in de oud-model-cel) door een, op manshoogte gelegen, van matglas in ijzeren tralies voorzien raam, ongeveer 80 cM. breed en 50 hoog of, in het herbouwde gedeelte, in de nieuwe cel door een dito van een Meter hoog en verdeeld in 3 × 4 ruiten, waarvan de bovenste en de onderste vier van matglas, de middelste van gewoon glas zijn. Uitkijk wordt echter weer belet, door er een van buiten aangebracht, schuin geplaatst, matglazen ruit tegen te zetten, zoodat het niet mogelijk is er dóór, maar wel even bóven uit, dus de lucht, zon, maan

en sterren te zien. De interieure avondilluminatie bestaat uit een gasgloeilicht, kousje-klein-model".

— „En wat had jij als bewoner à la pistole nu voor 'n kamer en waarin verschilde die van de cel?"

— „Kamer," hernam Boogaards met smadelijk liptrekken, — „moet je niet zeggen het is en blijft en heet ook cel, maar de inrichting is wel veel gerieflijker. En luister goed en memoreer de reden, dat ik bij dit verschil zoo uitvoerig stil sta, zoo uitgebreid vertel wat er in deze en gene inrichting te koop is en ontbreekt, want het is dáaruit, dat ik mijn conclusies, die ik je straks voorleggen zal, trekken ga tot betoog, dat in de toekomst bij de noodzakelijk geworden hervormingsevolutiën, onder zooveel meer de inrichting van alle cellen minst genomen zoo zal moeten zijn, als deze thans voor de pistolanten gereserveerd is, met gebruikmaking van alle verbetering, die de moderne hygiëne kent en eischt.

Luister:

De pistole cellen liggen op een hoek, op de derde verdiepingen, hebben dus geen bovenbuur; ze zijn in alle afmetingen een halven Meter ruimer — op alle afmetingen, dat geeft nogal verschil aan kubieken inhoud, niet waar; op den grond liggen vloermatten en langs het bed — het eenige dat gelijkvormig is met de gewone hechteniscelbedden, véél te smal, n.l. slechts 63 c.M. — (om het je gemakkelijk te maken vergelijk: het is ongeveer de hoogte van een pagina van het „Handelsblad" van den kop tot onderaan de bladzij) een kokoslooper.

Voorts had ik een behoorlijke tafel, een schrijfbureau, twee stoelen, een hoekkastje, waarin een viertal planken ruime berging gaven, een zindelijk en praktisch gemodelleerde waschtafel met een, eenvoudig en wat te klein, overigens frisch uitziend porceleinen garnituur, zeepbakje, een groote waterkaraf, een prullemand, en — dit was een bijzondere gunst, omdat ik voor mijn werk veel boeken meegebracht en noodig had, — een diepe en ruime, van veel planken voorziene archiefkast.

Wat ontbreekt is een behoorlijke kleerkast, of kapstok. Deze laatste is reglementair niet toegestaan, opdat de

bewoner er zich.... niet aan zal ophangen. Brrrrr!

De verlichting, het klein-model gasgloeilicht kousje, absoluut onvoldoende, is gelijk aan die der andere cellen.

Nergens luxe, maar alles voldoende, kraak zindelijk, behoorlijk onderhouden degelijk, en praktisch."

— „Maar dàn ?" — vroegen we, — „dan wordt je, stel ik mij zoo voor, daar binnengeleid en dan gaat de deur achter je dicht".

— „Zoo is het en ik weet niet of het aan mij ligt, maar ik heb die vier critiseerende bijvoeglijke naamwoorden voor het meubilair eerst làter weten te vinden, den cocoslooper en de boekenkast in 't geheel niet gezien want de eerste uren zit je zóó beteuterd te kijken, twijfel je waarachtig aan je zelf: bèn je het nu of ben je het niet, vraag je je af, heeft die bewaker nu heusch de deur hermetisch achter je op slot dichtgehaald, — en heb je nergens oogen voor."

„Ik had 's morgens den nieuwen roman van Jeffery Fernol „Beltane the Smith" nog bij me gestoken, begon na een kwartier erg moedeloos, den arm onder mijn hoofd, te lezen, wou van de heele omgeving niets zien, mijn gedachten verstrooien in lectuur....

Ik had met hetzelfde effect een roman in 't Sanskriet voor me kunnen nemen, was nog geen pagina ver, of kon weer nèt-zoo beginnen; het drong niet tot me door.

Toen, om mijn gedachtengang toch een beetje op streek te brengen, mij als het ware te dwingen de manie van die dichte deur en die maand van me af te zetten, ben ik een bladzij uit het boek op mijn schrijfmachine gaan overtikken. En dat hielp! Ik kreeg lucht in mijn hersenen om dit teekenend busdokters-beeld maar eens te gebruiken, d'r kwam weer een beetje orde in m'n bovenkamer..."

— „Maar," — onderbrak onze tafelgenoot, — „laten we eerst nog eens inschenken, ook hier dient 'n behoorlijke volgorde te worden, krijg jij de flesch es uit het ijs, Schuver, dan doe je wat goeds, — dan zal ik je, als intermezzo, even iets koddigs van de schrijfmachine, waar ik 't net

zoo over had, vertellen. Dat was de eerste avond, ik aan 't tikken, niet alleen met mijn vingers, maar schrik niet van de beeldspraak — ook met hart en ziel, tik, tik-tik, tik-tik-tik.

Na een poosje komt er uit een cel, misschien twee of drie verder, ik weet het niet precies, een gelijksoortig geluid, ook eerst één, dan twee vlak-achtermekaar, dan weer één en dàn drie. Ik luister, hoor niets, wacht nog een poosje, houd op met werken; daar begint het weer, tik, tik-tik, tik, tik-tik-tik. Zoo duidelijk klonk het in mijn cel, of iemand vlak bij mij op de deur met een kort hamertje tegen ijzer sloeg.

Wat was het geval? Je zult wel es gehoord hebben, dat er een zoogenaamd dievengetik bestaat, een telegrafeeren langs de waterbuizen van de verwarming, een compleet morse-systeem van seinteekens, voor iedere letter een ander, waardoor geïnterneerden vier, vijf, zes, acht cellen ver zelfs, gemeenschap met elkander krijgen kunnen, door beurtelings te tikken en dan weer luisterend het oor tegen de waterpijp te leggen? Welnu, zooals ik pas den volgenden dag van den directeur gehoord heb, een „collega" van me, vier huizen verder, had mijn schrijfmachine-geklikklak ook door het recochetteeren der ijzeren geleidingen, voor een vèr-weg, van een bevriende zijde komend, gesein gehouden en tikte tegen de telegraaf terug. Jammer, dat u me niet direct geroepen hebt, zei een van de bewakers, die er bij stond, dan hadden we kunnen hooren wàt-ie wou, want de kellners van dit zonderlinge hôtel kennen de geheimzinnige seintaal hunner gasten, al nuanceert ze ook zoovele malen, heel goed. Maar ik was blij, dat hij 't niet gehoord had, nam me voor het nooit te zeggen als ik 't weer merken zou. Je ging waarachtig al meevoelen met „je" collega's, — zoo acclimatiseer je je daar in den Rijksomnibus, — je ging het beschouwen als oncollegialiteit, als schennis van 't esprit-de-corps, als verraad....

Maar om nu op mijn eerste armoedige uren terug te komen...

Ik had, dank zij mijn inval, m'n getrouwe machine te bespelen, mijn positieven vrijwel weer bij elkander

en wou es kijken, hoe laat het al was, hoeveel uur er van de 30 × 24 al om zouden zijn.

Idiote gewaarwording, je horloge is weg!

Maar met-één gaat de sleutel in het slot, komt, gelukkig, de directeur binnen.

— „Ik zal maar niet informeeren hoe het gaat?," maakte hij zijn entrée. Nee, natuurlijk niet, je kon net zoo goed een visch, die pas aan den hengel, den haak door den bek, uit zijn element getrokken wordt, naar zijn bevinding vragen. Goed was die niet en zeggen kon ik het evenmin als het vischje. Ik gevoelde mij geheel in een dergelijke onbenijdenswaardige, machtelooze situatie en haalde mijn schouders op.

Nou wees maar stil, ik kom wat afleiding brengen. Kijk es, en van achter zijn rug hield hij me zijn hand voor: een paar tijdschriften en een pakje correspondentie van kantoor, d'r was ook een telegram bij, beneden stond een jongen van het telegraafkantoor op het antwoord te wachten.

Ik had langer noodig om het te lezen en het bescheid te schrijven dan op kantoor, maar al werkten ze langzaam mijn hersenen, ze wèrkten en de directeur gaf het briefje aan een der bewakers, die er mee wegging, de wenteltrap af naar omlaag. Ik mocht even uit mijn deur op het bordes komen, hem nakijken: doe het maar, dan ziet u es wat van de omgeving. Was ik ook die wenteltrap opgekomen? Waarachtig ik heb het gevraagd, wist het niet, had klaarblijkelijk mijn oogen in mijn zak gehad straks. Dat hebben ze allemaal haast, die hier voor 't eerst komen, hebben ze me later verteld.

„U hebt nou tenminste werk!" Directeur af.

Daar hoorde je weer dat afschuwelijk omdraaien van den sleutel in het slot en onwillekeurig stond je op en je keek nog es naar die deur, die dicht was, potdicht, waar je niet uit kon, al wou je nòg zoo graag!.... Ik kon me zoo begrijpen, hoe nerveus aangelegde menschen, die hier opgesloten worden, de neiging voelen om zoo'n deur in te trappen en het van neiging tot poging komt, maar ze wijkt niet, het dikke, met ijzer beslagen eikenhout wijkt niet, al zou je je beenen d'r tegen stuk slaan.

Mijn stapeltje post lag nog onaangeroerd op mijn tafel.

Ik begon een briefkaart te lezen, toen een tweede en daarna een brief, die slecht geschreven als hij was, wat inspanning eischte. Toen ik hem uit had, betrapte ik me zelf op de gedachte, dat ik onderhand vergeten was, waar ik me bevond....

Dàt is mijn troost geweest die dertig lange dagen: door werk te vergeten waar je was en als er ooit gelegenheid bestaat de intensiteit te leeren doorvoelen van het spreekwoord dat den mensch het werk gegeven is om het leven dragelijk te maken, dan is het dáár!

Er speelde een klok, 't was die van het Rijksmuseum en ik ging met mijn oor langs het raam luisteren om de slagen te tellen: 12.

Twaalf uur! Anderhalf uur van de 30 × 24 waren om!

Op de loopgang hoorde ik voetstappen Je leert luisteren naar elk geluid hier.

Een hoofd met een hoed er boven keek om de kier van de deur: — U moet gelucht worden, zei-ie.

Gelucht? vroeg ik en ik kreeg de sensatie of ik een beer uit Artis was, die naar zijn buitenhok getransporteerd wordt. Daar heb ik van hooren zeggen, dat ze gelucht worden.

Maar 't was zoo: of ik maar volgen wilde.

Zóóveel besef had ik nu al gekregen, dat ik begon te zien, de opmerkingsgave was teruggekeerd in oogen en.... neus. Ik proefde, overwoog, trachtte den geur thuis te brengen, maar — gelukkig! er was nooit iets thuis, wat zóó rook, een warme, benauwde, gore en en vooral penetrante lucht, ik wàs er: precies dezelfde reuksensatie, die je opdoet, als je in Artis het apenhok binnentreedt. Geen werkelijk te definiëeren en bepaald weer te geven soort, maar een amalga van onzindelijke lijflucht, mestvaaltwarmte, het weeë zoet van een suikerraffinaderij, gemengd met den stank van rottende dierhuiden waar de zon op schijnt, die combinatie waar alleen het orgaan eens krengenslachters en dan nog slechts uit gewoonte, tegen bestand raakt, snuif je hier op, terwijl je de wenteltrap afdaalt langs de drie galerijen, — op elke een en twintig cellen, — of in den kruisvorm herhaald drie en zestig per kruisarm, ruim honderd en tachtig in het geheel.

En in alle „wonen" menschen, zijn levende wezens opgesloten, ruim honderd vijftig mannen en vijf en twintig vrouwen, — deze laatste apart, — in drie vleugels, A, B en C. In al deze hokken van 2 × 3 Meter hunkeren achter de eikenhouten, met ijzer beslagen deuren, menschen naar hun vrijheid, ademen de paar kubieke Meters stank per dag in en weer uit, bij welk proces de atmosfeer natuurlijk hoe langer zoo ondragelijker wordt. Zij, achter die hokdeuren, hebben niet eens een lap kleed, zooals ik, loopen op den steenen grond, hangen in mekaar op een kruk, die aan een ketting vastligt aan den muur.....

Dat woord *gelucht* stak me nog door mijn ribben, ik, die, zooals ik me altijd verbeeld, niet sentimenteel ben van aard.

De gehoede meneer gaf me over aan een bewaker, den oppasser van de buitenhokken en tien tellen later ging in een ijzeren traliekooi met steenen muren aan den kant, een soort muizenval in 't groot, open en werd ik binnengelaten, waarna weer met een grooten sleutel het lugubere slot van de hokklep omgedraaid werd. Wèèr gevangen, wèèr opgesloten, links, rechts, voor en achter steenen muren en boven je ijzeren tralies: een hok, breedte zes Meters, lengte dertien, hoogte nog geen drie.

Ik ben begonnen met naar de lucht te gaan kijken, trachtte me te oriënteeren; in de verte zag ik iets van een telefoonopstijgpaal en herinnerde me dien vroeger op het dak van het gymnasium gezien te hebben, een tipje museumtoren zag je de lucht in pieken en aan den anderen kant muurde de kerk van het Huis van bewaring omhoog. Geluiden troffen je oor, het gerinkel van de tram, het getoeter van een auto, een brandweerwagen, die voorbijjoeg en de schetterende koperklank van een paar hoempas, die zeker ergens langs de Stadhouderskade erg valsch stonden te blazen. Maar alles klonk ànders dien dag.

Toch deed de buitenfrischheid je goed! Ik ging rechtop staan zette mijn handen in de heupen en maakte de mimiek van kunstmatige adembeweging om de stanklucht

uit mijn longen te persen, haalde òp, zoo.diep ik kon en blies weer uit met al den fut, dien ik op dat oogenblik had. Goddank sport geeft volumineuse longen en de lichaamsventilatie was gauw gebeurd."

— „Hè vriend, stop es even, nou loop je me te hard van stapel" —, vielen wij Boogaards in de rede, — „vertel ons eerst eens even dat „luchten," we schrokken zelf van dat verschrikkelijke woord, toen we het uitgesproken hadden, is dat voor allen hetzelfde, te oordeelen naar je minder vriendelijke kritiek er op zouden we zeggen van wèl?"

— „De manier van luchten ja, alleen, dat ze mij ook in afzondering buiten zetten, maar de duur niet. Mijn pistole vergunde mij om twaalf en om drie uur volle zestig minuten buiten te zijn, normaal voor de gewone „gehechten" — technische term, schrijf op! — is tweemaal een hàlf uur per dag!"

— „En wat ben je toen daarbuiten gaan doen?"

— „Dat heb ik ook een minuut of tien staan prakkizeeren, wat ik zou gaan doen? Ik had wel es van de uitdrukking ijsberen gehoord, en heb in mijn jonge dagen ook wel in dien geest bij het standbeeld van Thorbecke op de stille Heerengracht op en neer gemarcheerd vanwege het „meisje, dat toch niet kwam", zooals Speenhoff het zingt, maar dat was uit eigen beweging en in Gods vrije natuur, doch hier onder een getralieden hemel met een baksteenen muur aan alle kanten om je heen, kwam het me zoo belachelijk en vooral zoo verdraaid minderwaardig voor, hier als een beest heen en weer te gaan loopen, heen twintig passen, terug twintig passen, dat was de lengte, zijwaarts negen of tien over de breedte.

Maar je leert hier, — méér, dan ergens ter wereld, — zelfbeheersching en berusting: ik zette den kraag van mijn winterjas op, stak mijn handen in mijn zakken, dwong me een deuntje te fluiten en op de maat van mijn eigen muziek begon ik te stappen, maar niet op en neer, dat ging me nog niet af, maar in het vierkant: één, twéé, dríé, víér, ik floot den defileermarsch van ons zevende regiment en maakte jan-stap-allemachtig-passen tegen de koude voeten.

Daar begonnen me waarachtig uit de grijze lucht

druppels te vallen. 't Is wel een vreemd gehoor, als je zegt, dat er in het huis van bewaring, waar zooveel en veelvuldig onderdak verleend wordt, onderdak te kòrt is, maar ik spreek de waarheid. In de wandelhokken is géén onderdak tegen den regen, nergens beschutting! Was er maar een enkele Meter van boven afgedekt met gegolfd plaatijzer bijvoorbeeld, maar neen hoor, je kunt in den regen ijsberen of vierkantjes-loopen, nat worden en humeurig, vooral als je merkt, dat het overal elders al weer droog is, maar van de ijzeren tralies het water nog wel een kwartier lang blijft afdruppen. De straatsteenen vloer, ook hier „binnen", gelijk overal in Amsterdam buiten, hobbelig als een karbonkelmeloen, staat dan vol plassen. Waarom zijn de tralies boven niet schuins afloopend gemaakt en waarom is de bodem niet van hellend macadam, zoodat de regen wegloopt in een paar minuten, waarom moeten hier de „gehechten" kletsnat door het water beenen?

Zeg-es wààrom is dat alles? Omdat de heele kooi zoo onpractisch gebouwd is, goed, maar is dat reden om het zoo te làten? Waarom niet morgen aan den dag de heele boel gereconstrueerd? Waarom dwijl je in deze buitenhokken als een natte poedel langs de straat?

Is dat sloffigheid in ons recht of opzet? Is het alles zoo beroerd uit sleur, of móét het juist zoo wezen: de stràf?

Het was een ironische inval, maar ik dàcht aan parapluie-Moos, die in de Kalverstraat, altijd, zoodra er maar een druppel gevallen is, met zijn geschreeuw van: een kwartje, allemaal bènne ze een kwartje, de regenlucht vult. Waarom goeje, beste Moos kom je niet hier?

Geld op zak heb ik niet, maar wellicht crediet, want ik heb mijn meneers-pakje aan, terwijl de meesten hier rondloopen in de „uniform van het huis".

— „Hadden wij straks al meenen te vragen, maar wilden je toen niet interrompeeren: Boogaards, vertel dat ook eens, móéten de menschen een bepaald costuum dragen?"

— „Móéten, neen, maar je ziet het Rijkscostuum wel veel helaas."

Wij vroegen wat Boogaards daarmede bedoelde, met zijn helaas?

— „Dat er zooveel „in" komen met lompen an d'r lijf, zóó vergaan en zóó vervuild, dat de directeur ze na het bad meteen maar de kleeren van het Huis aangeeft: een bruine broek met dito jas en een soort mutsje op, zooals we op het ijs vroeger wel droegen. Maar dàn door een vroolijk soort menschen, in andere levensomstandigheden gedragen, met lachende, blozende gezichten er onder en hier? Van zorg doorploegde, vale, uitgehongerde, okerkleurige lijken, wien zulk mutsje nààr, afzichtelijk, wreed staat."

We moesten nog wat meer van dat bad weten en vroegen of dat verplicht was, we meenden in beschrijvingen van het gevangeniswezen wel eens iets dergelijks gelezen te hebben.

— „Verplicht is het niet, maar omdat een groot getal dergenen, die hier komen in een staat verkeeren, zooals ik je daar zooeven beschreef, — natuurlijk veel te zwak, omdat woorden nu eenmaal voor de ellende, die je hier om je heen ziet, altijd veel te zwak zullen blijven — lijkt het misschien zoo alsof het verplicht is.

De directeur, die een ieder persoonlijk ontvangt, kijkt met zijn, door al de ervaring sorteerkrachtig geworden oog, zijn mannetje d'r eens op aan. Zie je d'r goed-onderhouden uit, dan ga je zóó de hal in, sans plus, twijfelt hij, dan komt er een brigadier aan te pas, die met je mee gaat en je verzoekt je in de cel te ontkleeden, waarbij dan al spoedig blijkt of water en zeep noodig zijn of niet; het derde geval kun je je voorstellen; zùlk een badende wordt dan, zooals ik zei, gemeenlijk meteen in de Rijksspulletjes gestoken, omdat het reinigingsbad anders niet veel geven zou.

Ik wil van deze gelegenheid gebruik maken je iets vriendelijks te zeggen over het optreden van het beambtenkorps hier. Den directeur heb ik je al voorgesteld; ik kan van hem geen grooter lof spreken, dan te zeggen dat er in het heele huis geen speld valt, die hij niet m i s t, niet · z o e k t en niet v i n d t. Voilà tout! Als ik dien zeekaptein, zijn handen in zijn zakken, de directeurspet een beetje zwierig op het hoofd, met zijn kleine, guitige, levenslustige oogen te midden van dit kasteel der eeuwige droefenis weer voor me zie, dan denk ik onaf-

scheidelijk aan iets heel moois te midden van louter afschuwelijks! aan een door en dóór braaf man in een gemeen huis. Dat is mijn getuigenis, maar ze zegt wel niet veel, zóó spreken de beambten van het Rooie-dorp over hem, een verdiende hulde, het getuigt een weinig méér, maar zóó klinkt óók de eenparige dankbaarheid der arme bliksems binnen deze muren, zoolang ze er zijn en als ze de poort weer uitgaan, vertellen ze 't buiten: een beste kerel, 'n man die niet hard is geworden in zijn afgrijselijke, je zou zeggen, noodzakelijkerwijs „versteenende" steenen omgeving, die meeléeft en meevóélt met de „zijnen", dien ze vertrouwen, omdat hij nooit dienstkloppert, dikwijls met ze komt praten, en als het maar even mogelijk is in het belang van zijn meewarige klanten de hand voor de oogen houdt en in 't ergste geval, als 't heel niet anders kan, dan toch nog de vingers spreidt om niet álles gezien te hebben, door die vingers heen te kijken.

„De ouwe het-tet nie eens gesien", grinnikt er één, een nieuweling, als er een klein vergrijp, een lichte overtreding, een zonde tègen het reglement gebeurd is. Maar die hier lang zijn, of bij herhaling komen, — gruwelt, gruwelt, menschen daarbuiten op je trijpen stoelen over je dampend bord gebogen in huiselijken kring, gruwelt, lang en bij herhaling! — weten wel beter: „hij het-tet niet willen sien!"

Dit versje, dat ik ergens — ik mag niet zeggen waar — op een der muren vond, spreekt boekdeelen:

Het leven, dat vliedt snel, zegt men,
Maar als een mensch, gelijk ik ben,
Is opgesloten in een cel,
Vloekt-ie dat spreekwoord naar de hel.

Tenzij een luim'ge directeur,
Een kerel met een goed humeur,
Een kerel met een hart van goud,
Je àf en tóé — gezelschap houdt.

Dat voorbeeld heeft natuurlijk in den loop der jaren zijn uitwerking niet gemist. Ik noem heel weinig namen; in deze omgeving is anonimiteit mijnerzijds veelal conditie geworden. Maar wie ook te midden van deze

menschen-Artis leeft en wiens naam met eer genoemd werd, dat is de onder-directeur, de jonge Berkhout — zoon van den ouden-meneer Berkhout, dien vele Amsterdammers van meer of minder dichtbij zullen kennen als directeur van het voormalige Huis van Bewaring op den Heiligeweg. De kamer van den sous-chef ligt midden tusschen de cellen in. En deze beiden voeren het corps van den majoor, twee brigadiers, zestien bewakers en twee bewaaksters, voor de vrouwenafdeeling, ààn. Gelijk overal elders en altijd: het voorbeeld van de superieuren werkt suggestief, ik ben vol bewondering en heb respect voor den rustigen, kalmen, welwillenden toon, die hier heerscht, telkens klinkt een vriendelijk góéjènmorgen, góéjenmiddag, wèl-te-ruste den gevangene tegen; een hard woord, een vloek, een snauw, ik heb ze niet gehoord.

Toen ik „uitgelucht" was, rammelde de oppasser opnieuw met zijn sleutels voor de val en ik ging naar binnen, de wenteltrap weer op, naar mijn cel terug, waar ik den majoor vond met mijn „lunch"!

— „Dat zal wel een beetje weidsche titel zijn durfden we onderstellen."

— „Ik geloof, dat het je mee zal vallen, als je het hoort, bijzonder schikkelijk allebei, majoor en lunch. De eerste is een groote, pootige baas, gespierd, een kerel, die als het eens een heel enkelen keer d'r op ààn komt, te bewijzen, dat moeder natuur je niet voor niets een paar armen en een paar vuisten geschonken heeft, klààr staat; type militair in den goeden zin van het woord.

Mijn menu zal ik je opnoemen: 't bestond 's morgens als ontbijt uit een potje thee met een glutenbroodje, twee eieren en een ons kaas, een botervlootje met een ons boter, dienstdoende voor den dag; om twaalf uur hetzelfde als des morgens, zònder de eieren, maar mèt twee appelen en om zes uur, als middageten, twee ons vleesch, met groenten en nog eens een paar appelen (aardappelen, die ik nooit gewoon ben te eten, werden op mijn verzoek weggelaten); pistolanten kùnnen ook bier bekomen, maar ik, die nog uit mijn trainingsjaren d'r aan gewend ben, met uitzondering van een glas

roojen wijn, geen alcoholica te gebruiken, ontving in den loop van den dag twee flesschen mineraalwater, Apollinaris, Fachinger of Vichy naar keuze".

— „Allemachtig!"

— „Ja dat is mij óók meegevallen. Nu moet je je natuurlijk geen al te grootsche voorstelling van de qualiteit van een en ander maken, het vleesch bijvoorbeeld was dikwijls meer vet dan vleesch, de boter wel eens op het kantje àf (niet wat margarine-vervalsching betreft, want daarop wordt ze op vaste tijden onderzocht), maar ze had 'n vatsmaak, zooals de huismoeders dat noemen, en niet zelden sterk, de appelen zou ik in de vrije lucht beslist aan een kegelclub in bruikleen gegeven hebben om ze murf te kegelen, alvorens ze .... gestoofd werden, maar dat zijn allemaal betrekkelijk kleinigheden, waar de directie van het Huis bovendien niet veel aan doen kan.

De leverantiën worden namelijk, zooals alles wat je op 's Rijks kosten consumeert, aanbesteed voor een jaar tegelijk en de tegenwoordige leverancier schreef in bij normale tijden tegen normale prijzen van levensmiddelen, heeft dus, zeg maar gerust, een dagelijks terugkeerenden strop, de Minister is. gelijk altijd, doof aan drie ooren, bewilligt geen cent méér, dan waar voor ingeschreven is, zoodat de gelukkige winkelier aan het Huis een klant heeft waar hij dol op is. Eieren, die hem acht cent kosten op zijn minst, moet hij voor zes leveren; appelen voor acht cent het pond, vleesch voor tweederden van den inkoopsprijs en omdat nu eenmaal de directeur, die hier zit er de man niet naar is, iemand, ook al zit hij niet achter de tralies het vel over den neus te trekken, glipt er in het geleverde wel eens wat kaf onder het koren. Mijns inziens moesten bij levensmiddelen-aanbestedingen ten dienste van ziekenhuizen en gevangenissen uitzonderingsbepalingen bestaan.

Maar de gewone „gehechten", — we begonnen den technischen term ook al te gebruiken, hoe staat het daarmee — krijgen die genoeg? — „Ja, die hebben het natuurlijk anders, maar hoofdzaak is: wat ze krijgen wordt redelijk goed klaargemaakt ook, maar het is wel

een erg sober en eentonig maal en eigenlijk, ja laat ik het maar ruiterlijk zeggen, hebben beesten het beter in véél méér dan één opzicht.

Je kunt hier als gewoon gehechte, — die dus niet de voorrechten der pistole geniet — niet à la carte eten, je menu is gemaakt voor de heele week en de hors d'oeuvre, die je — gelijk bij alle andere diners bij je entrée te wachten staat, — is sober; de eerste twee dagen niets dan water en brood, 2 × 24 uur of zes maaltijden enkel brood, dat je door het schaftluik toegeschoven wordt, waarbij je water uit de aarden kruik, die bij je in de cel staat, ad libitum nemen kunt.

Dit is natuurlijk het ergst voor diegenen, die hier pas voor den eersten keer verzeild raken, de „door de wol geverfde" die het klappen van deze diëet-zweep kent prepareert er zich op en hard er zich tegen door den laatsten dag dat hij in 's Heeren vrije natuur leeft zooveel te eten als hem zijn buidel maar eenigszins permitteert.

Van den derden dag af ontvangt een ieder 's morgens een kroes half-melk en half-water en 300 tot 350 gram brood. Om één uur is het middagmaal, dat twee keer in de week uit gestampten pot bestaat, aardappelen met groenten dooréén verwerkt, met voor den persoon 20 gram vet, twee maal snert, éénmaal bruine boonen met spek, éénmaal stokvisch met aardappelen en uien, waarbij het vetportie tot 30 gram verhoogd is en Zondags soep, getrokken van gort met een schijfje van ruim.... een half-ons vleesch per hoofd. De hoeveelheid, die van alles toegediend wordt, omvat drie pond of om de vergelijking met onze huiselijke inhoudsmaten gemakkelijk te maken, zegge drie diepe borden vol.

Tegen den avond een kroes koffie met brood, zoo afgemikt, dat iedereen in het geheel 600 gram daarvan als dagrantsoen heeft. Dat weekmenu door minister Modderman in 1886 zoo geniaal ontworpen wordt jaar in jaar uit zomer en winter gehandhaafd!

— „Is dat genoeg?" vroegen we.

— „Die vraag" — klonk het uit Boogaards' mond, — „heb ik, toen ik, bij mijn vertrek, met den directeur nog wat na te praten zat, hem ook gesteld en op zijn

beurt gaf hij mij een weifelend antwoord; de meesten, die hier komen, verlaten het Huis zwaarder dan ze er binnen gingen om „verpleegd" te worden. Velen zijn pafferig, maar het vleesch is m. i. te weinig. En dat de jongens het er mee eens zijn, klinkt uit een tweede door mij genoteerd muuropschrift, galgenhumor, lof- en klachtenboek der gedetineerden:

IN DEN BAK DAAR KRIJG JE 'N GORTBUIK,
VAN DE BOONEN, GORT EN 'T SPEK.
MAAR AAN VLEESCH KOMT DOOR HET SCHAFTLUIK,
VOOR TWEE HOLLE KIEZEN NET!

Maar de voeding heeft natuurlijk de onmiskenbare nadeelen der éénzijdigheid: te veel koolhydraten en te weinig vet; twintig tot dertig gram vet per dag is voor een volwassen mensch te weinig en het beste bewijs, dat dit ook wel van overheidswege ingezien, maar niet veranderd wordt, ligt dáárin, dat in verschillende strafinrichtingen dan ook al getracht wordt dit gemis met levertraan aan te vullen.

's Middags ben ik opnieuw gelucht met al de verschrikkingen van het woord der uitnoodiging en de gezelligheid van 't hok en heb daarna zitten werken.

Ik had al geleerd bij het minste gebimbam van de Museumcarillonnade mijn oor tot luisteren te spitsen, 't had net vijf geslagen, toen een afschuwlijke climax van de toch al zoo weerzinwekkende lucht door de reten van mijn celdeur naar binnendrong: ditmaal was de onderkenning ervan niet moeilijk. Wie des avonds in onze Jordaanbuurt wel een zeker dikbuikig model wagen heeft zien of liever gezegd heeft ruiken rondrijden, die de spraakmakende gemeente met Boldoot te betitelen weet, en waarin, uit steeg en slop, de huismoeders in alle bescheidenheid te deponeeren gewoon zijn, hetgeen in verleden tijd gegeten werd, zal ook, zonder dat ik viesruikende woorden gebruik, begrijpen wat ik bedoel; vlak voor mijn diner was deze „ophaal" van feacaliën, van cel tot cel diergenen, die niet het voorrecht hadden de W. C. te mogen frequenteeren, doch wie het eigen closet in den vorm van een emmer met een kist er omheen, in de cel ten gebruike stond, een

alles behalve eetlust opwekkend genot, dat kan ik je verzekeren, want, niet waar, dat weten we allen, afdoende reukloos kun je een „Kamergemak" alleen maken door.... het weg te nemen, voorgoed!

't Is waar, dat alleen voor mij 't zesuurs klokje het middagmaal beduidde, de anderen hadden immers ieder hun portie reeds om één uur „genoten".

Het was afgrijselijk en het is me tot den laatsten dag een weerzinwekkende temptatie gebleven deze apothéose van voedsel, onsmakelijk gesol en vergaring van menschenmest binnenshuis.

Van eten is dien eersten dag en onder zulke omstandigheden, niet veel gekomen. Ik, die altijd in de buitenlucht leef, kon er me niet toe zetten, zonder trek, het maal te beginnen en trèk, dat begrijp je, neen, trèk had ik niet het minst.

Den avond doorsukkelende, 'n praatje met den majoor, die es naar me kwam kijken en me wees, hoe ik het bed van den muur neerlaten, opzetten en opmaken moest, begon me daar omstreeks half negen opeens 'n nieuwe kwelling voor mijn oningewijde ooren: een vervaarlijk rammelen met zware kettingen.

Mijn fantasie zag een middeleeuwschen kerker voor zich, waar zwaar geboeide misdadigers uit weggeleid werden naar het schavot, om er in het late, donkere avonduur terecht te worden gesteld.

Zóó erg was het niet, maar het gerinkel was toch inderdaad een onverdragelijk choqueerende terging, weerzinwekkend temeer, omdat ik geen vermoeden had, waar dit sinister geluid vandaan kwam, noch wat het beteekende.

Het dreunde al nader en nader en weerklonk op alle etages. Tot ik ineens bemerkte wàt het was! Door het zoogenaamde schaftluik klonk een stem: Wèl te rusten! En toen werd er voor mijn deur een tweede, de zoogenaamde nacht- of kerkdeur gesloten en wel op een wijze, als in ouderwetsche Amsterdamsche huizen nog wel gebruikelijk is „op den ketting"; ze staat dus op een kier, maar die is met geen mogelijkheid verder te verwijden, omdat de ketting op een van binnen (ook al zou de binnendeur er niet zijn) onbereikbare plaats vergrendeld is."

Boogaards zat een beetje stiekempjes voor zich op zijn bord naar de leege oesterschalen te kijken en zijn zwager animeerde hem om er nog een half dozijntje op den kop te tikken, beeldspraak, die ik hem, al is hij medicus, wel eens daadwerkelijk zou hebben willen zien doen.

— „Nou hoe is het ben je leeg?" vroegen we onzen „ontslagen boef".

— „Dank je, je ziet, ik hèb nog," met een molentje ontlaadde hij het overmatige koolzuur uit zijn kelk.

— „Dat bedoelen we niet, of de kopy op is?"

— „Nog in geen uur, nog in geen maand, zóóvéél zou ik je kunnen vertellen van al die ontzaglijke armoedige ellende op de Weteringschans vlak naast het modepaleis der rijken, naast den tempel van vrouwelijke ijdelheid, waar zoovelen der bevoorrechten, honderden guldens brengen voor één enkele mof of één enkele blouse, terwijl hier menschen — menschen evengoed als zij, in een hok zitten te hongeren, omdat ze misschien een paar schoenen, die ze aan hun bloote voeten zoo hoog noodig hadden, ter waarde van een rijksdaalder, uit pure ware miserabele n o o d meemoerden en toen in d'r lurven gepakt zijn, om die schoenen hier binnen den tijd van zes maanden te verslijten, opdat ze weer barrevoets de straat op gaan, en wéér kunnen beginnen, recidivist worden!

— „Versomber je nu niet zoo!" vroegen we, een beetje bang voor ons plan de campagne voor het morgenblad....

Maar onze vrind zat al weer recht overeind.

— „Dat komt, als ik aan dien eersten avond en aan dien eersten nacht denk, en dat zul je me nog wel eens meer hooren doen, mijn aanklacht luchten jegens de menschen, die in egoïstische zelfzucht, hun médeménschen hier opsluiten om ze niet te zien; probeer het eens, neem jij je voor een maand uit je werk weg, om naar hier te gaan liggen nadenken over het feit of dit Huis op de Weteringschans ook in het adresboek staat, onder de panden, die onze Lieve Heer op gezette tijden pleegt te surveilleeren, en kijk dan of je niet versombert?"

Dan gaat de bel en tien minuten later is het licht uit en dan lig je in je bed, dat, zooals ik je, meen ik, al

verteld heb, 63 cM. binnensmaats smal is en waarin een stroozak, twee lakens en twee wollen dekens met een keihard, heel dun hoofdkussen de inventaris vormen.

Hierin bestaat geen „bevoorrechting!" „pistolen" en „gehechten", „preventieven" en „verwezenen", alles legt zijn schuldig of onschuldig hoofd ter ruste en slaapt.... zoo hij het kàn.

Het zal je niet verwonderen, als ik je zeg, dat ik wakker bleef...., niet om den stroozak, want een bed kan me moeilijk hard genoeg zijn en niet om de voor de meeste menschen abnormaal lage houding, want gewoon als ik ben, bijna horizontaal in mijn mandje te liggen en zelfs niet eens omdat mijn gedachten zich bezighielden met me zèlf, maar omdat ik in de cel onder me.... a l s-m a a r, zooals dit gezegd wordt, hoorde loopen. In het reglement, dat aan den muur hangt, staat, dat de bewoners van het huis bij het luiden der bel naar bed gaan, maar onder me liep een man op en neer, òp en néér, de vijf passen, die je in je cel kunt doen héén en de vijf andere, die dan volgen, térùg. Ik had het den heelen avond al gehoord, maar er niet zooveel aandacht aan geschonken als thans, nu de donkerte, de nagenoeg volslagen duisternis, je gehoor scheen te scherpen en de kille rust in het huis de geluiden beter geleidde langs den steenen wand en den steenen vloer van de lager gelegen cel omhoog naar de mijne. Hij liep maar, dat opgesloten beest in zijn donker hok, langs de wanden.

Wie zou het zijn? Wat zou hij „gedaan" hebben?

Misschien een arme ouwe tobber, die met zijn kar tegen een brug op moest en wiens ouwe stroeve beenenpaar de zware vracht niet duwen kon, die moe door zijn heele slappe lijf, toen hij met inspanning van al zijn krachten er eindelijk boven op was, hijgend neergevallen is tegen zijn kar en een oogenblikje uitpuffen moest om weer op adem te komen, alvorens verder te kunnen, heel effe maar zitten ging op de handkruk, niet merkende hoe van den anderen kant een koperen bout kwam, die „h'm opschreef", omdat hij daar met zijn vracht stilstaande boven op de brug, gevaar opleverde voor het verkeer.

Veroordeeld door den kantonrechter tot een boete van f 5.—, bij niet-betaling te vervangen door drie dagen hechtenis.

Vijf gulden kon-ie van zijn weekloon niet missen, of z'n vrouw en z'n kinderen moesten het betalen met honger, wat hij niet wou, en zijn baas had gezegd, dat-ie h'm liever naar de maan zag marcheeren, dan 'n cent voor 'm uit te geven, hij wist toch wel, dat hij niet boven op een brug zitten mocht en dat geluier langs den weg verveelde h è m al lang.

Zoo „verzat" dan deze stumperd zijn vijf gulden, de man, die altijd oppassend, zooals de vrome-goede-menschen dat noemen, geweest was, nog nooit „iets met de politie te doen had", er nu door een dienstklopper van een agent, die 't evengoed met een vermanend „doorloopen baas" afgekund had en een tot wetboek vermuften kantonrechter veroordeeld was, maar hij kon ze niet ver-*zitten* „omdat hij geen rust had", ver-liep ze in den donkeren, kouden nacht, in zijn ééntje op en néér! Goddank, dat er in Amsterdam ook nog een heel, héél andere kantonrechter rechtspreekt, die in staat is zoo'n zwoeger met een vermaning naar huis te sturen, en den agent aan te kijken met een paar oogen, waarin te lezen staat: kun jij jouw en mijn tijd niet beter gebruiken, jammer eigenlijk dat ik me voorgenomen heb in deze bladzijden geen n a m e n te noemen!

Ik bleef wakker liggen, de tred onder me werd zwakker, de beenen moeër, hun stijve spieren nòg lammer.

Ik bleef wakker liggen, mijmerend, dat er hier in dit huis menschen zullen loopen óp-en-nèèr, die niet vrij zijn, zooals ik hier en die man onder me van het gevoel van w r o e g i n g.

Want je zult me wel willen gelooven, dat, hoe slecht ook, de gedachte aan wroeging over „mijn daad" die ik nooit „gedaan" heb, maar die me „gebeurd" is, geen seconde over me kwam en dien man onder me ook wel vreemd zal zijn, maar onder dit dak, dat gespannen staat over de hoofden van schuldigen en onschuldigen, woont ook de misdadiger tegen wie wegens moord met voorbedachten rade, levenslang geëischt is

en die nu in afwachting van de uitspraak „hoopt" op twintig jaar.

En buiten jaagt in klingelende trams, in auto's en „bakkies" het leven, het jonge, vroolijke vrije leven, stijgt een lied op van een troep uit zangcoliege komende jeugd, door de eenzaamheid der avondlucht, waarin tenslotte alle geluid sterft en zelfs alle gedachte inroest.

Ook het geweten van dien eenen daar rechts-onder-me, die gèk van denken en tobben, straks droomen gaat zijn visioen van hoop op een verre vrijheid, héél vèr misschien, èèns na — twintig jaar!

Het was een man, wien het leven tot hel gemaakt was door zijn vrouw, een wijf, die 't met tien anderen hield, zijn weekloon verdronk en hun kinderen met een pook sloeg, heele nachten van huis bleef en die hij — wanhopig, wánhópig, den kolder in den kop, beu van het leven naast zoo'n menschenbeest, vergeven had met rattenkruid in de pap, met voorbedachten rade, omdat hij 't vergif drie weken van te voren gekocht had, maar 't toen niet had durven doen, het opborg met de gedachte, het nooit te doen, tot het er op een kwajen avond tòch van kwam, toen ze wéér dronken thuis gebracht werd door een even dronken kerel, aan den zwier als die samen waren geweest van 't geld van haar dochter, waartoe ze die d'r steenen varkenspaarpot had weten te vinden en aan gruizelementen te slaan. In al z'n eenvoud, zei me de bewaker, die dezen „moordenaar" op te passen had, dat er toch wel eens gevallen waren, waarbij de „vermoorde" veel meer schuld had, dan de moordenaar. Vreemd toch, overwoog ik, onverklaarbaar, dat, wat dezen eenvoudige des harten zóó uit 't hart welt, die geleerde, gebefte Heeren van de Prinsengracht met hun psychologie en psychiatrische menschenkennis, niet inzien of niet willen leeren inzien in hun voor „levenslang" beroemd, ònbegeerlijk ambt".

Nu zal ik je, vervolgde Boogaards op anderen toon, nog even van het ontwaken en het ontbijt vertellen en dan ben ik het wijzertje rond geweest. Ik heb het je wat in den breede geschetst, niet omdat het mijn

eerste etmaal was, maar omdat ik je er een beeld van geven wou, opdat jij het vannacht voor al je lezers vermenigvuldigen kunt met je letters en je inkt, hoe ik het hier had in tegenstelling met de „gewone gehechten", omdat ik in de toekomst zou wenschen, dat allen het zóó en nóg véél en véél beter zullen krijgen in onze interneeringshuizen dan ik deze „voorrechten aan de pistole" verbonden; maar daarover straks meer als ik naast mijn antwoorden op je vragen, naast mijn vertellen, wat ik toen ondervonden heb, ook nog iets te z e g g e n hebben zal!

Om zeven uur gaat de bel. En daarmee gruwelt opnieuw het rammelen der kettingen als een onwelluidende morgenpsalm in dit zegenlooze kerkgebouw. Dan moeten, — gelijke moniken, gelijke kappen, — allen hun celemmer met vuil water en hun waterkruik (of waterkaraf) hun waschblikje (of waschkom) hun cel-pot-de-chambre, — maller combinatie heb ik op mijn slaapkamer nooit gehad — buitenzetten, waartoe de deuren èven geopend worden. Als ze voor de tweede maal weer voor een paar tellen ontsloten worden — telkens met rammelende knirsknarsende sleutelmuziek, zijn de attributen naar gelang dat ze vòl of leeg waren, geleegd of hervuld. Een lawaai als een oordeel!

En dan begint de dag weer....

Eens op een ochtend heb ik dat lawaai, waarvan ik je zoo even sprak, toch hooren verstommen. Toen trok er langs de Stadhouderskade een voor ons onzichtbaar bataljon soldaten met volle muziek. En de krachtige beentrekkende marschrythmus, de schetterende trompettoonen door de ijle, zondoortrilde morgenatmosfeer, schalde naar ons, celbewoners, op en gebiologeerd als we werden, waren we er allemaal even stil van, bewakers inkluis! Met het emmertje in de hand of de opgeheven waterkruik, bleven we allen even roerloos staan, luisterend naar de bezieling van dien groet uit de vrije, open wereld daarginds. Zoo menigeen z'n droeve, gepijnigd hart ging open....

We hadden weinig aanteekeningen kunnen maken. Boogaards, die telkens zoo in vuur raakte, als het meewarig beeld van hetgeen hij gezien had, hèrleefde voor

zijn blik, sprak dan zeer snel en zoo vroegen we hem een oogenblik te pauseeren, we wilden hem nog een paar vragen doen over het gehoorde alvorens verder te gaan.

— „O ga je gang," — bemoedigde hij.

— „Zoo bijvoorbeeld zouden wij wel iets naders willen vernemen aangaande het werk dat de menschen doen moeten in het Huis van Bewaring."

— „Moeten? Néén, ze móéten niets. Maar wee dengeen, die gebruik maakt van dezen maatregel, die een dwaasheid is. Wat is het, dat mij den tijd d r a g e l ij k gemaakt heeft, in welke uren heb ik v e r g e t e n waar ik mij bevond? Enkel en alleen, als ik boven mijn teekenbord gebogen stond, de lynconstructies voor een nieuwe boot te maken, als ik mijn berekeningen uitvoerde, in mijn studieboeken en tijdschriften zocht en vergeleek, zonk mijn omgeving om me wèg. Dàn is het de tweede week al wel gebeurd, dat ze me kwamen roepen, dat het tijd was om te gaan wandelen, terwijl ik er in de verste verte niet aan gedacht had, dat het al zoo laat was...."

We moesten toch even weten, je zei: wandelen, stràks sprak je altijd van luchten?

— „O, ja, hernam Boogaards", — een tevreden lachje speelde om zijn mond, — „het klinkt erg aanmatigend, dat weet ik wel, maar m'n eerste hervormingsidee heb ik al in de praktijk hooren brengen, terwijl ik er nog was in dat heillooze Bedegangershuis-der-misdaad. Ik had, toen een der bewakers — de eenige „zure" onder de zestien — me weer eens was komen afhalen om „gelucht te worden, er eens naar geïnformeerd, hoe ze toch aan dien ònkieschen — ik heb het dáár even anders genoemd — dien ònkieschen term van „luchten" kwamen? Dat was bij overlevering, verklaarde de man en het stond ook in de reglementen. Toen heb ik er den directeur, — dien je veel ziet, die altijd tusschen de menschen is, zoodat het niet moeilijk is hem te bereiken als je hem iets te vragen hebt, terwijl je het natuurlijk ook langs den officiëelen weg, via den bewaker doen kunt, — eens over gesproken en we hebben samen de reglementen er eens op nageslagen. Hij zelf sprak

nooit van luchten en zie, artikel 82 van het Huishoudelijk reglement voor de Strafgevangenissen en Huizen van Bewaring, vastgesteld bij Koninklijk Besluit van 22 Nov. 1887, sprak van „alle gevangenen nemen dagelijks, als het weder dit toelaat, beweging in de open lucht.

Vanaf dien dag sprak de bewaker, als hij mij opriep, dan ook er van, dat het tijd was te gaan wandelen, en, wat mij veel meer genoegen deed, ik hoorde het hem zeggen links en rechts van me tegen de buren; binnen drie dagen had het woord „wandelen" burgerrecht gekregen op de Weteringschans!"

— „Dat is toch een verduiveld sterk bewijs, hoe het personeel wel de zwakke punten voelt en het goede wil, en tot meewerken gezind is," konden we ons niet weerhouden te zeggen.

— „De sleur, die ònzalige sleur!" — klonk het hard uit Boogaards' mond, maar allo kom, we dwalen af, wat wou je meer weten, dit was maar entrefilet".

— „Van dat werken", herinnerden we.

— „O, ja, kijk es, dat is het verschil tusschen een Strafgevangenis en een Huis van Bewaring: ginds m ó é t je werken, hier m á g je het doen."

— „En wàt doen ze dan?"

— „Hier in hoofdzaak touwpluizen, houten en cartonnen doosjes maken en vuurmakers binden".

— „En worden ze daarvoor betaald?"

— „Ja, maar ze zullen d'r niet vet van soppen, wat hun arbeid oplevert, het variëert van 6 tot 15 centen per dag, gemiddeld kunnen we zeggen d a t e e n v l i j t i g m a n o m e n b i j d e t i e n c e n t e n p e r d a g v e r d i e n t."

— „Een beroerd klein beetje".

— „O, zóó! Daarvoor heeft hij dan van 's morgens zevenen tot des avonds negen uur, met, zeg twee uur tusschenpoos voor eten en wandelen, volle twaalf uur zitten ploeteren, derhalve een loonstandaard van nog geen cent per uur!"

— „Schandelijk!"

— „O, mijn waarde Schuver", klonk het smalend van Boogaards, „er is zoo verbazend veel schandelijks, de menschen, die Zondags het Vondelpark inkuieren en

zich des avonds naar den Stadsschouwburg of het Concertgebouw laten brengen, moesten eens weten, wat er geleden werd achter de wallen van deze Stad-der-levens.

De muren zijn dik en de deuren sluiten goed, zoodat je op het Leidsche Plein, op de Stadhouderskade en de Weteringschans, het zuchten niet hoort en door de matglazen ruiten zie je de tranen niet, maar wee als je binnen komt, ik heb mijn oogen wel eens nat voelen worden, daar kun je zeker van zijn. Niet om me zelf, och ik heb er me in mijn bevoorrechte cel, hoe lang de tijd me ook gevallen is, wel doorheengeslagen, maar als ik een ouden kerel voortstrompelen zag in het Rijkspak, met een gezicht dat niet menschelijk meer was en ze me dan van dien man vertelden, dat hij al wel voor den tienden keer hier kwam, pas verleden week ontslagen .... en nu al weer hier."

„Maar dat is dan toch die man zijn eigen schuld!" vielen we hem in de rede.

— „Neen! Dat is n i e t waar, dat is niet zijn eigen schuld, die man is hier verleden week vandaan gegaan zonder een cent op zak, met niets, letterlijk niets an dan een broek en een jasje en een das om zijn hals, met een paar schoenen, die een bewaker hem gegeven heeft en een gulden in de hand, die hem de directeur schonk uit zijn eigen portemonnaie, en die voor den directeur een bankje van honderd beteekent, want zoo scheutig zijn de salarissen niet en het is waarachtig geen uitzondering, wat ik je daar vertel, van beiden niet, van den man, die hier weggaat en den man, die hier regeert."

— „Maar waar heeft die stakkert dan zijn Rijksloon van een dubbeltje per dag gelaten?"

— „In de cantine. Vergeet niet, dat de menschen hier 600 gram brood krijgen, zooals ik je in het begin al verteld heb, maar dat brood is dan ook maar enkel brood, zonder iets d'r op en het vet wat ze in hun eten proeven bedraagt 20 gram per hoofd, kun je niet voorstellen, dat zoo iemand ook wel eens iets gesmeerds hebben wil, zich in de cantine, al stelt hij zijn eischen nog zoo laag, al is het maar ééns in de

week, een onsje boter of margarine koopen gaat, of een liter melk, of een haring, of een kop koffie, misschien zelfs, als hij eens een luxueuse aanvechting krijgt, op Zondag, een ei? Wat doe jij, als je niets anders krijgt dan je droge brood en je hap eten door mekaar, met zegge zestig centen in de week? Wou je daarvan nog sparen?"

— „Het is verschrikkelijk, wat je ons daar vertelt."

— „Ja boy, het i s verschrikkelijk! Ik heb er nooit aan gedacht, maar ik verzeker je, dat ik er mijn heele volgend leven aan denken zal, aan dien man, dien ze op een avond buiten de deur moesten zetten, zonder dat hij op de heele wereld iets anders zijn eigen kon noemen dan die jas, broek, das en een paar schoenen met dien eenen gekregen gulden, waar hij „zijn leven mee beteren" moest!

Ik heb je daar de artikelen opgenoemd, die er in de cantine te krijgen zijn, ik vergat echter nog tabak. Het is den geïnterneerden toegestaan, het half uur of uur, dat ze bij goed weer buiten zijn, een steenen pijp te rooken, àls ze met werken tenminste geld voor tabak, die ze alleen uit de cantine betrekken mogen, koopen kunnen.

Ik zal je terloops een paar cijfers aan de hand doen, waar ik wel geen statistieken op nageslagen heb, maar die je toch als tamelijk juist, gerust noteeren kunt: ons land heeft op het oogenblik aan Strafgevangenissen, Huizen-van-Bewaring en andere strafinterneeringsoorden, veertig inrichtingen, met doormekaar 100 bewoners, maakt dus 4000 personen, die thans van hun vrijheid beroofd zijn, daaronder begrepen de beide speciale vrouwen-gevangenissen te Gorinchem en te Appingedam. Het Huis van Bewaring hier te Amsterdam is van middelmatigen omvang en kan in 123 mannelijke en 20 vrouwelijke cellen, plus de 60 plaatsen voor de gemeenschap, ruim 200 personen bevatten; de Koepelgevangenis aan den Amstelveenschen weg 150; die te Rotterdam 400 en te Haarlem 180, de andere houden het gemiddelde hier tusschen. In de meeste Strafgevangenissen wordt naast de werkzaamheden, die ik je al opsomde,

in hoofdzaak breiarbeid verricht, zoo werden er verleden jaar, ten behoeve van de Rijkskleedermagazijnen niet minder dan 40.000 paar sokken, 30.000 stuks tricot-ondergoederen, 20.000 borstrokken en 20.000 gebreide goederen van anderen aard gefabriceerd."

— „Wat een leven, opgesloten in een cel zitten te breien", ontviel het ons onwillekeurig.

— „Het aantal zelfmoorden in de gevangenissen, was tot voor eenige jaren dan ook schrikbarend groot, namelijk 100 per jaar, sindsdien zijn de cijfers tenminste onder de preventieven in de Huizen van Bewaring beterende, in het Huis op de Weteringschans, kwam in de laatste drie jaar geen zelfmoord of poging daartoe voor."

— „Weet je ook waaraan deze gunstiger verhouding te danken is?"

— „Men heeft mij verteld, dat het optreden van den directeur — het is van medische zijde, dat mij deze inlichting verstrekt is — hieraan veel bijdragen kan. Een directeur als er in het Amsterdamsche Huis resideert, een man, die zich met elken gevangene persoonlijk bemoeit, kan veel onheil te dezen opzichte verhoeden, door op het juiste oogenblik de neiging tot zelfmoord bij den patiënt te herkennen en te bestrijden.

Ik zal je een voorbeeld noemen: de gevaarlijke oogenblikken, de momenten, waarin de zielkundige gepredisponeerdheid de hand aan zich zelf te slaan, den grootsten invloed heeft, liggen natuurlijk ook ten tijde der grootste gemoedsbeweging. Dat is: de inbreng, het verhoor voor den rechter-commissaris, de zitting met den eisch, en de uitspraak.

Het is nu eenmaal een grovelijke fout in de regeling van ons strafproces-recht, daarin afwijkende met het systeem van nagenoeg alle andere landen, dat ten onzent een verdachte eerst den verdediger krijgt nà de instructie, als de zaak, zooals men dat noemt, „rijp" is voor de openbare terechtszitting. Ontving de geïnterneerde van den allereersten dag af aan rechtskundigen bijstand, zoo zou hem een goed deel van het aangrijpende, het nergens-toe-dienend-opwindende van de talrijke verhooren tijdens de instructie bespaard blijven. Er had dan tusschen verdediger en cliënt van te voren overleg

plaats met al de heilzame gevolgen van dien. Ons strafstelsel lijkt er in tal van gevallen wel op uit te zijn, zooveel mogelijk menschen te veroordeelen, terwijl men in de ons omringende landen, de tegenovergestelde theorie toegedaan is: zooveel mogelijk menschen buiten de gevangenis te houden. Evenals er een veel grootere rust in de ziekenkamer heerscht, zoodra men den dokter bij den patiënt weet, zou er ook in den gemoedstoestand van den delinquent minder beroering en meer de begeerde klaarheid en kalmte komen, als hem de moreele steun verleend werd een juridisch raadsman ter zijde te weten.

Na den terugkeer uit de kamer van den rechtercommissaris is dus in den gemoedstoestand van den verdachte een kritieke phase ingetreden en menige zelfmoord had onmiddellijk of tenminste kort daarop plaats. De directeur heeft het zich tot heilzame gewoonte gemaakt, den verdachte, die uit de kamer van den rechtercommissaris naar de cel teruggevoerd wordt, oogenblikkelijk persoonlijk te bezoeken. Een bewaarder houdt den arrestant in het oog tot de kapitein van het wrak, waarop deze moreel berooide landverhuizer den storm te doorstaan had, zelf voor hen staat.

Dàn ziet het geoefend oog van den man, die dit al duizend, tienduizend keer mee gemaakt heeft, hoe het met den patiënt gesteld is, acht zich ontslagen lang te blijven in een gunstig geval, of voelt zich geroepen lang en kalmeerend en vooral troostend overleg te plegen, indien hij twijfelt of de beroering van den ongelukkige niet van dien aard zijn kon, dat het hem aan wil ontbreekt, aan de verleiding er maar ineens een eind aan te maken, te weerstaan. Onder dezelfde omstandigheden treedt de directeur op na de terugkeer van de rechtzitting, waarop de ambtenaar van het Openbaar Ministerie, dit is gewoonte geworden — waarom toch? altijd òvervraagt en ten slotte als de uitspraak gevallen is.

Bij dezen laatsten gang, en vooral als het vonnis hard en den veroordeelde klaarblijkelijk belangrijk tègengevallen is, houdt de directeur hem de mogelijkheid der cassatie voor, doet weer de weldadige hoop

ontvonken in de ziel van het slachtoffer, steekt hem een riem onder het hart, werkt op zijn gevoel, op zijn zenuwen, op zijn wil en op zijn uithoudingsvermogen. Wie weet hoevelen deze wakkere, dappere wereld- en menschenkenner die op de Weteringschans resideert, er op het kritieke oogenblik van teruggehouden heeft, vrijwillig den dood in te gaan.

En wat je wel eens hoort beweren: ontneem dan den menschen er de gelegenheid toe, is onzin, iemand die zelfmoord plegen wil, kàn het doen met een laken of een deken aan den stijl van een bed, met een inelkander gedraaid hemd, of met een schoenveter, met een stuk, tegen de steenen scherp geslepen, tinnen kroes. In het Amsterdamsche Huis van Bewaring schijnen ten allen overvloede de leidingen van de centrale verwarming, twee buizen notabene aan den bovenkant der cel, er in letterlijken zin, speciaal voor aangelegd.

De directeur weet dan ook te vertellen van geïnterneerden, die hem hadden laten roepen en hem, wijzende op deze pijpleidingen, dringend verzochten, een cel te mogen betrekken, waar deze verleidingsobjecten minder tot zelfmoord noodden, ze waren er zelf bang van en voor.

Hij is er die aanleg. Heb je ooit gehoord van verwarmingsbuizen boven in een kamer? Ieder ingenieur, ieder leek zou ik haast zeggen, zal je weten uit te leggen, dat ze langs den vloer moeten loopen, opdat de warmte optrekt van beneden door het vertrek naar boven. Maar ik herhaal, hij is er en hij blijft er!

Het Huis van Bewaring heeft dit met zijn buur-bouw, den Stadsschouwburg, gemeen, dat beiden geconstrueerd zijn geworden door mannen, die zooveel adviezen, van zooveel deskundigen commissies te slikken hadden, dat er van beiden, noodzakelijkerwijs dan ook, misbaksels terechtgekomen zijn, de kenschetsende vergelijking is wel eens gemaakt, noch in de cellen hier, noch in de loges daar, kunnen ze iets zien".

„Gebeuren d'r veel incidenten in zoo'n huis van bewaring?"

— „Och, dat valt, naar wat ik er van gehoord heb,

erg mee. De bewakers tenminste dragen — en dat zegt genoeg — geen van alle wapenen, behalve Zondags als groot-tenue in de kerk. Aanvallen op hun persoon komen hoogst zelden voor, indien er al eens een gedetineerde voor een oogenblik uit den band springt, is het gemeenlijk meer nervositeit, dan opzet om te mishandelen en is zulk kwaadaardig optreden of verzet, snel gebroken.

Verhaal i wordt hier van een typisch geval, dat alweer een eigenaardig licht werpt op den directeur, en dat ik je daarom niet onthouden zal!

Op zekeren dag wordt door politie-agenten een slager binnengebracht, die zich aan de een of andere, niet veel om het lijf hebbende overtreding, schuldig gemaakt had.

Door een nooit geheel opgehelderde reden nu wist deze dierenvriend een groot, bijna een halven Meter lang slachtersmes onder zijn berusting te houden, hetgeen pas opgemerkt werd, toen hij al goed en wel in de cel zat.

De brigadier en de bewakers konden noch door goede woorden in der minne, noch door bedreiging met hel en duivel hem tot overgave van het moordwapen brengen en de zenuwachtige toestand waarin de „gehechte" verkeerde — voornamelijk ontstaan door het onoordeelkundig optreden der politie-agenten, die op echt Amsterdamsche manier, den arrestant over de straat gesleurd hadden, waarbij het een wonder heeten mag, dat de man niet van zich af gestoken heeft, - was van dien aard, dat men den nacht niet durfde in te gaan alvorens het gevaarlijke wapen uitgeleverd was.

De majoor zocht den directeur en vroeg om het bevel „aanpakken", waartoe hij zich dan met een aantal manschappen naar den cel zou begeven, om den slachter te overmeesteren. Maar de directeur, die den kerel eens bekeken had en in hem aprèstout een meer góéd dan een kwáádaardigen reus zag, had er niet veel ooren naar. D'r zou bloed vloeien, zoo gedecideerd als wàt en de kans was groot, dat er ongelukken gebeurden.

„Ga jullie allemaal naar achteren", beval toen de directeur, „laat er vooral niemand met me mee gaan,

geen machtsvertoon alsjeblieft." En hij opende heel kalm met zijn sleutel de cel; toen hij haar een uur later verliet, had hij het mes in zijn hand, zat de slager, zooals de volksmond het zegt „te snotteren". De heele rij bewakers, die al bang geweest waren hun veldheer nooit levend terug te zullen zien, gaapten hem en het mes sprakeloos aan, maar het lesje staken ze op: voor nu en nog eres: géén geweld!

Dàt was het geheim geweest in dezen hoogoven der misdaad! Zèlf onberispelijk wezen, in je heele doen en laten, o o k, nèèn: d u b b e l tegen menschen, die wat op d'r kerfstok hebben!

Nu zal ik je nog iets vertellen van de twee groote folterverblijven in deze inrichting en dan schei ik er langzamerhand uit. 't Is al bij halftwaalf en ik wil wel eens kijken, hoe ik vannacht tusschen lakens, die me niet door het Rijk ter leen verstrekt zijn, slapen zal en dat half uur heb ik nog noodig je iets zeer belangrijks als pakkend slot mee te geven."

— „De twee groote folterverblijven," vroegen we verrast, „bestaan die dan nog in een hedendaagsche gevangenis?"

— „Ja!" was het korte antwoord en Boogaards noemde ze, primo: de zoogenaamde bezoekkamer en secundo: de kerk.

— „Om niet verkeerd begrepen te worden haast ik mij er direct aan toe te voegen: op d e i n r i c h t i n g van beide, slaat dat folteren.

Stel je voor een kamer van tamelijk groote afmetingen. En denk je deze verdeeld in drie vakken. In het eerste, dicht bij het raam gelegen, is een groote ijzeren kooi geplaatst van dikke ijzeren staven, de soort waar in Artis het nijlpaard achter ligt, een kleinigheid dichter bij elkaar de spijlen misschien. Om die ijzeren staven, tot manshoogte, dik glas en over dat glas heen en boven langs het ijzer nog eens een traliewerk als sterk gevlochten kippengaas met nauwe mazen.

Het tweede vak is een open ruimte, waarin een bewaker plaats neemt en het derde ligt bij de deur, waardoor de bezoeker binnenkomt; een ongeveer tot aan de borst reikende toonbank, waar deze achter moet

blijven staan, scheidt hem van de open-midden-vak-ruimte. Zoodra degeen, die op visite komt, binnen is wordt de deur achter hem afgesloten, hij of zij staat dus in een vak, van achteren begrensd door de gesloten kamerdeur en van voren door de houten toonbank. Dan wordt de geïnterneerde binnengeleid en moet zich in de ijzeren kooi opstellen, waarna deze gegrendeld wordt.

Boven het glas uit, dóór het kippengaas, kan hij zich dan ten hoogste tien minuten in tegenwoordigheid van den bewaker met familie of vriend onderhouden.

Ik zal ter illustreering van deze pijnkamer twee voorbeelden uit de praktijk geven en er dan geen woord meer van zeggen.

Een bootwerker heeft in drift, het was na de uitbetaling van het weekloon en dus drank in dien man, tijdens een woordenwisseling, zijn vrouw met wie hij overigens een goed leven leidt, een opstopper gegeven; die wat harder aangekomen is, dan bedoeld was. Opgewonden van aard, is de vrouw onder gegil van moord, de straat opgehold, de politie en een dokter zijn er aan te pas gekomen en het eind van het lied is geweest, dat de „hij", — door zijn „zij" natuurlijk al lang vergeven, — een half jaar later tot een maand hechtenis veroordeeld wordt. Op den gebruikelijken Dinsdag komt moeder de vrouw met haar drie kinderen den man in de, voor allen vreemde, omgeving bezoeken; nu zal het jou net zoo min verwonderen als mij, te hooren, dat deze vrouw toen zij binnenkwam en de deur achter zich hoorde sluiten al erg beduusd keek. Op het oogenblik waarop zij den man voor haar eigen oogen en die van de kinderen, als een gevaarlijk roofdier uit den Circus, binnenleiden zag en in de kooi opsluiten, kreeg het goeje mensch een flauwte.

Tweede voorbeeld: Een jaar of acht geleden speelde er in de koffiewereld een hoogst treurige geschiedenis, waarbij de ééne compagnon er van beticht werd den ànder, tijdens het proeven ter keuring van het artikel, arsenicum in de kop gedaan te hebben met het vooropgezette plan zijn associé om zeep te helpen.

Hoewel niemand in de heele stad en op de beurs, waar de „giftmenger" een gezien vakman was, in hem zoo'n

gemeen sluipmoordenaar zag en de algemeene mare ging, dat er hier met recht van géén-zuivere-koffie gesproken werd, er aan deze zaak veel meer vast zat en heel andere drama's daaraan ten grondslag lagen, dan wel naar buiten uitgelekt en door de justitie „opgespoord" waren, zag men den verdachte door de politie van het kantoor weghalen en zonder dat hij vrouw of kinderen zien mocht, in het Huis-van-bewaring opsluiten. Ik waag het niet de ontmoeting te beschrijven, toen die vrouw met hun kinderen voor het eerst daar in de „visitekamer" verschijnen moest en heur man door tralies en over glas, langs kippengaas heen, zijn onschuld bezweren moest, waaraan zij van eerste stonde af vast geloofde en welke de rechter-in-hoogste-instantie dan ook aannam ; immers werd de beklaagde v e e r t i e n maanden later vrijgesproken. Maar hij heeft v e e r t i e n maanden in deze beestachtige omgeving moeten zitten, der wanhoop ten prooi, en kwam er uit als een man, van wien het leven niets meer te wachten heeft, die er, — geruïneerd naar lichaam en geest, — ook niets meer van eischte dan een fatsoenlijken dood, welke een paar jaar later dan ook, eigenlijk gelukkig, volgde.

Ik stel je voor, je eens een oogenblik in te denken, welk tafereel zich daar bij het eerste bezoek in die gruwelkamer heeft afgespeeld. De directeur, die, om de vrouw bij te staan, haar persoonlijk binnenleidde, deze man, die al zóóveel ellende gezien en gevoeld heeft, — moest zich geweld aandoen op de been te blijven. Van zulke drama's blijven de Heeren Rechters, die, — met uitzondering van een enkele, die toevalligerwijs in het college van regenten zitting heeft — n o o i t de gevangenissen of huizen-van-bewaring bezoeken, ònkundig.

En nu zou je misschien denken, dat deze modelinrichting, deze geestelijke pijnbank van de geraffineerdste soort, dit folterwerktuig in de handen eens zielebeuls, al van heel ouden en vèróúderden datum en oorsprong is? Integendeel, onze nieuwste criminalisten, die zoo prat gaan op hun psychiatrische kennis, hebben deze helsche vinding pas eenige jaren geleden uitgebroed en doen construeeren.

Ik geloof gerust te mogen zeggen, dat ik mij gedurende mijn straftijd onberispelijk gedragen heb, ik ben uitmuntend behandeld, maar ik heb van mijn kant ook alles gedaan om te demonstreeren, dat een man, eenmaal veroordeeld zijnde, — naar zijn meening ten onrechte, doet er niet toe, — zich te gedragen heeft en dan ook gedragen zàl, overeenkomstig de plaats, die hem aangewezen is, maar tucht of geen tucht, die kooi binnen te stappen, heb ik beslist geweigerd. Dan duizendmaal liever géén bezoek: aan een dergelijke beesten-tentoonstelling mee te doen, achtte ik me onverplicht. Ze leek me een zelfkrenking, die ik niet over m'n hart krijgen kon, mijzelf aan te doen.

Niet zóó erg, maar toch ook ganschelijk den tijden ten spot, is de wijze, waarop in het Huis-van-Bewaring kerk gehouden wordt.

In de strafgevangenissen worden slechts als godsdiensten erkend de Protestantsche, de Katholieke en de Israëlietische.

Het bijwonen is voor de geïnterneerden verplicht. Nadrukkelijk toch zegt art. 106 van de Algemeene maatregelen van Bestuur enz., „dat het den hoofden van gevangenissen, gestichten en huizen van bewaring etc. slechts toegestaan is den geïnterneerde *één enkele maal* vrijstelling te verleenen." Hier gaat het dus om wettelijk verplicht kerkbezoek. Wat dit voor den ongeloovige beteekent, hoe ónzedelijk het is, iemand, die niet ìn of ààn God gelooft, te dwingen een bijeenkomst bij te wonen en mee te maken, welke uitsluitend op het wèlgeloof berust, behoef ik zeker nauwlijks te releveeren! De overweging, òf voor den ongeloovige een kerkgang een huichelarij is, een logen, schijnt hier niet te gelden. Ik zal je de kerk en den dienst, beschrijven. Op een aantal etages zijn een paar honderd hokken gebouwd, elk op zich zelf, in model gelijkende op een groot-formaat poppenkast, waar de geïnterneerden één voor één ingeduwd worden, — ingedùwd, want ze zijn zonder uitzondering voor een normaal-persoon te ondiep en te smal, — achter hem

kan, alleen zoolang hij nog staat, een bankje toegeklapt worden, waar hij zich dan op neerwringt, waarna men de deur aangedrukt en grendelen ziet.

Alle logé's, — om een verheven woord te gebruiken, — hebben dus uitkijk op het podium, maar geen vrijen uitkijk, want vóór de opening van deze kasten is alweer een kippengaas, — dicht gevlochten van dik en sterk draad, — traliewerk gespannen, door welks mazen de ter loutering opgegane kerkganger heen blikt.

Op een soort estrade nemen aan weerskanten bewakers plaats, omdat het Zondag is in groot tenue gestoken, den sabel op zij. De godsdienstonderwijzer houdt daarna een toespraak, herhaaldelijk door zang onderbroken, terwijl gebed en zegen den dienst besluiten.

Laat mij beginnen mijn respect uit te spreken voor den ijver van den catechiseermeester, die hier elken Zondag weer voor dit moeilijk gehoor (moeilijk uitsluitend bedoeld in den zin van bezwarend, want wat aandacht, stil luisteren en onberispelijke orde betreft, heb ik voorbeeldiger verblijf in een bedehuis nog niet meegemaakt), voor dit bij uitstek moeilijk gehoor, herhaal ik nog eens, t r a c h t den weg tot het hart te vinden.

Het zij mij echter evenzeer vergund te constateeren, dat dien middag (de Katholieken hebben den ochtend —, de protestanten 's middags de beschikking over het bedehuis), dat ik ter kerke was, het mij heeft willen toeschijnen, dat zulks den hier voorgaanden leermeester n i et is mogen gelukken.

Tot tekst had hij gekozen Jezaja 57 vers 15, het zoogenaamde evangelie der hoogmoedigen. De preek, — dit is mijn groote bezwaar, — was me te toepasselijk, te veel gedacht en gesproken met het bewustzijn hier den *gevangenen* te worden voorgezet, t e r w i j l mijn e i s c h wezen zou, j u i s t in d i t b e d e u u r d i e n m e n s c h e n e e n s v o o r e e n w i j l te d o e n v e r g e t e n, d a t z i j o p g e s l o t e n z o n d a a r s z i j n.

Telkens weer kwam mij dat schrikbeeld; ik heb me de vrijheid genomen de preek te stenografeeren en citeer derhalve woordelijk eenige passages.

I. God spreekt; de ziel moet al zéér gezonken zijn en het hart al zeer verstokt, als het niet luistert naar mijn stem, wie ge ook zijt en waar ge ook bent.

II. Wees niet ontevreden, want bedenkt, God heeft een iegenlijk geplaatst dáár ter plaatse, waar Hij dacht, dat het goed voor hem was en op die plaats, die Hij in zijn wijs beleid hem heeft toegekend.

III. Vergeet niet: hier gaat God met vaste stappen langs en te midden van U.

IV. Als een mensch er maar toe komen kan zijn zonden te belijden.

V. De Heer heeft ijzeren, koperen en gouden sleutels, met de laatste ontsluit hij Uw hart, laat hem binnen treden.

Ziedaar naar ik je hooren laat, vijf citaten uit de door mij tijdens den dienst gemaakte aanteekeningen. Wat zeg je er van?"

We zaten er een beetje mee in.

— „Zèg het maar, ik zie wel aan je gezicht; werkelijk we brengen de menschen en het menschdom niet verder, als we altijd maar welwillend een blad voor den mond nemen, ben je het met me eens, als ik zeg, dat het moeilijk òntaktvoller kon?

— Weet je, hoe ik" — en zijn stem klonk bezielend — „als ik daar op het podium stond de menschen toe zou willen spreken? Zóó, dat ze tenminste niet uit mijn mond het directe of indirecte verwijt hooren moesten, dat ik als vertegenwoordiger van de Christelijke leer hen nog eens even onder den neus wilde houden, of ze wel begrepen, dat ze hier in de kerk van het Rooie-dorp waren gezeten.

Ik zou met heel mijn hart de vroolijkheid en den levenslust prediken, ik zou ze dat ééne uur laten leven, áls ik ze er tenminste toe brengen kon, in de gedachte, dat het er niets toe doet, of we in het kerkgebouw van de gevangenis op de Weteringschans, dan wel in die welke op den overkant aan het Vondelpark gelegen is, saamgekomen zijn, mitsdien we maar verheugenis hebben over het mooie en het goeje en het opbeurende, dat er altijd en overal te vinden is zoo we het maar willen zien, ik zou ze leeren de lichtplekken te vinden in hun

donkere cel, instee hun nog eens voor te houden hoe duister het er is.

Heusch, dàt weten ze nu bij ervaring wel en maar àl te goed! Doch laat ik er vooral nòg eens aan toevoegen, dat mijn verwijt slechts heel zacht den evangeliedienaar, dien ik daar gehoord heb, treft; het is een bijna bovenmenschelijke eisch van een man te vorderen, dat hij dit geweldige werk, zulke menschen den levenstroost, den onontbeerlijken strijdensmoed te geven, elken Zondag opnieuw en met succes volvoert. Dáárom moest uit den kring der predikanten in Nederland zich dan ook èlken Zondag telkens één en telkens een ànder aanmelden, om daarginds vrijwillig de leer der liefde, zònder nadere plaatsbepaling, te prediken."

— „En laat me je nu eens een nieuwe sigaar presenteeren."

— „Je begrijpt, wat ik je verteld heb, kan geen aanspraak maken op een volledig beeld van het lijden, dat een inrichting, als deze biedt; integendeel heb ik me er mee moeten vergenoegen in enkele lijnen een schets te leveren, maar ik denk, dat het voorloopig voor je lezers voldoende zal zijn.

Maar wat helpt een critische beschouwing, indien je niet als conclusie een plan tot reorganisatie voor oogen ziet. Het afkeurenswaardige naar voren te brengen is m. i. slechts dàn geraden, als verbeteringen bereikbaar zijn en je m. a. w. in de gelegenheid verkeert, om den weg, die daar henen leidt en waarvan je de richting precies met den vinger aanwijzen kunt, met naam en toenaam te noemen. En daarom zal ik je nu als pendant in het kort uitleggen, hoe ik me een moderne interneeringsinrichting voorstel.

Eerst de naam: Open-lucht-oord.

Waar je het bouwt en aanleggen wilt, mij om het even!

Ontvolk, — dit lijkt me het meest voor de hand liggend, — een eiland als Vlieland bijvoorbeeld, breng de tegenwoordige bewoners op 's Rijkskosten, na volslagen onteigening der bezittingen, over naar een streek, door hen aan te wijzen. Je begrijpt, wat ik bij

voorkeur wil: eiland, geheel en al afgesloten van de buitenwereld.

Bestaat daar bezwaar tegen, kies dan een terrein, 't welk aan mijn eisch voldoet, bijvoorbeeld op de uitgestrekte hei tusschen Amersfoort en Apeldoorn, waar je bijna drie kwartier doorheen spoort, schier zonder huizen of menschen, bouw- of weiland, boomen of dieren te zien, midden in ons land gelegen.

En concentreer dáár het totaal dergenen voor wie het, — zij om hun zelfs wil, 't zij om dien der gemeenschap, — gewenscht is, ze te brengen en te houden in tijdelijke afzondering.

Beperk alle straffen tot een minimum, dat véél en veel lager ligt dan het thans gerequireerde. Begin met totale afschaffing van levenslang, — een straf, die uit zedelijk oogpunt nergens eenig houvast tot rechtvaardigingsmotief behelst en indruischt tegen de grondgedachte aller tuchtiging: den mensch de gelegenheid tot verbetering te geven, — en stel daarvoor in de plaats een maximalen afzonderingstijd van hoogstens tien jaar.

Breidt de zoogenaamde voorwaardelijke veroordeeling uit tot àlle éérste delicten, waarbij geen moord in 't spel was.

Verander het meerendeel der straffen, thans als principale hechtenis uitgesproken, in eene vrijheidsberooving, welke tegen het betalen van boete afkoopbaar wordt, maar breng daarbij het systeem in toepassing, dat iemand, die van dit middel gebruik maakt, te betalen krijgt, naar gelang hij betalen kàn.

Vervang de straf van een kruier, die tegen een verkeersbepaling gezondigd heeft van drie dagen hechtenis, in een halven gulden boete, doch vorder van den welgestelden motorbestuurder, die wegens het rijden op verboden weg bekeurd en veroordeeld is, drie honderd gulden om zijn drie dagen hechtenis kwijtgescholden te krijgen.

In 't kort: straf niet meer zònder aanzien des persoons maar straf mèt en vooral mèt aanzien van zijn finantieële omstandigheden,

Bouw dus een Open-lucht-oord, 't welk niets afschrikwekkends vertoonen mag, welks klank in den naam

dan ook door niets verraden zal met welk doel het gezet wordt, waarin alle tot nu toe gedécentraliseerd ondergebrachte geïnterneerden vereenigd zijn. Dat dit mogelijk is, bewijzen de Engelsche gevangenissen, waaronder er zijn, die nagenoeg 4000 bewoners — de totaalbevolking van alle strafinrichtingen in ons land — te zamen huisvesten. En laat allen hun straf doorbrengen, werkende in de open lucht, geheel naar Engelsch systeem. Spreek nooit meer van cel, maar geef hen frissche slaapkamers tot nachtverblijf; voedt ze behoorlijk en leer hun reinheid, in de eerste plaats op eigen lichaam, te betrachten: elken ochtend een douche. Maak er menschen van met weerstandsvermogen in den kommervollen strijd om het bestaan.

Vraag: Wordt daardoor het afschrikwekkende der straf prijsgegeven?

Antwoord: In Engeland, waar wat wij hier wenschten al jaren bestaat, bedroeg het aantal veroordeelden in 1915 slechts 281 per 100,000 inwoners, de beste verhoudingscijfers op de heele wereld."

— „Ten slotte nog een opmerking van algemeene strekking; de bedoeling van straf is toch bovenal, dat ze den veroordeelde beter maken zal, dat zij, als correctie, herhaling van misdrijf tegen gaat, wat is daaromtrent je oordeel?"

Boogaards talmde met zijn antwoord en toen hij sprak lag er door zijn woorden een beklemming:

— „Beter maken, dat denk je maar, géén straf maakt de menschen beter. Integendeel!

En dat wáár is, wat ik je hier zeg, wordt dat niet bewezen door het feit, dat het meerendeel, het overgroote meerendeel van de bewoners, die de verbeteringsgestichten, huizen-van-bewaring en gevangenissen bevolken, recidivisten zijn, menschen dus die bij herhaling straf ondergaan? Niet alleen, dat de correctie niet baat, het middel is erger dan de kwaal. Vraag het den directeuren van alle deze en-gros-cachotten maar en allen zullen je zeggen, dat zonder onderscheid, de recidivisten, de op nieuw veroordeelden dus, als zij ze voor de tweede maal zien, moreel lager blijken te staan dan den eersten keer en tegen den vijfden keer

reddeloos verloren zijn. Verlang je betere weerlegging van die vervloekte idee, dat straf den mensch verbetert, weet je soms een tegen-voorbeeld?"

— „Je moet niet boos worden, maar kijk je niet wat pessimistisch misschien vanavond wel in 't bijzonder, nu alles nog zoo versch in je geheugen ligt en is het ook hier niet, dat de beste stuurlui aan wal staan? Ben jij dan nu, -- keer het om, — zooveel slechter geworden?"

— „Je weet dat het niet in mijn aard ligt zwart te zien, dat als antwoord op je eerste vraag, wat de beste stuurlui betreft; integendeel, ik geloof, dat er in ons land aan het sturen in dezen zin nog zoo bitter weinig aandacht geschonken wordt: van een hèrvorming in den aard van ons strafwezen, in den geest van totaal breken met het onzinnige idee van menschen in een hok te zetten achter tralies, in de hoop dat ze er, als de kanarie bij den goochelaar onder een doek, bij het uitspreken van een tooverformule, veranderen zullen, heb ik tenminste nooit veel gehoord. Wat je laatste vraag betreft, of ik daar beter of slechter geworden ben, wil ik je een antwoord geven, dat schijnbaar mijn heele, zooeven opgebouwde theorie, ondersteboven werpt."

— „En dat luidt?"

— „Ik ben er wèl beter geworden. Weet je wat deze maand van me gemaakt heeft?"

We luisterden. Boogaards sprak met een stem, waaruit thans het weemoedige van straks geweken was, maar die vlam schoot uit de geestdriftige gedachte, welke hem nu, zooals zijne heel gespannen gezichtstrekken en zijn schitterende oogen verrieden, bezielde.

— „Die dertig dagen hebben me Socialist gemaakt."

„....."

— „Schrik maar niet. Ik bedoel niet van de soort, die de menschen en jij misschien ook, zich bij 't hooren van dat woord nog altijd voorstellen; met een rooie vlag op een barricade van keien, of den hoed op het hoofd gehouden als de Koningin passeert. Neen, socialist naar de sociologische beteekenis van 't woord, in den hoogsten en besten zin, dien ik er in voel; een

bestrijder van maatschappelijke misstanden langs de veel besproken lijnen der geleidelijkheid, maar liefst niet een geleidelijkheid in het tempo, — laat dit vliegensvlug zijn, zóó vlug, als het zijn kan zonder gevaarlijk te worden, — maar geleidelijk in den aard.

Er is een modern, hoogst verderfelijk streven, om den misdadiger ontoerekenbaar te verklaren. Dit is in mijn oog het gevaarlijkste lapmiddel. Het is een uitvlucht van die menschen, — in dit geval advokaten, die het te berde brengen en psychiaters, die het diagnostiseeren en rechters, die het aanvaarden, — maar het is en blijft een vlucht voor de waarheid gelijk we de zon, waarmede die waarheid wel eens vergeleken wordt, als ze te schel en te fel aandoet, ontvlieden.

Ontoerekenbaar, ja zeker, ik wil ook dàt woord wel overnemen, maar dan in gansch anderen zin. Niet het individu is ontoerekenbaar geweest van huis uit, maar bijna alle misdadigers zijn het geworden, de levensomstandigheden hebben het hem of haar, 't zij tijdelijk, 't zij blijvend, zoo gemaakt."

— „Druk je duidelijker uit, ik zou 't zoo niet durven herhalen, zonder bang te zijn of ik wel precies weergeef wat je bedoelt."

— „Luister: Zoo meen ik het. Laten we diefstal nemen, het meest voorkomende „misdrijf"; behoudens een heel enkele uitzondering komt diefstal voort door, — wordt de neiging tot stelen geboren uit gebrek. Een man gekweld door zijn noodstand, door de behoeften van zijn gezin, die hij niet bevredigen kan, van streek gebracht, ziet om hem heen bezit in overvloed. Eérst komt bij hem op het gevoel der jalouzie, dàn dat der afgunst, kort daarop het verlangen en eindelijk de wanhopige zucht naar het voor hem onbereikbare.

Stel je toch eens voor, tracht ten minste, je, al is het maar voor een oogenblik in te denken, wat er om moet gaan in het hoofd van een armen tobber, die hier langs komende, — zoo hij naar binnen gluren kon, — ons ziet zitten achter oesters en champagne en zelf vanavond met de zijnen naar bed gaat zonder eten, omdat zijn begrooting enkel sluitende te maken is met een heel sober program: 's morgens, om twaalf uur en

's middags brood, aardappelen en in 't gunstigst geval een klein stukje vleesch op Zon- en feestdagen. Geloof je bij voorbeeld niet mèt mij, dat de restaurants, naarmate ze uitgebreider spijslijst en fijner wijnkaart demonstreeren, ook des te dikker en secuurder afsluitende gordijnen voor de ramen hebben, en dat zulks dient enkel en alleen opdat de buitenwereld, de àrme buitenwereld, niets zien zal, wollige loopers over den grond, opdat ze ginds den tred der bezoekers van hier niet hooren mag? Zou er niet een kiem van schaamte in liggen, waarlijk angst voor ons geweten, in die gordijnen en loopers, die we, weer bang voor de bekentenis der waarheid, wegmoffelen achter een voorgewende zucht naar luxe en appreciatie van smaakgevoel en decoratief talent?"

— „Je bent al een heel eind op weg." Zoo hadden we Boogaards nog nooit gehoord, nooit bevroed ooit te zullen hooren!

— „Doe niet zoo verwonderd en trek vooral geen verkeerde gevolgtrekkingen, ik misgun niemand iets, ik ben niet jaloersch. Maar dat is geen deugd van mij, dat komt niet, omdat ik bèter of ànders denk en voel, maar het vindt enkel zijn grond, dáárin dat de levensomstandigheden mij, — hoe bescheiden ook, — de bevoorrechte plaats gegeven hebben, die mij bevredigt.

Voel je hoe verkeerd we doen door den dief pas te ontdekken, te willen ontdekken als hij tot diefstal gekomen is om hem dan door dienders de ontvangst in een beestenhok te bereiden? Geloof je niet mèt mij, dat de eenige weg, de absoluut en onherroepelijke eenige weg is, dien man het stelen...."

— „Onmogelijk te maken", vielen we in.

— „Niet onmogelijk, want dat kàn niet, tenminste ik geloof niet aan die mogelijkheid, maar hem de lust, de begeerte, de behoefte te ontnemen tot zijn voor hem en voor anderen zoo gevaarvolle neiging?

Heb je ook gelezen, een poos geleden, van het naaistertje, dat een zieke moeder te onderhouden had en toen tegen de Kerstdagen, omdat ze tòch óók wat geven wou aan haar .... moedertje, een coupon zijde, waarvan ze een blouse maken moest, naar den lommerd

bracht en er een kerststol voor kocht, het naaistertje dat later geen geld had om het lommerdbriefje in te ruilen, toen door haar „mevrouw" aangegeven werd en wegens verduistering of diefstal, dat weet ik niet precies meer, door den officier van justitie, of in feitelijken zin natuurlijk door den ambtenaar O. M., tegen zich hoorde eischen negen maanden gevangenisstraf.

Hoe wereld- en menschenvreemd moet deze magistraat geweest zijn op dat oogenblik, toen zijn mond zùlk vonnnis vroeg!

Ik bedoel werkelijk niets hatelijks: maar is het dan niet waar, dat deze ambtenaar met die vraag het onomstootelijk bewijs leverde *niet voor zijn taak berekend te zijn*, niet te weten, niet te voelen, niet te beseffen, dat een broodstol nemen onder die omstandigheden, geen diefstal was, noch wat de beteekenis is van negen lange maanden gevangenisstraf.

En hetzelfde zij getuigd van al de menschen, die, als ze morgen deze tirade in je krant lezen, zullen zeggen: „dan had ze maar geen stol moeten stelen!"

Trek geen verkeerde conclusies, daar zou ik je nog eens dringend voor willen waarschuwen, — enfin ik kom straks lezen, hoe je mijn woorden weergegeven hebt, dat is gewoonlijk nog al aan je toevertrouwd, — schrijf het met koeien van letters dat ik hier geen verwijt, tenminste geen grooter verwijt bedoel aan het adres van dien ambtenaar O. M., dan ik met mijn woord wereld- en menschen-vreemdheid omschrijf. Evenmin, — zooals het in echt socialistische taal luiden zou, die kent immers ook zooveel onzinnig dikke termen — dat de schuld ligt aan de kapitalistische maatschappij, maar ...."

— „Nou, aan wat dàn? ik ben benieuwd, hoe je dat formuleeren zult?"

— „Aan het onvoldoend gebruik, dat de menschen, die menschen, die een bevoorrechte plaats in de maatschappij innemen — van die plaats, die kennis, lot, afkomst of welke levensomstandigheid dan ook, hun geschonken hebben, maken. Voor mij is en blijft — wellicht ben ik nog niet rijp voor de sociale tendenzen

in hun verststrekkenden zin, — het gemeenschappelijk wereldbezit in al zijn consequentie's een utopie en ik geloof, dat er geen grooter volksvijand bestaat dan diegenen, die — hoe ook te goeder trouw — zulk een hersenschim bij de minder intellectueel ontwikkelden ingang trachten te doen vinden — de weg, de eenige die ik zie, is die der geleidelijkheid, ik zeg nog eens niet van tempo maar van aard."

— „Maar hoe zou jij dan het evenwicht willen herstellen van onze, volgens jou dan ja, hoe zal ik het noemen, uit het lood-gezakte maatschappij."

— „Uit het lood gezakt is niet juist, want ik geloof dat ze nooit precies recht gehangen heeft die maatschappij, maar ik stel me op het standpunt, dat bij overlijden van het individu, een gedeeltelijke onteigening van het kapitaal boven een zekere grens, door het Rijk en ten bate der gemeenschap, geoorloofd en verdedigbaar kan worden genoemd."

Een heel hoog successie- of erfrecht van, — ik noem maar iets, ik heb daarover nog niet dieper doorgedacht, — laat ons zeggen variëerende tusschen de twintig en vijftig procent, en alleen geldig nog maar bij erfenissen in de opgaande of neerdalende linie, zoodat slechts kinderen van hun ouders of ouders van hun kinderen erven kunnen, onder aftrek der percentage ten behoeve van het Rijk (de gemeenschap), afhankelijk van den staat van vermogen en het geslacht. Het is billijk, dat een zoon van den vader ervende, hoogere rechten afstaat dan een dochter, de moeder van den zoon ervende, minder dan de vader, zoolang de maatschappij den arbeid van een man hooger salarieert dan die eener vrouw. Erfrecht uit anderen hoofde, hoe ook, vervalt (legaten tot minimale bedragen en enkel aan weinig bemiddelden uitgezonderd). Rechtstreeks onzedelijk bijvoorbeeld vind ik het, dat door het overlijden van één schatrijken oom, drie neven rijk worden. Er is nergens een recht te vinden, een natuurwet aan te voeren, of zij 't maar een excuus te bedenken, waar deze bevoorrechting op berust; zulke kapitalen worden eenvoudig na den dood van den bezitter, in hun geheel onteigend door den Staat en toegewezen

aan de gemeenschap. Zóó zal de minder met aardsche goederen bevoorrechte, rijker worden en naarmate hij meer heeft, zal hij minder wenschen, sterft de jaloezie, de zucht en het verlangen en daarmee de drijfveer tot deze soort misdaden bij hem uit".

— „Geoorloofd en verdedigbaar, dan moet je redeneering baseeren op een motief en een stelling."

— „Precies, dat doet zij ook, ten eerste het motief: omdat ik de meening toegedaan ben, dat de idee bezit bij overlijden ophoudt, dood en bezit zijn onvereenigbare begrippen en dan kom ik tot de stelling, — dat is dunkt me juist een bewijs voor de kracht ervan, — terug op hetgeen ik in onze aangename samenspraak van dezen avond, fundamentieel geoorloofd en verdedigbaar acht, omdat de dief die steelt niet steelt, of althans dit element niet het zwaarst weegt, omdat hij niet heeft dan wèl omdat een ander bezit, hetgeen hem ontbreekt en hij niet ontberen kan.

Daarmede wordt de verantwoordelijkheid tenminste voor een deel genomen van de schouders van hem, die zich aan wederrechtelijke toeëigening heeft schuldig gemaakt, één stap vèrder: en we staan voor de consequentie deze te leggen op de schouders van den bestolene, en daarom noem ik den ambtenaar O. M., die het naaistertje met haar gestolen kerststol, maanden lang in het beestenhok met tralies bergen wou, ter harer verbetering, wereld- en menschenvreemd!

O, het is zoo verbazend gemakkelijk, na aan welvoorzienen disch te hebben aangezeten, in een zacht en warm bed ter ruste te gaan en de kaars uit te blazen met den ademtocht: dan had ze maar niet moeten stelen!

En het is omgekeerd, zoo ontzaglijk moeilijk, haast onmogelijk bij honger en kou, de eerste sport van de geheimnisvolle ladder, welke jalouzie heet, voorbij te gaan.

En dáárom, geloof ik dat voor mij, als uitzonderingsgeval, — waar is de regel, die ze niet kent?, — mijn dertig dagen vrije kamerhuur in het sinistere gemeenschappelijk-étagehok, dat de Staat tot aangename verpoozing en nuttige uitspanning aan de Weteringschans opgetrokken heeft, — althans in één opzicht heilzaam

is geweest, ook al sluit ik de „verbetering", die de rechter droomt, onvoorwaardelijk uit."

— „Dat je niet meer motor-jaagt op het IJ?"

— „Dat ik het verantwoordelijkheidsgevoel dieper heb leeren kennen, het verantwoordelijkheidsgevoel, 't welk wij allen dragen als we niet zorgen, — ieder meer of minder, naarmate hem middelen en tijd daarvoor de gelegenheid bieden, — dat dit beestenverblijf langs den snelsten weg, doch naar geleidelijkheid van aard, ontruimd wordt!"

— „Dat klinkt, — neem me niet kwalijk en met alle respect voor je oratorisch talent, — als een toast", was ons afscheidswoord en we wilden gaan, maar onze gastheer greep ons bij den arm.

— „Was 't maar wáár", zei Boogaards op een moeien toon, die de zijne niet was en voor 't eerst den ganschen avond lag er iets door zijn trekken, dat we in dit gezicht, waarin we den levenslustigen lach gewoon zijn, vreemd voelden, — „wàs het maar wáár" — herhaalde hij somber, maar ik ben wel bang, dat het nooit een toast worden, maar altijd een grafrede blijven zal, want wat ik je hier verteld heb en wat jij van nacht in de krant zet en morgenochtend de menschen lezen, het is een aangrijpende waarheid en zij zal doen ontstellen en ontroeren en enkelen, in het gunstigste geval, zullen een drang in zich voelen, dat er iets gedaan worden moet, maar, ... dán komt het leven weer, het leven met zijn zorgen en genoegens en bovenal met zijn werk, den dagelijkschen arbeid, die alles doet vergeten en uit dien hoofde mij een troost geweest is die lange, lange dagen en die vele, vele avonden, omdat ik er het leed door vergat, maar die ook zoo menigmaal helaas, vergeten doet, datgeen wat we ons, in de beste oogenblikken voorgenomen hadden te volbrengen als een individueele taak, een menschelijke plicht!"

— „De rechters op de Prinsengracht spreken „recht" zonder den misdadiger te kennen, zonder zich voor zijn misdaad te interesseeren — en, — voor het overgróóte deel, — zonder óóit een voet gezet te hebben in het oord, waar ze hem heen verbannen; de mensch-

heid in het algemeen, oordeelt en veroordeelt in gelijken zin!"

Toen geleidde hij ons naar de taxi, die al zoo lang te wachten stond en wij, — waarom 't niet te bekennen, — drukten hem, geroerd door zijn, echt uit het hart geweld betoog, de hand.

— „Tegen tweeën kom ik op bureau de revisie doorzien, zooals afgesproken."

Toeterend reed de wagen het Spui op, terwijl Boogaards zijn hoed lichtte. Wat hij daareven gezegd had van dat vergeten, het was wèl waar: de lach, de levenslustige, blij-moedige lach vroolijkte ten afscheid alweer om zijn mond.....

EINDE VAN HET TUSSCHENSPEL.

XIII.

Amsterdam stond in het teeken van de Sport!

Voor het eerst werden de Olympische spelen, het wereldtournooi van kracht en behendigheid en, — voor zoover het de hulpmiddelen betreft, — de meest internationale demonstratie van sporttechniek, in Holland's hoofdstad gehouden.

Al een maand van te voren was er in geen der hotels of particuliere pensions ook nog slechts een enkele kamer te krijgen en toen de feestweek dáár was, hadden velen dan ook tot logies in de naburige steden hun toevlucht moeten nemen; het meerendeel der Engelschen en Amerikanen bevolkte de dorpen in het Gooi, veel Duitschers hadden in Kurhaus en Badhuis te Zandvoort een onderkomen gezocht, terwijl 'n deel der Fransche, Deensche en Skandinavische sportbroeders vàn- en náár de Residentie spoorde. Het was een cosmopolietisch va-et-vient in de straten der Amstelstad als men sedert de dagen der wereldtentoonstelling van drie-en-tachtig niet meer gekend had, — het aantal vreemdelingen werd op een dikke twintig duizend geschat, — dat haar een buitengewoon aspect van vroolijkheid en levensemotie verleende, allerwege heerschte een geestdriftige, enerveerende stemming.

De internationale motorbootwedstrijd, gevolgd door een watercorso op het IJ, een feestmaaltijd in het Amstel-hotel met een luisterrijk vuurwerk, langs de boorden van den Amsterdamschen stroom, vormde een waardig slot der sportieve feestweek en had een schitterende apothéose kunnen zijn, indien de elementen,

welke gansch het verloop den deelnemers van dit congres zoo bij uitstek gunstig gezind gebleken waren, niet plotseling en heel-en-al leken verstoord.

's Morgens, tijdens de roeiwedstrijden op het IJ, had een straffe wind de vierriems en achtriemsnummers sterk beïnvloed, en tegen de koffie wakkerde hij hoe langer zoo meer aan, zoodat men een skiffmatch, het eenige programnummer, waarvoor de inschrijvingen slechts nationaal karakter behouden hadden, moest laten vervallen, toen de ranke booten bijwijlen letterlijk uit het water getild werden door de hoog opgezwiepte, schuimgekuifde golven.

De Maatschappij *Nederland* had aan boord van een harer immense zeekasteelen, toevallig het meest moderne harer vloot, dat juist gedokt werd, den officiëeelen afgevaardigden een lunch geoffreerd, die nauwlijks beëindigd was, toen een drietal direct na elkander klinkende stooten op de stoomfluit het sein gaf, dat de jury-boot voor den uittocht naar buiten, naar de Zuiderzee, — waar het hoofdnummer: de motorboot-werelkampioenschapsrace, gehouden worden zou, — tot vertrek gereed lag.

Het schutten door de Oranjesluizen ging buitengemeen voorspoedig en een half uur later kwam de *Ceres* de salonboot, waarop zich de kopstukken der watersportwereld, de autoriteiten en de jury met hunne dames bevonden, op de startplaats aan.

D'r was een baan van vijf-en-zestig E. M., waarover het wereldkampioenschap ver-benziend worden zou, uitgezet, beginnende ongeveer een kwartier stoomens zee in, eerst in Oostelijke richting langs het fort Pampus, om daarop naar het Noorden gaande en dàn met langgerekte bocht achter om het eiland Marken, dicht onder de Noord-Hollandsche kust, langs Monnikendam en Ransdorp terug te keeren.

Negen vaartuigen waren ingeschreven, vijf buitenlandsche, waaronder de eerste prijswinners uit de Monacoregatta en de Kieler-week en vier nationale bodems, twee van de „Koninklijke", de *Hoek van Holland*, die echter wegens het bekende incident slechts buiten mededinging starten mocht en de *Stormvogel*, deze beide, naar

Amerikaansch type gebouwde raceyachten, het Amsterdamsche van kleplooze motoren voorzien.

Als stuurlui waren voor de *Hoek van Holland* Dolf Boogaards, voor de *Stormvogel* Rudolph Proschwitz ingeschreven, de laatste, nadat hij een geregistreerde akte overgelegd had, waaruit bleek, hoe de *Stormvogel* in gemeenschappelijk particulier eigendom aan mejuffrouw Jo Wolters en Rudolph Proschwitz overgegaan was.

Nog steeds nam de wind, reeds lang tot storm ontaard, in hevigheid toe, de zee stond hol, het, anders slechts lichtelijk bewogen watervlak, ziedde en kookte en het was of de golven nog hoe langer hoe breeder en hooger en wilder aanrolden, de ranke motorbootjes opnemende als waren het notedoppen op 'n onstuimigen vloed.

Zelfs groote schepen als de beide torpedojagers, die het startterrein naar de stadszijde afsloten, de drie salonbooten, welke de gasten herbergden en de imposante stoomyachten van de leden der bevriende vereenigingen, waaronder vele buitenlandsche, waren in onafgebroken wieging. Het leek een stoutmoedige waterdans, dien ze uitvoerde, deze schitterend gepavoiseerde vloot, zóó grillig wisselend in vorm en constructie, in haar zonderlinge mengeling van bodems; maar de schetterende balletmuziek der marinekapel verwoei direct en werd in telkens heviger mate overstemd door het onheilspellende klapperen der vlaggen, welke, met zeldzame rijkheid aan kleuren, in strakke banen uitjoegen.

Vice-admiraal Fiësca, die als voorzitter der jury van het admiraalsschip het teeken voor den start te geven had, de losbarsting van drie schoten, — waarvan de beide eerste den deelnemers de vraag stelden: „alles klaar?" terwijl het laatste hun de baan vrij gaf, — stond op de brug van den torpedojager in druk gesprek met de bestuursleden van de Kieler-motorclub en de Ligue de Monaco en trachtte zijn meening ingang te doen vinden, dat het eenvoudig een onverantwoordelijke roekeloosheid te noemen zou zijn, de negen motorbooten in dezen storm zee te doen kiezen, met klem drong hij er op aan, den wedstrijd tenminste voorloopig voor een uur te schorsen en ingeval het er in dien tijd niet véél beter

op werd, tot den volgenden dag uit te stellen.

Luitenant de Groot van de *Koninklijke Nederlandsche Marine Motoryachtclub*, die de functie van starter vervulde, riep zijn mannetjes dan ook al bij het kanon vandaan en wilde het àfwimpelend vlaggesein geven, toen van de brug af een plotse stemverheffing klonk. Heftig gesticuleerende, waren het vooral de Duitsche afgevaardigden, die krachtig protesteerden tegen elke verdaging van den strijd. D'r waren twee Hamburgsche motorbooten, die onder alle omstandigheden morgen naar huis terug wilden er m o e s t gestart worden; trouwens volgens de internationale grondregelen was een datumwisseling in de Kampioenschapswedstrijden niet geoorloofd, zij persisteerden bij hun eisch, dat de kamp heden uitgevochten werd.

In twee rijen lag het negental mededingers te wachten; slechts met de grootste moeite behielden ze hun plaatsen, want telkens sloegen de wilde golven de volgorde dezer kleine oorlogsvloot uiteen.

Een angstige spanning maakte zich van de gasten aan boord der talrijke pleiziervaartuigen meester. Van het dek der havenpolitie, waarop zich de waterschout, een oud-gezagvoerder van de *Nederland* bevond, een man die dertig jaar kapiteinspraktijk achter den rug had, werd door een roeper de waarschuwing gegeven te wachten. Op de persboot, die met de vele journalisten onder anderen Dr. Turner droeg, den voorzitter van de Chicago-motoryachtvereeniging, die deze wereldkampioenschappen als sportverslaggever voor de *New-York Herald* bijwonende, en in beide functies zeker wel honderd internationale motorbootwedstrijden mee gemaakt had, stond aanhoudend met een roode vlag te zwaaien in de richting van den torpedojager, waarop zich het debat over het al of niet doen vertrekken afspeelde, teneinde uit alle macht tègen den start te demonstreeren.

Het werd een uiterst kritieke situatie. Het was wáár, dat het internationale wedstrijdreglement dwóng te starten, het erkende geen uitstel, maar de verantwoordelijkheid van den vice-admiraal onder zulk een noodweer het teeken te geven, was waarlijk niet gering.

Toen klonk, feitelijk onverwacht nog, 't eerste schot.

Als een angstige rilling dreunde het geluid over het water en uit het publiek steeg spontaan, als een intuïtief opgeweld protest, een luid gesis op. Men zag op de brug van het oorlogsschip den commandant een beweging van hulpeloosheid maken, de armen uitgespreid voor het lichaam, haalde hij zijn schouders op: men had hem geprest, hij kon het niet helpen.... de tweede lading brandde los.

Op hetzelfde oogenblik wierp een, in woeste jacht aanrollende golf, verspattend haar water tot één reusachtigen schuimval, de *Stormvogel* tegen een der Duitsche booten aan. Men had stuurman Proschwitz zien wankelen, toen de boot hoog opgetild werd en even voor de beide schepen elkander raakten, vallen, achterover, het bovenlijf buiten boord.

Een rauwe kreet snerpte door de lucht. Er ontstond een ware paniek, speciaal onder de vele dames, die de bodems bevolkten en opnieuw steeg een uitdagend en protesteerend gejoel op. Een paar roeibooten van de marine, het politievaartuig en de Roode-Kruissloep van den maritiemen-geneeskundigen-dienst zetten terstond koers naar de plek van het onheil en van het admiraalsschip liet men een barkas strijken, waarin luitenant de Groot met den scheepsdokter plaats namen.

De onheilsmare droefde al ras van mond tot mond: de bevelvoerder van de *Stormvogel*, ingenieur Proschwitz was tusschen zijn boot en den duitschen motor beklemd geraakt, scheen ernstig gewond.

Van alle kanten stoomden de schepen op, maar van de politie klonken direct de roeper-instructies te stoppen, het òp en tégen elkander in naderen van zooveel grootere en kleinere schepen in dit noodweer was tè gevaarlijk en kon niet worden gedoogd.

Een kwartier later voer de hospitaalboot naar stad. Proschwitz, die ernstige inwendige kneuzingen opgeloopen had, was buiten bewustzijn en moest op aanraden van den marinearts onmiddellijk naar het gasthuis worden vervoerd. De dokter en de luitenant waren aan boord gebleven en met hen vergezelde een inspecteur der waterpolitie en Mr. Van Kampen, die zich door niets had willen laten weerhouden den ingenieur van

zijn werf in dit oogenblik alleen te laten, den gewonde.

Allerweg was men diep onder den indruk van het gebeurde.

Toch klonk andermaal het signaal, dat de uitkomende vaartuigen hun plaats in den start te hernemen hadden.

Wie zou nu de *Stormvogel* sturen, liep de vraag van dek tot dek? Volgens de bepalingen was 't in dit nummer alleen aan den eigenaar geoorloofd en de eenige bezitters waren Proschwitz en de jonge vrouw, welke men in de boot gezien had en die tijdens het ongeluk van zooeven, met kordate bewegingen, geen oogenblik op zelfbehoud bedacht, den ongelukkigen kameraad uit zijn netelige positie, tusschen beide vaartuigen vandaan had gewrongen.

Der *Hoek van Holland* met Boogaards in den stuurstoel was een plaats aan den buitenkant der startflotielje aangewezen. Met angstige blikken had hij het voorval gevolgd, den kijker hield hij onafgewend op de *Stormvogel* gevestigd. Een sloep met een paar juryleden er in lag langszij en er ontwikkelde zich een, op luiden toon gevoerd, gesprek; dr. Turner knikte onophoudelijk met het hoofd van neen, en maakte met de hand driftige afwerende bewegingen door de lucht.

Men zou spoedig vernemen wàt er gaande was.

Jo Wolters was niet te bewegen haar beslist voornemen onder deze omstandigheden zélf het roer van de *Stormvogel* te hanteeren, op te geven, immers, de eer van de werf en voornamelijk de eer van haar vader gebood een deelname in den kampioenschapsstrijd, waar tegenover admiraal Fiësca als voorzitter van het scheidsgerecht bezwaar maakt, juist onder deze buitengewone omstandigheden te midden van dezen waarachtigen orkaan een meisje aan het, naar zijn opvatting onafwendbaar gevaar, 't welk thans op zee dreigde, bloot te stellen. Hij bezwoer de jonge vrouw haar plan niet ten uitvoer te brengen en dreigde zelfs zijn ambt als president neer te zullen leggen, voor 't geval men zich niet naar zijn wil schikte: in elk geval: — dat was zijn laatste woord: — het startbevel zou uit z i j n mond n i e t vernomen worden,

Van de *Ceres* af werd de woordenwisseling met klimmende aandacht gevolgd.

Eén vooral was er, die, den kijker voor de oogen, het tooneel volgde met zichtbare en hartstochtelijke opwinding, met drukke gestes aan het debat deelnam, wier nerveus gespannen gezicht maar al te duidelijk verried, hoe geïnteresseerd ze was bij het verloop van dit incident.

Dat was Elly Wolters-Van Langerhuysen.

Als de *Stormvogel* niet vertrok, beteekende dat in haar oog de overwinning van de *Hoek van Holland*, en àls de *Hoek van Holland* won, — dat had in rusteloozen nacht het fatum haar toegefluisterd, — beteekende dit hààr victorie tegelijkertijd.

Ze had den teerling geworpen. Als hun kleuren de zege behaalden, dan was die zege ook háár, met Boogaards als inzet.

Den man, dien ze hebben wilde, kréég ze tòch! Dáár was ze Elly Wolters voor. Dèrhalve, heden de strijd op leven en dood!

Eensklaps sprong Boogaards op de ijzeren overkapping van de motorische machinekamer der boot en met een afwerenden zwaai van zijn arm door de lucht signaleerde hij: stop!

Men zag hem het stuur omgooien en dwars door de startorde heen op de *Stormvogel* aanhouden; zwenkend was hij een oogenblik later langszij van zijn concurrent. Hij enterde en begaf zich aan boord.

In angstige spanning wachtte het publiek. Dr. Turner wierp hem in 't voorbijgaan een paar woorden toe, maar Boogaards had slechts oogen voor de vrouwenfiguur, die in de *Stormvogel*, den zuidwester diep in de oogen gedrukt, het roer tusschen de handen geklemd, het startcommando verbeidde.

— „Juffrouw Wolters dat màg niet!" — klonk het hartstochtelijk van zijn lippen en hij stak haar beide handen tegemoet, — „het is krankzinnig wat U doen gaat, geloof me, luister naar den raad van een vrind...."

Jo Wolters keek hem met een vreemde uitdrukking in haar oogen aan en werktuiglijk herhaalde zij het laatste

woord; er klonk een satyriek vraagaccent door haar stem. Zij wierp het hoofd terug en onwillekeurig weken ook haar schouders naar achteren, er stramde iets uitdagends in haar houding. Ze sloeg met de hand op het stuurhandvat:

— „Ik start en daarmee uit!"

— „Weet meneer Van Kampen wàt U doen gaat?" probeerde Boogaards nog diens invloed te laten gelden —, „gelooft U niet mèt mij, dat hij, als hij hier was, U beslist verbieden zou....."

— „Geen sterveling ter wereld heeft mij iets te gèbieden of te vérbieden, meneer Boogaards, laat U dat gezegd zijn eens en voor altijd."

Onbeweeglijk stond ze op haar plaats en ze hief haar arm, den wijsvinger uitgestrekt, als een bevel haar boot te verlaten.

— „Ik weet het," — Boogaards' stem klonk heesch van ontroering, — „ik ken U te lang, om niet te begrijpen wat er in U omgaat, U wilt starten al zou het op leven en dood gaan en.... ik ben bang voor Uw leven, juffrouw Wolters. Het is, omdat U de *Hoek van Holland* de overwinning niet gunt, zeg of het niet waar is?"

De jonge vrouw zweeg, haar oogen gingen over de boot, welker naam hij genoemd had en in die oogen flikkerde op dit moment een vreemdsoortig en schèrp stékend licht, dat was de háát.

Boogaards stelde zijn vraag opnieuw:

— „U start, omdat U de *Hoek van Holland* niet wilt en niet k u n t laten vertrekken zonder langszij te wezen?"

Ze bleef zwijgen, maar dit zwijgen was hem haar antwoord.

— „Goed, de *Hoek van Holland* start n i e t!"

De op luiden toon, met commandoklank gesproken woorden werden in ruimen kring gehoord. Verwonderd keken de getuigen van deze onverwachte wending elkander aan. Dr. Turner klapte in de handen, riep een welgemeend hartelijk bravo!

Doch Jo Wolters schudde het hoofd.

— „Het komt er misschien b ij, wat U daar als reden noemde, meneer Boogaards, maar het hoofdmotief is, dat het hier gaat om vaders boot, vaders eer en ik

verzoek U thans met allen drang: houdt den wedstrijd niet langer op; of de *Hoek van Holland* al of niet uitkomt brengt geen verandering in mijn besluit; de *Stormvogel* start. Neem Uw plaats weer in, het is hoog tijd, het wordt er waarlijk niet beter op", — ze wees naar de hoog opspattende golven.

Boogaards weifelde een oogenblik, maar ook slechts één oogenblik, dàn stond hij vlak naast haar en thans klonk het op fluistertoon, maar zijn woorden gloeiden, heel zijn hart, zijn bangend hart, klonk er uit op:

— „Jo, begrijp je me dan niet, w i l je me dan niet begrijpen, de heele wedstrijd telt al lang niet meer mee, wat komt het er op aan, wat kan het me schelen, of de *Hoek van Holland* vertrekt of niet, wat hindert het nu nog, òf de *Stormvoget* wint...."

Ze keek hem met groote oogen aan.

... het is me immers alles om het even, als j ij maar niet in zee gaat..."

— „Als ik maar niet...?"

— „Omdat ik bang ben, zoo bang, o, ik heb zoo'n verschrikkelijk voorgevoel, ik bid je er om, luister naar me, geef dat rampzalig idee op, zet je jonge leven niet op het spel, als je weet, dat ik...."

— „Neen, dàt k à n ik niet".

— „Dan blijf ik hier bij je in de boot".

— „U màg niet eens..."

— „Sturen, wou U zeggen, dat wéét ik, maar niemand kan me beletten mee te varen, laat een van de beide machinisten thuis, opdat we niet meer gewicht hebben, i k zal zijn werk doen."

— „Om...?"

Ze moest plotseling begrepen hebben. Ze móést het hebben ontwaard aan de manier, waarop hij haar aanzag, die blik in den hare, zoo ernstig en strak, maar tegelijk zoo hartelijk, zoo innig, zoo àlleszeggend, — dat ze geen weigering vond.

Hij wachtte niet langer, noch op haar toestemming noch naar de vraag, die er lag in de stille afwachtende houding van allen om hen heen, maar greep den scheepsroeper en het klonk als een jubeltoon, als een schetterende fanfare over den woesten golvendans:

— „Alles kláár."

Admiraal Fiësca had natuurlijk de veranderde situatie verkeerd begrepen, want bijna op hetzelfde oogenblik dreunde door de stormlucht het laatste schot. Boogaards knielde neer naast den stuurstoel en floepte de motorkappen open: daar sloegen de kleplooze motoren hun ijzeren jacht aan, slurpten de benzine in stille begeerte, smeuigden de drijfstangen op en neer.

En naast hem aan het roer toog de jonge vrouw, die hij lief had boven alles op de wereld, ten strijd! Ze vocht den driedubbelen kamp, dat gevoelde ze, tégen de elementen, mét haar mededingers en jégens de vrouw, die in levenden lijve en zelfs als schaduw haar levensgeluk tot op den dag van heden in den weg had gestaan.

De aanstormende golven braken tegen den boeg, wierpen de boot als met een ruk omhoog, in schokkenden smak. Maar van achteren waar het jacht — naar Amerikaansch model: nog verbeterd in 't system-Wolters, — heel breed uitgebouwd was, en daarom zoo massief en zoo vast lag, deden de watermassa's haar weinig.

De heele flottielje stoomde mee op. Zoo goed en zoo kwaad als het ging tenminste; want de lompe bootlijven der groote schepen hadden veel meer te lijden onder den immensen luchtdruk, dan de ranke motorbooten, die maar heel even boven zee uitstaken en daarbij legden natuurlijk de stoommachines het dadelijk af tegen de motorische kracht.

Het was als eene vriendelijk bedoelde, maar hulpelooze beleefdheid; ze voeren mee op, de juryboot en de torpedo's, doch voor hen uit schoten ze weg, de wedstrijdgangers, de een na den ander, sneden het spattend nat, flijmscherp, zoodat een kop van sprankelend schuim in tweeën gekliefd, lang waaierde achter de vaartuigen aan, waaruit de stormwind de flokken watte meenam en parachutteerde over de hoofden der toeschouwers, die de vloot bevolkten en wien het meer en meer angstig te moede werd om het lot der piloten daar voor hen uit.

Ze werden al kleiner en kleiner de raceyachten, want

ze bleven al meer en meer achter, de getuigen in dezen kamp.

— „Eén hoop heb ik nog" — gromde admiraal Fiësca, toen hij er zekerheid van had, hoe de situatie in de *Stormvogel* was en de commandobrug verliet, om langs de steile trap naar het dek af te dalen— „dat àls het beslissend moment daar is, àls er werkelijk te handelen valt, hij den mannenmoed hebben zal het roer over te nemen, goedschiks of kwaadschiks, anders..."

Het was héél èrnstig met Proschwitz!

Toen de barkas, waarin de zwaargewonde ingenieur om beurten door luitenant De Groot, den marinedokter, Mr. van Kampen en den politieman, ondersteund, de Oranjesluizen naderde, had de medicus den laatste even ter zijde genomen: — „'t Loopt mis, hij zal de stad niet levend meer halen, wat dùnkt U?"

De geneesheer stelde de vraag, omdat de gewonde onophoudelijk den wensch te kennen gegeven had te biechten en het toeval wilde, dat geenéén aan boord tot zijn geloof behoorde. Zóó nadrukkelijk en in weerwil van zijn folterende pijnen, — de borstkas was geheel ingedrukt en de ribben hadden de longen op verschillende plaatsen geraakt, — nog volkomen helder van geest, had de stervende den bijstand van een geestelijke gevraagd, dat de dokter zelfs een onvermijdelijk oponthoud te verkiezen vond, als hij daarmede de zielerust van zijn patiënt verzekeren mocht.

Scheepsraad houdende, besloot men den sluiswachter aan Scheliingwoude te verzoeken telefonisch den kapelaan van Nieuwendam te waarschuwen, men zou dan daar ter plaatse het haventje binnenloopen en den priester aan boord nemen.

Gelukkig, dat de waterstand slechts kort schutten bedong. En óók gelukkig, dat de kapelaan thuis was. Men zag de zwarte figuur dan ook reeds van verre op den steiger profileeren toen de barkas den Nieuwendammerhaven binnengleed. Met een oponthoud, dat slechts tot weinige minuten beperkt bleef, zette men koers naar Amsterdam. De dokter had Proschwitz een eather-

injectie gegeven, het hart deed weer wat beter zijn plicht. Toen de geestelijke bij den lijder neergeknield was, hadden de anderen zich teruggetrokken. Mr. Van Kampen biggelden de tranen langs de wangen en hij was daarom rechtop achter in de sloep bij de Groot gaan staan, als tuurde hij nog naar de verre sluizen...

De kapelaan riep hen dichterbij te komen, alleen den inspecteur van politie verzocht hij achter te blijven bij den stuurman en den machinist.

En toen biechtte Proschwitz, den dood voor oogen, zijn zielezorger in tegenwoordigheid van Van Kampen, den scheepsdokter en den marine-officier het rampzalig geheim van dien nacht...

Hoe hij in het late avonduur Elly Wolters gevonden had in het ruim van de *Stormvogel* en hoe hij op haar aandringen de boot lek geboord had, in de hoop dat Boogaards er den volgenden dag mee zinken zou...

De geestelijke gaf hem absolutie en de boeteling sliep berouwvol, gesterkt door den troost, dien de katholieke kerk in het stervensuur verleent, in, nog vóór men den Amsterdamschen oever bereikt had.

Toen Marken uit zicht raakte, en in den Noordewind, die de aanrollende waterbergen telkens aan bakboord over het voordek van het yacht joeg, de groote bocht genomen worden moest, rees en daalde de ranke boot op en tusschen de ziedende schuimruggen in, leek soms verzwolgen in diepen draaikolk om dan in eens nagenoeg vertikaal te stijgen tegen haar helling. Zóó vocht de *Stormvogel* om de derde plaats. Een flink eind voor haar uit woei de Duitsche vlag van de *Woermann II* uit Hamburg over de baren, dan kwam de *Céline* van de Monaco-yachtclub, terwijl de Hollandsche boot met een Engelschman, al wel een kwartier lang, zij aan zij een plaats als derde zochten.

Jo Wolters dréét! De golven, die nu niet alleen vóór den boeg, doch ook telkens op zij braken en verspatten in millioenen droppels 'n watergordijn, dicht als een felle regenbui, werden nog altijd grooter en breeder naarmate men verder in zee kwam; haar regenmantel was doorweekt, langs haar mouwen droop het over

d'r handen, van den rand van heur Zuidwester gutste het nèèr.

Het was soms een heele toer om op de been te blijven. Boogaards had haar een riem om het middel gegespt en dezen, — een voorzorgsmaatregel, dien hij trots haar tegenstribbelen had weten door te zetten —, met een stevig touw aan den stuurstoel vastgemaakt voor alle gevallen, zoo als hij zei. En dat hielp ook wèl, ze kon zich beter op de been houden en het evenwicht bewaren, als het yacht, in telkens wisselenden stand, met sprongen klom en zonk tegen en vanaf de oneindige watervallen der zee.

De machinist bediende de cylinders aan stuurboord, terwijl Boogaards, plat op den grond liggende, de bakboord-groep onder voortdurende contrôle had.

Zoo vocht het trio, in letterlijken zin, schouder aan schouder om de overwinning.

— „Loopen we in?" vroeg Jo voor de zooveelste maal, ze verbeeldde zich telkens den afstand tusschen de *Celine* en hun boeg te zien krimpen, maar Boogaards schudde van neen.

— „Misschien als we straks den wind pal achter krijgen," verzachtte hij omzichtig zijn ontkenning.

Ze werkten schitterend de kleplooze cylinders; in onverbroken regelmaat stegen en daalden de zuigerstangen, volkomen geruischloos namen ze de stuwkracht der explosies in ontvangst en transmisseerden die langs de vele koppelingen op het drijfwerk.

De hartslag van het bootenlijf klonk volkomen zuiver en toch controleerde Boogaards telkens en telkens weer de spanning, het benzineverbruik en de olietanks.

— „Toch geloof ik", — klonk zijn bezorgde stem, — „dat we een volgende maal de sproeiers aan de voorste cylinders nog wijder kunnen maken. Ze behoeven niet alle even groot te zijn."

— „Dat is het eenige bezwaar van het Iris-patent...."

Boogaards liet Jo niet uitspreken. Glimlachend herhaalde hij:

— „Iris-patent, weet je nog wel, dat het de Iris-patent-sproeier was, dien je me zien liet en uitlei den eersten keer dat 'k op de werf kwam, herinner jij je 't nog?"

Jo knikte. Het spreken viel haar moeilijk, ze kon haar aandacht niet verdeelen en heel haar spanning concentreerde zich op den tegenstander daar voor hen uit, welks schroeven sissend door het flesschengroen der golven een witte baan van borrelend schuim opklotsten.

Nu waren ze den laatsten der geankerde botters, die de baan in Westelijke richting aanduidden, gepasseerd en koersten naar het Zuiden. Den wind nu ganschlijk achter, nam de vaart nog aanmerkelijk toe. 't Scheen of ze den Engelschen concurrent kwijt raakten.

— „Onze achterhand is forscher en we vangen nu meer wind", — verklaarde Boogaards dit verschijnsel. „Zouden we het wagen, willen we de beide voorste cylinders uitschakelen en den sproeier heelemaal openzetten, we kunnen naar mijn meening nog heel wat meer benzine geven."

— „We verliezen zeker een kwart mijl gedurende dien tijd."

— „Maar we loopen later een halve in, laten we het probeeren, het is immers vandaag toch de dag van d'r op of d'r onder." Een glimlach speelde om zijn lippen. Ze zag het en ze lachte terug, schudde meteen het hoofd, dat de droppels op zij sloegen uit het doorweekte haar.

Boogaards had het taschje met gereedschap van achter gehaald. Hij keek op zijn horloge, wenkte dan den machinist.

— „Als ik stop roep, schakel je den linkschen cylinder uit, ik zal den rechtschen nemen, je demonteert en je geeft mij den sproeier, binnen drie minuten moeten we weer mee draaien."

— „Kijk jij op je horloge" — riep hij Jo toe, en meteen gaf hij het teeken. De twee voorste cylinders staakten hun gang. Een oogenblik later waren de schroeven al los en hield hij den sproeier tegen het licht. Met een boor verwijdde hij het gat. Het was een gevaarlijke karrewei op deze schommelende boot, boorde hij te ver of brak de nauwe sproei-opening door, dan was hun kans verkeken.

Jo Wolters hield den adem in, ze dorst nauwlijks neerzien op Boogaards' handen. Maar het ging goed, en

een minuut later was ook de tweede cylinder weer gemonteerd. Ze werden ingeschakeld en stampten weer mee. Luisterend lag Boogaards met het oor tegen de koppeling. De thans aanmerkelijk dikkere benzinestraal gaf een grootere gasontwikkeling en de explosie klonk inderdaad krachtiger, Goddank, het kloppen, het angstige geluid, waar de motorist zoo bang voor is bij een manoeuver als deze, liet zich wachten.

Verlicht stond hij op en tuurde naar het yacht van de Monacoclub. Werd het grooter?

— „We loopen in" klonk het als een juichkreet uit den mond der stuurvrouw, die in heur optimistisch enthousiasme al zag hetgeen ze w i l d e zien.

Boogaards glimlachte weer:

— „Daar is nog niets van te zeggen".

Na tien minuten kregen ze zekerheid. Ze liepen in, ze zagen het nu niet alleen aan de *Celine* ook de *Woermann II* werd merkbaar grooter.

Wolters hoorde den ademtocht der jonge vrouw. Een koortsachtige spanning teekende zich op haar gelaat, de wangen gloeiden, onafgewend staarden de oogen thans naar de Duitsche vlag.

Na tien minuten hingen ze aan de *Celine* en later liepen ze mee op en haar voorbij, de Franschman aan 't stuur, als hoffelijk collega, zwaaide met zijn pet en riep een compliment, dat echter verloren ging in den wind. Boogaards wuifde terug.

Heel in de verte kwam al het schepencomplex, dat den finish wees, in zicht. Te onderscheiden was er nog niet veel; er teekenden zich slechts enkele vage donkere plekken tegen het donkere grijs van den horizont af.

Boogaards' hand beefde, toen hij zijn horloge voor den dag haalde. Hij knielde weer neer, zocht den afstand op de kaart en vergeleèk met de snelheidstabel.

— „Nog veertig, vijf-en-veertig minuten!"

Plotseling scheen het alsof de *Woermann II* vaart verminderde.

Het kon niet anders, het was geen verbeelding, de *Stormvogel* hapte den afstand, die haar van den Duitscher scheidde meer en meer op.

— „D'r hapert wat gindsch" waagde Jo.

— „Dat zou verschrikkelijk jammer wezen, we liepen zóó óók al aardig in".

Aan boord van de *Woermann II* had men de manoeuver van de *Stormvogel* begrepen. Toen het Hollandsche yacht zoo eensklaps meer en meer opzetten kwam, had de Duitsche kapitein die insgelijks Iris-sproeiers op zijn motoren droeg, begrepen, wat de reden van deze *Stormvogel*-spurt wezen moest en hij volgde het voorbeeld. Maar het was hem niet zoo handig afgegaan en hij verloor tijd.

De *Stormvogel* zat hem al op de hielen.

— „Der verfluchte Vergaser ist kaput!" riep de kapitein toen de „Holländerin" een kwartier later langs zij kwam en met hem opschoot over het nog immer woest jachtende waterveld.

De vloot, die in een halven cirkel om de finishlijn geankerd lag, was nu al duidelijk zichtbaar.

En toen de klok weer een kwartier verder stond, snelde het Hollandsche yacht als eerste over den denkbeeldigen streep, vier bootslengten achter haar de *Woermann II*.

Het was één hoezeegeroep, één lang aangehouden juichkreet, die opsteeg uit duizenden kelen. De oorlogsbooten knalden er hun saluutschoten onder uit en de marinekapel schetterde er den koperen klank van haar fanfares doorheen. Een algemeene opwinding, een losbarsten van de lang bedwongen emotie der menigte; de heele vloot bracht het vlaggecompliment.

De Hollandsche *Stormvogel* had het wereldkampioenschap verworven.

De vingers der moedige commandante trilden nòg om de spaken van het stuurrad, maar thans lag er een mannenhand omheen, die ze preste in langen, hartelijken greep....

EINDE.